

Informatie voor een audit over diergebruik

Een onderzoek naar informatie voor het opstellen van een audit met
betrekking tot diergebruik bij Hogeschool Van Hall Larenstein

Josette van den Berg

Informatie voor een audit over diergebruik

Een onderzoek naar informatie voor het opstellen van een audit met
betrekking tot diergebruik bij Hogeschool Van Hall Larenstein

Auteur: Josette van den Berg 920410001

Begeleiders: Monique den Heijer
Henry Kuipers

Opdrachtgeefster: Joanna Zijlstra
Stalbeheerder van Hogeschool van Hall Larenstein te Leeuwarden

Instituut: Hogeschool van Hall Larenstein te Leeuwarden

Studie: Diermanagement, Proefdierbeheer

Datum: Augustus 2014

In dit afstudeerrapport is gestreefd naar juistheid en volledigheid van de aangeboden informatie. De schrijver noch de opleiding of de organisatie als geheel zijn in geen geval aansprakelijk voor enige directe of indirecte schade welke ontstaat door gebruikmaking van dit rapport

Voorwoord

In de periode van 24 maart 2014 tot en met 27 augustus 2014 heb ik, Josette van den Berg, mijn afstudeeronderzoek uitgevoerd naar informatie voor het opstellen van een audit met betrekking tot diergebruik. De informatie moet de stalbeheerder van Van Hall Larenstein te Leeuwarden inzicht geven in welke informatie voor handen moet zijn voor het ontwikkelen van een audit met betrekking tot de *'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs'* en de *'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs'*. Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van de major Proefdierbeheer van de opleiding Diermanagement aan Hogeschool Van Hall Larenstein te Leeuwarden.

Aangezien ik zelf tijdens mijn studie les heb gehad met de dieren in de stal leek het me erg leuk om tijdens mijn afstudeeropdracht aan de gang te gaan met de ontwikkelde procedures. Door dit afstudeeronderzoek heb ik een beter beeld gekregen van het traject dat vooraf gaat aan het gebruik van dieren tijdens het onderwijs. Daardoor heb ik dit afstudeeronderzoek als zeer interessant ervaren.

Graag wil ik de opdrachtgeefster Joanna Zijlstra bedanken voor de mogelijkheid om dit onderzoek uit te voeren. Daarnaast wil ik alle deskundigen bedanken voor hun inbreng doormiddel van het beantwoorden van mijn onderzoeksvragen tijdens de afgenomen interviews. And last but not least, wil ik Monique den Heijer en Henry Kuipers bedanken voor hun begeleiding en advies tijdens de uitvoering van dit afstudeeronderzoek.

Leeuwarden, augustus 2014

Josette van den Berg

Summary

New procedures are into operation at proceedings in the stable of Van Hall Larenstein at Leeuwarden since academic year 2013-2014. The procedures are shaped in protocols. The user is made clear which level of quality is meant to be maintained and which steps need to be taken to achieve the targets in these protocols. In order to check whether the targets of the protocols will be achieved, in the future the stable manager wants to implement an internal audit. For developing an internal audit, the stable manager needs knowledge about the critical points concerning to satisfying the targets. This information is not yet available. During this research, information will become available, so the stable manager can develop an audit for the protocols 'Procedure using living animals in education' and 'Procedure using dead animals in education'. The research question: What information is required to develop an audit for 'Procedure using living animals in education' and 'Procedure using dead animals in education' to be able to determine whether the objectives of the protocols are achieved? For this research, several experts are interviewed. The interviews were conducted according to a topic list, which was drawn up per expert. The most interesting results are that the information about the characteristics of users, the division of tasks and responsibilities within the animal-welfare body (IvD), that the terminology in the procedures should be implemented structurally, that information comes available about when the target of the provision of information and ensuring animal welfare will be achieved, that information which is suitable for an annex of alternatives, information that is missing or not sufficiently detailed described has to be completed in the procedures, information on the hazards that arise during working with dead animals from wild caught and information around the commercial document has to become available. In addition, it is necessary that guidelines will become available about estimating discomfort, for doing an check on the implementation of changes on the vision of animal welfare, for filling the procedures and the animal welfare diary and to obtain the correct exemption. To obtain an answer to the research question, both an external and internal quality experts are interviewed. The results showed that these two experts often differ in opinion. A possible reason for this could be that the internal quality expert can estimate better the type of users, while the opinion of the external quality expert is more based on the law. Therefore, an external quality expert focuses more on what a user should know or how a user should be, while the internal quality experts is thinking more practically. It also appears that the freezer manager has insufficient understanding of what their duties and responsibilities are. The reason is probably that the transfer of the duties and responsibilities of the old freezer manager has not happened sufficiently enough. This problem could be prevented by developing of a transmission procedure. The overall conclusion of this research is that there is still information not available, so an audit can not be developed yet. The most important aspects over which information should become available is information about the characteristics of the users, information about the division of tasks and responsibilities within the IvD, information about the terminology that will be used structurally in the procedures, information that is suitable for an annex of alternatives, information about the tasks, responsibilities and knowledge of the freezer manager and guidelines about estimating discomfort. The most notable recommendations are that the tasks of the IvD had to be divided so the IvD will be designed finally, that the users should be divided into types of users, that the terminology will be standardized in the procedures and that Hogeschool Van Hall Larenstein has to reconsider if the potential dangers of working with dead animals from wild caught outweighs to achieve the educational targets.

Samenvatting

Sinds het schooljaar 2013-2014 worden nieuwe procedures in acht genomen bij de werkzaamheden in de stal van Van Hall Larenstein te Leeuwarden. Deze procedures zijn vormgegeven in protocollen, waarin aan de gebruiker duidelijk gemaakt wordt welk kwaliteitsniveau gehandhaafd hoort te worden. Daarnaast wordt duidelijk gemaakt welke stappen genomen moeten worden om de doelen van de protocollen te behalen. Om te kunnen controleren of de doelen van de protocollen behaald worden, wil de stalbeheerder in de toekomst een interne audit gaan uitvoeren. Daarvoor heeft de stalbeheerder informatie nodig over de kritieke punten met betrekking tot het voldoen aan deze doelen. Deze informatie is nog niet beschikbaar. Tijdens dit onderzoek zal informatie beschikbaar gemaakt worden, zodat de stalbeheerder een audit kan gaan opstellen voor de *'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs'* en *'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs'*. Tijdens dit onderzoek zal de vraag Welke informatie is vereist om voor de protocollen *'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs'* en *'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs'* een audit te kunnen ontwikkelen om vast te kunnen stellen of de doelen van de protocollen behaald worden? beantwoord worden. Voor dit onderzoek zijn verschillende deskundigen geïnterviewd. De interviews zijn gehouden aan de hand van een topiclijst die per deskundige was opgesteld. De meest opvallende resultaten die uit de interviews naar voren zijn gekomen, zijn dat informatie over de kenmerken van de gebruikers en dat de verdeling van de taken en verantwoordelijkheden binnen de instantie voor dierenwelzijn (IvD) ontbreken. Daarnaast moet de terminologie in de procedures structureel toegepast moet gaan worden. Verder moet informatie beschikbaar gemaakt worden over wanneer het doel van informatieverstrekking en het waarborgen van dierenwelzijn behaald is. Ook zal informatie die geschikt is voor een bijlage over alternatieven beschikbaar gemaakt moeten worden. De procedures zullen ook aangevuld moeten worden met informatie die mist of niet voldoende gedetailleerd beschreven is. Daarnaast zal er ook informatie beschikbaar gemaakt moeten worden over welke gevaren kleven aan het werken met dode dieren afkomstig uit wildvang en informatie over het handelsdocument. Verder is het noodzakelijk dat richtlijnen beschikbaar worden gemaakt voor het inschatten van het ongerief, voor het invullen van de procedures en voor het invullen van het welzijnsdagboek. Ook zullen richtlijnen voor het verkrijgen van de juiste ontheffingen beschikbaar gemaakt moeten worden. Voor het verkrijgen van een antwoord op de onderzoeksvraag zijn zowel een externe kwaliteitsdeskundige als interne kwaliteitsdeskundigen geïnterviewd. Uit de resultaten bleek dat deze twee soort deskundigen vaak in mening verschillen. Een mogelijke reden hiervoor zou kunnen zijn dat de interne kwaliteitsdeskundigen beter het type gebruiker in kunnen schatten, terwijl de externe kwaliteitsdeskundige meer uitgaat van de wet- en regelgeving waaraan een gebruiker moet voldoen. Een externe kwaliteitsdeskundige richt zich daardoor meer op wat een gebruiker zou moeten weten of hoe een gebruiker zou moeten zijn, terwijl de interne kwaliteitsdeskundigen meer praktijkgericht denken. Daarnaast blijkt dat de vriezerbeheerder onvoldoende inzicht heeft over wat haar taken en verantwoordelijkheden zijn. De reden hiervoor is waarschijnlijk dat de overdracht van de taken en verantwoordelijkheden van de oude op de huidige vriezerbeheerder niet voldoende is gebeurd. Dit probleem zou voorkomen kunnen worden door het ontwikkelen van een overdrachtsprocedure. De algehele conclusie van dit onderzoek is dat er nog voor een aantal aspecten informatie beschikbaar gemaakt moet worden, voordat een audit opgesteld kan worden. De meeste opvallende aanbevelingen zijn dat de taken binnen de IvD verdeeld worden zodat definitief vormgegeven gaat worden aan de IvD en dat de gebruikers moeten worden opgedeeld in typen gebruikers. Daarnaast moet de terminologie in de procedures gestandaardiseerd worden en Hogeschool van Hall Larenstein moet heroverwegen of de potentiële gevaren van het werken met dode dieren opweegt tegen het behalen van het onderwijsdoel.

Inhoudsopgave

1. Huidige situatie.....	6
2. Probleembeschrijving.....	7
3. Verklarende woordenlijst.....	10
4. Materiaal en methoden	11
4.1 Dataverzameling.....	11
4.2 Dataverwerking	11
5. Resultaten.....	12
6. Discussie	18
7. Conclusie	20
8. Aanbevelingen	21
8.1 Aanbevelingen voordat een audit opgesteld kan worden	21
8.2 Aanbevelingen voor het opstellen van een audit	23
Literatuurlijst	24
Bijlagen	
Bijlage I: Informatie afkomstig uit de interviews	
Bijlage II: Topics voor de dataverzameling	
Bijlage III: Interviews	

1. Huidige situatie

Hogeschool Van Hall Larenstein Leeuwarden biedt verschillende opleidingen aan. Eén van die opleidingen is de opleiding Diermanagement. Bij deze opleiding ligt de focus op non-productiedieren (Hogeschool Van Hall Larenstein, 2014). Bij Van Hall Larenstein Leeuwarden komt praktijkgericht onderwijs aan bod. Om praktijkgericht onderwijs aan te bieden, heeft Hogeschool Van Hall Larenstein een stal tot hun beschikking. In deze stal zijn dieren aanwezig die worden ingezet bij het onderwijs. De aanwezige dieren vallen onder de Wet op de dierproeven (Wod). Van Hall Larenstein Leeuwarden is een vergunninghoudende instelling, dat houdt in dat de instelling een vergunning heeft om dierproeven te mogen uitvoeren. Van Hall Larenstein Leeuwarden zal zich aan de Wod moeten houden tijdens het verrichten van handelingen met proefdieren, het verzorgen van proefdieren en het huisvesten van proefdieren in de stal. De opleiding Diermanagement maakt het meeste gebruik van de inzet van proefdieren in het onderwijs, daarom is de opleidingsdirecteur aangesteld als vergunninghouder van de vergunninghoudende instelling.

De Wod is in 1977 door het parlement voor het eerst aangenomen. Vervolgens is in 1986 door de Europese Unie de richtlijn 86/609/EEG aangenomen. Deze richtlijn is toentertijd geïmplementeerd in de destijds huidige Wod (Van Zutphen, L.F.M., et al, 2009). In 2010 is de richtlijn 2010/63/EU in de plaats gekomen van de richtlijn 86/609/EEG. Door de invoering van de nieuwe richtlijn zullen veranderingen in de huidige Wod doorgevoerd worden. Belangrijke veranderingen zijn dat de definitie van een dierproef is aangepast en dat de toetsing van de projecten is veranderd. Verder zal de vergunninghoudende instelling een instantie voor dierenwelzijn (IvD) moeten gaan aanstellen. De vergunninghoudende instelling zal voortaan projectvergunningen moeten hebben om dierproeven te mogen uitvoeren (Federa FMWV, 2013). Van Hall Larenstein Leeuwarden zal door de nieuwe Wod ook veranderingen moeten doorvoeren in de werkwijzen en werkzaamheden binnen de instelling. Deze veranderingen vallen samen met de verbouwing van de stal. Na afronding van de verbouwing is een start gemaakt met het in kaart brengen van de werkprocedures. Deze werkprocedures zijn afgestemd op de nieuwe Wod, de nieuwe stal en het gebruik van de dieren in het onderwijs.

2. Probleembeschrijving

Sinds het schooljaar 2013-2014 worden nieuwe procedures in acht genomen bij de werkzaamheden in de stal van Van Hall Larenstein Leeuwarden. Deze procedures zijn vormgegeven in protocollen. Om het werken met deze protocollen overzichtelijk te maken zijn ze verdeeld over de draaiboeken *'diergebruik'*, *'risico'* en *'stal'*. De protocollen die betrekking hebben op de risicofactoren besmettelijke dierziekten, bijt- en prikincidenten, activisten, dierallergieën en eerste hulp bij ongelukken zijn opgenomen in het draaiboek *'risico'*. Onder het draaiboek *'stal'* vallen protocollen die betrekking hebben op de administratie van proefdieren en dierproeven, de dierv verzorging, het transport van dieren, hygiëne maatregelen, dierziekten, nieuwe dieren, euthanasie en het afvoeren van dode dieren. De protocollen die betrekking hebben op het uitvoeren van handelingen met dieren in het onderwijs zijn opgenomen in het draaiboek *'diergebruik'*.

Al deze protocollen zijn een onderdeel van het totale kwaliteitssysteem in de stal. Een kwaliteitssysteem is een organisatorische structuur, waarin de verantwoordelijkheden, procedures, processen en voorzieningen zijn opgenomen voor het implementeren van kwaliteitszorg (Walburg, J.A., 1997). Kwaliteitssystemen kunnen onderverdeeld worden in twee categorieën, namelijk kwaliteitssystemen die procesgericht zijn en kwaliteitssystemen die risicogericht zijn. Een kwaliteitssysteem dat procesgericht is, is de International Standard Organisation (ISO) normering. Bij de ISO normering staat de klanttevredenheid centraal, worden de processen beschreven en is er aandacht voor continue verbetering (dBaudiovisueel, 2014). Een kwaliteitssysteem dat risicogericht is, is de Hazard Analysis and Critical Control Points (HACCP). HACCP is een preventief systeem, waarbij mogelijke risico's en problemen voorkomen moeten worden. Door de risico's in de processen op te sporen, kunnen de gevolgen van deze mogelijke risico's beheerst worden. De HACCP methode maakt gebruik van zeven kernpunten, namelijk het inventariseren van de mogelijke gevaren, de vaststelling van de kritische beheerspunten (Critical Control Points (CCP's)) de kritische grenzen van de CCP's, de monitoring van de CCP's, acties vastleggen die leiden tot herstel, check of de HACCP aanpak geschikt is en de documentatie en registratie. (Nederlandse Vereniging voor Doelmatig Onderhoud (NVDO), 2014)

Het kwaliteitssysteem dat binnen de stal gebruikt zal worden is net als de HACCP een risicogericht kwaliteitssysteem. Het doel van het kwaliteitssysteem binnen de stal is om aan de gebruikers duidelijk te maken welk kwaliteitsniveau gehandhaafd hoort te worden en welke stappen genomen worden om de doelen van de protocollen te behalen.

De problemen die zich voor kunnen doen hebben te maken met de efficiëntie en de effectiviteit van de protocollen. Wanneer efficiënt met protocollen wordt gewerkt, zullen de doelen van de protocollen met de geringste middelen en inspanning behaald worden (Van Dale Uitgevers^b, 2014). Wanneer de protocollen effectief worden gebruikt, dan zal het beoogde doel daadwerkelijk bereikt worden (Van Dale Uitgevers^c, 2014). Of die doelen ook daadwerkelijk behaald worden is niet zeker. Zo kan het zijn dat de terminologie niet bij alle gebruikers bekend is of dat de gebruikers niet eens weten dat de protocollen bestaan. Daarom is het noodzakelijk om vast te stellen of deze doelen behaald kunnen worden met deze protocollen.

Indien door een deskundige onderzocht wordt of de doelen van de protocollen behaald worden, kan men spreken van het uitvoeren van een audit (SWC. Woorden-Boek.nl^a, 2014). Voor de stalbeheerder, Joanna Zijlstra, is het belangrijk dat zij in de toekomst een interne audit kan uitvoeren, zodat zij kan controleren of het doel van de protocollen wordt behaald. Wanneer de stalbeheerder door middel van een audit wil gaan vaststellen of de doelen van de protocollen behaald worden, zal zij informatie moeten hebben over de kritieke punten met betrekking tot het voldoen aan deze doelen. Deze informatie is nog niet beschikbaar, maar zal tijdens dit afstudeeronderzoek verzameld gaan worden.

Op het gebruik van proefdieren heerst een maatschappelijke druk, die steeds meer toeneemt (Proefdiervrij.nl, 2014). Verder blijkt dat de maatschappelijke druk toeneemt wanneer proefdieren worden ingezet voor niet-medische doeleinden ten opzichte van medische doeleinden. Zo blijkt uit een opinieonderzoek onder 500 mensen in opdracht van de dierenbescherming is onderzocht hoe de Nederlandse bevolking denkt over dierproeven ten opzichte van dierproeven voor niet-medische doeleinden. 63% van de ondervraagden vindt het acceptabel dat proefdieren worden ingezet voor medische doeleinden. 47% van de ondervraagden vindt het acceptabel dat proefdieren noodzakelijk zijn voor het verkrijgen van wetenschappelijke kennis. Maar zodra de proefdieren ingezet worden voor niet-medische doeleinden (met uitzondering van het verkrijgen van wetenschappelijk kennis) vindt nog maar 4 tot 25% van de ondervraagden het acceptabel dat proefdieren worden ingezet. (Dierenbescherming, 2004) In de protocollen met betrekking tot het draaiboek *'diergebruik'* staat het verantwoord omgaan met dieren centraal. Om deze reden is het belangrijk dat de protocollen *'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs'* en *'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs'* van het draaiboek *'diergebruik'* als eerste geëvalueerd kunnen worden tijdens een audit. Het uitvoeren van een audit zorgt ervoor dat meer inzicht verkregen wordt in zaken rondom het kwaliteitssysteem en de wijze waarop men met het kwaliteitssysteem werkt. (Facit, 2007)

De *'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs'* en de *'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs'* moeten ervoor zorgen dat het gebruik van dieren in het onderwijs beter georganiseerd wordt. De doelen van de *'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs'* zijn het voldoen aan wettelijke kaders, het implementeren van alternatieven, het borgen van dierenwelzijn, het handhaven van transparante werkwijzen en het verstrekken van informatie. De doelen van de *'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs'* zijn het voldoen aan wettelijke kaders, het informeren over alternatieven en wettelijke kaders, het handhaven van transparante werkwijzen en het veilig werken. Om in de toekomst deze procedures te kunnen evalueren is het noodzakelijk om eerst inzicht te krijgen in de informatie die nodig is om die audit uit te kunnen voeren. De doelstelling van dit afstudeeronderzoek luidt daarom als volgt:

De stalbeheerder inzicht geven in de informatie die voor handen moet zijn om een audit te kunnen ontwikkelen voor de protocollen 'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs' en 'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs'.

Onderzoeksvragen

Om de doelstelling van dit onderzoek te behalen is antwoord gezocht op de hoofdvraag. De hoofdvraag die luidt als volgt:

Welke informatie is vereist om voor de protocollen 'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs' en 'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs' een audit te kunnen ontwikkelen om vast te kunnen stellen of de doelen van de protocollen behaald worden?

Om deze hoofdvraag te kunnen beantwoorden zijn antwoorden op de hieronder genoemde deelvragen gezocht. De deelvragen zijn gekoppeld aan de doelen van de protocollen. De deelvragen zijn opgesplitst in de aspecten *'het voldoen aan wettelijke kaders'*, *'informatieverstrekking'*, *'de implementatie van alternatieven'*, *'waarborgen van het dierenwelzijn'*, *'de transparantie van de protocollen'* en *'veilig werken'*.

Voldoen aan wettelijke kaders

1. Welke informatie is vereist om vast te kunnen stellen of voldaan wordt aan de wettelijke kaders in *'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs'*?

2. Welke informatie is vereist om vast te kunnen stellen of voldaan wordt aan de wettelijke kaders in *'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs'*?
3. Welke informatie is vereist om vast te kunnen stellen of veranderingen in de wettelijke kaders worden toegepast in *'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs'*?
4. Welke informatie is vereist om vast te kunnen stellen of veranderingen in de wettelijke kaders worden toegepast in *'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs'*?

Informatieverstrekking

5. Welke informatie is vereist om vast te kunnen stellen of de informatieverstrekking in *'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs'* volledig is?
6. Welke informatie is vereist om vast te kunnen stellen of de informatieverstrekking over alternatieven in *'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs'* volledig is?
7. Welke informatie is vereist om vast te kunnen stellen of de informatieverstrekking over wettelijke kaders in *'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs'* volledig is?

Implementatie van alternatieven

8. Welke informatie is vereist om vast te kunnen stellen of de *'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs'* bijdraagt aan de implementatie van alternatieven?

Waarborgen dierenwelzijn

9. Welke informatie is vereist om vast te kunnen stellen of het dierenwelzijn wordt gewaarborgd in *'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs'*?
10. Welke informatie is vereist om vast te kunnen stellen of veranderingen op de visie van dierenwelzijn worden toegepast in *'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs'*?

Transparantie

11. Welke informatie is vereist om vast te kunnen stellen of de werkwijzen transparant zijn in *'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs'*?
12. Welke informatie is vereist om vast te kunnen stellen of de werkwijzen transparant zijn in *'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs'*?

Veilig werken

13. Welke informatie is vereist om vast te kunnen stellen of veilig gewerkt wordt in *'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs'*?

3. Verklarende woordenlijst

<i>Alternatief</i>	Een alternatief draagt bij aan de vervanging, vermindering of verfijning (3V's) van een dierproef. Het toepassen van de 3 V's wordt het 3R-principe van Russel en Burch genoemd. (Stichting Informatie Dierproeven, 2014)
<i>Audit</i>	Een audit is een kritisch onderzoek naar de uitvoering van de protocollen. (Van Dale Uitgevers ^a , 2014)
<i>Critical control point</i>	Een critical control points is een procedure waarop controle uitgeoefend moet worden en deze controle draagt bij aan het voorkomen of elimineren van de risico's van de critical control point. Het doel daarvan is om het risico van de critical control point te reduceren tot een aanvaardbaar niveau. (Praxiom Research Group Limited, 2013)
<i>Dierenwelzijn</i>	Dierenwelzijn is het fysieke en geestelijke welzijn van een dier. Je kunt over een goed dierenwelzijn spreken als de gezondheid van het dier goed is en als het dier zich goed voelt in zijn eigen omgeving. (Ruis en Pinxterhuis, 2007)
<i>Protocol</i>	In een protocol wordt beschreven wat de te volgen procedure is. In een protocol wordt aangegeven wie, wat en hoe gehandeld moet worden. (Swinkels, J.A., et al., 2004)
<i>Procedure</i>	In een procedure is de manier waarop handelingen moeten worden uitgevoerd vastgelegd. (Redactie Ensie, 2013)
<i>Transparant</i>	Transparant kan gedefinieerd worden als helder van opzet (Van Dale Uitgevers, 2014). Dat houdt in dat de gebruikers van de protocollen weten wat van hen verwacht wordt. Maar ook dat de gebruikers weten wat zij kunnen terug verwachten (Belliveau, 2013).
<i>Volledig</i>	Onder volledig wordt verstaan dat niets ontbreekt (Encyclo ^a , 2014). Wanneer tijdens dit afstudeeronderzoek over volledig wordt gesproken, gaat het alleen om de cruciale informatie. Cruciale informatie is de informatie die doorslaggevend is in de beslissing die genomen moet worden (Encyclo ^b , 2014).

4. Materiaal en methoden

Dit hoofdstuk gaat in op de wijze van de dataverzameling en de -verwerking.

4.1 Dataverzameling

De dataverzameling heeft plaats gevonden door het afnemen van interviews. De personen die geïnterviewd zijn, zijn de stalbeheerder, de dierenarts, de proefdierdeskundige, de vergunninghouder, een communicatiedocent, een ethiekdocent, twee interne kwaliteitsdeskundigen, een externe kwaliteitsdeskundige samen met een externe DEC-secretaris en een gebruiker van de procedures. De stalbeheerder, de proefdierdeskundige en de vergunninghouder zijn geïnterviewd om inzicht te krijgen in de manier waarop de doelen van de procedures bereikt horen te worden. De dierenarts geeft inzicht in of aan de wettelijke kaders wordt voldaan, waarop het dierenwelzijn wordt gewaarborgd en hoe alternatieven worden geïmplementeerd. De communicatiedocent is geïnterviewd om inzicht te krijgen of het taalgebruik en de verwoording van de procedures begrijpelijk is voor de gebruiker. De ethiekdocent geeft inzicht in welk opzicht de procedures bijdragen aan het verantwoord omgaan met dieren in het onderwijs.

Tijdens het interview met de kwaliteitsdeskundigen en de DEC-secretaris is inzicht verkregen over de mate van transparantie van de procedures en of het mogelijk is om veilig te kunnen werken. Daarnaast is tijdens het interview met de DEC-secretaris inzicht verkregen in de wettelijke kaders waaraan de procedures moeten voldoen. Een interview met de gebruiker heeft ervoor gezorgd dat inzicht is verkregen in de wijze waarop de procedures worden begrepen door de gebruikers en in welke mate de gebruiker in staat is om de procedures correct uit te voeren.

Gedurende de interviews is meerdere malen de vriezerbeheerder als deskundige aangemerkt, daarom is in een kort interview met de vriezerbeheerder gecontroleerd of de beweringen uit eerdere interviews klopte. De interviews zijn individueel afgenomen, met uitzondering van het interview met de externe kwaliteitsdeskundige samen met de externe DEC-secretaris.

De interviews zijn afgenomen aan de hand van een topiclijst. De topiclijst is een lijst met topics die tijdens het interview aan bod zullen komen. Een topic geeft aan wat tijdens de interviews worden besproken. Voor elk interview is een topiclijst samengesteld op basis van de deskundige die wordt geïnterviewd en de onderzoeksvragen die aan bod zijn gekomen. In bijlage II: *Topics voor de dataverzameling* is voor elk interview aangegeven welke topics zijn gebruikt.

4.2 Dataverwerking

De interviews zijn in een periode van vier weken afgenomen. Alle interviews zijn opgenomen met een voice recorder. Aan de hand van de geluidsopnamen zijn de interviews compleet uitgewerkt in Microsoft office word 2007. Om de gegevens uit de interviews te kunnen analyseren, zijn de uitgewerkte interviews opgedeeld in fragmenten. De opdeling van de fragmenten is gebaseerd op de topics. Zodra een nieuw onderwerp aangekaart werd, was er sprake van een nieuw fragment. Aan de hand van de fragmenten is begonnen met het open coderen van de data. Uit elk fragment zijn één of enkele variatiecodes voortgekomen. De variatiecodes geven aan waar het fragment over gaat. Door de variatiecodes in context van het fragment te plaatsen kan worden bepaald aan welke topics de variatiecodes moeten worden gekoppeld. Deze variatiecodes zijn de eerste ordening van de interviews. Om een overzicht te krijgen in de variatiecodes zijn deze codes vervolgens samengevoegd. Tijdens deze samenvoeging ontstaat een tweede ordening. De variatiecodes die dezelfde informatie weergeven worden samengevoegd. De tweede ordening heeft ervoor gezorgd dat een overzichtelijkere classificatie beschikbaar is gemaakt. Uit deze informatie is vervolgens afgeleid welke informatie beschikbaar gemaakt moet worden voor een audit.

5. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten weergegeven in tabellen. In elke tabel wordt de informatie afkomstig uit interviews en de informatie die nodig is voor het uitvoeren van een audit weergegeven. De resultaten zijn opgesplitst in de aspecten *'het voldoen aan wettelijke kaders'*, *'informatieverstrekking'*, *'de implementatie van alternatieven'*, *'waarborgen van het dierenwelzijn'*, *'de transparantie van de protocollen'* en *'veilig werken'*.

Voldoen aan wettelijke kaders

Om te kunnen voldoen aan de wettelijke kaders is nog informatie nodig voor een audit. Daarnaast ontbreekt ook informatie. Deze informatie moet beschikbaar zijn voordat een audit opgesteld kan worden. In tabel 12 t/m 15 uit bijlage I: *Informatie afkomstig uit de interviews* zijn de originele resultaten te lezen.

Tabel 1: Voor de informatie uit de tweede ordening (1^e kolom) staat aangegeven welke informatie nodig is voor een audit (2^e kolom) met betrekking tot het voldoen aan de wettelijke kaders in de 'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs' en 'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs'.

Tweede ordening	Informatie nodig voor een audit
De procedure moet voldoen aan de wettelijke kaders	Aan onderstaande wettelijke kaders moet voldaan worden: - Wet op de dierproeven en onderliggende regelgeving - Flora en faunawet (artikel 2, 4 & 5, 9, 10 t/m 15, 26, 62, 68 & 69, 74) - Wet dieren - Gezondheids- en welzijnswet voor dieren (artikel 3 t/m 12, 15, 17, 19 & 20, 29) - Wet milieubeheer - Verordening dierlijke bijproducten
De kennis van de gebruiker is afhankelijk van het soort gebruiker	Kenmerken van de gebruiker over: - Welke kennis de gebruiker bezit mbt proefdieren - Welke vaardigheden de gebruiker bezit mbt het gebruik van proefdieren - Welke opleiding de gebruiker beschikt mbt het gebruik van proefdieren - Welk doel de gebruiker heeft bij het gebruik van dieren in onderwijs

Tabel 2: Voor de informatie uit de tweede ordening (1^e kolom) staat aangegeven welke informatie ontbreekt (2^e kolom) om met een audit vast te kunnen stellen of voldaan wordt aan de wettelijke kaders in de 'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs' en 'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs'.

Tweede ordening	Informatie die ontbreekt
De taakverdeling binnen de IvD is nog niet helemaal rond	De verdeling van de taken en verantwoordelijkheden van de IvD
Het verkrijgen van een sluitende administratie zou een probleem kunnen zijn	Informatie over alle formulieren en gegevens voor een sluitende administratie
Onbekend is of de huidige overlegvormen van de IvD in de toekomst blijven bestaan	Informatie over welke stappen de IvD neemt om op de hoogte te zijn van wettelijke veranderingen en hoe zij deze toepast
De veranderingen van de wettelijke kaders moet ook naar de gebruikers gecommuniceerd worden om volgens de wettelijke kaders te kunnen werken	Informatie over de wijze waarop veranderingen gecommuniceerd worden naar de gebruikers toe
Om te voldoen aan de wettelijke kaders moet het duidelijk zijn over welke vergunningen Van Hall Larenstein Leeuwarden beschikt	Informatie over welke vergunningen Van Hall Larenstein Leeuwarden beschikt

Opvallende resultaten uit tabel 1 en 2 zijn dat informatie over de kenmerken van de gebruiker noodzakelijk is om vast te kunnen stellen of de procedures aansluiten bij de kennis van de gebruikers, dat informatie beschikbaar moet komen over de verdeling van de taken en verantwoordelijkheden binnen de IvD en dat er een document met informatie noodzakelijk is over welke vergunningen Van Hall Larenstein Leeuwarden beschikt.

Informatieverstrekking

Om het doel van informatieverstrekking te kunnen behalen is nog informatie nodig voor een audit. Daarnaast ontbreekt ook informatie. Deze informatie moet beschikbaar zijn voordat een audit opgesteld kan worden. In tabel 16 t/m 18 uit bijlage I: *Informatie afkomstig uit de interviews* zijn de originele resultaten te lezen.

Tabel 3: Voor de informatie uit de tweede ordening (1^e kolom) staat aangegeven welke informatie nodig is voor een audit met betrekking tot de informatieverstrekking (2^e kolom) in de 'Procedures gebruik levende dieren in onderwijs' en 'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs'.

Tweede ordening	Informatie nodig voor een audit
Informatieverstrekking kan niet via een procedure en de wijze van informatieverstrekking kan beter meer visueel gemaakt worden	Informatie over welke manieren worden toegepast om informatie te verstrekken
Het doel informatieverstrekking is een breed begrip	Informatie over wanneer het doel van informatie verstrekken bereikt wordt
De kennis van de gebruiker is afhankelijk van het soort gebruiker	Kenmerken van de gebruiker over: - Welke kennis de gebruiker bezit mbt proefdieren - Welke vaardigheden de gebruiker bezit mbt het gebruik van proefdieren - Welke opleiding de gebruiker beschikt mbt het gebruik van proefdieren - Welk doel de gebruiker heeft bij het gebruik van dieren in onderwijs

Tabel 4: Voor de informatie uit de tweede ordening (1^e kolom) staat aangegeven welke informatie ontbreekt (2^e kolom) om met een audit vast te kunnen stellen of het doel van informatieverstrekking wordt behaald in de 'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs' en 'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs'.

Tweede ordening	Informatie die ontbreekt
De terminologie wordt niet structureel toegepast en zorgt daardoor voor verwarring	Informatie over welke terminologie structureel toegepast moet worden en hoe deze wordt toegepast
De taakverdeling binnen de IvD is nog niet helemaal rond	De verdeling van de taken en verantwoordelijkheden van de IvD
Een bijlage prikkelt gebruikers om na te denken over alternatieven	Informatie die geschikt is voor een bijlage over alternatieven is noodzakelijk
Het is niet mogelijk om via een procedure informatie te verstrekken	Informatie over geschikte manieren om informatie te verstrekken
Om de informatie over te dragen aan de gebruikers moet een geschikt communicatiemiddel worden gebruikt	Informatie over de wijze waarop gecommuniceerd wordt naar de gebruikers toe

Opvallende resultaten uit tabel 3 en 4 zijn dat, net als bij het voldoen aan de wettelijke kaders, informatie over de kenmerken van de gebruikers en de verdeling van de taken en verantwoordelijkheden ook bij de informatieverstrekking van belang zijn. Andere opmerkelijke resultaten zijn dat er informatie moet komen over welke terminologie toegepast gaat worden in de procedures, dat er informatie moet komen wanneer het doel van informatieverstrekking wordt behaald en dat er informatie moet komen over geschikte manieren van informatie verstrekken.

Implementeren van alternatieven

Om alternatieven te kunnen implementeren is nog informatie nodig voor een audit. Daarnaast ontbreekt ook informatie. Deze informatie moet beschikbaar zijn voordat een audit opgesteld kan worden. In tabel 19 uit bijlage I: *Informatie afkomstig uit de interviews* zijn de originele resultaten te lezen.

Tabel 5: Voor de informatie afkomstig uit de interviews (1^e kolom) staat aangegeven welke informatie nodig is voor een audit (2^e kolom) om te kunnen controleren of de 'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs' eraan bijdraagt dat het doel van alternatieven implementeren wordt behaald.

Tweede ordening	Informatie nodig voor een audit
De kennis van de gebruiker is afhankelijk van het soort gebruiker	Kenmerken van de gebruiker over: - Welke kennis de gebruiker bezit over alternatieven - Of de gebruiker bewust nadenkt over alternatieven - De motivatie van de implementatie
Er zijn veel verschillende soorten alternatieven die geïmplementeerd kunnen worden	Informatie over welke alternatieven van toepassing kunnen zijn (zodat nieuwe alternatieven worden toegepast)

Tabel 6: Voor de informatie uit de tweede ordening (1^e kolom) staat aangegeven welke informatie ontbreekt (2^e kolom) om met een audit vast te kunnen stellen of de 'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs' eraan bijdraagt dat het doel van alternatieven implementeren wordt behaald

Tweede ordening	Informatie die ontbreekt
Voor het implementeren van alternatieven is het noodzakelijk dat de gebruikers geïnformeerd worden over de mogelijke alternatieven die geïmplementeerd kunnen worden	Informatie/richtlijnen over wanneer het informeren over alternatieven voldoende bijdraagt aan de implementatie van alternatieven
Een bijlage prikkelt gebruikers om na te denken over alternatieven	Informatie die geschikt is voor een bijlage over alternatieven is noodzakelijk
De taakverdeling binnen de IvD is nog niet helemaal rond	De verdeling van de taken en verantwoordelijkheden van de IvD

Opvallende resultaten uit tabel 5 en 6 zijn dat net als bij het voldoen aan de wettelijke kaders en informatieverstrekking informatie die geschikt is voor een bijlage over alternatieven en informatie over de verdeling van de taken en verantwoordelijkheden van de IvD ook bij het implementeren van alternatieven noodzakelijk zijn. Andere opmerkelijke resultaten zijn dat ook hierbij informatie over de kenmerken van de gebruikers noodzakelijk zijn. Maar bij het implementeren van alternatieven zijn andere kenmerken van de gebruikers van belang dan bij het voldoen aan de wettelijke kaders en de informatieverstrekking. Daarnaast moet informatie over wanneer het informeren over alternatieven voldoende bijdraagt aan het implementeren van alternatieven beschikbaar gemaakt worden.

Waarborgen dierenwelzijn

Om het dierenwelzijn te kunnen waarborgen is nog informatie nodig voor een audit. Daarnaast ontbreekt ook informatie. Deze informatie moet beschikbaar zijn voordat een audit opgesteld kan worden. In tabel 20 en 21 uit bijlage I: *Informatie afkomstig uit de interviews* zijn de originele resultaten te lezen.

Tabel 7: Voor de informatie uit de tweede ordening (1^e kolom) staat aangegeven welke informatie nodig is voor een audit met betrekking tot het waarborgen van dierenwelzijn (2^e kolom) in de 'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs'.

Tweede ordening	Informatie nodig voor een audit
De kennis van de gebruiker is afhankelijk van het soort gebruiker	Kenmerken van de gebruiker over: - Bevoegdheid van de gebruiker

	- Bekwaamheid van de gebruiker - Welke kennis de gebruiker bezit
Om het dierenwelzijn te kunnen waarborgen moet vastgesteld worden wie verantwoordelijk is voor het waarborgen van het dierenwelzijn, op welke manier de procedure bijdraagt aan het waarborgen van het dierenwelzijn en de wijze waarop het dierenwelzijn wordt gecontroleerd	Informatie en doelen over de wijze van de waarborging van het dierenwelzijn

Tabel 8: Voor de informatie uit de tweede ordening (1^e kolom) staat aangegeven welke informatie ontbreekt (2^e kolom) om met een audit vast te kunnen stellen of het dierenwelzijn gewaarborgd wordt door de 'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs'.

Tweede ordening	Informatie die ontbreekt
De taakverdeling binnen de IvD is nog niet helemaal rond	De verdeling van de taken en verantwoordelijkheden van de IvD
Voor het waarborgen van het dierenwelzijn is het noodzakelijk dat vast staat wanneer het dierenwelzijn gewaarborgd wordt	Richtlijnen over wanneer het dierenwelzijn wordt gewaarborgd
Om het ongerief uniform in te kunnen inschatten zijn richtlijnen voor het inschatten van het ongerief noodzakelijk	Informatie/richtlijnen voor het inschatten van het ongerief
Om vast te kunnen stellen of veranderingen in de visie op het dierenwelzijn worden toegepast, zal vooraf moeten worden vastgesteld wie verantwoordelijk is voor het doorvoeren van deze veranderingen	Richtlijnen voor een controle op veranderingen op de visie zijn doorgevoerd
Om vast te kunnen stellen of veranderingen in de visie op het dierenwelzijn worden toegepast, zal vooraf moeten worden vastgesteld wie verantwoordelijk is voor het constateren van die veranderingen	Informatie over de wijze waarop veranderingen op de visie opgemerkt wordt

Opvallende resultaten uit tabel 7 en 8 zijn dat, net als bij het voldoen aan de wettelijke kaders, de informatieverstrekking en het implementeren van alternatieven informatie over de verdeling van de taken en verantwoordelijkheden van de IvD ook bij het waarborgen van het dierenwelzijn noodzakelijk zijn. Andere opmerkelijke resultaten zijn dat ook hierbij informatie over de kenmerken van de gebruikers noodzakelijk zijn. Maar bij het waarborgen van dierenwelzijn zijn andere kenmerken van de gebruiker noodzakelijk dan bij het voldoen aan de wettelijke kaders, de informatieverstrekking en het implementeren van alternatieven. Daarnaast is het essentieel dat er richtlijnen beschikbaar gemaakt worden over wanneer het dierenwelzijn wordt gewaarborgd, voor het inschatten van ongerief en voor het uitvoeren van een controle op het doorvoeren van veranderingen op de visie van dierenwelzijn.

Transparantie

Om transparante werkwijzen te kunnen handhaven is nog informatie nodig voor een audit. Daarnaast ontbreekt ook informatie. Deze informatie moet beschikbaar zijn voordat een audit opgesteld kan worden. In tabel 22 en 23 uit bijlage I: *Informatie afkomstig uit de interviews* zijn de originele resultaten te lezen.

Tabel 9: Voor de informatie uit de tweede ordening (1^e kolom) staat aangegeven welke informatie nodig is voor een audit met betrekking tot het handhaven van transparante werkwijzen (2^e kolom) in de 'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs' en 'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs'.

Tweede ordening	Informatie nodig voor een audit
De kennis van de gebruiker is afhankelijk van het soort gebruiker	Kenmerken van de gebruiker over: - Welke kennis de gebruiker bezit mbt proefdieren - Welke vaardigheden de gebruiker bezit mbt het gebruik van proefdieren - Welke opleiding de gebruiker beschikt mbt het gebruik van proefdieren

	- Welk doel de gebruiker heeft bij het gebruik van dieren in onderwijs
Zowel de gebruikers als de vriezerbeheerder hebben geen idee wanneer een handelsdocument beschikbaar moet zijn	Informatie over het handelsdocument - Wanneer is het handelsdocument noodzakelijk - Waar kan de gebruiker het handelsdocument krijgen - Wie is er verantwoordelijk voor het handelsdocument - Wat is het doel van het handelsdocument
Wanneer een gebruiker de <i>'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs'</i> gaat invullen, zou de gebruiker volgens deskundigen al besloten hebben om dode dieren in onderwijs te gaan gebruiken	Informatie over de wijze en het tijdstip van informatieverstrekking over alternatieven
Voor de gebruiker is het niet duidelijk bij welke categorie welke maatregelen genomen moeten worden	Informatie over de drie categorieën waarin dode dieren worden onderverdeeld

Tabel 10: Voor de informatie uit de tweede ordening (1^e kolom) staat aangegeven welke informatie ontbreekt (2^e kolom) om met een audit vast te kunnen stellen of transparante werkwijzen worden gehandhaafd in de *'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs'* en *'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs'*.

Tweede ordening	Informatie die ontbreekt
Om de procedures als volledig en duidelijk te laten ervaren missen een aantal aspecten of zijn niet voldoende gedetailleerd beschreven	Informatie die mist of niet voldoende gedetailleerd omschreven is in de procedure moet aangepast worden
Door de procedures meer visueel te maken, compacter te maken en de verwijzingen naar andere protocollen te verduidelijken zal het doel van transparante werkwijzen handhaven behaald kunnen worden.	Informatie die aangeeft waarop de procedure door de gebruikers als meer werkbaar wordt ervaren
De terminologie wordt niet structureel toegepast en zorgt daardoor voor verwarring	Informatie over welke terminologie structureel toegepast moet worden en hoe deze wordt toegepast
De taken en verantwoordelijkheden voor het welzijnsdagboek zijn niet bij alle belanghebbenden duidelijk	Richtlijnen voor het invullen van de procedures en het welzijnsdagboek
Om het ongerief uniform in te kunnen inschatten zijn richtlijnen voor het inschatten van het ongerief noodzakelijk	Informatie/richtlijnen voor het inschatten van het ongerief
Het invullen van de procedure moet geruime tijd voor aanvang van het project ingevuld worden. Naast het probleem dat dan niet alle informatie beschikbaar is, is ook bij de gebruikers niet bekend welk tijdbestek de gebruiker nodig heeft om de gehele procedure te doorlopen.	Informatie over het tijdspad van het invullen van de procedures
De taken, verantwoordelijkheden en kennis van de vriezerbeheerder zijn niet helemaal duidelijk	Informatie over de taken, verantwoordelijkheden en kennis van de vriezerbeheerder
De gebruikers en de vriezerbeheerder hebben niet voldoende kennis over de noodzakelijke ontheffingen	Richtlijnen voor de gebruiker voor het verkrijgen van de juiste ontheffingen
De vriezerbeheerder heeft onvoldoende kennis over welke gegevens beschikbaar moeten zijn bij het opbergen van dode dieren	Informatie/richtlijnen over welke informatie de vriezerbeheerder moet noteren

Opvallende resultaten uit tabel 9 en 10 zijn dat net als bij het voldoen aan de wettelijk kaders, de informatieverstrekking, het implementeren van alternatieven en het waarborgen van dierenwelzijn informatie over de kenmerken van de gebruikers, informatie over welke terminologie structureel toegepast moet worden en hoe deze wordt toegepast en richtlijnen voor het inschatten van het ongerief noodzakelijk zijn. Andere opmerkelijke resultaten zijn dat informatie beschikbaar gemaakt

moet worden over welke informatie mist of niet voldoende gedetailleerd beschreven is, zodat de procedure wordt aangepast en dat informatie over het tijdspad van het invullen van de procedure beschikbaar moet zijn. Daarnaast zal informatie over het handelsdocument en informatie over de taken, verantwoordelijkheden en kennis van de vriezerbeheerder beschikbaar gemaakt moeten worden. Verder is het essentieel dat richtlijnen over het invullen van de procedures en het welzijnsdagboek, richtlijnen voor het verkrijgen van de juiste ontheffingen en richtlijnen over welke informatie de vriezerbeheerder moet noteren, ter beschikking komt.

Veilig werken

Om veilig te kunnen werken met dode dieren is nog informatie nodig voor een audit. Daarnaast ontbreekt ook informatie. Deze informatie moet beschikbaar zijn voordat een audit opgesteld kan worden. In tabel 24 uit bijlage I: *Informatie afkomstig uit de interviews* zijn de originele resultaten te lezen.

In tabel 11 staat de informatie die ontbreekt. Daarnaast is er met betrekking tot het veilig werken met dode dieren noodzakelijk dat informatie over de kenmerken van de gebruiker bekend wordt. De kenmerken van de gebruiker die belangrijk zijn om veilig te kunnen werken met dode dieren zijn de kennis van de gebruiker over dode dieren, de mate waarin de gebruiker veilig kan werken, het bewustzijn van de gebruiker over de gevaren en de kennis van de noodzakelijke documenten.

Tabel 11: Voor de informatie uit de tweede ordening (1^e kolom) staat aangegeven welke informatie ontbreekt (2^e kolom) om met een audit vast te kunnen stellen of de 'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs' eraan bijdraagt dat er veilig gewerkt wordt met dode dieren.

Tweede ordening	Informatie die ontbreekt
De school heeft onvoldoende capaciteit om veilig te kunnen werken met dieren afkomstig uit wildvang	Informatie over de gevaren van het werken met dode dieren uit wildvang
Het is niet mogelijk om via een procedure informatie te verstrekken	Informatie over geschikte manieren om informatie te verstrekken
Gebruikers moeten maatregelen nemen om veilig te kunnen werken met dode dieren	Informatie over welke maatregelen de gebruiker moet nemen om veilig te werken
De taken en de verantwoordelijkheden van de vriezerbeheerder zijn niet helemaal duidelijk	Informatie over de taken en verantwoordelijkheden van de vriezerbeheerder

Opvallende resultaten zijn dat net als bij het voldoen aan de wettelijke kaders, informatieverstrekking, het implementeren van alternatieven en het handhaven van transparante werkwijzen informatie over de kenmerken van de gebruikers, informatie over geschikte manieren om informatie te verstrekken en informatie over de taken en verantwoordelijkheden van de vriezerbeheerder ook bij het veilig werken noodzakelijk zijn. Een ander opmerkelijk resultaat is dat er informatie beschikbaar moet komen over de gevaren die kleven aan het werken met dode dieren afkomstig uit wildvang.

6. Discussie

Voor het verkrijgen van een antwoord op de onderzoeksvraag zijn zowel een externe kwaliteitsdeskundige als interne kwaliteitsdeskundigen geïnterviewd. Uit de informatie afkomstig uit de interviews is gebleken dat de externe kwaliteitsdeskundige en de interne kwaliteitsdeskundigen vaak in mening verschillen. Zo is de externe kwaliteitsdeskundige van mening dat de gebruikers weten wie verantwoordelijk is voor welke taken, dat de gebruikers weten wat de termen onderzoeksgerichte aandachtspunten, bevindingen en waarnemingen inhouden en dat het invullen van de procedure veel tijd kost. Daarnaast meent de externe kwaliteitsdeskundige ook dat al in een vroeg stadium formulieren en procedures moeten worden ingevuld en dat Hogeschool Van Hall Larenstein niet in staat is om veilig te werken met dode dieren afkomstig uit wildvang, terwijl de interne kwaliteitsdeskundigen hier een tegenovergestelde mening over hebben. Een mogelijke reden hiervoor is dat de externe kwaliteitsdeskundige meer kennis heeft over de wettelijke regels en bevoegdheden waaraan de gebruikers moeten voldoen om met proefdieren te mogen werken, terwijl de interne kwaliteitsdeskundigen meer inzicht hebben in het cultuur van het bedrijf, meer kennis hebben over de type gebruikers en meer contact hebben met de gebruikers. De externe kwaliteitsdeskundige richt zich meer op wat een gebruiker zou moeten weten en welke eigenschappen een gebruiker moet hebben volgens de wet- en regelgeving, terwijl de interne kwaliteitsdeskundigen meer hun visies richten op een gebruiker in de praktijk. De tegenstrijdig resultaten waren een teken dat de gebruikers vaak niet aan de wettelijke kaders voldoen. Daarom is het noodzakelijk dat meer aandacht besteed wordt aan de kenmerken van de gebruikers. De resultaten zijn wel representatief doordat de geïnterviewde deskundigen zorgvuldig zijn uitgekozen aan de hand van de kennis over de procedures.

Daarnaast is uit de interviews naar voren gekomen dat de vriezerbeheerder onvoldoende kennis heeft over welke taken en verantwoordelijkheden de vriezerbeheerder aansprakelijk is en welke kennis de vriezerbeheerder daarvoor nodig heeft. Zelfs in het interview met de vriezerbeheerder is dit naar voren gekomen. De verwachting was dat als de vriezerbeheerder deze feiten zelf ook aankaart, dat daarop al acties zijn ondernomen. Er is voorheen al wel besproken om een inspecteur van de NVWA uit te nodigen om dit te bespreken. Dit is nog niet gebeurd. Een mogelijke verklaring hiervoor kan zijn dat door de vele veranderingen, zoals de veranderingen in de Wet op de dierproeven en de ontwikkeling van de procedures, deze actie nog niet tot uitvoering is gebracht. Tevens blijkt ook dat de vriezerbeheerder de documenten van de vorige vriezerbeheerder heeft overgenomen, zonder dat zij is ingewerkt door de vorige vriezerbeheerder. Een gevolg daarvan is dat de nieuwe vriezerbeheerder niet op de hoogte is van alle werkzaamheden en documenten waarvoor zij verantwoordelijk is. Wanneer het voor de vriezerbeheerder duidelijk is waarvoor zij verantwoordelijk is en wat haar taken zijn, is het verstandig om een overdrachtsprotocol op te stellen. Het overdrachtsprotocol zal ervoor zorgen dat bij de vervanging van de vriezerbeheerder de taken en verantwoordelijkheden volgens de wet- en regelgeving worden uitgevoerd. Een overdrachtsprotocol zorgt er ook voor dat een vriezerbeheerder in verband met ziekte of verlof direct op een juiste manier vervangen kan worden. Een goede overdracht van taken en verantwoordelijkheden is essentieel om volgens de geldende wet- en regelgeving te kunnen blijven werken. Tijdens de interviews is bovenstaande informatie naar voren gekomen. Maar dit verhaal is in meerdere situaties toepasbaar. Daarom zou het niet alleen verstandig zijn om voor de vriezerbeheerder een overdrachtsprotocol te ontwikkelen, maar voor alle werkzaamheden die samenhangen met de *'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs'* en *'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs'*.

Om een inschatting te kunnen maken van de transparantie van de procedures is een gebruiker geïnterviewd. De meerderheid van de gebruikers van de procedures zijn docenten van de opleiding diermanagement, zo ook de geïnterviewde gebruiker. Dat houdt in dat de geïnterviewde gebruiker in verhouding tot de overige gebruikers veel kennis heeft over proefdieren, waardoor het interview met

de gebruiker geen representatief beeld geeft over de kennis van de gebruikers. Een mogelijk gevolg daarvan is dat mogelijke problemen bij het uitvoeren van de procedures nog niet ontdekt zijn. Toch geeft het interview met de docent van de opleiding diermanagement een goed inzicht van de transparantie van de procedures, aangezien de meerderheid van de gebruikers van de opleiding diermanagement afkomstig zijn.

Verder werd tijdens de interviews vaak naar de mening van de deskundigen gevraagd over de gebruikers. Gedurende de interviews bleek dat sommige deskundigen de studenten als gebruikers interpreteerde. In bijna alle gevallen zijn docenten de gebruikers van de procedures. Tijdens de interviews werd wel aangekaart dat onder gebruikers in de meeste gevallen docenten van de opleidingen diermanagement, kust- en zeemanagement en milieukunde werd verstaan. Toch valt niet uit te sluiten dat de deskundigen hun visie baseerden op het feit dat een gebruiker ook een student kan zijn. Een mogelijk gevolg voor dit onderzoek kan dan zijn dat de kennis en deskundigheid van de gebruikers iets lager is ingeschat dan die daadwerkelijk is. Daarom is het noodzakelijk dat de gebruikers in typen worden ingedeeld, zodat de IvD beter kan gaan inschatten met wat voor type gebruiker ze te maken hebben.

Voor de dataverzameling zijn interviews afgenomen met deskundigen. Voor alle vakgebieden is slechts één deskundige geïnterviewd, met uitzondering van de interne kwaliteitsdeskundigen. Door de beperkingen in tijd, was het niet mogelijk om meerdere deskundigen te interviewen. Daardoor is het mogelijk dat een niet representatief beeld van de kennis van deskundigen ontstaat. Toch zijn de geïnterviewde deskundigen zorgvuldig uitgekozen, waardoor een zo representatief mogelijk beeld wordt geschetst van de huidige situatie. Indien het mogelijk zou zijn om het onderzoek uit te breiden zou het verstandig zijn om voor elk vakgebied meerdere deskundigen te interviewen.

7. Conclusie

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de hoofdvraag van dit onderzoek. De hoofdvraag luidde als volgt:

Welke informatie is vereist om voor de protocollen 'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs' en 'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs' een audit te kunnen ontwikkelen om vast te kunnen stellen of de doelen van de protocollen behaald worden?

Bij meerdere aspecten kwam naar voren dat informatie over de kenmerken van de gebruikers, informatie over de verdeling van de taken en verantwoordelijkheden van de IvD en informatie over welke terminologie structureel toegepast moet worden en hoe deze wordt toegepast beschikbaar gemaakt moet worden. Daarnaast zal ook informatie die geschikt is voor een bijlage over alternatieven en dat geschikte informatie voor een bijlage over alternatieven, informatie over de taken, verantwoordelijkheden en kennis van de vriezerbeheerder en richtlijnen voor het inschatten van het ongerief, beschikbaar gemaakt moeten worden.

Naast de bovenstaande conclusie die voor meerdere aspecten van toepassing is, kunnen voor elk aspect meerdere conclusies getrokken worden uit de resultaten. De conclusies die betrekking hebben op één aspect zijn per aspect hieronder geformuleerd.

Voldoen aan wettelijke kaders

Voor een audit voor het doel *voldoen aan wettelijke kaders* heb je informatie nodig over de wettelijke kaders, informatie over een sluitende afministratie en informatie over de vergunningen van Van Hall Larenstein Leeuwarden.

Informatieverstrekking

Voor een audit voor het doel *informatieverstrekking* heb je informatie nodig over de manier van informatieverstrekking, informatie over wanneer het doel wordt bereikt, informatie over de wijze waarop naar de gebruikers wordt gecommuniceerd en informatie voor een bijlage over alternatieven.

Implementatie van alternatieven

Voor een audit voor het doel *implementeren van alternatieven* heb je informatie nodig over wanneer het doel *alternatieven implementeren* behaald wordt en welke alternatieven van toepassing kunnen zijn.

Waarborgen dierenwelzijn

Voor een audit voor het doel *waarborgen van dierenwelzijn* heb je informatie nodig over wanneer het dierenwelzijn wordt gewaarborgd, de wijze van de waarborging van het dierenwelzijn en de wijze waarop veranderingen op de visie van dierenwelzijn worden geconstateerd.

Transparantie

Voor een audit voor het doel *transparante werkwijzen handhaven* heb je informatie nodig over de informatie die mist in de procedures, over manieren waarop de procedures als meer werkbaar ervaren worden. Daarnaast is ook informatie over het tijdspad van het invullen van de procedures, het handelsdocument, het tijdstip van informatieverstrekking en informatie over de drie categorieën waarin dode dieren worden onderverdeeld noodzakelijk.

Veilig werken

Voor een audit voor het doel *veilig werken* heb je informatie nodig over de gevaren van het werken met dode dieren afkomstig uit wildvang en maatregelen die genomen moeten worden.

8. Aanbevelingen

Uit de interviews die afgenomen zijn, zijn enkele aspecten naar voren gekomen die aangepakt moeten worden voordat een audit opgesteld kan worden en er zijn enkele aspecten naar voren gekomen die tijdens het opstellen van een audit aangepakt moeten worden. In dit hoofdstuk zullen aanbevelingen gegeven worden die gehandhaafd moeten worden voordat een audit wordt opgesteld en aanbevelingen die gehandhaafd moeten worden bij het opstellen van een audit.

8.1 Aanbevelingen voordat een audit opgesteld kan worden

Door het interviewen van deskundigen is onderzocht welke informatie nodig is voor het opstellen van een audit. Voordat een audit kan worden opgesteld zullen de volgende aanbevelingen eerst moeten worden gehandhaafd:

- In de procedures moet verwezen worden naar welke wettelijke kaders van toepassing zijn.
- De IvD moet informatie over de gebruikers verzamelen om ze vervolgens in te kunnen delen in typen gebruikers. Kenmerken die van belang zijn bij het indelen van de gebruikers in typen zijn:
 - Hoeveelheid kennis van de gebruiker over diergebruik, alternatieven en de benodigde documenten.
 - Bevoegdheid van de gebruiker
 - Vaardigheid van de gebruiker
 - Bekwaamheid van de gebruiker
 - Opleiding van de gebruiker
 - Onderwijsdoel van de gebruiker om dieren in te zetten
 - Mate waarin de gebruiker bewust nadenkt over alternatieven
 - Mate waarin de gebruiker gemotiveerd is om alternatieven te implementeren
 - Mate waarin gebruikers veilig kunnen werken
 - Mate van bewustzijn van de gebruiker over de gevaren van het werken met dode dieren
- De taken en verantwoordelijkheden van de IvD moeten verdeeld worden onder de IvD-leden en deze taakverdeling moet worden vastgelegd.
- Een inspecteur van de NVWA moet worden uitgenodigd om te bespreken wat de vriezerbeheerder moet documenteren.
- Op de vriezer moet een slot worden geplaatst zodat alleen de vriezerbeheerder en een eventuele vervanger toegang heeft tot de dode dieren in de vriezer.
- Vastgelegd moet worden wie verantwoordelijk is voor het communiceren van veranderingen van de wettelijke kaders naar de gebruikers toe.
- Vastgelegd moet worden hoe veranderingen van de wettelijke kaders naar de gebruikers toe wordt gecommuniceerd.
- Vastgelegd moet worden wie verantwoordelijk is voor het constateren en doorvoeren van de veranderingen van de wettelijke kaders.
- Vastgelegd moet worden hoe veranderingen van de wettelijke kaders worden doorgevoerd in de procedures.
- Vastgelegd moet worden over welke vergunningen Van Hall Larenstein Leeuwarden beschikt.
- De leden van de IvD moeten afspraken maken over welke terminologie gebruikt wordt in de procedures.
- De terminologie moet structureel toegepast worden in de procedures.
- Voor de gebruiker lastige termen moeten vermeden worden of moeten toegelicht worden.
- In de practicumlokalen en in de dierverblijven kort en visueel de belangrijkste regels ophangen.
- De grote hoeveelheden informatie moeten als achtergrond informatie verstrekt worden aan de gebruikers.

- De leden van de IvD moeten concreet maken wanneer het doel van informatieverstrekking, het doel van informeren over alternatieven en het doel van het waarborgen van dierenwelzijn behaald wordt.
- Vastgelegd moet worden wie de gebruikers van informatie voorziet
- Vastgelegd moet worden hoe de gebruikers van informatie voorzien worden.
- Een bijlage moet ontwikkeld worden waarin informatie over de implementatie van alternatieven en mogelijke alternatieven is opgenomen, zodat waar mogelijk is alternatieven worden geïmplementeerd.
- Vastgelegd moet worden wie zich bezig gaat houden met veranderingen op de visie van het dierenwelzijn.
- Vastgelegd moet worden hoe veranderingen op het dierenwelzijn geconstateerd worden.
- De *'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs'* moet aangevuld worden met:
 - Het humane eindpunt.
 - Een standaard opvatting van dierenwelzijn.
 - Het doel van de te doorlopen stappen in de procedure.
- De *'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs'* moet gedetailleerder omschreven worden.
- De procedures moeten voor de gebruikers meer werkbaar gemaakt worden door bijvoorbeeld de gebruikers tabelletjes in te laten vullen in plaats van losse vragen.
- Vastgelegd moet worden hoeveel tijd voor aanvang van het project de aanvraag gestart moet worden.
- Aan de gebruiker moet informatie verstrekt worden over het handelsdocument. De informatie die verstrekt moet worden is:
 - Wat is het handelsdocument
 - Wanneer is het handelsdocument noodzakelijk
 - Wie is verantwoordelijk voor het handelsdocument
 - Wie moet beschikken over het handelsdocument
- De taken en verantwoordelijkheden van de vriezerbeheerder moeten worden vastgelegd.
- Vastgelegd moet worden wie, wanneer en hoe informatie wordt verstrekt over alternatieven.
- Hogeschool Van Hall Larenstein Leeuwarden moet heroverwegen of het risico van het werken met dode dieren afkomstig uit wildvang opweegt tegen het behalen van het onderwijsdoel.

Verder is het noodzakelijk dat enkele richtlijnen beschikbaar gemaakt worden, namelijk:

- Richtlijnen voor de vriezerbeheerder over welke informatie over de dode dieren aanwezig in de vriezer beschikbaar moet zijn.
- Richtlijnen over de wijze waarop het dierenwelzijn wordt gewaarborgd.
- Richtlijnen voor de gebruikers over het inschatten van het ongerief.
- Richtlijnen voor de leden van de IvD over het doorvoeren van veranderingen op de visie van het dierenwelzijn.
- Richtlijnen over het nemen van maatregelen voor het gebruik van dode dieren en de bijbehorende categorieën.
- Richtlijnen voor de gebruikers voor het invullen van de procedures.
- Richtlijnen voor de gebruikers voor het invullen van het welzijnsdagboek.
- Richtlijnen voor de gebruikers voor het verkrijgen van de juiste ontheffingen.
- Richtlijnen voor de vriezerbeheerder over welke informatie zij moet noteren bij het beheer van de dode dieren.

8.2 Aanbevelingen voor het opstellen van een audit

Tijdens de interviews zijn een aantal aspecten naar voren gekomen waarbij het noodzakelijk is dat deze aspecten tijdens een audit gecontroleerd worden. De aspecten die meegenomen moeten worden bij het opzetten van een audit zijn dat:

- De veranderingen van de wettelijke kaders correct naar de gebruikers toe zijn gecommuniceerd.
- De veranderingen van de wettelijke kaders correct zijn doorgevoerd in de procedures.
- Alle type gebruikers de terminologie begrijpen.
- Het weergeven van de belangrijkste regels in de practicumlokalen of in het dierverblijf bijdraagt aan het naleven van die regels.
- De gebruiker tijdens de gesprekken met de leden van de IvD voldoende informatie tot zijn beschikking krijgt.
- Het doel van informatieverstrekking, het doel van informeren over alternatieven en het doel van het waarborgen van het dierenwelzijn behaald wordt.
- Aan de gebruikers voldoende informatie wordt verstrekt om de doelen van de procedures te kunnen behalen.
- Een bijlage met informatie over de implementatie van alternatieven en mogelijke alternatieven bijdraagt aan de implementatie van alternatieven.
- Alle beschikbare informatie over de dode dieren aanwezig in de vriezer beschikbaar is.
- Het dierenwelzijn wordt gewaarborgd
- Het ongerief juist wordt ingeschat.
- Veranderingen van de visie over het dierenwelzijn zijn doorgevoerd.
- Veranderingen van de visie over dierenwelzijn tijdig worden geconstateerd.
- De gebruikers worden geïnformeerd over het tijdsplan dat doorlopen moet worden voor het aanvragen van een project.
- De informatieverstrekking over het handelsdocument bijdraagt aan het gebruik van het handelsdocument.
- Op verschillende wijzen informatie over alternatieven wordt verstrekt.
- Maatregelen genomen worden voor het gebruik van dode dieren.
- De formulieren inhoudelijk juist ingevuld worden.
- Het welzijnsdagboek inhoudelijk juist wordt ingevuld.
- De juiste ontheffingen beschikbaar zijn bij aanvang van het project.
- De vriezerbeheerder alle noodzakelijke informatie noteert.
- De gebruikers geïnformeerd worden over de extra gevaren van het werken met dode dieren afkomstig uit wildvang.

Verder zullen de aanbevelingen die voor het opstellen van een audit aangepast dienen te worden ook opgenomen moeten worden in de audit. Door deze aanbevelingen op te nemen in de audit, kan men controleren of de aanbeveling daadwerkelijk in de praktijk wordt toegepast.

Literatuurlijst

- ✓ Belliveau, 2013, *Transparantie op de werkvloer - een duidelijke weg naar succes*, gevonden op 17 mei 2014, op www.hrpraktijk.nl
- ✓ dBaudiovisueel, 2014, *ISO 9001 Kwaliteitsmanagementsysteem*, gevonden op 19 mei 2014, op www.dbaudiovisueel.nl
- ✓ Dierenbescherming, 2004, *Publieke opinie over dierproeven in Nederland*, Hilversum: Intomart GfK.
- ✓ Encyclo^a, 2014, *compleet*, gevonden op 17 mei 2014, op www.woorden.org
- ✓ Encyclo^b, 2014, *cruciaal*, gevonden op 17 mei 2014, op www.woorden.org
- ✓ Facit, 2007, *Interne audit*, gevonden op 25 juli 2014, op www.facit.nl
- ✓ Federa FMWV, 2013, *Wijziging Wet op de dierproeven (Wod)*, gevonden op 16 april 2014, op www.federa.org
- ✓ Hogeschool Van Hall Larenstein, 2014, *Hbo-opleiding Diermanagement in Leeuwarden*, gevonden op 16 april 2014, op www.hogeschoolvhl.nl
- ✓ Nederlandse Vereniging voor Doelmatig Onderhoud (NVDO), 2014, *HACCP*, gevonden op 19 mei 2014, op www.nvdo.nl
- ✓ Praxiom Research Group Limited, 2013, *ISO 22000 Food Safety Plain English Dictionary*, gevonden op 8 april 2014, op www.praxiom.com
- ✓ Redactie Ensie, 2013, *Procedure/ definitie & betekenis*, gevonden op 25 augustus 2014, op www.ensie.nl
- ✓ Ruis en Pinxterhuis, 2007, *Verantwoorde en communiceerbare argumenten bij biologische producten: dierenwelzijn*, gevonden op 13 april 2014, op www.groenkennisnet.nl
- ✓ Stichting Informatie Dierproeven, 2014, *3 V-beleid*, gevonden op 12 mei 2014 op www.informatiedierproeven.nl
- ✓ SWC. Woorden-Boek.nl^a, 2014, *Audit*, gevonden op 17 april 2014, op www.woorden-boek.nl
- ✓ Swinkels, J.A., Burgers, J.S., Assendelft, W.J.J., Van Everdingen, J.J.E., van Barneveld, T.A., Van Klundert, J.L.M., 2004, *Doel van richtlijnontwikkeling*, gevonden op 12 mei 2014, op www.nji.nl
- ✓ Van Dale Uitgevers, 2014, *Betekenis 'transparant'*, gevonden op 17 mei 2014, op www.vandale.nl
- ✓ Van Dale Uitgevers^a, 2014, *Betekenis 'audit'*, gevonden op 8 april 2014, op www.vandale.nl
- ✓ Van Dale Uitgevers^b, 2014, *Betekenis 'efficiënt'*, gevonden op 7 juni 2014, op www.vandale.nl
- ✓ Van Dale Uitgevers^c, 2014, *Betekenis 'effectief'*, gevonden op 7 juni 2014, op www.vandale.nl
- ✓ Van Zutphen, L.F.M., Baumans, V., Ohl, F., 2009, *Handboek proefdierkunde*, Amsterdam, Reeds Business, gevonden op 16 april 2014.
- ✓ Walburg, J.A., 1997, *Integrale kwaliteit in de gezondheidszorg. Van inspecteren naar leren*. Uitgeverij Kluwer, Quality handboeken. Gevonden op 2 mei, op www.thesis.eur.nl

Foto cover

- ✓ Alibaba.com, 2012, *groothandel nitril handschoenen*, gevonden op 21 juni 2014, op www.aliexpress.com
- ✓ Biomedical Primate Research Centre, 2014, *The three R's*, gevonden op 21 juni 2014, op www.bprc.nl
- ✓ CHAIN11, 2014, *Chain11 business software*, gevonden op 21 juni 2014, op www.chain11.nl
- ✓ Marble Systems, 2014, *Werkwijze*, gevonden op 21 juni 2014, op www.marblecms.nl
- ✓ Marijnissen, H., 2012, *Proefdiervrij begraaft strijdbijl*, gevonden op 21 juni 2014, op www.trouw.nl
- ✓ Proefdiervrij, 2014, *wetgeving*, gevonden op 21 juni 2014, op www.proefdiervrij.nl
- ✓ Van Driel, S., 2014, *De informatieplicht van het nieuwe consumentenrecht: draait u voor de kosten op?*, gevonden op 21 juni 2014, op www.legalloyd.com

Bijlagen

Bijlage I: Informatie afkomstig uit de interviews

In deze bijlage wordt per deelvraag in een overzichtstabel weergegeven welke informatie afkomstig is uit de interviews. De informatie afkomstig uit de interviews wordt aan de hand van de tweede ordening weergegeven. Daarnaast is voor elke informatie aangegeven welke respondent overeenkomstige informatie heeft verschaft met betrekking tot deze informatie. Voor een overzichtelijke weergave zullen de deelvragen per onderwerp besproken worden. De onderwerpen die aan bod komen zijn gelijk aan de onderwerpen die bij de onderzoeksvragen zijn gebruikt, de onderwerpen zijn wettelijke kaders, informatieverstrekking, alternatieven, dierenwelzijn, transparantie en veilig werken

Voldoen aan wettelijke kaders

Tabel 12: Voor elk thema staat aangegeven welke informatie nodig is voor een audit met betrekking tot het voldoen aan de wettelijke kaders in de 'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs', waarbij aangegeven is welke respondent (stalbeheerder (S), vergunninghouder (V), proefdierdeskundige (P) of DEC-secretaris (Ds)) deze informatie heeft aangekaart.

Tweede ordening	Informatie afkomstig uit interview	S	V	P	Ds
Wetten waaraan de 'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs' moet voldoen.	A. De procedure moet voldoen aan de nWod B. De procedure moet voldoen aan de wet dieren C. De procedure moet voldoen aan de flora en faunawet D. De veranderingen van de nieuwe Wod moeten worden toegepast ¹ E. De procedure moet voldoen aan de code of practice	X X	X X	X X X	X X X
Wetten waaraan de 'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs' voldoet en de wijze waarop deze wetten tot uiting komen.	A. De procedure voldoet aan de wettelijke kaders B. De procedure voldoet aan de nWod C. De mate van toepassing van de wettelijke kaders in de procedure zodat bepaald kan worden welke kennis de gebruiker moet bezitten D. De mate van toepassing van het protocol op het voldoen aan de wettelijke kaders te kunnen waarborgen	X X	X X	X	
Problemen die verwacht worden bij het voldoen aan de wettelijke kaders	A. Het opzetten van de plannen zou een probleem kunnen worden B. Het zou een probleem kunnen zijn als de uitvoerbaarheid van het project interfereert met andere projecten			X X	
Tijdens het gebruik van de 'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs' zal gecontroleerd worden of voldaan wordt aan de wettelijke kaders.	A. De wijze waarop de controle plaats vindt zal gecontroleerd moeten worden. B. Wie welke verantwoordelijkheid draagt zal onderzocht moeten worden. C. De controle op het veldwerk zal onderzocht moeten worden	X X	 X	X X X	
De verantwoordelijke van de naleving zal ervoor moeten	A. Onderzocht moet worden wie welke verantwoordelijkheid draagt	X	X	X	

zorgen dat de wettelijke kaders worden nageleefd					
Om te kunnen achterhalen of voldaan wordt aan de wettelijke kaders is het noodzakelijk dat de gebruikers voldoende kennis hebben van de wettelijke kaders en ook bekwaam zijn om volgens de wettelijke kaders te kunnen handelen.	A. Het type gebruiker moet bekend zijn om zijn mate van kennis over de wettelijke kaders in te kunnen schatten B. De gebruiker moet gecontroleerd worden op het feit of ze bekwaam zijn om volgens de wettelijke kaders te kunnen werken		X	X	
Tijdens het intakegesprek wordt de gebruiker geïnformeerd.	A. Het type gebruiker moet bekend zijn om te kunnen controleren of voldoende de wettelijke kaders worden behandeld tijdens het intakegesprek B. De kennis van de leden van de IvD moet actueel zijn om te kunnen informeren over de wettelijke kaders	X			
Voor het NVWA moet een archivering bijgehouden worden.	A. De wijze van administratie zal gecontroleerd moeten worden B. De bekwaamheid van de persoon die archiveert zal onderzocht moeten worden	X	X	X	
Tijdens het project kunnen afwijkingen worden aangebracht. Deze afwijkingen zullen ook moeten voldoen aan de wettelijke kaders	A. De wijze waarop afwijkingen worden doorgevoerd zal gecontroleerd moeten worden		X	X	
Het welzijnsdagboek wordt tijdens de uitvoering van het project ingevuld, maar zal ook aan de wettelijke eisen moeten voldoen	A. De mate en wijze waarop het welzijnsdagboek wordt gecontroleerd zal onderzocht moeten worden		X	X	
Hoewel het te verwachten ongerief in de DEC-aanvraag vermeldt moet staan, is de bepaling van het ongerief volgens de nieuwe Wet op de dierproeven nog onvoldoende duidelijk. Verder zal het ondervonden ongerief tijdens het project genoteerd worden.	A. Het type gebruiker moet bekend zijn om te bepalen of ondersteuning voor het bepalen van het te verwachten ongerief noodzakelijk is. B. Gecontroleerd zal moeten worden op welke wijze het ondervonden ongerief genoteerd wordt			X	
De IvD is een instantie voor dierenwelzijn die volgens de Wet op de Dierproeven zich bezig houdt met het dierenwelzijn in de stal.	A. De taken van de IvD moeten eerst uitgewerkt worden om vast te kunnen stellen of op alle punten voldaan wordt aan de Wet op de Dierproeven			X	

Opvallende resultaten uit tabel 12 zijn dat de DEC-secretaris zich alleen heeft uitgelaten over de soorten wettelijke kaders die van toepassing zijn op de *'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs'*. Daarnaast is er geen respondent die alle vier de wettelijke kaders waaraan voldaan moet worden noemt. Elke respondent noemt slecht twee of drie wettelijke kaders. Verder noemt de DEC-secretaris ook als enig dat voldaan moet worden aan de code of practice. Andere opmerkelijke resultaten zijn dat de proefdierdeskundige als enig problemen verwacht met betrekking tot het voldoen aan de wettelijke kaders. De problemen die hij verwacht zijn dat de plannen die worden gemaakt niet voldoende doordacht zijn en dat de uitvoerbaarheid van projecten met elkaar gaan interfereren, waardoor de dieren niet voldoende rust krijgen tussen de projecten. Verder blijkt dat zowel de stalbeheerder als de vergunninghouder als de proefdierdeskundige aangeeft dat onderzocht moet worden wie welke verantwoordelijkheden heeft. Het laatste opvallende resultaat is dat bij meerdere thema's naar voren is gekomen dat het noodzakelijk is om te achterhalen met wat voor type gebruiker de stalbeheerder of IvD te maken heeft. Het type gebruiker kan iets zeggen over zijn kennis en afhankelijk van het type gebruiker zal het essentieel zijn om bepaalde stappen wel te nemen of juist niet.

Tabel 13: Voor elk thema staat aangegeven welke informatie nodig is voor een audit met betrekking tot het voldoen aan de wettelijke kaders in de 'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs', waarbij aangegeven is welke respondent (stalbeheerder (S), vergunninghouder (V), proefdierdeskundige (P), DEC-secretaris (Ds), vriezerbeheerder (Vb) of ethiekdocent (E)) deze informatie heeft aangekaart

Tweede ordening	Informatie afkomstig uit interview	S	V	P	Ds	Vb	E
Wetten waaraan de 'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs' moet voldoen.	A. De procedure moet voldoen aan de nWod B. De procedure moet voldoen aan verordening dierlijke bijproducten C. De procedure moet aan afvalstoffen wet voldoen D. De nWod is niet van toepassing E. De milieueffingen zijn van toepassing F. Voldoen aan de NVWA G. School is in bezit van ontheffing	X X X	 X X 	 X X	X	 X X	
Wetten waaraan de 'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs' voldoet en de wijze waarop deze wetten tot uiting komen.	A. De procedure voldoet aan de wettelijke kaders B. De procedure moet wel gebruikt worden C. De mate waarin de administratie sluitend is moet onderzocht worden D. De administratie moet gecontroleerd worden	X	X X	X X		 X	
Problemen die verwacht worden bij het voldoen aan de wettelijke kaders	A. De mate waarin de procedure wordt gebruikt zou een probleem kunnen zijn B. De sluitende administratie zou een probleem kunnen zijn C. De opslagcapaciteit voor dode dieren zou een probleem kunnen zijn D. Het ontbreken van een slot op de vriezer kan niet garanderen dat de vriezerbeheerder een sluitende administratie heeft E. Het ontbreken van een vervanger van de vriezerbeheerder kan niet garanderen dat altijd voldoende zicht is op het vriezergebruik	X	 X X	X X X		 X	 X
Tijdens het gebruik van de 'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs' zal gecontroleerd worden of voldaan wordt aan de wettelijke kaders.	A. Onderzocht moet worden wie verantwoordelijk is voor het uitvoeren van de controles met betrekking tot de verschillende aspecten van de procedure, aangezien geen respondent precies weet wie welk aspect controleert B. Het moet bekend zijn waar de vriezerbeheerder aan moet voldoen tijdens een inspectie van de NVWA	X	X	X		X X	
De verantwoordelijke van de naleving zal ervoor moeten zorgen dat de wettelijke kaders worden nageleefd	A. Onderzocht moet worden wie welke verantwoordelijkheid draagt, aangezien geen respondent precies weet wie voor welk aspect verantwoordelijk is. B. Gecontroleerd moet worden of een omgangsprotocol beschikbaar is	X	X X	X			
Om te kunnen voldoen aan de wettelijke kaders moeten de gebruikers enige kennis hebben van de wettelijke kaders	A. Gecontroleerd moet worden of de gebruikers de informatie tot zijn beschikking krijgt B. Gecontroleerd moet worden of de gebruikers over labvaardigheden beschikken	X X					

Opvallende resultaten uit tabel 13 zijn dat volgens de stalbeheerder en DEC-secretaris voldaan moet worden aan de wet op de dierproeven, terwijl de proefdierdeskundige van mening is dat de wet op de dierproeven niet van toepassing is. Andere opvallende resultaten zijn de problemen die zich

mogelijkerwijs kunnen voordoen, met name de mate waarin de administratie sluitend zou zijn en het ontbreken van een slot op de vriezer. Verwacht wordt dat de administratie niet sluitend is omdat door afwezigheid van een slot op de vriezer de controle niet optimaal is, daarnaast moet onderzocht worden wie welke verantwoordelijkheid draagt. Wanneer blijkt dat sommige verantwoordelijken niet bekend zijn met hun verantwoordelijkheid is het mogelijk dat een sluitende administratie niet aanwezig is. Een ander opmerkelijk resultaat is dat de vriezerbeheerder zelf heeft aangegeven niet goed te weten waar de inspectie van NVWA op controleert, terwijl ze wel aan de regelgeving van de NVWA moeten voldoen.

Tabel 14: Voor elk thema staat aangegeven welke informatie nodig is voor een audit met betrekking tot de toepassing van de veranderingen in de wettelijke kaders in de 'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs', waarbij aangegeven is welke respondent (stalbeheerder (S), vergunninghouder (V) of proefdierdeskundige (P)) deze informatie heeft aangekaart

Tweede ordening	Informatie afkomstig uit interview	S	V	P
Om veranderingen in de wettelijke kaders te kunnen toepassen moet bekend zijn wie verantwoordelijk is voor het toepassen van deze veranderingen	A. De rolverdeling binnen de IvD moet concreet gemaakt worden.	X	X	X
De respondenten geven aan dat de IvD wel op tijd op de hoogte is van de veranderingen door deelname aan landelijke overleggen.	A. Onderzocht moet worden of de leden van de IvD blijvend zich deel blijven nemen aan landelijke overleggen		X	
	B. Gecontroleerd moet worden waarop de IvD aan de informatie komt		X	X
Wanneer eenmaal veranderingen noodzakelijk zijn, moet het tijdbestek waarin die veranderingen worden doorgevoerd worden gecontroleerd	A. Onderzocht moet worden of de veranderingen binnen een acceptabel tijdbestek zijn doorgevoerd	X	X	X
Wanneer de veranderingen zijn doorgevoerd in de procedure zal de nieuwe procedure naar de gebruikers gecommuniceerd moeten worden	A. Of de veranderingen die doorgevoerd zijn, gecommuniceerd zijn via blackboard zal onderzocht moeten worden	X	X	X
	B. De wijze waarop de veranderingen gecommuniceerd worden zal gecontroleerd moeten worden	X	X	

Het meeste opvallende resultaat uit tabel 14 is dat de rolverdeling binnen de IvD nog niet concreet is. Daardoor is niet bekend wie verantwoordelijk is voor het toepassen van veranderingen. Een ander opvallend resultaat is dat tijdens de verandering van de wettelijke kaders de IvD deelneemt aan landelijke overleggen, maar dat niet bekend is hoe de IvD zich op de hoogte houdt van veranderingen nadat de nieuwe Wet op de dierproeven is geïmplementeerd.

Tabel 15: Voor elk thema staat aangegeven welke informatie nodig is voor een audit met betrekking tot de toepassing van de veranderingen in de wettelijke kaders in de 'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs', waarbij aangegeven is welke respondent (stalbeheerder (S), vergunninghouder (V) of proefdierdeskundige (P)) deze informatie heeft aangekaart

Tweede ordening	Informatie afkomstig uit interview	S	V	P
Om veranderingen in de wettelijke kaders te kunnen toepassen moet bekend zijn wie verantwoordelijk is voor het toepassen van deze veranderingen	A. De rolverdeling binnen de IvD moet concreet gemaakt worden.	X	X	X
	B. Gecontroleerd moet worden of de vergunningverlener aanvullende maatregelen eist		X	
	C. Gecontroleerd moet worden of de vergunning geactualiseerd moet worden		X	
De respondenten geven aan dat de IvD op tijd op de hoogte is van de veranderingen.	A. Gecontroleerd moet worden of de IvD zich voldoende heeft bezig gehouden met het volgen van veranderingen in de wettelijke kaders	X		X
Wanneer eenmaal veranderingen noodzakelijk zijn, moet het tijdbestek waarin die veranderingen worden doorgevoerd worden	A. Onderzocht moet worden of de veranderingen binnen een acceptabel tijdbestek zijn doorgevoerd	X	X	X

gecontroleerd				
Wanneer de veranderingen zijn doorgevoerd in de procedure zal de nieuwe procedure naar de gebruikers gecommuniceerd moeten worden	A. Onderzocht moet worden of de doorgevoerde veranderingen gecommuniceerd zijn. B. Gecontroleerd moet worden of de IvD geïnformeerd wordt door het nationaal comité. C. De wijze waarop de veranderingen gecommuniceerd worden zal gecontroleerd moeten worden.	X	X	X
		X	X	

Opvallende resultaten uit tabel 15 zijn dat de rolverdeling binnen de IvD nog concreet gemaakt moet worden. Hierdoor is het momenteel niet te zeggen wie verantwoordelijkheid draagt voor het bijhouden van de veranderingen met betrekking tot de wettelijke kaders. Verder heeft één van de respondenten aangegeven dat niet bekend is of de vergunning nog actueel is. Dit zal zo snel mogelijk bekend moeten worden om er zeker van te zijn dat voldaan wordt aan de wettelijke kaders. Een ander opvallend resultaat is dat het nationaal comité de IvD moet informeren over de veranderingen van de wettelijke kaders vorens de IvD de veranderingen intern kan communiceren en toepassen. Daarom zal onderzocht moeten worden of de IvD daadwerkelijk geïnformeerd wordt door het nationaal comité.

Informatieverstrekking

Tabel 16: Voor elk thema staat aangegeven welke informatie nodig is voor een audit met betrekking tot de informatieverstrekking in de 'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs', waarbij aangegeven is welke respondent (communicatiedocent(C), proefdierdeskundige (P), stalbeheerder (S) of gebruiker (G)) deze informatie heeft aangekaart

Tweede ordening	Informatie afkomstig uit interview	C	P	S	G
Een doel van de 'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs' is om informatie te verstrekken	A. Informatieverstrekking via een protocol is niet mogelijk B. Doel moet duidelijker omschreven worden C. De terminologie wordt niet structureel toegepast in de informatieverstrekking D. Doel wordt niet bereikt, maar kan bereikt worden door via blackboard te informeren	X	X		
Om het doel te bereiken moet de informatieverstrekking door de gebruiker als volledig en informatie ervaren worden	A. De hoeveelheid informatie is goed B. De procedure moet duidelijker geformuleerd worden C. De hoeveelheid gerelateerde protocollen is te veel D. De informatieverstrekking moet visueel gemaakt worden om aan de gebruiker tegemoet te komen E. Blackboard kan als hulpmiddel gebruikt worden om de grote meerderheid van de informatie te noteren F. De hoeveelheid informatie is te veel G. Het doel van informatieverstrekking en de doelen van de stappen in de procedure missen H. Het type gebruiker moet bekend zijn om te kunnen bepalen wanneer de informatie volledig is	X	X		
De wijze van de informatieverstrekking draagt eraan bij of de informatie bij de gebruiker aankomt	A. Gecontroleerd moet worden of de verschillende manieren van informatieverstrekking gebruikt worden door de gebruiker			X	

Het meest opvallende resultaat uit tabel 16 is dat de communicatiedocent van mening is dat je in een protocol niet informatie kan verstrekken. Een procedure is namelijk om een manier van handelen te standaardiseren en heeft niet als doel om informatie te verstrekken. Daardoor is volgens de communicatiedocent het ook niet mogelijk dat het doel van dit protocol behaald wordt. Om wel de informatie te verstrekken die noodzakelijk is wordt blackboard als een geschikt hulpmiddel aangekaart. Een ander opvallend resultaat is dat de communicatiedocent van mening is dat de informatieverstrekking goed is, terwijl de gebruiker de informatieverstrekking als erg veel ervaart. Een laatste opmerkelijk resultaat uit deze tabel is dat de gebruiker aangeeft dat het doel van de informatieverstrekking ontbreekt in de procedure, evenals het doel van de stappen in de procedure. Volgens de gebruiker draagt het noteren van deze doelen eraan bij dat de essentie van de procedure beter begrepen wordt.

Tabel 17: Voor elk thema staat aangegeven welke informatie nodig is voor een audit met betrekking tot het verstrekken van informatie over alternatieven in de 'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs', waarbij aangegeven is welke respondent (communicatiedocent (C), dierenarts (D), proefdierdeskundige (P), stalbeheerder (S) of ethiekdocent (E)) deze informatie heeft aangekaart

Tweede ordening	Informatie afkomstig uit interview	C	D	P	S	E
Om het doel informatieverstrekking over alternatieven te behalen moet de informatieverstrekking volledig zijn. Daarom is onderzocht hoe de informatieverstrekking wordt ervaren door deskundigen	A. De wijze van informatieverstrekking zal aangepast moeten worden	X	X			
	B. Het type gebruiker moet bekend zijn om de informatieverstrekking als volledig laten ervaren door de gebruiker				X	X
	C. De rol van de IvD moet vergroot en verduidelijkt worden zodat de gebruiker makkelijker geschikte alternatieven kan implementeren		X			X
Het doel van de informatieverstrekking over alternatieven is om meer bewustwording te creëren	A. Dit doel van het protocol kan niet behaald worden omdat informatieverstrekking via een protocol niet mogelijk is	X				
De manier waarop de informatieverstrekking tot uiting komt bepaalt of de gebruikers de informatie tot zich krijgen.	A. De wijze waarop de informatie wordt verstrekt zal heroverwogen moeten worden	X	X	X		X
	B. De informatieverstrekking moet simpel maar volledig gemaakt worden					X
	C. De wijze waarop naar alternatieven wordt gevraagd zal gecontroleerd moeten worden		X			
Een bijlage met alternatieven kan een bijdrage zijn aan de implementatie van alternatieven	A. Een bijlage prikkelt gebruikers om beter na te denken over alternatieven		X	X		
	B. Een bijlage zorgt ervoor dat gebruikers te makkelijk over alternatieven gaan nadenken		X			
Om na te gaan of de informatieverstrekking over alternatieven zinvol is, zal onderzocht moeten worden of de gebruikers nadenken over de implementatie van alternatieven	A. Het type gebruiker moet bekend zijn om de mate van het overwegen van alternatieven in te kunnen schatten		X	X		
	B. Onderzocht zal moeten worden op welke wijze nieuwe inzichten over alternatieven gecommuniceerd wordt naar gebruikers			X		
De manier waarop de informatieverstrekking wordt ervaren door gebruikers bepaald in geringe mate ook de bijdrage die de informatieverstrekking levert aan het behalen van het doel	A. Continu moet gestreefd worden naar de volledigheid van de informatie			X		
	B. De soorten alternatieven die van toepassing kunnen zijn moeten bekend zijn voor de gebruiker					X

De meeste opmerkelijke resultaten uit tabel 17 zijn dat de wijze van informatieverstrekking aangepast moet worden, dat de rol van de IvD vergroot en verduidelijkt moet worden en dat het doel informatie verstrekken niet via een protocol behaald kan worden. Volgens een communicatiedocent is het niet mogelijk om via een protocol informatie te verstrekken, waardoor het dus niet mogelijk is om het doel van deze procedure te behalen. Daarom zal op een andere manier informatie verstrekt moeten worden. Een optie die meerdere malen werd aangedragen als manier om informatie te verstrekken is via blackboard. Daarnaast zou de rol van de IvD bij het informeren over alternatieven vergroot moeten worden. Wanneer de IvD een grotere bijdrage levert aan het aanbieden van alternatieven aan de gebruikers, zullen de gebruikers ook eerder de motivatie hebben om alternatieven te implementeren. Volgens de ethiekdocent zijn gebruikers niet zo bezig met het implementeren van alternatieven, maar houden die zich bezig met het bereiken van de onderwijsdoelen. De IvD zal daarom meer aandacht en ondersteuning moeten bieden bij de implementatie van alternatieven.

Tabel 18: Voor elk thema staat aangegeven welke informatie nodig is voor een audit met betrekking tot het verstrekken van informatie over wettelijke kaders in de ‘Procedure gebruik dode dieren in onderwijs’, waarbij aangegeven is welke respondent (communicatiedocent (C), proefdierdeskundige (P), stalbeheerder (S) of vergunninghouder (V)) deze informatie heeft aangekaart

Tweede ordening	Informatie afkomstig uit interview	C	P	S	V
Een doel van de ‘Procedure gebruik dode dieren in onderwijs’ is om informatie te verstrekken over wettelijke kaders	A. Informatieverstrekking via een protocol is niet mogelijk B. De terminologie wordt niet structureel toegepast in de informatieverstrekking C. Gecontroleerd moet worden of het doel behaald wordt	X X	X	X	X
Deze procedure is gericht op het gebruik van dode dieren, toch is het mogelijk dat er ook sprake is van een dierproef.	A. Gecontroleerd moet worden of de gebruikers de juiste procedures volgt		X		
De wijze van de informatieverstrekking draagt eraan bij of de informatie bij de gebruiker aankomt	A. Gecontroleerd moet worden of de verschillende manieren van informatieverstrekking gebruikt worden door de gebruiker B. Het type gebruiker zal onderzocht moeten worden om te waarborgen dat de gebruiker de juiste informatie tot zijn beschikking krijgt C. De informatieverstrekking over wettelijke kaders is nog niet volledig D. Gecontroleerd moet worden of de informatie bijdraagt aan een betere uitvoering van de procedure	X	X X X X	X	
Om informatie te verstrekken heeft de IvD kennis nodig over de informatie die wordt verstrekt en welke informatie belangrijk is voor de uitvoering van de procedure	A. Gecontroleerd moet worden of de IvD op de hoogte is van de wettelijke kaders B. Gecontroleerd moet worden of de cruciale informatie verstrekt wordt				X X

Het meest opvallende resultaat uit tabel 18 zijn dat de communicatiedocent en de proefdierdeskundige van mening zijn dat de informatieverstrekking niet via het protocol mogelijk is, echter is de reden verschillend. De communicatiedocent is van mening dat het niet mogelijk is om in een procedure informatie te verstrekken, terwijl de proefdierdeskundige denkt dat volledige informatieverstrekking via het protocol niet mogelijk is omdat de informatieverstrekking te omvattend is voor de procedure. Daarnaast zijn de stalbeheerder en vergunninghouder wel van mening dat het doel van informatieverstrekking behaald

wordt met het protocol. Een ander opvallend resultaat is dat de proefdierdeskundige van mening is dat de informatieverstrekking over de wettelijke kaders nog niet volledig is. Dit is volgens de proefdierdeskundige vooral te wijten aan de veranderingen van de wettelijke kaders.

Implementatie van alternatieven

Tabel 19: Voor elk thema staat aangegeven welke informatie nodig is voor een audit met betrekking tot het implementeren van alternatieven in 'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs', waarbij aangegeven is welke respondent (stalbeheerder (S), vergunninghouder (V), proefdierdeskundige (P) of ethiekdocent (E)) deze informatie heeft aangekaart

Tweede ordening	Informatie afkomstig uit interview	S	V	P	E
Om alternatieven te kunnen implementeren moeten gebruikers weten wat een alternatief inhoud	A. Het type gebruiker moet bekend zijn om de mate van kennis over alternatieven in te kunnen schatten B. Onderzocht moet worden of gebruikers weten wat een alternatief inhoud aangezien de deskundigen hierover verschillende meningen hebben C. De mate en wijze waarop het informeren over alternatieven op een website kan bijdragen aan de implementatie van alternatieven moet onderzocht worden D. Het type gebruiker moet bekend zijn om in te kunnen schatten of de toepassing van alternatieven op alle gebieden (vervanging, vermindering, verfijning) worden overwogen	X		X	
Voor het implementeren van alternatieven is het belangrijk om te achterhalen hoe de gebruikers tegenover het gebruik van alternatieven staan en hoe de implementatie van alternatieven wordt vormgegeven	A. Onderzocht moet worden of de gebruikers voldoende na denken over de implementatie van alternatieven aangezien de deskundigen hierover verschillende meningen hebben B. De wijze waarop getoetst wordt of alternatieven van toepassing zijn moet gecontroleerd worden C. Onderzocht moet worden of een bijlage met een lijst met alternatieven een positieve bijdrage levert aan de implementatie van alternatieven aangezien de meningen van deskundigen hierover verschillen D. Het type gebruiker moet bekend zijn om de kennis over alternatieven te kunnen inschatten E. De wijze waarop de procedure meer sturing kan geven aan de implementatie van alternatieven moet onderzocht worden. F. De rol van de IvD en de stalbeheerder speelt bij de implementatie van alternatieven zal tegen het licht gehouden moeten worden G. De gebruikers moeten meer gemotiveerd worden bij het implementeren van alternatieven H. De gebruiker moet meer ondersteuning krijgen bij het implementeren van alternatieven	X	X	X	X
Om te waarborgen dat alternatieven worden geïmplementeerd is het noodzakelijk om te controleren of en op welke manier alternatieven overwogen worden	A. Het type gebruiker moet bekend zijn om vast te kunnen stellen of de implementatie van alternatieven aan bod moet komen in het intakegesprek B. Gecontroleerd moet worden of de controle op de implementatie van alternatieven structureel gebeurt	X	X	X	
De aandacht die de IvD en de stalbeheerder besteed aan de implementatie kan een bijdrage leveren aan de daadwerkelijke overweging om alternatieven te	A. Veronderstelt wordt dat voldoende aandacht aan alternatieven wordt besteed, maar dit zal tijdens elke audit onderzocht moeten worden om de implementatie van alternatieven te optimaliseren	X			

gebruiken					
-----------	--	--	--	--	--

Opvallende resultaten uit tabel 19 zijn dat de kennis van de gebruiker over wat een alternatief inhoud volgens de deskundigen nog al verschillen. De ethiekdocent is namelijk van mening dat de gebruiker geen kennis heeft over wat alternatieven zijn, terwijl de proefdierdeskundige wel van mening is dat de gebruiker weet wat alternatieven zijn. Ook verschillen de deskundigen over het feit of de gebruikers wel voldoende nadenken over de implementatie van alternatieven. De ethiekdocent is van mening dat de gebruikers zich niet bezig houdt met het implementeren van alternatieven, terwijl de stalbeheerder en de proefdierdeskundige wel van mening zijn dat de gebruikers nadenken over de implementatie van alternatieven. Verder blijkt ook dat de meningen van de stalbeheerder en de ethiekdocent verschillen over het effect van het toevoegen van een bijlage met een lijst van alternatieven. De ethiekdocent is van mening dat een bijlage geen bijdrage levert aan het implementeren van alternatieven en de stalbeheer is van mening dat een bijlage wel een bijdrage levert. Andere opmerkelijke resultaten zijn dat de ethiekdocent van mening is dat de rol van de IvD groter moet zijn bij het implementeren van alternatieven, aangezien de gebruiker niet op zoek zou gaan naar alternatieven. Daarnaast heeft de ethiekdocent als enige aangegeven dat hij problemen verwacht bij de implementatie van alternatieven. Hij is van mening dat het volgen van deze protocollen als niet leuk wordt ervaren. Om ervoor te zorgen dat de gebruikers toch deze procedure blijven gebruiken zou het doel van dit protocol duidelijker omschreven moeten worden en zal de procedure zo omschreven moeten worden dat de gebruiker het mooi vindt dat hij hiermee kan werken.

Waarborgen dierenwelzijn

Tabel 20: Voor elk thema staat aangegeven welke informatie nodig is voor een audit met betrekking tot het waarborgen van het dierenwelzijn in 'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs', waarbij aangegeven is welke respondent (stalbeheerder (S), vergunninghouder (V), proefdierdeskundige (P), dierenarts (D), ethiekdocent (E) of externe kwaliteitsdeskundige (eK)) deze informatie heeft aangekaart

Tweede ordening	Informatie afkomstig uit interview	S	V	P	D	E	eK
Om vast te stellen of het dierenwelzijn gewaarborgd wordt zal duidelijk moeten zijn wie verantwoordelijk is voor het waarborgen van het dierenwelzijn en in welke mate het dierenwelzijn wordt gewaarborgd	A. Onderzocht zal moeten worden wie eindverantwoordelijke is voor het waarborgen van het dierenwelzijn aangezien de deskundigen hierover van mening verschillen	X	X	X	X	X	X
	B. Getoetst zal moeten worden of het dierenwelzijn door de aanvrager wordt gewaarborgd en of die waarborging op een correcte wijze wordt gecontroleerd	X	X	X		X	X
	C. De taken binnen de IvD moeten verdeeld worden om te kunnen vast stellen of het dierenwelzijn gewaarborgd wordt en gecontroleerd wordt				X		
	D. De IvD binnen Hogeschool van Hall Larenstein is al ver ontwikkeld ten opzichte van de gemiddelde vergunninghoudende instellingen						X
Om vast te kunnen stellen of het dierenwelzijn wordt gewaarborgd moet bekend zijn in welke mate de procedure het welzijn waarborgt en in welke mate de gebruiker hieraan bijdraagt	A. Onderzocht moet worden welk type gebruiker de aanvraag heeft uitgevoerd en of dat type gebruiker kennis heeft over dierenwelzijn	X	X	X	X	X	X
	B. De taak van de IvD in het waarborgen van het dierenwelzijn moet nader bekeken worden, omdat gebruikers problemen ervaren bij het inschatten en waarborgen van het dierenwelzijn		X	X	X		
Om het dierenwelzijn te kunnen	A. Onderzocht moet worden wie verantwoordelijk is voor de controle op het waarborgen van het		X	X	X		

waarborgen zal tijdens een audit aandacht besteedt moeten worden aan de mate waarop de controle van dierenwelzijn plaats vindt	dierenwelzijn B. Een interne controle op het waarborgen van het dierenwelzijn moet gehandhaafd worden C. De wijze waarop het veldwerk en het dierenwelzijn in de stal gewaarborgd wordt, zal gecontroleerd moeten worden D. De bekwaamheid en bevoegdheid van de uitvoerenden moet gecontroleerd worden E. De procedure besteed veel aandacht aan dierenwelzijn			X X	X		X X
Tijdens elk project moet een welzijnsdagboek ingevuld worden voor de registratie van het dierenwelzijn	A. Gecontroleerd moet worden op welke wijze het welzijnsdagboek gecontroleerd is B. Onderzocht moet worden op welke punten het welzijnsdagboek meer gestandaardiseerd kan worden om een standaardpakket aan gegevens te krijgen C. In het welzijnsdagboek moet het humane eindpunt en een contactpersoon bij grote afwijkingen toegevoegd worden D. De taken van de IvD moeten eerst uitgewerkt worden om vast te kunnen stellen wie het welzijnsdagboek controleert				X X	X X	X X
Na afloop van elk project moet een welzijnsevaluatie worden ingevuld	A. Gecontroleerd moet worden of de welzijnsevaluatie correct ingevuld en gearchiveerd wordt B. Onderzocht moet worden of de welzijnsevaluaties worden gebruikt in nieuwe projecten C. Een welzijnsevaluatie moet alleen plaatsvinden als er iets te evalueren valt		X	X X	X X		X X X
De informatieverstrekking draagt bij aan het waarborgen van het dierenwelzijn	A. Gecontroleerd moet worden of de IvD in voldoende mate informeert over het dierenwelzijn		X	X			
Problemen die verwacht worden bij het waarborgen van het dierenwelzijn	A. Het ongerief is erg lastig in te schatten B. Een tabel met ongeriefcores zou de gebruiker helpen						X X
Om het dierenwelzijn te waarborgen moeten de gebruikers weten dat dierenwelzijn samenhangt met alternatieven en ongerief	A. Onderzocht moet worden of de gebruikers kennis hebben over de samenhang aangezien de meningen van de deskundigen daarover verschillen B. Gecontroleerd moet worden of de mate, frequentie en duur van het ongerief gecontroleerd wordt	X	X		X X	X	

Een opvallend resultaat uit tabel 20 is dat alle deskundigen van mening zijn dat ze weten wie eindverantwoordelijk is voor het waarborgen van het dierenwelzijn, maar zowel de stalbeheerder, de vergunninghouder als de IvD als instantie wordt genoemd als eindverantwoordelijke voor het dierenwelzijn. Een ander opvallend resultaat is dat de deskundigen verschillende meningen hebben over het feit dat gebruikers kennis hebben over dierenwelzijn en over het feit of gebruikers kennis moeten hebben van dierenwelzijn. De stalbeheerder, de vergunninghouder en de ethiekdocent zijn van mening dat de gebruiker wel kennis heeft over wat dierenwelzijn is en de proefdierdeskundige, de dierenarts en de externe kwaliteitsdeskundige van mening zijn dat de gebruiker geen kennis heeft over dierenwelzijn. Daarnaast is de dierenarts en ethiekdocent zijn van mening dat de gebruiker kennis moet hebben over dierenwelzijn, terwijl de stalbeheerder en de vergunninghouder van mening zijn dat de gebruiker geen kennis hoeft te hebben over dierenwelzijn. Een ander aspect waarop de meningen van de deskundigen verschillen is over het feit of gebruikers kennis hebben over de samenhang van dierenwelzijn, alternatieven en ongerief. Deze aspecten hebben met elkaar te maken en de stalbeheerder, de vergunninghouder en de ethiekdocent zijn van mening dat de gebruiker hier kennis over heeft, terwijl de dierenarts van mening is dat de gebruiker hier geen kennis over heeft. Verder mag ook wel genoemd worden dat de IvD van Hogeschool van Hall Larenstein al ver ontwikkeld is ten opzichte van de andere vergunninghoudende instellingen.

Tabel 21: Voor elk thema staat aangegeven welke informatie nodig is voor een audit met betrekking tot het toepassen van veranderingen op de visie van dierenwelzijn in 'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs', waarbij aangegeven is welke respondent (stalbeheerder (S), vergunninghouder (V), proefdierdeskundige (P) of dierenarts (D)) deze informatie heeft aangekaart.

Tweede ordening	Informatie afkomstig uit interview	S	V	P	D
Om vast te kunnen stellen of veranderingen in de visie op het dierenwelzijn worden toegepast, zal vooraf moeten worden vastgesteld wie verantwoordelijk is voor het constateren van die veranderingen. De visie van dierenwelzijn kan veranderen door nieuwe inzichten, nieuwe onderzoeken en de wetgeving.	A. De taken van de IvD zullen vorm gegeven moeten worden en concreet gemaakt moeten worden om vast te kunnen stellen wie verantwoordelijk is voor het bijhouden van de veranderingen met betrekking tot dierenwelzijn	X		X	X
	B. Onderzocht moet worden op welke wijze nieuwe inzichten en onderzoeken worden ontdekt, zodat gecontroleerd kan worden hoe dit doorgevoerd wordt in de procedure	X	X	X	
	C. De veranderingen in de wetgeving moeten bijgehouden worden om het dierenwelzijn te kunnen waarborgen		X		X
Om het dierenwelzijn te kunnen waarborgen moet de procedure aangepast worden indien de wetgeving veranderd of de procedure niet werkbaar is.	A. De veranderingen in de wetgeving moeten worden doorgevoerd in de procedure			X	X
	B. De werkbaarheid van de procedure moet gecontroleerd worden			X	X
Wanneer blijkt dat de visie op dierenwelzijn is veranderd, zal dit doorgevoerd moeten worden in de procedure	A. Onderzocht moet worden of de IvD de procedure heeft aangepast			X	
	B. Onderzocht moet worden of de artikel 9 zijn lopende project heeft aangepast			X	

Het opvallendste resultaat uit tabel 21 is dat door de stalbeheerder, de proefdierdeskundige en de dierenarts is aangegeven dat de taken binnen de IvD nog niet zijn onderverdeeld. Het doorvoeren van de veranderingen op de visie van dierenwelzijn is wel een taak van de IvD, maar hiervoor is nog geen verantwoordelijke aangesteld. Een ander opmerkelijk resultaat is dat bij het doorvoeren van veranderingen op de visie van dierenwelzijn niet alleen naar de procedures gekeken moet worden, ook zullen lopende projecten (indien van toepassing) aangepast moeten worden.

Transparantie

Tabel 22: Voor elk thema staat aangegeven welke informatie nodig is voor een audit met betrekking tot het handhaven van transparante werkwijzen in 'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs', waarbij aangegeven is welke respondent (communicatiedocent (C), kwaliteitsdeskundige 2 (K2), kwaliteitsdeskundige 1 (K1), gebruiker (G) of externe kwaliteitsdeskundige (eK)) deze informatie heeft aangekaart

Tweede ordening	Informatie afkomstig uit interview	C	K2	K1	G	eK
Om te achterhalen of het doel behaald wordt, moet onderzocht worden of de procedure als duidelijk wordt ervaren door de gebruikers	A. De procedure moet gedetailleerder worden geformuleerd	X	X	X	X	X
	B. De procedure moet aangevuld worden met informatie	X	X	X	X	X
	C. De procedure moet meer visueel gemaakt worden om de procedure duidelijker voor de gebruiker te maken	X	X			
	D. De procedure wordt als duidelijk ervaren	X	X	X	X	X

	E. De protocollen zijn te lang F. De verwijzing naar de protocollen moet duidelijker G. De hoeveelheid protocollen is te veel	X			X	
Om ervoor te zorgen dat de procedure als transparant wordt ervaren is de mate van duidelijkheid op verschillende aspecten onderzocht	A. De verantwoordelijkheid voor het welzijnsdagboek is duidelijk B. De termen onderzoeksgerichte aandachtspunten, bevindingen en waarnemingen zijn duidelijk voor de gebruiker C. De termen onderzoeksgerichte aandachtspunten, bevindingen en waarnemingen zijn niet duidelijk voor de gebruiker D. De gebruiker heeft geen kennis van de artikel 12 en 9 status E. Er staat niet expliciet in de procedure vermeld waar de gebruiker met vragen terecht kan F. De gebruikers weten wie verantwoordelijk is voor welke taken G. De gebruikers weten niet wie verantwoordelijk is voor welke taken H. De procedure maakt gebruikers bewust van het dierenwelzijn en het te ondervinden ongerief I. Er moeten duidelijke instructies komen voor het invullen van de procedure en het welzijnsdagboek		X		X	X
Om de procedure transparant te maken moet het taalgebruik aangepast worden aan de gebruiker	A. De terminologie moet gestandaardiseerd worden omdat de huidige terminologie voor verwarring kan zorgen B. De spreektaal moet uit de procedure gehaald worden C. Een begrippenlijst van de terminologie moet worden toegevoegd	X		X	X	
In protocol 3e wordt naar de huisvestingseisen gevraagd.	A. De vragen over de huisvesting moeten specifiekere worden geformuleerd B. Alleen afwijkingen aan de huisvesting moeten genoteerd worden om de gebruiker het makkelijker te maken C. De vragen over de huisvesting zijn niet volledig	X	X	X		X
Om de procedure volledig en duidelijk te krijgen voor de gebruiker zullen een aantal aspecten moeten worden toegevoegd	A. Het humane eindpunt mist in het welzijnsdagboek B. Een standaard opvatting over dierenwelzijn zou de procedure duidelijker maken C. Een tabel met richtlijnen voor het scoren van ongerief		X	X		X
Problemen die verwacht worden bij het handhaven van transparante werkwijzen	A. De procedure invullen kost veel tijd B. De formulieren moet je al vroeg voor aanvang van het project indienen C. Het scoren van ongerief wordt als lastig ervaren		X	X	X	

Uit de resultaten van tabel 22 komen veel opvallende resultaten naar voren. Het meest opvallende resultaat is dat alle respondenten hebben aangegeven dat de procedure gedetailleerder geformuleerd moet worden om te voorkomen dat onduidelijkheden ontstaan en dat de procedure nog aangevuld moet worden met informatie. De informatie die gemist wordt zijn met name het humane eindpunt in het welzijnsdagboek, een standaard opvatting over dierenwelzijn, een tabel voor het scoren van ongerief en de vragen over de huisvesting van de dieren in protocol 3e wordt zou gedetailleerder moeten. Bij de vragen over de huisvesting wordt aangegeven dat het huisvestingoppervlak, de temperatuurrange, de luchtvochtigheidsrange en het lichtregime toegevoegd kunnen worden aan de vragen. Daarnaast geven ook alle respondenten aan dat de procedure wel als duidelijk ervaren wordt. Een ander opmerkelijk resultaat is dat de deskundigen op meerdere punten niet dezelfde mening hebben als het gaat om de kennis die de gebruikers hebben. Zo

verschilt de mening over de kennis van gebruiker met betrekking tot de termen onderzoeksgerichte aandachtspunten, bevindingen en waarnemingen en over de kennis wie verantwoordelijk is voor welke taken. De gebruiker geeft echter aan dat zij wel kennis hebben hierover. Overige opvallende resultaten zijn dat een aantal deskundigen zien dat de procedure meer visueel gemaakt wordt om de gebruiker beter te kunnen ondersteunen, dat de terminologie gestandaardiseerd moet worden om voor de gebruiker duidelijk te krijgen wat van hem verwacht wordt en dat hoewel de procedure als duidelijk wordt ervaren toch verwacht wordt dat er problemen zullen ontstaan. De problemen die de deskundigen verwachten zijn dat de procedures invullen veel tijd kost, met als gevolg dat het niet meer secuur gebeurt, dat het invullen van de formulieren in een te lange tijd voor aanvang van het project moet zodat veel informatie nog niet duidelijk is of gewijzigd moet worden en dat het scoren van ongerief als lastig ervaren wordt.

Tabel 23: Voor elk thema staat aangegeven welke informatie nodig is voor een audit met betrekking tot het handhaven van transparante werkwijzen in 'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs', waarbij aangegeven is welke respondent (communicatiedocent (C), kwaliteitsdeskundige 2 (K2), kwaliteitsdeskundige 1 (K1), gebruiker (G), externe kwaliteitsdeskundige (eK) of vriezerbeheerder (Vb)) deze informatie heeft aangekaart

Tweede ordening	Informatie afkomstig uit interview	C	K2	K1	G	eK	Vb
Om te achterhalen of het doel behaald wordt, moet onderzocht worden of de procedure als duidelijk wordt ervaren door de gebruikers	A. De procedure moet gedetailleerder worden geformuleerd B. De procedure moet aangevuld worden met informatie C. De procedure moet meer visueel gemaakt worden om de procedure duidelijker voor de gebruiker te maken D. De procedure wordt als duidelijk ervaren E. De procedure is niet duidelijk voor gebruikers	X X X 	 X X 	X X	X X X X	X X X	 X
Om de procedure transparant te maken moet het taalgebruik aangepast worden aan de gebruiker	A. De terminologie moet gestandaardiseerd worden omdat de huidige terminologie voor verwarring kan zorgen	X		X			
Om ervoor te zorgen dat de procedure als transparant wordt ervaren is de mate van duidelijkheid op verschillende aspecten onderzocht	A. Procedure wordt als duidelijk ervaren B. Gebruikers hebben geen kennis wanneer een handelsdocument beschikbaar moet zijn C. Vriezerbeheerder heeft geen kennis wanneer een handelsdocument beschikbaar moet zijn D. De taken van de vriezerbeheerder en de gebruiker bij het labelen, verpakken en opbergen moeten duidelijker geformuleerd worden, omdat protocol 4b door verschillende deskundigen op een andere manier wordt opgevat E. De gebruiker wordt bewust gemaakt van de wet- en regelgeving omtrent het gebruik van dode dieren	 X X 	 X X 	X X X X	X X X X	 X 	 X X
Voor het gebruik van dode dieren zijn ontheffingen nodig en zijn documenten nodig	A. Gebruiker heeft geen kennis over ontheffingen B. Vriezerbeheerder heeft kennis over ontheffingen C. Een bijlage en instructies over ontheffingen moet beschikbaar komen D. De ontheffingnummers en DECnummers moeten op het label genoteerd worden E. Vriezerbeheerder heeft onvoldoende kennis over wanneer documenten beschikbaar moeten zijn F. Vriezerbeheerder beschikt wel over de noodzakelijke informatie over de dieren	 X 	X X 	X X 	X X X X	X X X	 X X

Om aan alle doelen van het protocol te kunnen voldoen zal de gebruiker ook kennis moeten hebben over alternatieven	A. Onderzocht moet worden of het informeren over alternatieven op het juiste moment gebeurd, aangezien de deskundige van mening is dat bij het aanvragen van deze procedure de beslissing al gemaakt			X			
Problemen die verwacht worden bij het handhaven van transparante werkwijzen	A. In de procedure moet in het begin direct duidelijk gemaakt worden wanneer er toch sprake is van een dierproef en wanneer dus ook de <i>'Procedure levende dieren in onderwijs'</i> van toepassing is B. Het gebruik van dode dieren wordt in drie categorieën verdeeld. De gebruiker weet niet bij welke categorie welke maatregelen genomen moeten worden C. De gebruiker heeft geen kennis welke lokalen beschikbaar zijn voor de verschillende categorieën van dode dieren D. Vriezerbeheerder heeft kennis welke lokalen beschikbaar zijn voor verschillende categorieën van dode dieren E. Procedure moet gelezen worden om correct te kunnen omgaan met dode dieren, maar het is niet mogelijk om gebruiker te controleren op het feit of die de procedure heeft gelezen			X	X		X

Het opvallendste resultaat uit tabel 23 is dat de gebruiker van mening is dat de vriezerbeheerder kennis heeft van de documenten en ontheffingen die beschikbaar moeten zijn en over welke lokalen beschikbaar zijn voor de verschillende categorieën van dode dieren, terwijl de vriezerbeheerder aangeeft in dat opzicht over onvoldoende kennis te beschikken. Daarnaast blijkt dat zowel de gebruiker als de vriezerbeheerder geen kennis hebben over wanneer een handelsdocument beschikbaar moet zijn en wat zo'n handelsdocument inhoud. Een ander opvallend resultaat is dat meerdere deskundigen van mening zijn dat de gebruiker de procedure als volledig ervaart, terwijl een van de kwaliteitsdeskundige van mening is dat de procedure voor de gebruiker niet duidelijk is. Verder is het opmerkelijk dat de taakverdeling tussen de vriezerbeheerder en gebruiker met betrekking tot het labelen, verpakken en opbergen door de deskundigen op verschillende wijze wordt opgevat. De externe kwaliteitsdeskundige, de vriezerbeheerder en de gebruiker zijn van mening dat de gebruiker de dieren labelt, verpakt en opbergt onder leiding van instructies van de vriezerbeheerder, terwijl de twee interne kwaliteitsdeskundige van mening zijn dat de vriezerbeheerder de dieren labelt, verpakt en opbergt. Als laatste blijkt dat het voor de gebruiker een probleem is om de bepalen welke lokalen geschikt zijn om met dode dieren te werken. Dit komt doordat er onderscheid gemaakt wordt in drie categorieën, waardoor het voor de gebruiker onduidelijk wordt welke categorie in welk lokaal gebruikt mag worden.

Veilig werken

Tabel 24: Voor elk thema staat aangegeven welke informatie nodig is voor een audit met betrekking tot veilig werken in *'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs'*, waarbij aangegeven is welke respondent (dierenarts (D), stalbeheerder (S), kwaliteitsdeskundige 2 (K2), kwaliteitsdeskundige 1 (K1) of externe kwaliteitsdeskundige (eK)) deze informatie heeft aangekaart

Tweede ordening	Informatie afkomstig uit interview	D	S	K2	K1	eK	E
Aan het werken met dode dieren zitten verschillende risico's verbonden	A. Het type gebruiker zal onderzocht moeten worden, aangezien de deskundigen verschillen in mening over het feit of de gebruikers die gevaren kennen	X	X	X	X	X	
	B. Onderzocht moet worden hoe de gebruikers meer bewust gemaakt kan worden van de gevaren		X		X		

	C. De school moet nog eens overwegen of ze medewerkers en studenten willen blootstellen aan dode dieren afkomstig uit wildvang					X	X
Het doel van het protocol is om gebruikers bewust te maken van veilig werken. Om gebruikers veilig te laten werken met dode dieren kunnen de gebruikers geïnformeerd worden.	A. Het type gebruiker zal onderzocht moeten worden, aangezien de deskundigen verschillen in mening over het feit of de gebruikers in staat zijn om veilig te kunnen werken volgens het protocol B. Gecontroleerd moet worden of de procedure bijdraagt aan het veilig werken met dode dieren C. Gecontroleerd moet worden of de informatieverstrekking over veilig werken voldoende is D. De informatieverstrekking over moet visueel gemaakt worden E. Gecontroleerd moet worden of de gebruikers geïnformeerd worden door de aanvrager indien de aanvrager niet de uitvoerder is	X	X	X			
Om veilig te kunnen werken met dode dieren zijn de gebruikers gebonden aan standaard locaties en zullen ze maatregelen moeten nemen	A. Het type gebruiker zal onderzocht moeten worden, aangezien de deskundigen verschillen in mening over het feit of de gebruikers weet welke locaties geschikt zijn om veilig te kunnen werken B. De gebruiker heeft geen kennis van de maatregelen die genomen moeten worden C. De gebruikers nemen al de basismaatregelen D. Gecontroleerd moet worden of de gebruiker in staat is om veilig te kunnen werken, aangezien de gebruiker verantwoordelijk is E. De school heeft niet de capaciteit om de juiste maatregelen te nemen tegen dode dieren afkomstig uit wildvang	X		X			
Om veilig te kunnen werken moeten de dode dieren correct en zorgvuldig verpakt en gelabeld in de vriezer worden gelegd. Zodat het te allen tijde mogelijk is om te achterhalen wat de achtergrond van het dier is	A. De gebruikers hebben geen kennis van de documenten die noodzakelijk zijn bij dode dieren B. De gebruikers beschikken wel over de achtergrond kennis van het dier C. De vriezerbeheerder verpakt en labelt de dode dieren voor de gebruiker			X	X		
Om aan de vermindering van het aantal proefdieren te werken is het mogelijk om dode dieren uit een dierproef te hergebruiken mits ze veilig zijn voor de gebruiker	A. Gecontroleerd moet worden of de dieren afkomstig uit een dierproef veilig zijn om mee te werken	X	X				
Problemen die verwacht worden bij het veilig werken met de 'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs'	A. Geen problemen worden verwacht			X	X		

Het meest opvallende resultaat uit tabel 24 is dat de externe kwaliteitsdeskundige heeft aangegeven dat het werken met dode dieren uit wildvang onaanvaardbare risico's met zich mee brengt. Van dieren die afkomstig zijn uit wildvang is niet bekend welke microbiologische status zij bezitten. Daardoor is het niet uit te sluiten dat de dieren uit wildvang ziektes met zich mee dragen die voor de mens ook een potentieel gevaar zijn. Volgens de externe kwaliteitsdeskundige is het voor de school ook niet haalbaar om de noodzakelijk maatregelen te treffen voor het gebruik van dode dieren afkomstig uit wildvang. Een ander opvallend resultaat is dat de deskundigen in mening verschillen over het feit of gebruikers de gevaren kennen van het werken met

dode dieren en of de gebruikers in staat zijn om veilig te kunnen werken. De stalbeheerder en de externe kwaliteitsdeskundige denken dat de gebruiker de gevaren van het werken met dode niet kent, de twee interne kwaliteitsdeskundigen zijn van mening dat de gebruiker de gevaren van het werken met dode dieren wel kent en de dierenarts is van mening dat de kennis over het werken met dode dieren afhankelijk is van het type gebruiker. Verder denkt een interne kwaliteitsdeskundige en de dierenarts dat het type gebruiker bepaalt of de gebruiker in staat is om veilig te werken, terwijl de stalbeheerder van mening is dat een gebruiker door het volgen van het protocol wel in staat is om veilig te kunnen werken. Een laatste opvallend resultaat is dat de dierenarts van mening is dat de gebruikers geen kennis heeft van de maatregelen die genomen moet worden om veilig te kunnen werken, terwijl een interne kwaliteitsdeskundige van mening is dat de gebruikers al een standaard pakket aan maatregelen neemt om veilig te kunnen werken.

Bijlage II: Topics voor de dataverzameling

Deelvraag 1

Welke informatie is vereist om vast te kunnen stellen of voldaan wordt aan de wettelijke kaders in 'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs'?

Tabel 25: Topics die tijdens de interviews bij alle respondentenaan bod komen bij deelvraag 1, inclusief de beschrijving en de motivatie van de topics.

	Topic	Beschrijving	Motivatie
1	Wetten - Van toepassing - Uiting	Tijdens het interview zal achterhaald worden welke wetten van toepassing zijn op de stal van VHL Leeuwarden ('van toepassing'). Vervolgens is het belangrijk om te controleren hoe de wettelijke kaders tot uiting komen in de protocollen ('uiting').	Om te achterhalen of aan de wettelijke kaders wordt voldaan is het belangrijk om te weten aan welke wetten de stal van VHL Leeuwarden moet voldoen. Indien dit niet duidelijk is, kan men ook niet verwachten dat duidelijk is of voldaan wordt aan de wettelijke kaders. Daarnaast is het ook van belang om te achterhalen hoe de wettelijke kaders tot uiting komen in de protocollen. Dit is noodzakelijk om vast te kunnen stellen of voldaan wordt aan de wettelijke kaders.
2	Voldoen	Tijdens het interview zal gevraagd worden of aan de wettelijke kaders wordt voldaan. ('voldoen').	Het is van belang om te achterhalen of daadwerkelijk voldaan wordt aan de wettelijke kaders.
3	Naleving - Verantwoordelijk - Verwachting	Tijdens het interview zal achterhaald worden wie verantwoordelijk is voor de naleving van de wettelijke kaders ('verantwoordelijk'). Daarnaast is het belangrijk om te weten te komen of deze persoon weet wat van hem/haar verwacht wordt ('verwachting').	Wanneer niet bekend is wie verantwoordelijk is voor het naleven van de wettelijke kaders, dan wordt het ook lastiger om vast te stellen of de wetten worden nageleefd. Wanneer dit wel bekend is, is het belangrijk om te na te gaan of de verantwoordelijke persoon weet wat van hem/haar verwacht wordt. Indien deze persoon niet weet wat van hem/haar verwacht wordt, zal waarschijnlijk de naleving van de wettelijke kaders niet optimaal gegarandeerd worden.
4	Verantwoordelijk controle - Tijdens project - Na project - Uitvoering	Tijdens het interview zal achterhaald worden wie verantwoordelijk is voor de controle of voldaan wordt aan de wettelijke kaders tijdens het project en na het project. ('tijdens project' en 'na project'). Verder is het van betekenis om na te gaan hoe deze controle wordt uitgevoerd ('uitvoering').	Het is belangrijk om te achterhalen wie verantwoordelijk is voor de controle tijdens en na het project en hoe deze controle wordt uitgevoerd. Door dit te vragen tijdens het interview kan nagegaan worden of de uitvoering van de controle aan de wettelijke kaders tijdens het project en na het project voldoende wordt uitgevoerd. Het is van belang dat deze controle voldoende uitgevoerd wordt, omdat deze controle ervoor zorgt dat een reflectie mogelijk is op de naleving van de wettelijke kaders tijdens en na het project.
5	Problemen	Tijdens het interview zal aandacht besteedt worden aan de problemen die de deskundige verwacht bij het behalen van het doel van het protocol ('problemen').	Het is belangrijk date en deskundige vast stelt welke problemen zich redelijkerwijs voor kunnen gaan doen. De deskundige heeft meer inzicht in de wijze waarop de doelen van de protocollen behaald zullen worden, zodat hij/zij ook kan aangeven welke problemen zich voor kunnen doen. De deskundige kan door het beantwoorden van deze topic nieuwe inzichten geven in de kritieke punten van de protocollen.

Tabel 26: Topics die tijdens de interviews met de proefdierdeskundige (P), de stalbeheerder (S) of de vergunninghouder (V) aan bod komen bij deelvraag 1, inclusief de beschrijving en de motivatie van de topics.

	Topic	Beschrijving	Motivatie	Personen
1	Toepassing	Tijdens het interview zal achterhaald worden of alle aspecten van de wettelijke kaders in deze procedure zijn toegepast ('toepassing').	Om te kunnen voldoen aan de wettelijke kaders, is het wel belangrijk dat alle wettelijke kaders zijn toegepast in de protocollen. Daarom moet onderzocht worden of alle wettelijke kaders zijn toegepast in de protocollen.	P, S

2	Gebruikers bevoegd - controle - wie	Tijdens het interview zal achterhaald worden of de gebruikers bevoegd zijn om met proefdieren te werken ('gebruikers bevoegd'), dat zal vervolgens ook gecontroleerd moeten worden. Verder zal onderzocht moeten worden wie deze controle uitvoert en of dat ook daadwerkelijk gebeurd. De topic zal daarom worden uitgesplitst in 'controle' en 'wie'.	De gebruikers van de protocollen moeten voldoen aan de wettelijke kaders. Dat houdt ook in dat de gebruikers bevoegd moeten zijn om met proefdieren te mogen worden. Het is daarom belangrijk om te achterhalen of gecontroleerd wordt of de gebruikers bevoegd zijn en wie deze controle uitvoert. Door dit te achterhalen kan nagegaan worden of correct wordt beoordeeld of de gebruikers bevoegd zijn.	P
3	Kennis wettelijke kaders - voor aanvang - na intake gesprek	Tijdens het interview zal achterhaald worden of de gebruikers voor aanvang van het project en na het intake gesprek op de hoogte zijn van de wettelijke kaders ('voor aanvang' en 'na intake gesprek').	Het is van belang om na te gaan of de gebruikers kennis hebben van de wettelijke kaders. Indien dit het geval is, is het waarschijnlijk dat de gebruikers beter in staat zijn om aan de wettelijke kaders te voldoen. Verwacht wordt dat gedurende de uitvoering van het project aandacht wordt besteed aan de informatieverstrekking over wettelijke kaders. Daarom is het van betekenis om te achterhalen of de gebruikers volgens de deskundige op de hoogte zijn van de wettelijke kaders voor aanvang van het project en na het intakegesprek.	P, S, V.
4	Niet op de hoogte	Tijdens het interview zal achterhaald worden of het mogelijk dat de gebruikers alsnog niet op de hoogte zijn van de wettelijke kaders. Daarom is het belangrijk om te achterhalen of in die situatie alsnog wordt voldaan aan de wettelijke kaders ('niet op de hoogte').	Toch zal het niet onvermijdelijk zijn dat niet alle gebruikers kennis hebben van de wettelijke kaders, daarom is het belangrijk dat de beschrijving van de protocollen ervoor zorgt dat automatisch aan de wettelijke kaders wordt voldaan.	P
5	Inschatting dierproef - bepaling - verantwoordelijk	Om te kunnen voldoen aan de wettelijke kaders is het cruciaal dat op correcte wijze wordt bepaald of er sprake is van een dierproef ('bepaling'). Daarnaast zal achterhaald worden wie hiervoor verantwoordelijk is.	De bepaling of er sprake is van een dierproef zorgt ervoor dat bepaald wordt of welke wettelijke kaders van toepassing zijn op de werkzaamheden. Daarnaast is het ook belangrijk om te achterhalen wie verantwoordelijk is voor het bepalen of er sprake is van een dierproef. Daardoor wordt het mogelijk om deze procedure te controleren en te verbeteren.	P, V
6	Ongeriefscores	Tijdens het interview zal achterhaald worden of de ongeriefscores correct worden toegepast.	Het toekennen van ongeriefscores aan het te vinden ongerief is wettelijk vereist. Vaak blijkt dat het toekennen van ongeriefscores als lastig ervaren wordt. Daardoor is het van belang dat een goede controle en begeleiding noodzakelijk is op het toekennen van de ongeriefscores. Daarom zal dit onderwerp tijdens het interview aan bod komen.	P
7	IvD - dierenwelzijn - wettelijke kaders toepassen - wettelijke kaders controleren	De IvD is een instantie die zich richt op het dierenwelzijn. Tijdens het interview zal achterhaald worden of de wettelijke kaders met betrekking tot dierenwelzijn worden toegepast en worden gecontroleerd.	De IvD is een instantie voor het dierenwelzijn. Omdat deze instantie pas sinds kort ingevoerd is, is het belangrijk om te controleren of de IvD de wettelijke kaders met betrekking tot dierenwelzijn goed toepast. Daarnaast is het belangrijk om te achterhalen of de IvD controleert of de wettelijke kaders correct worden toegepast. Zonder deze controle is een terugkoppeling niet mogelijk, waardoor geen verbeteringen aangebracht kunnen worden bij het toepassen van de wettelijke kaders met betrekking tot dierenwelzijn.	P
8	Afwijkingen werkprotocol	In het interview kan naar voren komen of deskundige weten of	Het is niet duidelijk of afwijkingen aan het werkprotocol juist worden gecommuniceerd.	P, V.

		voldaan wordt aan de wettelijke kaders bij afwijkingen aan het werkprotocol.	Daardoor is het niet zeker of bij afwijkingen aan het werkprotocol ook voldaan wordt aan de wettelijke kaders. Daarom is het belangrijk om te achterhalen of afwijkingen aan het werkprotocol huist worden gecommuniceerd en of de begeleiding bij deze handeling correct is.	
9	Archivering - verloop - verantwoordelijk	Na afloop van het project vindt nog de archivering en jaarregistratie voor de NVWA plaats. Tijdens het interview zal achterhaald worden hoe deze archivering verloop en wie daar verantwoordelijk voor is.	Het is belangrijk om vast te stellen of de archivering van de projecten verloopt volgens de wettelijke kaders. Verwacht wordt dat één persoon zich bezig houdt met de archivering. In dat geval is het wel belangrijk om vast te stellen of deze persoon capabel is om dit uit te voeren.	P
10	Jaarregistratie - Verwerken - Verantwoordelijk archivering	Voor de jaarregistratie voor de NVWA geldt dat achterhaald moet worden of de verwerking van de jaarregistratie volgens de wettelijke kaders verloopt en wie verantwoordelijk is voor deze archivering ('verwerken' en 'verantwoordelijk archivering').	Alleen de stalbeheerder houdt zich bezig met de jaarregistratie. Toch is het belangrijk dat een tweede persoon controleert of de jaarregistratie correct verloopt. Daarnaast staat niet in de protocollen vermeld wie de jaarregistratie archiveert. Om te voorkomen dat deze handeling niet wordt uitgevoerd, is het belangrijk om te achterhalen of de verantwoordelijke persoon ook bekend is met zijn verantwoordelijkheid.	P
11	Implementatie - hoe - door wie	Tijdens het interview met de stalbeheerder zal meer aandacht besteedt worden aan de implementatie van de wettelijke kaders in de protocollen. Zo is het belangrijk om te weten of alle wettelijke kaders zijn toegepast in de protocollen ('toegepast') of de wettelijke kaders zijn geïmplementeerd in de protocollen en door wie ('implementatie door wie').	Om te kunnen voldoen aan de wettelijke kaders is het belangrijk om de wettelijke kaders te implementeren in de protocollen. Eerst zal daarom onderzocht moeten worden of de wettelijke kaders geïmplementeerd zijn in de protocollen. Verder zal onderzocht moeten worden wie verantwoordelijk is voor de implementatie van de wettelijke kaders. Het is erg belangrijk om dit te weten indien de wettelijke kaders aan veranderingen onderhevig zijn.	S
12	Intakegesprek	Om te achterhalen of de gebruikers voldoende informatie krijgen tijdens het intakegesprek, zal ook aandacht besteedt worden aan de inhoud van het intakegesprek.	Om te kunnen voldoen aan de wettelijke kaders worden de gebruikers hierover geïnformeerd tijdens het intakegesprek. Om te kunnen bepalen of deze informatieverstrekking voldoende is, zal onderzocht worden hoe en in welke mate informatie wordt verstrekt tijdens het intakegesprek.	S
13	Controle - wettelijk bevoegd - voldoen aan wettelijke kaders	Tijdens het interview zal achterhaald worden of er controle is op de wettelijke bevoegdheid en de mate waarin aan de wettelijke kaders wordt voldaan.	De gebruikers van de protocollen zullen in sommige situaties bevoegd moeten zijn om te mogen werken met proefdieren. Om te kunnen voldoen aan de wettelijke kaders is het van belang om te achterhalen of gecontroleerd wordt of de gebruikers wettelijk bevoegd zijn, in welke mate voldaan wordt aan de wettelijke kaders en wie deze controle uitvoert.	S, V
14	Archivering NVWA	Uiteindelijk zal ook nog de archivering van de jaarregistratie van de NVWA aan bod komen. Het lijkt immers wel duidelijk te zijn wie die informatie verzameld, maar de archivering ontbreekt.	Het is belangrijk om te controleren wie verantwoordelijk is voor de archivering van de jaarregistratie. Wanneer dit namelijk niet bekend is, zal de archivering ontbreken. Indien dit het geval is, dan zal dus niet voldaan worden aan de wettelijke kaders.	S
15	Welzijnsdagboek	Voor het welzijnsdagboek geldt dat het bij aanvang van het project nog niet ingevuld is. Daardoor kan het zijn dat de	Aangezien het welzijnsdagboek pas tijdens de uitvoering van het project wordt ingevuld, is het wel belangrijk dat gecontroleerd wordt hoe dit welzijnsdagboek wordt ingevuld. Daarom is het	V

		controle op het welzijnsdagboek niet volledig is.	belangrijk om tijdens het project te controleren of het invullen van het welzijnsdagboek geschiedt volgens de wettelijke kaders. Deze topic zal aan de vergunninghouder gevraagd worden, omdat hij verantwoordelijk is voor de naleving van de wettelijke kaders.	
--	--	---	---	--

Deelvraag 2

Welke informatie is vereist om vast te kunnen stellen of voldaan wordt aan de wettelijke kaders in 'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs'?

De topics die in tabel 20 staan genoemd zullen ook bij deelvraag 2 worden gebruikt voor de interviews met de proefdierdeskundige, de stalbeheerder en de vergunninghouder. Naast de topics die in tabel 22 vermeld staan zullen ook de topicnummers 3 en 13 uit tabel 21 aan bod komen tijdens het interview met de vergunninghouder en zullen de topicnummers 1, 3, 11, 12 en 13 aan bod komen tijdens het interview met de stalbeheerder.

Tabel 27: Topics die tijdens de interviews met de proefdierdeskundige (P) of de vergunninghouder (V) aan bod komen bij deelvraag 2, inclusief de beschrijving en de motivatie van de topics.

	Topic	Beschrijving	Motivatie	Personen
1	Toepassing alternatieven	Tijdens het interview zal achterhaald worden of de alternatieven worden toegepast volgens de wettelijke kaders ('toepassing alternatieven').	In de wettelijke kaders is vastgesteld hoe en dat alternatieven toegepast moeten worden indien mogelijk. Daarom is het belangrijk om te achterhalen of de implementatie van alternatieven volgens de wettelijke kaders verloopt.	P
2	Ontheffing	Tijdens het interview zal achterhaald worden of de ontheffingen geregeld worden volgens de wettelijke kaders.	Sommige gebruikers zullen niet de kennis hebben over het aanvragen van ontheffingen. Daarom is het belangrijk dat gecontroleerd wordt of de ontheffingen juist worden aangevraagd en worden toegepast.	P, V.
3	Afvoer	Tijdens het interview zal aandacht besteedt worden aan het feit of de afvoer van dode dieren volgens de wettelijke kaders gebeurd.	Sommige gebruikers zullen niet voldoende inzicht hebben over de wijze van afvoeren van dode dieren. Daarom is het van belang dat gecontroleerd wordt of de afvoer van dode dieren wordt gecontroleerd.	P,V.
4	Beheer	Tijdens het interview zal achterhaald worden of het beheer van de dode dieren volgens de wettelijke kaders gebeurd.	Het beheer van de dode dieren is gebonden aan wettelijke kaders. Hoewel hiervoor de vriezerbeheerder verantwoordelijk is, is het wel belangrijk om te controleren of de uitvoering ook daadwerkelijk volgens de wettelijke kaders verloopt. Daarom zal dit tijdens het interview aan bod komen.	P, V.

Deelvraag 3

Welke informatie is vereist om vast te kunnen stellen of veranderingen in de wettelijke kaders worden toegepast in 'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs'?

Tabel 28: Topics die tijdens de interviews bij alle respondenten aan bod komen bij deelvraag 3, inclusief de beschrijving en de motivatie van de topics.

	Topic	Beschrijving	Motivatie
1	Veranderingen - Wie - Op de hoogte	Tijdens het interview zal nagegaan worden wie zich bezig houdt met de veranderingen van de wettelijke kaders en of deze persoon op de hoogte is van de veranderingen, kan niet gegarandeerd worden dat de	De wet- en regelgeving is constant aan veranderingen onderhevig. Daarom is het belangrijk dat er een persoon zich bezig houdt met deze veranderingen. Tijdens deze interviews zal achterhaald worden wie hier verantwoordelijk voor is en of deze persoon tijdig op de hoogte is van deze veranderingen. Indien de verantwoordelijke persoon niet tijdig op de hoogte is van de veranderingen, kan niet gegarandeerd worden dat de

		hoogte is van de veranderingen.	veranderingen in de wet- en regelgeving op tijd worden doorgevoerd. Daarom zal dit tijdens het interview aan bod komen.
2	Verantwoordelijk toepassing	Tijdens het interview zal achterhaald worden wie verantwoordelijk is voor de toepassing van de wettelijke kaders in de procedures.	Door te achterhalen wie verantwoordelijk is voor het toepassen van de wettelijke kaders wordt het ook makkelijker om te achterhalen of de veranderingen in de wet- en regelgeving toegepast worden in de procedures.
3	Veranderingen doorvoeren - Tijdbestek - Acceptabel	Tijdens het interview zal achterhaald worden in wat voor tijdbestek veranderingen worden doorgevoerd in de procedures en of dit een acceptabel tijdbestek is.	Wanneer veranderingen worden toegepast is het erg belangrijk om te achterhalen hoelang het doorvoeren van deze veranderingen in beslag neemt. Het liefste zou je direct de veranderingen in de praktijk brengen. En hoe eerder de veranderingen zijn doorgevoerd, hoe sneller de gebruikers volgens de nieuwe procedures gewerkt kan worden. Wanneer bekend is hoe lang het tijdbestek is waarin de veranderingen doorgevoerd worden, is het vervolgens van belang om na te gaan of dit tijdbestek acceptabel is. De deskundigen kunnen aangeven of dit tijdbestek acceptabel is.
4	Communicatie	Tijdens het interview zal achterhaald worden wie verantwoordelijk is voor de communicatie naar de gebruikers toe over de vernieuwde procedures.	Wanneer achterhaald wordt wie verantwoordelijk is voor de communicatie van de vernieuwde procedures naar de gebruikers toe, dan kan pas nagegaan worden of de wijze van de communicatie een geschikte manier is. En de wijze van communicatie van de vernieuwde procedures is van belang om te achterhalen of dit op een correcte wijze wordt uitgevoerd.

Deelvraag 4

Welke informatie is vereist om vast te kunnen stellen of veranderingen in de wettelijke kaders worden toegepast in 'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs'?

De topics die zijn genoemd in tabel 23 zullen ook de topics zijn die gebruikt dienen te worden voor het beantwoorden van deze deelvraag.

Deelvraag 5

Welke informatie is vereist om vast te kunnen stellen of de informatieverstrekking in 'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs' volledig is?

Tabel 29: Topics die tijdens de interviews met de proefdierdeskundige (P), de stalbeheerder (S), de communicatiedocent (C) of de gebruiker (G) aan bod komen bij deelvraag 5, inclusief de beschrijving en de motivatie van de topics.

	Topic	Beschrijving	Motivatie	Personen
1	Volledig - wanneer - toegepast	Tijdens het interview zal aandacht besteedt worden aan wanneer de informatieverstrekking volledig is en of de informatieverstrekking in voldoende mate aanwezig is.	Om het doel te kunnen behalen is het belangrijk dat de informatieverstrekking volledig is. Om dit te kunnen behalen is het belangrijk om vast te stellen wanneer de informatieverstrekking volledig is. Wanneer dit vast gesteld is, dan is het belangrijk om te bepalen of de informatieverstrekking in voldoende mate aanwezig is in het protocol.	S
2	Doel bereiken	Tijdens het interview wordt achterhaald wat de stalbeheerder denkt met dit doel te behalen.	Wanneer duidelijk wordt wat de stalbeheerder wil bereiken met dit doel, dan zal het ook mogelijk worden om vast te stellen of dit doel behaald wordt. Daarom zal dit aangekaart worden tijdens het interview.	S
3	Manier informatieverstrekking	Tijdens het interview zal achterhaald worden op welke manieren informatie verstrekt wordt.	Het is belangrijk om te achterhalen op welke manieren informatie wordt verstrekt om inzicht te krijgen in de wijze van informatieverstrekking.	S
4	Intakegesprek	Tijdens het interview zal	Het is belangrijk om te achterhalen welke	S

		achterhaald worden welke informatie wordt verstrekt tijdens het intakegesprek.	informatie tijdens het intakegesprek aan bod komt om vast te kunnen stellen of alle cruciale informatie aan bod komt.	
5	Verstaan onder informatieverstrekking	Tijdens het interview zal nagegaan worden wat de gebruikers verwachten wanneer er sprake is van informatieverstrekking.	Voor de gebruiker is het belangrijk dat hij de informatieverstrekking volledig vindt. Maar dan is het wel belangrijk om vast te stellen wat de gebruiker onder de informatieverstrekking verstaat. Daarom zal dit eerst onderzocht worden.	G
6	Verwachting	Tijdens het interview zal achterhaald worden waarover de gebruiker denkt dat informatie verstrekt wordt.	Om het doel van het protocol te kunnen bereiken is het belangrijk dat de verwachting van de gebruiker overeen komt met de wijze waarop en waarover de informatie wordt verstrekt.	G
7	Wanneer	Tijdens het interview zal achterhaald worden of het voor de gebruiker duidelijk is wanneer informatie wordt verstrekt	De stalbeheerder heeft haar idee over wanneer er informatie wordt verstrekt. Het is niet duidelijk of de gebruiker ook weet wanneer er informatie wordt verstrekt. Het is wel belangrijk dat de gebruiker hiervan op de hoogte is om te voorkomen dat hij cruciale informatie niet tot zich kan nemen.	G
8	Hoeveelheid informatie	Tijdens het interview zal aandacht besteedt worden aan de mening van de deskundigen over de hoeveelheid informatie die wordt verstrekt.	De mate van informatieverstrekking kan een indicatie zijn van de volledigheid van de informatieverstrekking en de bereidheid van de gebruikers om deze informatie tot zich te nemen. Bij te weinig informatie zal de informatieverstrekking onvolledig zijn. Bij te veel informatie zal de gebruiker minder bereid zijn om al die informatie tot zich te nemen.	G
9	Ervaring volledig	Tijdens het interview zal achterhaald worden of de informatieverstrekking volledig is.	Om het doel te bereiken zal onderzocht worden of de gebruikers de informatieverstrekking volledig vindt. Indien dit niet van toepassing is, bestaat de kans dat de gebruiker cruciale informatie mist om correct het protocol uit te voeren.	G
10	Missen	Tijdens het interview zal achterhaald worden of informatie gemist wordt tijdens de informatieverstrekking.	Het is belangrijk om te achterhalen of de gebruikers informatie missen tijdens de informatieverstrekking om zo erachter te komen of de informatieverstrekking als volledig wordt ervaren.	G
11	Formulering doel	Tijdens het interview zal onderzocht worden of de formulering van dit doel juist is.	Het is belangrijk om erachter te horen of dit doel wel goed geformuleerd is. Indien dit niet het geval is, dan zal het lastig worden om het doel te bereiken.	P, C
12	Doel bereiken	Tijdens het interview zal achterhaald worden wat men wil bereiken met dit doel.	Om het doel te kunnen bereiken is het belangrijk dat vast gesteld wordt wat men met dit doel wil bereiken. Indien dit niet duidelijk is, dan zal het lastig worden om dit doel te kunnen bereiken. Daarom zal dit tijdens het interview aan bod komen.	P, C
13	Informatieverstrekking - volledig - van toepassing	Tijdens het interview zal achterhaald worden wanneer de informatieverstrekking volledig is en of dit van toepassing is in het protocol.	Het is belangrijk om vast te stellen wanneer de informatieverstrekking als volledig wordt ervaren. Dat zal een indicatie geven in de mate waarin het huidige protocol aan het doel zal voldoen.	P, C
14	Informatieverstrekking - hoeveelheid - wijze	Tijdens het interview wordt achterhaald wat de deskundigen vinden van de hoeveelheid en de wijze van	De hoeveelheid informatie en de wijze van informatieverstrekking zijn indicatoren die aan kunnen geven in welke mate de informatie wordt verstrekt. Daarom zal dit tijdens de	P, C

		de informatieverstrekking.	interviews aan bod komen.	
15	Doel behalen	Tijdens het interview zal onderzocht worden of het doel behaald wordt.	Om vast te kunnen stellen of dit doel behaald wordt zal hierover de mening van deskundigen bevestigd worden.	P, C

Deelvraag 6

Welke informatie is vereist om vast te kunnen stellen of de informatieverstrekking over alternatieven in 'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs' volledig is?

Tabel 30: Topics die tijdens de interviews met de proefdierdeskundige (P), de stalbeheerder (S), de ethiekdocent (E) of de dierenarts (D) aan bod komen bij deelvraag 6, inclusief de beschrijving en de motivatie van de topics.

	Topic	Beschrijving	Motivatie	Personen
1	Informeren over alternatieven - waar - voldoende	Tijdens het interview zal achterhaald worden waar de informatieverstrekking over alternatieven plaats vindt en of dit als voldoende ervaren wordt.	Door te achterhalen waar de informatieverstrekking plaats vindt en of dit als voldoende ervaren wordt, kan vastgesteld worden of de informatieverstrekking volledig is.	D, P, E
2	Cruciale informatie - welke - toegepast	Tijdens het interview zal achterhaald worden wat cruciale informatie is om te verstrekken en of deze informatie wordt verstrekt in de procedure.	Het is belangrijk om aan deskundigen te vragen welke informatie cruciaal is voor de informatieverstrekking. Wanneer deze informatie ook daadwerkelijk toegepast is in het protocol kan pas vastgesteld worden of het doel van het protocol behaald is.	D, P, E, S
3	Informatieverstrekking - volledig - goed - aanvullen - voldoende aandacht	Tijdens het interview zal achterhaald worden of de informatieverstrekking volledig en goed is. Op welke wijze de informatieverstrekking aangevuld kan worden en of er voldoende aandacht wordt besteed aan de informatieverstrekking.	Om uitspraken te kunnen doen over de mate waarin informatie verstrekt wordt is het belangrijk om de mening van deskundigen te horen over de volledigheid van de informatieverstrekking, of de informatieverstrekking goed is en of de informatieverstrekking aangevuld moet worden. Maar ook of er in het protocol voldoende aandacht wordt besteedt aan de informatieverstrekking. Dit zijn allemaal indicatoren voor de mate van informatieverstrekking.	D, P, E
4	Lijst	Tijdens het interview zal achterhaald worden of een lijst met alternatieven een bijdrage levert aan de informatieverstrekking over alternatieven.	Het is mogelijk dat een lijst beschikbaar komt met soorten alternatieven. De vraag die rijst is of deze lijst een bijdrage zal leveren aan de volledigheid van de informatieverstrekking. Deskundigen kunnen hierover een inschatting maken.	D, P, E
5	Nadenken	Tijdens het interview zal achterhaald moeten worden of de informatieverstrekking er aanbijdraagt dat de gebruikers beter nadenken bij de implementatie van alternatieven.	Het is belangrijk om te achterhalen of de informatieverstrekking over alternatieven eraan bijdraagt dat de gebruikers beter nadenken over de implementatie van alternatieven. Indien dit namelijk niet gebeurt, dan is de informatieverstrekking onnodig.	D, P, E
6	Voorzien	Tijdens het interview zal achterhaald worden hoe de gebruikers voorzien worden van de	Om de volledigheid van informatieverstrekking te kunnen inschatten is het belangrijk om erachter te komen hoe de gebruikers voorzien worden van de informatie. Wanneer de wijze van	S

		informatie.	informatieverstrekking namelijk niet juist gekozen is, kan het voorkomen dat de gebruiker niet de informatie tot zich kan nemen.	
7	Soort informatie	Tijdens het interview zal achterhaald worden welke informatie aan bod zal komen.	Het soort informatie kan aangeven of de juiste informatie verstrekt wordt. De stalbeheerder kan aangeven welke informatie wordt verstrekt. Daarnaast is het belangrijk dat voor de cruciale informatie geldt dat alle informatie beschikbaar is.	S
8	Mate informatieverstrekking	Tijdens het interview zal achterhaald worden wat de mening van de deskundigen is over de mate van informatieverstrekking.	Een communicatiedocent kan het beste een inschatting maken over de mate waarin informatie verstrekt wordt. De hoeveelheid aan informatie kan aangeven in welke mate de informatieverstrekking wordt ervaren door de gebruikers.	C
9	Bijdrage informatieverstrekking	Tijdens het interview zal achterhaald worden welke bijdrage de informatieverstrekking heeft.	Het is belangrijk om vast te stellen of de informatieverstrekking een bijdrage levert aan de uitvoering van het protocol. Wanneer de informatieverstrekking geen bijdrage levert aan de uitvoering van het protocol, dan is het onnodig om de informatie te verstrekken.	C
10	Uiting	Tijdens het interview zal achterhaald worden waar de informatieverstrekking tot uiting komt.	Een communicatiedocent kan inzicht bieden in de wijze waarop de informatieverstrekking tot uiting komt.	C
11	Doel behalen	Onderzocht zal worden of door de mate van de informatieverstrekking het doel van het protocol behaald wordt.	Het is belangrijk dat de informatieverstrekking volledig is om ervoor te zorgen dat het doel van het protocol behaald wordt. Een communicatiedocent kan een indicatie geven of het doel van het protocol behaald wordt.	C

Deelvraag 7

Welke informatie is vereist om vast te kunnen stellen of de informatieverstrekking over wettelijke kaders in *‘Procedure gebruik dode dieren in onderwijs’* volledig is?

Naast de topics die in tabel 26 vermeldt staan zal ook topicnummer 2 uit tabel 25 aan bod komen tijdens de interviews met de proefdierdeskundige, de stalbeheerder en de vergunninghouder.

Tabel 31: Topics die tijdens de interviews met de proefdierdeskundige (P), de stalbeheerder (S), de communicatiedocent (C) of de vergunninghouder (V) aan bod komen bij deelvraag 7, inclusief de beschrijving en de motivatie van de topics.

	Topic	Beschrijving	Motivatie	Personen
1	Volledig	Tijdens het interview zal achterhaald worden of de informatieverstrekking volledig is volgens de deskundigen.	Om te kunnen voldoen aan dit doel is het belangrijk dat de informatieverstrekking volledig is. Of dit het geval is zal tijdens dit interview onderzocht worden.	P, S, V
2	Alle wettelijke kaders	Tijdens dit interview zal onderzocht worden of de informatieverstrekking op alle wettelijke kaders betrekking heeft.	Het is wel belangrijk dat over alle wettelijke kaders informatie wordt verstrekt. Indien dit niet het geval is, kan het voorkomen dat de gebruiker niet op de hoogte is van de wettelijke kaders waaraan hij zal moeten voldoen.	P
3	Bijdrage uitvoering	Tijdens het interview zal achterhaald worden of de informatieverstrekking een bijdrage levert aan de uitvoering van deze procedure.	Wanneer blijkt dat de informatieverstrekking geen bijdrage levert aan de uitvoering van het protocol, dan is het verstrekken van informatie onnodig.	P, V

4	Voor studieplan	Tijdens het interview zal onderzocht worden wanneer het beste informatie verstrekt kan worden.	Momenteel wordt vooral na het invullen van het studieplan informatie verstrekt. Maar wellicht zou het eraan bijdragen als voor het studieplan informatie wordt verstrekt. Hierover kunnen de deskundigen inzicht geven.	P, C
5	Intakegesprek - voldoende informatie - gebruikers	Tijdens het interview zal achterhaald worden of de mate van informatieverstrekking tijdens het intakegesprek voldoende wordt geacht en of de hoeveelheid informatie voor de gebruikers te behappen is.	Het is belangrijk dat voldoende informatie wordt verstrekt zodat de gebruikers het gevoel hebben dat ze alle noodzakelijk informatie tot hun beschikking hebben. Dit zorgt ervoor dat de gebruikers aan de wettelijke kaders kan voldoen.	P
6	Informatieverstrekking dierproef	Tijdens het interview zal onderzocht worden of er ook informatie wordt verstrekt over de wettelijke kaders wanneer er sprake is van een dierproef.	Wanneer er sprake is van een dierproef, dan zijn andere wettelijke kaders van toepassing dan wanneer er geen sprake is van een dierproef. Om verwarring bij de gebruikers te voorkomen is het belangrijk dat correct informatie wordt verstrekt over welke wettelijke kaders van toepassing zijn bij een dierproef.	P
7	Informatieverstrekking - correct - wijze	Tijdens het interview zal achterhaald worden of de informatieverstrekking correct gebeurt en of de wijze van informatieverstrekking een geschikte manier is.	Het is belangrijk dat de informatieverstrekking correct gebeurt om te kunnen garanderen dat het doel behaald wordt. De wijze van informatieverstrekking zorgt er weer voor of de informatie door de gebruikers opgenomen kan worden.	C
8	Hoeveelheid	Tijdens het interview zal achterhaald worden of de hoeveelheid informatie die wordt verstrekt geschikt is.	De hoeveelheid informatie is van belang bij het bepalen of de informatieverstrekking volledig is en of de gebruikers het overzicht over de informatieverstrekking kunnen bewaren.	C
9	Momenten informatieverstrekking - wanneer - voldoende - aantal - reden	Tijdens het interview zal aandacht besteedt worden aan de momenten dat informatie verstrekt wordt.	Het is belangrijk om te achterhalen wanneer de momenten zijn dat informatie wordt verstrekt en of dit voldoende is. Wanneer voor de gebruiker niet duidelijk, is het mogelijk dat het doel van de informatieverstrekking niet behaald wordt.	S
10	Welke wettelijke kaders	Tijdens het interview zal achterhaald worden over welke wettelijke kaders informatie wordt verstrekt, of het noodzakelijk is om over alle wettelijke kaders te informeren en waarom gekozen is voor die bepaalde momenten voor de informatieverstrekking.	Om uitspraken te kunnen doen over de mate waarin over de wettelijke kaders wordt geïnformeerd is het belangrijk om te weten te komen over welke wettelijke kaders informatie wordt verstrekt en of alle wettelijke kaders aan bod komen. Daarnaast is het belangrijk om te achterhalen waarom gekozen is voor de momenten van informatieverstrekking.	S
11	Bereiken	Tijdens het interview zal nagegaan worden wat de stalbeheerder hoopt te bereiken met de informatieverstrekking.	Het is belangrijk dat achterhaald wordt wat de stalbeheerder wil bereiken. Indien dit niet duidelijk is, dan kan ook niet gegarandeerd worden of het doel daadwerkelijk wordt behaald.	S
12	Controle - inhoud - cruciale informatie	Uiteindelijk zal ook onderzocht worden of de inhoud van de informatieverstrekking over de wettelijke kaders en de cruciale informatie wordt	Hoewel er informatie verstrekt wordt, is het wel belangrijk dat ook gecontroleerd wordt wat de inhoud van de informatieverstrekking is. Daarnaast is het belangrijk dat ook gecontroleerd wordt of de cruciale informatie aan bod komt. Het is belangrijk dat achterhaald wordt of dit gecontroleerd en hoe	V

	gecontroleerd.	dit gecontroleerd wordt.	
--	----------------	--------------------------	--

Deelvraag 8

Welke informatie is vereist om vast te kunnen stellen of alternatieven worden geïmplementeerd in 'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs'?

Tabel 32: Topics die tijdens de interviews bij alle respondenten aan bod komen bij deelvraag 8, inclusief de beschrijving en de motivatie van de topics.

	Topic	Beschrijving	Motivatie
1	Inhoud	Tijdens het interview zal achterhaald worden of de gebruikers weten wat een alternatief inhoud.	Indien de gebruikers niet weten wat alternatieven precies inhoud, is het waarschijnlijk dat de gebruikers ook niet goed nadenken over de implementatie van alternatieven.
2	Soort alternatieven	Nagegaan zal worden of de gebruikers bekend zijn met de soorten alternatieven die geïmplementeerd kunnen worden.	Als de gebruikers niet weten wat voor soort alternatieven er mogelijk zijn, is het onwaarschijnlijk dat alle soorten alternatieven overwogen zijn.
3	Nadenken - alternatieven - implementatie	Tijdens het interview zal achterhaald worden of de gebruikers nadenken over alternatieven en de wijze waarop ze die kunnen implementeren.	Voor de implementatie van alternatieven is het belangrijk dat de gebruikers naar alternatieven zoeken. Maar daarnaast is het ook belangrijk dat serieus wordt nagedacht over de implementatie van die alternatieven. Alleen dan is het mogelijk om de alternatieven te implementeren. Daarom moet onderzocht worden of dit gebeurt.
4	3V's	Onderzocht zal moeten worden of alternatieven opgesplitst kunnen worden in de 3V's.	Wanneer de gebruikers nadenken over alternatieven is het wel belangrijk dat ze weten dat men dan aan vervanging, vermindering en verfijning denkt. Door naar alle drie de aspecten te kijken is het waarschijnlijker dat goed naar alternatieven wordt gekeken.
5	Problemen	Onderzocht zal worden welke problemen men verwacht tegen te komen bij de implementatie van alternatieven.	Door te vragen welke problemen de deskundigen verwachten, kunnen nieuwe inzichten op de protocollen ontstaan.
6	Controle	Tijdens het interview zal aandacht besteedt worden aan wie verantwoordelijk is voor het controleren of correct alternatieve zijn overwogen.	Het is belangrijk dat gecontroleerd wordt of alternatieven worden geïmplementeerd. Door deze controle wordt verwacht dat beter nagedacht wordt over de implementatie van alternatieven.

Tabel 33: Topics die tijdens de interviews met de proefdierdeskundige (P), de ethiekdocent (E), de stalbeheerder (S) of de vergunninghouder (V) aan bod komen bij deelvraag 8, inclusief de beschrijving en de motivatie van de topics.

	Topic	Beschrijving	Motivatie	Personen
1	Bijdraagt	Tijdens het interview zal achterhaald worden of de procedure bijdraagt aan het doel van de procedure.	Het is belangrijk om te achterhalen of de procedure bijdraagt aan het behalen van het doel. Indien dit niet van toepassing is, dan zal het volgen van het protocol geen bijdrage leveren aan de handhaving van het kwaliteitssysteem.	P, E
2	Aandacht - vervanging - vermindering - verfijning	Tijdens het interview zal achterhaald worden in het protocol aandacht wordt besteed aan de implementatie van alle aspecten van alternatieven.	Alle drie de aspecten van alternatieven zijn even belangrijk bij het opzetten van een project. Zo is het wel mogelijk dat bijvoorbeeld vervanging van een dierproef niet mogelijk is, maar wel verfijning. Daarom is het belangrijk dat aan alle drie de aspecten van alternatieven aandacht besteed wordt.	P, E, S
3	Aandacht opzet	Tijdens het interview wordt aangekaart of bij het opzetten van het projectvoorstel aandacht wordt besteed aan de implementatie van	Bij het projectvoorstel is het belangrijk om aandacht te besteden aan de implementatie van alternatieven. Indien dit niet op dit moment aangekaart wordt, dan is het mogelijk dat alternatieven niet correct worden toegepast. Daarom zal dit tijdens het interview aangekaart worden.	S

		alternatieven en op welke wijze.		
4	Intake - waarom - doel - gevolg	Tijdens het interview zal achterhaald worden of tijdens het intakegesprek de implementatie van alternatieven wordt aangekaart en wat daarvan het gevolg is.	Voor het implementeren van de alternatieven is het belangrijk dat bij aanvang van het project direct aandacht besteed wordt aan de implementatie van alternatieven. Het intakegesprek is de eerste ontmoeting tussen de gebruiker en de stalbeheerder. Het is belangrijk dat tijdens dit gesprek over de implementatie van alternatieven wordt gesproken om zo de implementatie van de alternatieven te kunnen garanderen.	S
5	Evaluatie	Tijdens het interview zal achterhaald worden of bij de evaluatie van het project aandacht besteed wordt aan de wijze waarop alternatieven zijn geïmplementeerd.	Om te controleren of voldaan wordt aan het doel van het protocol is het belangrijk dat de implementatie van alternatieven wordt geëvalueerd. Daarom zal eerst onderzocht worden of geëvalueerd wordt of de implementatie van alternatieven correct wordt toegepast.	S
6	Voldoende aandacht	Tijdens het interview zal onderzocht worden of voldoende aandacht wordt besteed aan de mate van implementeren van alternatieven.	Tijdens het interview zal achterhaald worden of voldoende aandacht wordt besteed aan de implementatie van de alternatieven. De mate waarin aandacht besteedt wordt aan de implementatie van alternatieven geeft ook aan in welke mate de gebruikers alternatieven zullen implementeren.	S
7	Aandacht toepassing	Tijdens het interview zal achterhaald worden of de toepassing van alternatieven aan bod komt in de protocollen.	Om het doel te kunnen behalen is het belangrijk dat aandacht besteed wordt aan de toepassing van alternatieven in de protocollen. Daarom zal onderzocht worden of de toepassing van alternatieven voldoende aan bod komt.	V
8	Voldoende toelichting	Tijdens het interview zal achterhaald worden of voldoende toelichting gegeven wordt op de toepassing van alternatieven.	Om alternatieven te kunnen implementeren is het belangrijk dat de gebruikers worden voorgelicht over de implementatie van alternatieven. Daarom zal dit tijdens het interview onderzocht worden.	V
9	Toezicht - toepassing - bijdragen	Tijdens het interview zal nagegaan worden of er toezicht gehouden wordt op de implementatie van alternatieven en of dit bijdraagt aan de implementatie ervan.	Hoewel achteraf gecontroleerd kan worden of de implementatie van alternatieven succesvol is gehandhaafd, kan ook tijdens de uitvoering van het project toezicht gehouden worden bij de implementatie van alternatieven. Daarom zal onderzocht worden of er tijdens het project toezicht is op de implementatie van alternatieven en of dit toezicht bijdraagt aan de implementatie van de alternatieven.	V
10	Toetsing implementatie	Tijdens het interview zal achterhaald worden of getoetst wordt in welke mate alternatieven worden geïmplementeerd.	Het is belangrijk om extra aandacht te besteden aan de wijze waarop de implementatie van alternatieven wordt getoetst. Door dit te toetsen wordt het mogelijk om problemen op tijd te ontdekken en verbeteringen aan te brengen.	V

Deelvraag 9

Welke informatie is vereist om vast te kunnen stellen of het dierenwelzijn wordt gewaarborgd in 'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs'?

Tabel 34: Topics die tijdens de interviews bij alle respondentenaan bod komen bij deelvraag 9, inclusief de beschrijving en de motivatie van de topics.

	Topic	Beschrijving	Motivatie
1	Verantwoordelijk	Tijdens het interview zal	Het is belangrijk om te achterhalen wie verantwoordelijk is

		aangekaart worden wie verantwoordelijk is voor het waarborgen van het dierenwelzijn.	voor het waarborgen van het dierenwelzijn, omdat anders niet vastgesteld kan worden of daadwerkelijk het dierenwelzijn wordt gewaarborgd.
2	Kennis gebruikers	Tijdens het interview zal achterhaald worden of gebruikers wel weten wat dierenwelzijn inhoud.	De gebruikers moeten tijdens het opzetten van het project rekening houden met het dierenwelzijn. De gebruikers kunnen pas een goede inschatting maken van het dierenwelzijn tijdens het project indien ze weten wat dierenwelzijn inhoud. Daarom is het belangrijk dat dit aangekaart wordt tijdens de interviews.
3	Controle op waarborgen	Tijdens het interview zal achterhaald worden de verantwoordelijke voor het waarborgen van het dierenwelzijn dat ook controleert.	Om het dierenwelzijn te waarborgen is het belangrijk dat controles uitgevoerd worden. De controles moeten ervoor zorgen dat vastgesteld wordt of het dierenwelzijn gewaarborgd wordt en hoe het dierenwelzijn verbeterd kan worden.
4	Samenhang alternatieven en ongerief	Tijdens het interview zal aan bod komen of de gebruikers op de hoogte zijn van de samenhang tussen het dierenwelzijn, het ongerief en alternatieven.	Wanneer de gebruikers weten dat het dierenwelzijn samenhangt met alternatieven en ongerief, dan wordt het voor hen ook makkelijker om deze onderdelen te koppelen. Indien de gebruikers dit weten, is de kans dat het dierenwelzijn gewaarborgd wordt groter.
5	Voldoende kennis	Tijdens het interview zal achterhaald worden of er voldoende kennis beschikbaar is om het dierenwelzijn te waarborgen.	Om de waarborging van het dierenwelzijn te kunnen controleren is het belangrijk dat voldoende kennis beschikbaar is om het dierenwelzijn te waarborgen. Daarom is het belangrijk om te achterhalen of er voldoende kennis beschikbaar is om het dierenwelzijn te waarborgen.
6	Problemen	Verder is het van betekenis om te achterhalen waar de deskundigen problemen verwachten bij het waarborgen van het dierenwelzijn.	Het is belangrijk om van deskundigen te horen wat de knelpunten met betrekking tot het waarborgen van het dierenwelzijn zijn. De deskundigen kunnen nieuwe inzichten geven op de wijze waarop het dierenwelzijn wordt gewaarborgd.

Tabel 35: Topics die tijdens de interviews met de proefdierdeskundige (P), de dierenarts (A), de stalbeheerder (S) of de vergunninghouder (V) aan bod komen bij deelvraag, inclusief de beschrijving en de motivatie van de topics.

	Topic	Beschrijving	Motivatie	Personen
1	Voldoende informatie verstrekken	Tijdens het interview zal achterhaald worden of voldoende informatie wordt verstrekt om het dierenwelzijn te waarborgen.	Het is belangrijk om te achterhalen of de deskundigen vinden dat in voldoende mate informatie wordt verstrekt om het dierenwelzijn te waarborgen. Wanneer er sprake is van te weinig informatieverstrekking, is het mogelijk dat de gebruikers onvoldoende kennis hebben over het dierenwelzijn, waardoor het dierenwelzijn niet gewaarborgd kan worden.	P, D
2	Controle - wie - hoe	Tijdens het interview zal achterhaald worden wie de waarborging van het dierenwelzijn controleert en hoe dit gebeurt.	Om het dierenwelzijn te waarborgen is het belangrijk dat er een controle uitgevoerd wordt om het dierenwelzijn te kunnen waarborgen. Voor deze controle is het belangrijk dat onderzocht wordt wie en hoe deze controle uitgevoerd wordt.	P, D
3	Frequentie en mate ongerief	Tijdens het interview zal achterhaald worden of bij het waarborgen van het dierenwelzijn rekening gehouden wordt met de frequentie en de mate van het ongerief.	Om het dierenwelzijn te waarborgen zal men ook rekening moeten houden met de frequentie en de mate van het ongerief. Daarom is het belangrijk om te achterhalen of bij het waarborgen van het dierenwelzijn rekening gehouden wordt met de frequentie en mate van het ongerief.	P, D
4	Welzijnsdagboek	Tijdens het interview zal	Om het dierenwelzijn te kunnen waarborgen is	P, D

	verschaffen informatie	nagegaan worden of in het welzijnsdagboek voldoende informatie wordt verschaft om het dierenwelzijn te waarborgen.	het belangrijk dat het welzijnsdagboek voldoende informatie verschaft over het dierenwelzijn. Daarom is het belangrijk om te achterhalen of in het welzijnsdagboek voldoende informatie staat vermeld over het dierenwelzijn.	
5	Controle welzijnsdagboek - van toepassing - wie - bijdragen	Tijdens het interview zal achterhaald worden of ook gecontroleerd wordt wat in het welzijnsdagboek ingevuld wordt en hoe dit gebeurt.	Het welzijnsdagboek kan wel voldoende informatie verschaffen over het dierenwelzijn, maar om het dierenwelzijn te kunnen waarborgen zal ook gecontroleerd moeten worden wat ingevuld wordt in het welzijnsdagboek. Verder is het belangrijk om te achterhalen wat de bijdrage is van deze controle aan het dierenwelzijn.	P, D
6	Welzijnsevaluatieformulier - verhogen dierenwelzijn - waarborgen dierenwelzijn - tijdens project	Tijdens het interview zal onderzocht worden of het dierenwelzijn gewaarborgd en verhoogd wordt door het welzijnsevaluatieformulier. Tijdens het interview zal achterhaald worden of achteraf het beste moment is om zo'n welzijnsevaluatieformulier in te vullen.	Door het invullen van het welzijnsevaluatieformulier zal de stalbeheerder een doel voor ogen hebben. Het is belangrijk om te controleren of het dierenwelzijn met het invullen van dit formulier gewaarborgd kan worden, of misschien zelfs wel verhoogd kan worden. Verder is het ook belangrijk om te bepalen of het welzijnsevaluatieformulier op het geschikte tijdstip wordt uitgevoerd. Het tijdsbestek waarin dit formulier wordt ingevuld bepaald of dit een bijdrage levert aan het waarborgen van het dierenwelzijn.	P, D
7	Terugkoppelingsgesprek	Tijdens het interview zal achterhaald worden of het terugkoppelingsgesprek bijdraagt aan het waarborgen van het dierenwelzijn	Het is belangrijk om te achterhalen op welke wijze het terugkoppelingsgesprek bijdraagt aan het waarborgen van het dierenwelzijn. Het terugkoppelingsgesprek vindt namelijk na afloop plaats, terwijl je tijdens het project het dierenwelzijn wil waarborgen.	P, D
8	Waarborgen opstellen project	Tijdens het interview zal achterhaald worden om na te gaan of het dierenwelzijn voldoende wordt gewaarborgd tijdens het opstellen van het project.	Het waarborgen van het dierenwelzijn begint al bij het opzetten van het project. Daarom zal achterhaald moeten worden hoe het dierenwelzijn gewaarborgd wordt tijdens het opzetten van het.	S
9	Intakegesprek	Tijdens het interview zal aandacht besteedt worden aan het feit of tijdens het intakegesprek aandacht besteedt wordt over het waarborgen van het dierenwelzijn.	Het intakegesprek is het eerste gesprek met de stalbeheerder. Om goed het dierenwelzijn te kunnen waarborgen is het belangrijk dat op dit moment al aandacht hieraan besteed wordt. Daarom zal onderzocht moeten worden of dit gebeurt en op welke wijze dit gebeurt.	S
10	Uitleg IvD	Tijdens het interview zal achterhaald worden of de uitleg over de IvD bijdraagt aan het waarborgen van het dierenwelzijn.	Tijdens het intakegesprek wordt uitleg gegeven over het dierenwelzijn. De IvD houdt zich bezig met het dierenwelzijn. Daarom wordt verwacht dat een uitleg over de IvD bijdraagt aan het waarborgen van het dierenwelzijn. Dit zal onderzocht worden tijdens het interview.	S
11	Aspecten - meest aan bod - hoe	Tijdens het interview zal achterhaald worden om na te gaan bij welke aspecten het dierenwelzijn het meest aan bod komt.	Om een goede inschatting te kunnen maken of het dierenwelzijn goed gewaarborgd wordt, zal onderzocht moeten worden bij welke aspecten het dierenwelzijn aan bod komt. Daarnaast is het belangrijk om te achterhalen hoe het	S

			dierenwelzijn is toegepast in het protocol.	
12	Controle	Tijdens het interview zal onderzocht worden hoe het waarborgen van het dierenwelzijn wordt gecontroleerd.	Het is van belang om de waarborging van het dierenwelzijn te controleren. Daarom zal onderzocht moeten worden hoe dit gecontroleerd wordt.	V
13	Informatieverstrekking	Tijdens het interview zal achterhaald worden of de deskundigen van mening zijn dat de informatieverstrekking over dierenwelzijn voldoende is.	Het is belangrijk dat in de protocollen de informatieverstrekking eraan bijdraagt dat het dierenwelzijn gewaarborgd wordt. De deskundigen kunnen hierover een inschatting maken.	V
14	Waarborgen welzijnsevaluatie	Het is van belang dat onderzocht wordt of een welzijnsevaluatie het dierenwelzijn kan waarborgen.	Men gaat ervan uit dat een welzijnsevaluatieformulier eraan bijdraagt dat het dierenwelzijn gewaarborgd wordt. Dit zal echter nog eerst onderzocht moeten worden.	V

Deelvraag 10

Welke informatie is vereist om vast te kunnen stellen of veranderingen op de visie van dierenwelzijn worden toegepast in 'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs'?

Tabel 36: Topics die tijdens de interviews bij alle respondenten aan bod komen bij deelvraag 10, inclusief de beschrijving en de motivatie van de topics.

	Topic	Beschrijving	Motivatie
1	Veranderingen visie - wie - welke manier - waarom	Tijdens het interview zal achterhaald worden wie zich bezig houdt met de veranderingen en op welke manier dat gebeurt.	Het is belangrijk dat duidelijk wordt wie zich allemaal bezig houden met de veranderingen over de visie van het dierenwelzijn. Daarnaast is het belangrijk om te weten op welke manier hij/zij zich bezig houdt met die veranderingen. Dit is erg belangrijk om te weten te komen omdat veranderingen in het dierenwelzijn wel toegepast moeten worden in de protocollen.
2	Gevolgen protocol	Vervolgens zal onderzocht worden welke gevolgen die veranderingen heeft voor het protocol.	Vervolgens is het ook belangrijk om te achterhalen welke gevolgen de veranderingen van de visie op het dierenwelzijn hebben voor de protocollen.
3	Verantwoordelijk doorvoering	Tijdens het interview zal achterhaald worden wie verantwoordelijk is voor de doorvoering van de veranderingen in de visie op het dierenwelzijn.	Het is belangrijk om te weten wie verantwoordelijk is voor het doorvoeren van de veranderingen in de visie, zodat deze persoon op zijn verantwoordelijkheid kan worden aangesproken.
4	Kennis veranderingen	Uiteindelijk zal ook onderzocht worden of de verantwoordelijke persoon voldoende kennis heeft over de manieren waarop hij de veranderingen op de visie van dierenwelzijn toepast.	Het is belangrijk om de kennis van de verantwoordelijke persoon goed te controleren, zodat gewaarborgd wordt dat veranderingen in de visie op het dierenwelzijn daadwerkelijk worden toegepast.
5	Problemen	Daarnaast zal ook aan de deskundigen gevraagd worden waar zij problemen verwachten bij het doorvoeren van veranderingen in de visie op het dierenwelzijn.	Deze topic heeft als doel om het inzicht van de deskundigen te bevragen over welke problemen zij verwachten bij het doorvoeren van veranderingen van de visie op het dierenwelzijn.

Deelvraag 11

Welke informatie is vereist om vast te kunnen stellen of de werkwijzen transparant zijn in 'Procedure gebruik levende dieren in onderwijs'?

Tabel 37: Topics die tijdens de interviews met de kwaliteitsdeskundigen (K), de gebruikers (G) of de communicatiedocent (C) aan bod komen bij deelvraag 11, inclusief de beschrijving en de motivatie van de topics.

	Topic	Beschrijving	Motivatie	Personen
1	Werkwijzen duidelijk	Tijdens het interview zal achterhaald worden of door de gebruikers de werkwijzen als duidelijk ervaren wordt.	Door te achterhalen of de werkwijzen door de gebruikers als duidelijk ervaren wordt, kan ook een mate van transparantie toegekend worden aan de protocollen.	K, G, D
2	Verwachting gebruikers - werkzaamheden - terugverwachten - wie	Tijdens het interview zal onderzocht worden of het voor de gebruiker duidelijk is welke werkzaamheden hij/zij moet verrichten, wat hij/zij terug kan verwachten en van wie hij/zij dat terug kan verwachten.	Door te vragen of de gebruikers weten wat van hen verwacht wordt, wat ze terug kunnen verwachten en van wie ze dat terug kunnen verwachten kan op een indirecte manier nagegaan worden of de protocollen als transparant worden ervaren.	K
3	Functie - artikel 9 - artikel 12 - eindverantwoordelijk	Tijdens het interview zal achterhaald worden of bij de gebruiker bekend is wat de artikel 9 en 12 inhoud en wie eindverantwoordelijk is voor het project.	De gebruiker zal aan moeten geven wie artikel 9 en 12 functionaris is. In dat geval is het wel belangrijk dat de gebruiker weet wat deze functies inhouden. Daarnaast is het belangrijk dat achterhaald wordt of de gebruiker weet wie eindverantwoordelijk is voor de uitvoering van het project. Wanneer dit niet bekend is bij de gebruiker, is het mogelijk dat niet zorgvuldig het project wordt uitgevoerd.	K
4	Dierenwelzijn	Onderzocht zal worden of bij de gebruikers bekend is wat dierenwelzijn inhoud.	Wanneer bij de gebruikers een andere gedachte over dierenwelzijn aanwezig is dan bij de ontwikkelaars van de protocollen, is het mogelijk dat het dierenwelzijn niet voldoende gewaarborgd wordt. Daarom is het belangrijk om te achterhalen of de term dierenwelzijn correct gehanteerd wordt.	K
5	Ongerief - definitie - inschatting - ongeriefcores - toelichting	Tijdens het interview zal achterhaald worden of de gebruikers bekend zijn met de definitie van ongerief, of de gebruikers een inschatting kunnen maken van het te ondervinden ongerief en de ongeriefcores die daarbij horen. Daarnaast zal onderzocht worden of de gebruikers toelichting kunnen geven op het ondervonden ongerief.	Voor de term ongerief geldt hetzelfde als de term dierenwelzijn. Daarnaast is het belangrijk dat de gebruikers een juiste inschatting kunnen maken van het ongerief. Daarom is het belangrijk dat de term ongerief(score) transparant is en correct toegepast kan worden door de gebruikers.	K
6	Welzijnsdagboek - verantwoordelijk - onderzoeksgerichte aandachtspunten - bevindingen - waarnemingen	Tijdens het interview zal na gegaan worden of het voor gebruikers duidelijk is wie wat in het welzijnsdagboek noteert en wie verantwoordelijk is voor het invullen van het welzijnsdagboek, wat onderzoeksgerichte aandachtspunten zijn en wat onder bevindingen en waarneming wordt verstaan.	De gebruiker hoort het welzijnsdagboek in te vullen. Wanneer de werkwijzen transparant is, is de gebruiker ook in staat om dit in te vullen. Verwacht wordt dat niet alle termen die gebruikt worden in het welzijnsdagboek als transparant worden ervaren. Deze termen zullen daarom tijdens de interview ook naar voren komen. Daarmee kan achterhaald worden of het opstellen en invullen van het welzijnsdagboek als transparant wordt ervaren.	K, G
7	Huisvesting - eisen - informatie vinden	Tijdens het interview zal achterhaald worden of de vragen duidelijk gesteld zijn met betrekking tot de huisvesting. En indien ze niet	Om de transparantie van de protocollen te kunnen garanderen is het belangrijk dat de vragen duidelijk gesteld zijn. Dit zal onderzocht worden aan de hand van de vragen over de huisvesting. Verwacht wordt dat deze vraagstelling niet als duidelijk ervaren wordt.	K, D

		weten wat het antwoord is op de vraag, waar ze de informatie kunnen vinden.		
8	Werkzaamheden	Onderzocht zal worden of het voor de gebruiker duidelijk is wat zijn werkzaamheden zijn.	Voor het handhaven van transparante werkwijzen is het belangrijk dat het voor de gebruiker duidelijk is wat zijn werkzaamheden zijn. Daarom zal onderzocht worden of dit bij de gebruiker bekend is.	G
9	Verantwoordelijkheid	Achterhaald zal worden of het voor de gebruiker duidelijk is waar hij/zij verantwoordelijk voor is.	Het is belangrijk om te achterhalen of de gebruiker weet wie verantwoordelijk is voor de uitvoering van het project. Indien de gebruiker dit niet weet, bestaat er de kans dat er geen verantwoordelijkheid wordt gedragen voor de dieren gedurende het project. 7	G
10	Terug verwachten - wat - wie	Onderzocht zal worden of het voor de gebruiker duidelijk is wat hij terug kan verwachten en van wie.	Wanneer het voor de gebruiker niet duidelijk is wat hij terug kan verwachten en van wie hij dat terug kan verwachten, dan wordt het doel transparante werkwijzen handhaven niet behaald. Daarom zal onderzocht moeten worden hoe dit door de gebruikers ervaren wordt.	G
11	Opsturen projectvoorstel	Nagegaan zal worden of het voor de gebruiker duidelijk is naar wie hij/zij het projectvoorstel stuurt.	Het is belangrijk dat de gebruiker weet naar wie hij het projectvoorstel op moet sturen. Of de gebruiker hiervan op de hoogte is zal daarom onderzocht worden.	G
12	Intakegesprek - aanwezig - bespreken	Tijdens het interview zal onderzocht worden of het voor de gebruiker duidelijk is wie aanwezig is bij het intakegesprek en wat tijdens het intakegesprek besproken wordt.	Voor een transparant protocol is het belangrijk dat het voor de gebruiker duidelijk is wat hij kan verwachten. Daarom is het belangrijk om te achterhalen of de gebruiker weet wat hij kan verwachten tijdens het intakegesprek.	G
13	Vragen	Onderzocht zal worden of het voor de gebruiker duidelijk is bij wie hij/zij met vragen terecht kan.	Voor het handhaven van een transparante werkwijzen is het belangrijk dat de vragen die gesteld worden in het protocol als duidelijk ervaren worden.	G
14	Noteren afwijkingen werkprotocol	Tijdens het interview zal nagegaan worden of de gebruiker weet waar hij afwijkingen aan het werkprotocol noteert.	In de protocollen wordt niet besproken waar men de afwijkingen aan de protocollen moet noteren. Voor het handhaven van een transparante werkwijzen is het wel van belang dat dit bekend is bij de gebruikers. Daarom zal dit onderzocht worden tijdens het interview.	G
15	Evaluatiegesprek	Tijdens het interview zal achterhaald worden of het voor de gebruiker duidelijk is wat tijdens het evaluatiegesprek aan bod komt.	Voor een transparant protocol is het belangrijk dat het voor de gebruiker duidelijk is wat hij kan verwachten. Daarom is het belangrijk om te achterhalen of de gebruiker weet wat hij kan verwachten tijdens het evaluatiegesprek.	G
16	Problemen	Verder zal gevraagd worden waar de gebruiker problemen zal verwachten.	Onderzocht zal worden waar de gebruiker tegen problemen aanloopt tijdens de uitvoering van het protocol. Deze vraag kan nieuwe inzichten geven over de protocollen.	G
17	Vakjargon	Tijdens het interview zal onderzocht worden in welke mate vakjargon wordt toegepast.	Het is van belang dat de mate van het gebruik van vakjargon aangepast wordt aan de gebruiker. Indien er te veel vakjargon gebruikt wordt, zal de gebruiker niet meer weten wat er bedoeld wordt, met als gevolg dat het protocol niet correct uitgevoerd kan worden.	C
18	Protocollen - hoeveelheid - lengte	Tijdens het interview zal achterhaald worden of de hoeveelheid en de lengte van de protocollen als geschikt	Het is belangrijk dat de hoeveelheid en de lengte van de protocollen overzichtelijk blijft voor de gebruiker om ervoor te zorgen dat de protocollen als duidelijk worden ervaren door de gebruiker.	C

		wordt ervaren.		
19	Terminologie structureel	Tijdens het interview zal aandacht besteedt worden aan de consequentie van het gebruik van de terminologie.	Het is belangrijk dat de terminologie structureel wordt toegepast om ervoor te zorgen dat de gebruikers weten wat van hen verwacht wordt.	C
20	Verwijzen	Tijdens het interview zal achterhaald worden of op correcte wijze naar de protocollen wordt verwezen.	Het is belangrijk dat op correcte wijze naar protocollen wordt verwezen om duidelijk te maken op welke manier gewerkt moet worden.	C

Deelvraag 12

Welke informatie is vereist om vast te kunnen stellen of de werkwijzen transparant zijn in 'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs'?

De topics 1, 8, 9, 10 en 16 uit tabel 32 zullen ook genoemd worden bij deelvraag 12 tijdens het interview met de gebruikers. De topics 1 en 2 uit tabel 32 zullen ook tijdens het interview met de kwaliteitsdeskundigen over deelvraag 12 aan bod komen. En de topics 17 t/m 20 uit tabel 32 zullen voor beantwoording van deelvraag 12 tijdens het interview met de communicatiedocent aan bod komen.

Tabel 38 Topics die tijdens de interviews met de gebruikers (G), de kwaliteitsdeskundigen (K) of de communicatiedocent (C) aan bod komen bij deelvraag 12, inclusief de beschrijving en de motivatie van de topics.

	Topic	Beschrijving	Motivatie	Personen
1	Dierproef - definitie - van toepassing	Onderzocht zal worden of de gebruikers kennis hebben wanneer ze te maken hebben met een dierproef.	Het is belangrijk om te bepalen of de gebruiker in staat is om te kunnen vaststellen of er sprake is van een dierproef. Deze beslissing zorgt er namelijk voor dat bepaald wordt aan welke wet- en regelgeving de gebruiker zich zal moeten houden. Daarnaast bepaalt deze beslissing ook de werkwijzen. Daarom is het belangrijk om dit te onderzoeken.	K, G
2	Alternatieven - definitie - bijlage	Tijdens het interview zal nagegaan worden of de gebruikers kennis hebben over alternatieven.	Tijdens het interview zal onderzocht worden of de gebruikers weten wat onder alternatieven valt. Indien ze hier geen kennis van hebben zal de implementatie van alternatieven ook niet correct toegepast kunnen worden.	K
3	Dierlijke bijproducten - handelsdocument - verkrijgen - identificatie	Tijdens het interview zal achterhaald worden of de gebruikers weten of en welke documenten beschikbaar moeten zijn bij het gebruik van dierlijke producten.	Onderzocht zal worden of de gebruikers weten welke handelsdocumenten bij de dierlijke bijproducten moeten zitten. Indien ze hier geen kennis van hebben zal in alle waarschijnlijkheid deze documenten ook niet beschikbaar zijn.	K
4	Labellen - producten in de vriezer - hoe labellen - verkrijgen	Tijdens het interview zal achterhaald worden of de gebruikers weten hoe ze de dierlijke producten moeten labellen.	Bij deze topic zal achterhaald worden of transparant wordt gecommuniceerd over de wijze waarop de producten in de vriezer worden gelabeld, hoe de labels verkregen moeten worden en hoe de producten worden geplaatst in de vriezer.	K
5	Ontheffingen - wanneer - verkrijgen - verantwoordelijk	Onderzocht zal worden of de gebruikers weten wanneer ze ontheffingen nodig hebben, hoe ze die kunnen krijgen en wie daar verantwoordelijk voor is. Maar ook wie die ontheffingen hoort te regelen.	Om te kunnen voldoen aan de doelen van de protocollen is het belangrijk dat transparant gecommuniceerd wordt, zo ook over het feit of ontheffingen aangevraagd moeten worden. Zo ja, ook hoe de gebruiker deze ontheffingen kan verkrijgen en wie verantwoordelijk is voor de uitvoering van de ontheffingen.	K, G
6	Practicum locaties	Nagegaan zal worden of de	Wanneer het voor de gebruiker niet duidelijk is waar	G

		gebruiker weet in welke lokalen hij met dierlijke producten mag werken.	hij mag werken met dode dieren, dan zullen overige doelen van de protocollen niet behaald kunnen worden.	
7	Aanleveren documenten	Tijdens het interview zal achterhaald worden of de gebruikers weten welke documenten ze voor de archivering moeten aanleveren.	Wanneer de gebruiker niet weet dat hij bepaalde documenten moet aanleveren voor de administratie, dan zullen deze documenten ook niet aangeleverd worden. Dat houdt vervolgens in dat een deel van de administratie zal ontbreken. \\	G
8	Verpakken en opbergen	Onderzocht zal worden of het voor de gebruiker duidelijk is wie de dode dieren verpakt en opbergt.	Voor de veiligheid van de gebruikers en de vriezerbeheerder is het belangrijk dat dierlijke producten goed verpakt en op geborgen worden. Daarom is het belangrijk om te achterhalen of deze werkwijzen als transparant worden ervaren.	G
9	Duidelijke vragen	Nagegaan zal worden of de communicatiedocent van mening is dat de vragen aan de gebruikers duidelijk gesteld zijn.	Wanneer blijkt dat de vragen niet als duidelijk worden ervaren door de gebruiker, dan is de kans groot dat belangrijke informatie niet wordt vermeld.	C
10	Hoeveelheid informatie protocollen	Tijdens het interview zal naar voren komen wat de mening is van de communicatiedocent over de hoeveelheid informatie.	De hoeveelheid protocollen kan een indicatie zijn over de volledigheid en de mate van overzichtelijkheid van de protocollen. Beide zullen een bijdrage leveren aan de transparantie van de protocollen.	C

Deelvraag 13

Welke informatie is vereist om vast te kunnen stellen of veilig gewerkt wordt in 'Procedure gebruik dode dieren in onderwijs'?

Tabel 39: Topics die tijdens de interviews bij alle respondenten aan bod komen bij deelvraag 13, inclusief de beschrijving en de motivatie van de topics.

	Topic	Beschrijving	Motivatie	Personen
1	Gevechten	Tijdens het interview zal aandacht besteedt worden aan de gevaren die kleven aan het werken met de dode dieren.	Het is belangrijk dat de gebruikers van dode dieren weten welke gevaren kleven aan het werken met dode dieren. Wanneer de gebruikers niet weten welke gevaren kleven aan het gebruik van dode dieren, dan is het mogelijk dat niet de juiste maatregelen worden genomen om die gevaren te voorkomen.	D, K, S
2	Informerende	Wanneer de gebruikers niet weten welke gevaren er verbonden zijn aan het gebruik van dode dieren, dan is het wellicht verstandig om de gebruikers hierover te informeren.	Wanneer de gebruikers niet weten welke gevaren er verbonden zijn aan het gebruik van dode dieren is het mogelijk dat niet de juiste maatregelen worden genomen. Aan de deskundigen zal daarom gevraagd worden of het informeren van de gebruikers een slimme optie is om te voorkomen dat niet de juiste maatregelen worden getroffen.	D, K, S
3	Veilig werken - mogelijk - informeren - toepassing	Tijdens het interview zal achterhaald worden of de gebruikers veilig werken wanneer ze het protocol volgen, of het informeren over veiligheid eraan bijdraagt dat er veiliger gewerkt wordt. Daarnaast is het belangrijk om te controleren of deze informatieverstrekking al plaats vindt.	Door te controleren of de gebruikers veilig kunnen werken met de protocollen, kan men ook bepalen in welke mate de informatieverstrekking over veiligheid noodzakelijk is. Daarnaast is het ook belangrijk om na te gaan of informatieverstrekking over veiligheid een bijdrage levert aan de mate van veilig werken. Indien dit aan de orde is, is het ook belangrijk om te constateren of deze informatieverstrekking al van toepassing is bij de handhaving van de protocollen.	D, K, S

Tabel 40: Topics die tijdens de interviews met de proefdierdeskundige (P), de kwaliteitsdeskundigen (K) of de stalbeheerder (S) aan bod komen bij deelvraag 13, inclusief de beschrijving en de motivatie van de topics.

	Topic	Beschrijving	Motivatatie	Personen
1	Inhoud	Tijdens het interview zal achterhaald worden of de gebruikers weten wat veilig werken inhoud.	De gebruikers van de protocollen zullen dan wel moeten weten wat veilig werken inhoud. Wanneer een gebruiker weet wat veilig werken inhoud, dan zal zij eerder in staat zijn om hierna te handelen.	K
2	Praktijk - veilig werken - problemen	Tijdens het interview zal aandacht besteedt worden	Het is belangrijk om te na te gaan of de gebruikers veilig werken indien ze werken volgens de protocollen. Een goed protocol zorgt er namelijk voor dat iedere gebruiker veilig werkt. Door deze topic te gebruiken in het interview kan de kwaliteit van het protocol onderzocht worden. Om de kwaliteit van het protocol te verhogen is het van betekenis om de punten waar de deskundigen problemen verwachten te benoemen en te analyseren.	K
3	Plaatsen/ lokalen	Het werken met dode dieren is gebonden aan bepaalde plaatsen/lokalen die daarvoor geschikt zijn. Het is van belang om te achterhalen of de gebruikers dit weten.	Aan het gebruik van dode dieren en dierlijk materiaal zijn risico's verbonden (zoals ziekteoverdracht, het verteringsproces van dode dieren), waardoor het niet toegestaan en niet veilig is om op alle plekken met dode dieren te werken. Een kwaliteitsdeskundige kan inschatten of de gebruikers weten op welke plekken wel met dode dieren en dierlijk materiaal gewerkt mag worden.	K, D
4	Verpakken/ opbergen - labels - aangegeven plaats	Tijdens het interview zal achterhaald worden of de gebruikers na een uitleg van de vriezerbeheerder weten hoe ze veilig de dode dieren moeten verpakken en opbergen, waarom de labels ter identificatie belangrijk zijn en waarom het noodzakelijk is om het materiaal op de aangegeven plaats neer te leggen	Een ander aspect dat met veilig werken te maken heeft is het verpakken en opbergen van de dode dieren. Wanneer de dieren verpakt worden, is het belangrijk dat labels aan de dieren worden toegekend. Wanneer de dode dieren niet goed verpakt zijn of goed opgeborgen zijn, kan niet meer verzekerd worden of veilig gewerkt wordt.	K
5	Documenten - waarom - welke	Tijdens het interview zal aandacht besteedt worden aan het feit of de gebruikers weten waarom het dierlijk materiaal voorzien moet zijn van de juiste documenten. Daarnaast zal onderzocht worden of de gebruikers weten om welke documenten het gaat.	Wanneer de gebruikers niet weten dat het dierlijke materiaal voorzien moet zijn van de documenten, wordt verwacht dat niet altijd alle noodzakelijk documenten beschikbaar zullen zijn. Wanneer de gebruikers verantwoordelijk zijn voor de beschikbaarheid van deze documenten is het erg belangrijk dat de gebruikers ook weten om welke documenten het gaat.	K
6	Afkomstig dierproef - te nemen maatregelen - begeleiding	Tijdens de interviews zal aandacht besteedt worden aan het feit of de dieren afkomstig zijn uit een dierproef. Zo ja, is het belangrijk om te weten te komen of er dan extra maatregelen genomen worden en of daar begeleiding voor is.	Door na te gaan of de gebruikers weten of extra maatregelen vereist zijn bij het gebruik van dode dieren uit een dierproef kan een inschatting gemaakt worden of de extra maatregelen ook daadwerkelijk genomen worden. Daarnaast is het belangrijk om na te gaan of er extra begeleiding noodzakelijk is om de extra maatregelen toe te passen. Door extra begeleiding te bieden bij het gebruik van dode dieren afkomstig uit een experiment kan beter gegarandeerd worden dat er veilig gewerkt wordt.	D, S
7	Maatregelen	Tijdens het interview zal achterhaald worden of de gebruikers weten welke	Door te achterhalen of de gebruikers weten welke maatregelen genomen moeten worden om veilig te kunnen werken met dode dieren, kan ook een	S

		maatregelen ze moeten nemen om met dode dieren te kunnen werken.	inschatting gemaakt worden of er in de praktijk veilig gewerkt wordt met de dode dieren.	
8	Intakegesprek	Tijdens het interview zal achterhaald worden of er aandacht besteed wordt aan de wijze waarop veilig gewerkt kan worden tijdens het intakegesprek.	Wanneer tijdens het intakegesprek aandacht besteedt wordt aan de wijze waarop veilig gewerkt kan worden, zal het waarschijnlijker zijn dat er in de praktijk ook veilig gewerkt wordt. Daarom zal dit tijdens het interview aangekaart worden.	S

Bijlage III: Interviews

Communicatiedocent

- I: Fijn dat u wilde komen. Ik heb de protocollen in ieder geval bij, dan kunt u tussentijds er even in bladeren om te kijken of er een antwoord is op mijn vraag.*
- D: Ja.*
- I: Ik zal nog even kort toelichten waar ik mee bezig ben. Uhhmm.. voor mijn afstudeeropdracht ben ik bezig in de stal en Joanna heeft wat protocollen ontwikkeld met andere personen. En zij wil die graag in gebruik gaan nemen en zij wil dan jaarlijks gaan controleren of ze aan die doelen voldoet en ik ga een beetje kijken: is al alle informatie beschikbaar om aan die doelen te kunnen voldoen.*
- D: Informatie in de protocollen bedoel je.*
- I: Ja.*
- D: Of de richtlijnen duidelijk zijn.*
- I: Ja.*
- D: Oké.*
- I: U wil ik meer vragen van het taalgebruik en de wijze waarop het er is ingezet. En dan beginnen we met dit protocol en dit zijn eigenlijk uhh.. hier wordt verwezen naar deze protocollen.*
- D: Ja. Ik heb er even heel kort naar gekeken Josette en ik ga eigenlijk uhh... hele vervelende vragen wou ik in het begin gaan stellen. Wat de doelen van deze protocollen.*
- I: Ja.*
- D: Dat is om mensen op een bepaalde manier uhh... zeg maar stappen te laten nemen en te laten handelen. Uhhmm... en ik heb eigenlijk .. dat is het doel, maar wat is, je wilde mij vragen over de communicatie rondom een protocol, maar als je communicatietechnisch kijkt is een protocol geen communicatiemiddel. Ja wel in de zin van dat je uh.. mensen volgens bepaalde stappen wil laten werken, maar als je ze wil, ja zeg maar, wil aanzetten dat ze met het protocol werken, dan is dit niet een, he.... Je zult er iets moeten mee. Als je ... je... je zult mensen moeten motiveren. Uhh.. je wilt het gedrag aanpassen en uhh... dus daar zat ik aan te denken. Het is voor mijn gevoel een misverstand als je denkt dat dit een communicatiemiddel an sich is.*
- I: U bedoelt dat eerst gecommuniceerd moet worden dat ze er zijn, ja. (02.28)*
- D: Ja, en dat dat duidelijk moet zijn en dat je daar een heldere boodschap en mensen moet motiveren en handelingsperspectieven moet bieden. Daar moet je voor mijn gevoel ook eerst aandacht aan besteden. En dan kun je pas uhh.. fase twee is dan dat ze met de protocollen gaan werken denk ik en dat je dan uhh.. gaat checken wat is er wel of niet duidelijk aan die protocollen en hoe kunnen die eventueel verbeterd worden. Dus ik zat een beetje te zoeken van nou ja, wat... wat wil je van ik ga, moet ik nu die protocollen gaan bestuderen, uhh.. wil je van mij horen wat wel en niet duidelijk is. Op die manier heb ik ze dus niet bestudeerd, laat ik het zo zeggen. Dat was voor mij niet.... Dan moet je mij dat nog een keer laten doen ofzo.*
- I: Dat maakt niet uit. Ja of we kijken er nu eventjes naar.*
- D: Ja.*
- I: Dat is mij ook prima. Want uhhmm.. dit is zeg maar de werkwijze en mijn vraag is of die uhh.. of de verwoording van wat gedaan moet worden, of dat duidelijk is.*
- D: Dat is een hele moeilijke. Dan moet ik ook eerst even een dikke leespauze hebben. Ja. Ik zou zeggen, die introductietekst vindt ik nog niet eens scherp en helder genoeg.*
- I: Oké.*
- D: Uhhmm.. een procedure opgesteld. En wat is eigenlijk het doel van die procedure? Dat je zorgvuldig met... ja oké.*

- I: *Dat zijn de doelen...*
- D: Ja, het is handig dat je dat al in de introductietekst uhh... aangeeft. Dit is heel technisch en dit snap ik wel, maar ... de procedure opgesteld die als doel heeft... zeg maar dat je het dan even kernachtig weergeeft hè en dat.. hier heb je dan het officiële. De procedure is deels gebaseerd, ja en dan zeg ik van deels gebaseerd op uhh.. welke wet en regelgeving. En deels op een gezamenlijke visie van? Dus hij kan nog wel veel duidelijker (05.21)
- I: *Ja.*
- D: Hij is heel algemeen gesteld. Dat vind ik, maar dan ben ik heel kritisch op tekst.
- I: *Ja.*
- D: Dus hij kan veel concreter, hij moet veel concreter. Je moet veel beter duidelijk maken wat nu het doel van die procedures is van die introductie en ook op verwijzen naar wet- en regelgeving. Ik zou daar een concrete verwijzing op nemen. En uhh.. de visie van, volgens mij is dat van zo'n werkgroep van .. daar zit zo'n uhh (05.53) dat je benoemd uhh.. waar die gezamenlijke visie vandaan komt.
- I: *Ja.*
- D: De procedure is niet vrijblijvend. En wat betekend vrijblijvend?
- I: *Oké.*
- D: Ja. Dus die introductietekst vind ik heel belangrijk omdat het uuh.. ja, als je dat leest dan moet je in een oogopslag, he.. dat moet duidelijk zijn en het is nu een beetje houtje touwtje. Dus uhh... Ja dit geloof ik allemaal wel. Dit is al meer, dan krijg je dit meer. De procedure. Dus wat je hier hebt, de instantie voor dierenwelzijn he, is dat dan de gezamenlijke visie van de instantie voor dierenwelzijn? Nou
- I: *Dit is het projectvoorstel inderdaad en dan ... (07.48)*
- D: Moet tot 4a hè, oké. En hoe kijk, hoe vult dit elkaar... dit is het format studieplan en dit is de procedure.
- I: *Ja.*
- D: En wat zijn de, wat zijn zeg maar...
- I: *Deze procedure wordt elkaar gezegd: vul het studieplan in en dit is dan het studieplan.*
- D: Ik vind dat wel een gek woord, wat snel verwarring, omdat het ook bij collega's is het studieplan echt iets wat je met studenten opstelt in het kader van SLB, een studieplan. Dus dit is een woord voor veel collega's met een dubbel betekenis. En ook studieplan en procedure. Hè. Want ook zeg maar je begrippen, dat komt ook heel precies je kernbegrippen hoe je die.. dan ga ik echt op de jufstijl zitten. Jij hebt die protocollen helemaal niet, die heeft Joanna gemaakt he. Dus dan ga ik jou zeggen wat er niet goed aan is. Dat is een beetje apart. Procedure, projectvoorstel er zit gauw een uh... er zit een brei aan dingen in. Wat ik ook zat te denken van.. wat handig is als je het zeg maar uhh... in de organisatie doet dat je een soort stappenplan maakt en dat ook visualiseert. Je hebt dan bijvoorbeeld stap 1, stap 2, stap 3, stap 4.
- I: *En wanneer zou u dat dan doen?*
- D: Jaa... ik zou dat denk ik.. weet ik niet, misschien in je voorlichting of continue in je voettekst zodat je die stappen, zeg maar die er doorlopend in de procedure zijn dat je die gewoon in je voettekst hebt en dan, he met blokjes net als je bij een powerpoint of iets dergelijks hebt (10.04)
- I: *En wat is dan het doel ervan?*
- D: Ja, kijk wat ik vind is.. het gaat over procedure, het gaat over studieplan, het gaat over uhh.. protocol, projectvoorstel. Er gaan heel veel, er worden heel veel begrippen gebruikt die voor de argeloze en snelle lezer uhh.. nou ja he abracadabra zijn, dat is één. Dus ik denk dat je daar kritisch op moet zijn, op al die begrippen die je gebruikt. Hoe of bij wijze van spreken dat je dat ergens centraal uh... in een document of weet ik veel op een plastic gelamineerde kaart uitlegt ofzo of bijvoegd. Uhhh... en dat je, dat je denk ik, ik zou ook omdat je toch een aantal stappen moet doorlopen gewoon, ik zou er ook voor kiezen om... het is heel talig he. Mensen hebben erg veel behoefte eraan dat het ook in een oogopslag zichtbaar wordt. Oo

ja, dit is een procedure die gaat van begint hier en gaat naar daar en dat je dan met blokken ofzo. Waar je dat precies moet doen, dat weet ik niet. Maar dat adviseer ik wel, om ook iets visueel of iets grafisch te doen. Dus naast al die tekst die je hebt. (11.25) Dat maakt het voor mensen en al die begrippen enzo..

Ik zou zeggen deze secretaris. En een intakegesprek is altijd informatief. Wat is het doel van het intakegesprek? Hier zitten ook nog wel wat dingetjes in hoor. Uhh.. de feedback via de email en dan komt er een intakegesprek en dan gaat het over... is dan de basis de feedback uit de mail in het intakegesprek? Kijk het is dus niet duidelijk dat je in het intakegesprek ook nog feedback krijgt of zo iets dergelijks. Uhhh.. en je schrijft in eerste instantie feedback via de email en dan lijkt het of je alleen die feedback uit de email moet gebruiken voor het aan te passen, terwijl ik denk dat je intakegesprek daar ook... he. Dat moet je duidelijk maken dat het op basis van beide instrumenten, dat is me nog niet helemaal helder. Je krijgt feedback en een intakegesprek. Het is nog niet helemaal duidelijk wat de status van de feedback is en van het intakegesprek.

I: *Ja.*

D: Oo dat is hem, procedure. Ja ik snap hem wel, maar het staat er niet duidelijk.

I: *U bedoelt.*

D: Nou kijk, hier staat feedback via email, je hebt eerst feedback via email en dan kun je al je voorstel aanpassen en daarna komt pas de uitnodiging van het intakegesprek en hoe dat in elkaar zit dat wordt pas duidelijk als je uuhh... want eigenlijk moeten ze eerst feedback krijgen en het voorstel aanpassen, drie werkdagen voor het gesprek bijvoorbeeld. En die volgorde wordt niet duidelijk zoals het hier staat, 4 en 5 niet. (14.17)

I: *Oké.*

D: Oké ja. Je krijgt informatie rondom procedures? Informatie, is die informatie dat, wat moeten ze met die informatie doen?

I: *Hopelijk dat ze daarmee aan de slag gaan.*

D: Ja. Maar goed, dat is al heel wat anders als je zegt als je informatie krijgt dan kun je zeggen oké ik doe de deur dicht en vergeet het weer. Zeg maar, de strekking van zo'n kijk ze worden geïnformeerd. Maar wat moeten ze met die informatie. Er zitten vaak ook adviezen in ofzo he. Die ze zich moeten, waar ze zich wel en niet aan moeten houden, dus dat wordt niet duidelijk. Je moet straks echt naar Joanna en dan moet je zeggen we moeten echt kritisch naar.. we moeten iemand naar die tekst, een talig iemand naar die tekst laten kijken. Hè. Oké. Een nieuwe vergunning.

I: *Ja.*

D: Ja, want nu zit ik bij 7b. Een welzijns... een nieuwe vergunning en wie gaat dat dan... het gaat hier eigenlijk om twee partijen. Het gaat natuurlijk om diegene die iets met die levende dieren iets wil doen en het gaat natuurlijk om die werkgroep. En uuhh... en die nieuwe werkgroep, die nieuwe vergunning moet worden aangevraagd door de instantie voor dierenwelzijn neem ik aan. Dat mag wel wat duidelijk, want het lijkt nu alsof nou.... Kijk het is een procedure voor iemand die iets wil. En het moet wel duidelijk zijn uhh.. welke taken ligt dan bij hem/haar en welke taken ligt bij de instantie voor dierenwelzijn. En dat is uhh.. nog niet helemaal duidelijk. Dan moet je die, dan moet je ervan maken maar vraag maar eens uhh... draagt de instantie voor dierenwelzijn zorg voor het aanvragen van een hè bijvoorbeeld. (16.57) Advies. Een advies warover? En wat is de status van het advies? Een stalrooster? Oke ja. Dit is niet zo mooi, dan hoort u eerder genoemde documenten bij u te hebben. Dat is echt spreektaal, dit kan net wat formeler, dit valt een beetje buiten de toon van de rest. Ja. Oké. Nou ben ik er wel...

I: *Oké, uhhmm... denkt u dat er teveel vaktermen in deze procedure worden gebruikt?*

D: Nee, dan vind ik wel meevallen. Maar ik ben natuurlijk niet helemaal objectief, want ik loop wel al wat langer mee binnen die context. Ik kan het niet goed, ik ben geen leek wat dat betreft, dan zou je het eigenlijk aan iemand anders moeten vragen. Wat ik wel, maar dat zei ik ook al in het begin, van al die uhh.. termen die .. dit is handig in een begrippenlijst. Je hebt

- het over uhh.. ik vind welzijnsdagboek uhh... ja maar dan kan iedereen zich wel wat bij voorstellen, maar ik viel meer over projectvoorstel, studieplan, protocol, procedure, die termen waar je mee werkt en het overzicht daarvan. Daar had ik problemen mee. Omdat dat zo door elkaar wordt gebruikt, maar verder denk ik... ja het is een procedure. Nou ja, dit lees je niet.. dit is geen krantenartikel. Ik vind dit, ik verwacht dit ook bij een procedure dat het zo op geschreven wordt, dus ik vindt hem niet te technisch.
- I: *Dus technisch is hij wel correct.*
- D: Ja hij is correct op de dingen na die ik heb gezegd. Enzo. De verantwoordelijkheden en sommige dingen moeten duidelijker.
- I: *En ook hoe dan naar deze protocollen wordt verwezen?*
- D: Ja, dat staat eigenlijk meer hierin, gerelateerde protocollen en formulieren. (19.40)
Dit is een beetje, moet iemand hier iets mee? Met deze gerelateerde protocollen?
- I: *Net als bij het studieplan, het format studieplan, die moeten ze wel invullen. Er zit ook een intakegesprek in, dat gaat dan over wat daar dan een beetje aan de orde komt.*
- D: Ja, dat wordt niet duidelijk. Ik heb meer zoiets, zoals het hier staat, dat komt ook aan bod. Het wordt niet duidelijk dat format studieplan dat moet je invullen en protocol informatief intakegesprek is ter informatie zeg maar dat je je daar mee kan voorbereiden. Protocol inschatting haalbaarheid van het project. Er staat niet bij hoe je die protocollen moet gebruiken.
- I: *Oké. En de hoeveelheid protocollen waarnaar verwezen wordt?*
- D: Ja, dat is natuurlijk vreselijk. Maar uuhh... daar ontkom je denk ik niet aan.
- I: *En wat bedoelt u met vreselijk?*
- D: Nou dit is één, twee, drie, iemand die het niet zo leuk vindt om formulieren in te vullen. Dit is voor mensen die erg van details houden, omdat allemaal heel precies te doen. Zo'n type als ik die denkt ooo mijn god. De moed zakt mij in mijn schoenen, dit zijn er tien. En het reglement IvD, is dat van toepassing, protocol archivering is dat van toepassing voor het indienen? Misschien moet je nog eens kritisch kijken dat je alleen die dingen erin laat staan die zeg maar voor de aanvraag van belang zijn. Of dat je een soort splitsing daar in aanbrengt? Dat je in ieder geval duidelijk maakt die zijn relevant. Nu lijkt het of iemand alles moet. En dat... sommige dingen zijn ook ter begeleiding of ter achtergrond informatie.
- I: *Ja. En uhh.. nou heb ik een iets meer specifiekere vraag, over protocol 3e. Het gaat me vooral om het kopje huisvesting.*
- D: Oké.
- I: *En uhh.. mijn vraag was is het duidelijk voor een gebruiker wat ze daar nu moeten invullen?*
- D: Achter huisvesting moet u noteren hoe de dieren gehuisvest dienen te worden. En is dat dan dienen te worden zoals dat idealiter is, of zoals ze nu gehuisvest zijn.
- I: *Hoe ze in het project gehuisvest horen te worden. (22.36)*
- D: Oké. Dienen te worden. Dit suggereert nu hoe je kan invullen op basis van de ideale situatie en niet op basis van de werkelijke situatie. Is het dan niet solitair? Ik zou dan, als je het hier over huisvesting hebt, dan zou ik het hier weglaten. Of groep, aantal groepen?
- I: *En bij solitair of groep, is het dan de bedoeling dat ze aangeven wel of niet in een groep. Of als ik een groep heb, dan stop ik er vijf in een groep? Of...*
- D: De echte aantallen bedoel je? Dat zou ik op zich best goed vinden, als ze dat aan kunnen geven. Maar ook het aantal groepen en de grootte van de groepen. Dat moet er dan ook nog bij. Oo dat is deze. Die heb je al, de grootte van de groep, de eisen. De eisen, kijk dit zijn eigenlijk de uu.. als ze dit zien, de eisen aan de kooi, dan kunnen ze eigenlijk opschrijven van ja, ik weet dat het zo en zo en zo moet. Maar dan is het niet de werksituatie. Dit is te theoretische.
- I: *En dan, heb je dan.. is dan het gevaar dat ze alleen opschrijven wat wettelijk verplicht is?*
- D: Ja. Het gaat een beetje... er wordt nog niet zeg maar... ja hier heb je dat, als je uhh... scherper doet. Achter huisvesting doet u de wijze waarop u de dieren huisvest ofzo hè. Hoe u de dieren huisvest, dan heb je het al directer. Uhh... huisvest tijdens de weet ik veel, tijdens het

- project. Dan uuhh... solitair of groepshuisvesting, het aantal groepen, de grootte van de groepen, uhh... de eisen aan de kooi. Het zijn niet de eisen, maar de inrichting van de kooi. Je moet daar een ander begrip voor zoeken.
- I: *Ja.*
- D: Bodembedekking, daar kan ik me iets bij voorstellen, wel of geen toegang.
- I: *Ja. Dan wil ik nu nog iets dieper ingaan op het doel van informatieverstrekking. Want uhh... ik zal u even wijzen, hier hebben ze het over, het doel is informatieverstrekking.*
- D: Van die protocollen en procedures. (26.20) Ja. Toch.
- I: *Ja. Maar denkt u dat het doel informatieverstrekking, dat de formulieren dan juist zijn.*
- D: Het doel, ik vind het eigenlijk helemaal fout dat je via het protocol informatie verstrekt. Gewoon principieel, communicatietechnisch vind ik het niet goed.
- I: *En waarom dan.*
- D: Omdat een protocol een manier is om uhh... mensen te laten handelen, stappen te laten uuh.. op een bepaalde manier te laten werken. Een protocol mag je niet gebruiken om daar allerlei informatie in te stoppen.
- I: *En uhh... ze geeft ook aan, er volgt een intakegesprek, daar zou ook informatieverstrekking mogelijk zijn.*
- D: In een intakegesprek vind ik het passend. Hè. Of eigenlijk niet in een intakegesprek, want dan is het geen intakegesprek. Want in een intakegesprek check je gewoon uhh.. he dan moet je een ander type gesprek of weet ik veel voorbereidingsgesprek en intakegesprek is heel erg uit de sfeer van adviesgesprek. Uhh... dan zit je meer in de sfeer van uhh... je wordt gevraagd door een klant om iets te doen. En dan is een intakegesprek ook vanuit de, zeg maar de instantie voor dierenwelzijn, ik zou het geen intakegesprek noemen. Ik vind dat eigenlijk een verkeerde term, dat roept net als bij studieplan een verkeerde, foute associaties op. Ik zou daar echt een andere term voor kiezen. Uhh.. nou ja, projectvoorbereiding, voorbereidingsgesprek. Nou ja, dan is het ook wat gelijkwaardiger, die instantie wil graag weten, die wil toelichting hebben en uhh... de instantie voor dierenwelzijn wil ook graag alle nou, wil waar nodig informatie overdragen. Want ik vind het principieel niet heel goed dat je via de protocollen informatie verstrekt. (28.40)
- I: *Betekent het dan ook dat dit doel niet bereikt wordt.*
- D: Nou dat denk ik niet, ik denk wel dat er zorgvuldig gewerkt zal worden. Voor mij is het doel van het protocol dat je zorgvuldiger werkt en dat je de .. bijdraagt aan het bereiken van meer dierenwelzijn. Dat denk ik wel.
- I: *En het doel van informatie verstrekken? Kan dat dan ook bereikt worden in deze protocollen?*
- D: Nee, dat vindt ik niet, dat vind ik principieel niet goed. Ik vind dat je dat op een andere manier moet doen. Een ander middel moet kiezen.
- I: *Ja. En uhh... de hoeveelheid informatie die wordt verstrekt. Is dat in dit geval veel of heel weinig?*
- D: Dat vind ik lastig, ik heb daar zelf niet zoveel moeite mee, want iedereen stelt zich als het om het protocol en handelingen gaat, iedereen stelt wel op een dergelijke manier in. En ik heb geen problemen met de hoeveelheid. Maar wat ik wel zei, ja je moet helder maken van wat is uhh... belangrijk. He, wat moet echt gevolgd worden, ingevuld worden. En wat is dan weer de achtergrond informatie. Uhh... nee dat je dat duidelijk maakt. (30.02)
- I: *Ja.*
- D: Dan zou ik het op zich...
- I: *Maar dan ook in de gerelateerde protocollen?*
- D: Ja. Ja, want nu denkt iemand dat hij dat allemaal moet lezen. En dat is niet altijd zo.
- I: *Ja. En uhh... kunt u dan wel aangeven op welke wijze de informatie het beste verstrekt kan worden?*
- D: Ja ik vind dat je van te voren een uuh.. nou ja, wat ik dan nog steeds, waar ik dan op terug kom, waar ik nog steeds meer fan van wordt dat je het toch grafisch probeert. Dat je de informaite op een andere manier probeert duidelijk te maken. Ja, we hebben ook wel een...

we hebben zo'n vreselijke handleiding voor auteursrechten als je het hebt over dictaten he. En dan hebben we gewoon een keurig gelamineerde gekleurde a4, voorkant achterkant, nou waarin al die stappen even heel kort beschreven worden en als je dat dan op leuk met plaatjes. He, dan motiveer je mensen ook. Het is vreselijk talig allemaal en dan zit je wel in een omgeving met mensen die dat allemaal gewend zijn, maar ik vind dat je wel moeite mag doen om het doelgroep gericht te maken. Het mag ook wel een beetje visueel. En dan uhh... dus bedenk er iets bij, bedenk iets wat mensen op kunnen hangen op het prikbord of weet ik veel of uhh.. doe weet ik veel je kunt ook zo'n ik ben altijd, ik vind het leuk om creatieve... nou bij wijze van spreke doe je hier een, stel je kunt ook met een website of een internetpagina werken en met een QR code. Dat mensen dat met hun mobiel hè, ik noem maar iets. Dan werk je met wat modernere middelen, dat zal niet iedereen doen, maar ik zit meer aan dat soort dingen te denken waar je ook achtergrond informatie kwijt kan. Maar uhh...

I: *Oké ja.*

D: En eventueel ook uuhh.. zeg maar dat je daar een soort pagina hebt, of wat dan ook, het is voor mensen ook wel, mensen doen heel braaf hier aan mee. En het moet allemaal, zucht, puf, maar het is ook wel leuk als je bijhoudt of wat is het succes. Als je dat terugkoppelt, als je dat aantoont we zijn qua dierenwelzijn een stuk opgeschoten. Dan motiveert dat mensen ook om weer met die protocollen te gaan werken. En vaak vergeet je dat soort dingen, ja je denkt er wel aan maar het komt er niet van. Maar wil je dat het echt een beetje uhh.. gaat het leven. Dan is het communiceren van succesverhalen en het verbetertraject heel belangrijk.

I: *Ja. En dat waren eigenlijk mijn vragen over dit protocol. (33.05) Dan heb ik ook nog de procedure gebruik dode dieren in onderwijs.*

D: Maar dat is een beetje hetzelfde denk ik toch. Of zitten daar heel veel andere dingen in Josette?

I: *Uhhmm.. dit gaat ook meer over het vriezerbeheer.*

D: Oo ja. Maar ik denk dat het hier hetzelfde is als bij de uhh.. Nou hier heb je wel weinig, minder protocollen. Voor mij geldt die introductietekst ook hier, die mag scherper. En dit is oké. Doel. Weinig protocollen. En dit is gerelateerd... en hier moet je ook aangeven hoe moet je die protocollen, zijn die protocollen voor vriezergebruik, zijn die verplicht om te volgen? Hè. Je moet daar de status beter van aangeven. Hier heb je wel achtergrond informatie. Het is wel een verschil. Hier heb je achtergrond informatie zie bijlage één en hier heb je de achtergrond informatie meer beschreven en dit is op zich wel mooier. He voor uhh... Dit vind ik dan mooier dan dit, dit communiceert meer.

I: *Ja. Dit zijn weer...*

D: Ja dezelfde. Maar dit is eigenlijk gewoon hetzelfde voor mijn gevoel.

I: *Dus dan...*

D: Ja je zit hier ook met de begrippen procedure...en dan heb je het formulier studieplan en dan hier weer het voorstel. Dus wees hier ook heel consequent in. Hè formulier studieplan, je moet het invullen. En dan moet je het voorstel naar de secretaris mailen. Dat is heel onduidelijk. Is het voorstel nou het formulier studieplan of weer wat anders? Dus daarom vind ik het dat geldt hier ook. Dit is het feedbackverhaal, dat is hier ook weer geldig. En hier ook wat is de status van de informatie. Wat gebeurt er met het beknopte verslag? Dat is voor het archief waarschijnlijk. Ik zou dit NB er is sprake van een dierproef, dat zou ik even in een kadertje zetten. Even apart.

I: *Ja. Dat het ook weer wat meer visueel is.*

D: Ja. Formulier studievoorstel. En hier heb je weer studievoorstel, studieplan, je moet er echt heel kritisch op zijn. Ja. Advies, wat is de status daarvan? Houdt, met dt. Ja. Ik denk dat het gewoon hetzelfde is Josette, ik heb er niet veel andere dingen aan toe te voegen.

I: *Oké, dus dan ook het aantal vaktermen is ook.*

- D: Daar heb ik geen... wat ik al zei, dat vind ik eigenlijk in deze context vind ik dat helemaal geen probleem. Er zijn andere dingen waar ik over val. Dan uhh.. de vaktermen. Ik denk dat iedereen
- I: *En de hoeveelheid protocollen waar naar verwezen wordt?*
- D: Dat is ideaal. Het zijn er maar drie, alleen wat is de status. Het is wel zo, even kijken, het protocol vriezergebruik, dat moet iemand ook echt doen? (37.48) he, dat moet hij echt invullen.
- I: *Ja.*
- D: Archivering. Ja dit is me nu nog niet helemaal duidelijk, de archivering en administratie bij procedure 4c. Oo dat is deze.
- I: *Het is dan niet helemaal duidelijk wat*
- D: Wat daar mee bedoeld wordt nee. Houdt een administratie bij, wat is dan een administratie. Staat die dan hier in, 4c?
- I: *Nee.*
- D: Protocol vriezergebruik.
- I: *Nee die is dan nog niet beschikbaar.*
- D: Houd een administratie bij, dan moet je ook zoals voorgeschreven in procedure he dat moet je dan er wel, dit kan ook een kladje zijn. Als dat gewoon zo moet. Ja.
- I: *En een van die doelen van deze procedure is om informatie te verstrekken over alternatieven. (39.24)*
- D: Nou, dat haal ik er niet uit.
- I: *Dat haalt u er niet uit, dat er over alternatieven geïnformeerd wordt?*
- D: Nee, nee, never nooit.
- I: *Even kijken. En uhh..*
- D: Ik vind dat hier ook weer communicatietechnisch onjuist dat je als doel hebt om te informeren over alternatieven. Een protocol is niet geschikt om te informeren. Een protocol is om volgens bepaalde stappen te werken en een protocol is niet .. je moet dat niet via een protocol doen.
- I: *En geldt dan dat als ze toch willen informeren over alternatieven hetzelfde verhaal als bij het vorige protocol?*
- D: Ja (40.10) Ja eigenlijk vind ik dan, als het over alternatieven moet gaan, dan vind ik dan bijvoorbeeld uhh... dan moet je dat veel meer.. dan moet dat er veel formeler in. Uhh... dan moet je... he dan moet je in het formulier ook al iets hebben over alternatieven. Herkomst, bestemming, opslag, voorraad vriezer, dan moet je in het formulier eigenlijk al... dat kan misschien niet hoor. Ik doe maar een gooi. Maar ik vind dat het absoluut niet in voorkomen. Dat moet in het protocol, de procedure, of het moet zeg maar heel nadrukkelijk worden benoemd in dat gesprek. Maar hier zit je ook al met intakegesprek. Daar moet je een andere naam voor bedenken.
- I: *En uhh... naast informeren over alternatieven willen ze ook informeren over wettelijke kaders. En uhh... gebeurt dat dan wel.*
- D: Nee. Nee. En hier ben ik dan ook heel principieel in. Dat moet je niet in zo'n protocol doen. Klaar. Daar moet ze iets anders voor bedenken.
- I: *Ja. Is dat dan ook weer op een website of...*
- D: Ja zeker weten , zeker, of op... dat is nou het permanente, maar je moet ze misschien uhh... voorlichten. De mensen die er echt mee moeten werken, die kun je voorlichten. Je kunt dat ook doen via een workshop doen of via een training of zoiets. Want een website is ook zoiets, als iedereen het druk heeft, dan kijkt niemand op zo'n website. Maar zo'n training...
- I: *Moet die training dan voordat je het studieplan gaat invullen.*
- D: Ja misschien wel he. Tenminste als het gaat over bewustwording ten opzichte van het alternatievengebruik. Dan zul je dat wel preventief moeten doen, want anders denkt niemand daar aan. (42.21) Dan gaat iedereen.. doet het zoals het altijd gebeurt. Als je

mensen daar bewust van wil maken dan moet je dat inderdaad uhh.. alert en heel vroeg in zo'n traject moet je ze daarop trainen of informeren of wat dan ook.

I: *Ja. Even kijken nog. Ja. Dat is eigenlijk alles wat ik wilde weten, ja.*

D: Wat je wilde vragen. Nou dat is fijn.

I: *Heeft u nog dingen toe te voegen?*

D: Nee ik denk dat mijn punt is wel duidelijk he. En uhh... ja ik vind dat er nog wel heel kritisch naar die teksten moeten worden gekeken enzo. En ik solliciteer niet meteen, maar het ligt wel, als ik daar kritisch over ben, dan krijg ik het net zo hard weer terug meestal. Uhh.. ik heb verder niets toe te voegen, niet op dit moment. (43.26)

I: *Ja. Uhh... als ik nog verdere vragen...*

D: Dan kom je maar.

I: *En wilt u na afronding nog een samenvatting ontvangen?*

D: Misschien wel goed he. Toch? Nee maar ook even ter correctie zeg maar. Want jij zit met je hoofd in de protocollen en je hebt... de informatieverstrekking die vraag komt maar steeds terug. En uuuhh.. nou ja, laat ik het zo zeggen, ik vertrouw je wel, maar het is ook wel fijn als ik dat nog even kan. Ik hoef niet te controleren hoor. Maar uhh.. ja, nee. Aa nee ik hoef het eigenlijk niet te zien. Ik vertrouw je wel. Je hebt mij op tape staan. Je hebt volgens mij mijn boodschap wel te harte genomen. Toch?

I: *Ja.*

D: En alles wat ik heb gezegd dat ga je uitschrijven.

I: *Ja. Maar nu heb ik ook een ander inzicht gezien. (44.37)*

Dierenarts

D: wat zeg je?

I: *Fijn dat u wou komen,*

D: Ja

I: *Ja, ik heb wel de protocollen mee genomen dus(0.14s)*

Want ik uuhm, wil beginnen met over dier en welzijn.

D: Ja, oke.

I: *Ja, ik zal trouwens eerst even zeggen waarom. Ik ben bezig in de stal voor mijn afstudeeropdracht*

D: Ja dat had ik al begrepen ja.

I: *ja. Dat jullie die protocollen hadden ontwikkeld. Nu ga ik een beetje kijken of er voldoende informatie is zodat Johanna uiteindelijk een dan een audit (0.34s) kan opstellen.*

D: Ja precies.

I: *Ja dus, daar ben ik me mee bezig aan het houden, nu ben ik benieuwd wat ik allemaal te horen krijg* .

D: Ja, nou barst los.

I: *Ja nou, het gaat over de procedure gebruik levende(0.50s) dieren. Dat is procedure, uuhm, de protocollen.*

D: Ja.

I: *en uhhh.. wat ik eigenlijk graag wilde weten is wie er verantwoordelijk is voor het waarborgen van het dieren welzijn (1.04s)*

D: Als persoon of als instantie zeg maar?

I: *Nou ik weet dat de IVD de....*

D: Ja.

I: *Zeg maar,*

D: Ja

I: *maar hebben die dat ook als taak dat ze dat echt uitvoeren.*

D: Nou dat is natuurlijk een goede vraag want uhm.. we zijn nog bezig met het opstellen van het huishoudelijk reglement IVD, en daarin Dat is nog een hele klus in het geheel, wie is waar verantwoordelijk voor en dat is niet zwart op wit.

I: *Maar dan is dat ook nog niet duidelijk wie dat gaat worden of...*

D: Nou, wel, we hebben de taken wel enigszins verdeeld, maar nog niet van.. nee dat is niet, nee. Als je me nu vraagt wie is hier verantwoordelijk voor nee, ik weet wel wie hier het meest mee te maken heeft. Dat is Johanna. Denk ik.

I: *Ja.*

D: Maar wie is daar verantwoordelijk voor, ik denk wij allemaal.

I: *ja dus in principe, kan je niet zeggen die is daar verantwoordelijk voor, daarbij moet je zijn.*

D: Nee.

I: *Op dit moment.*

D: Nee, Nee, maar ik weet het niet of dat nog gaat komen. Of dat we uiteindelijk afspreken dat iedereen(2.13) een stukje deelverantwoordelijkheid draagt. Waardoor er uiteindelijk iedereen op aan te spreken is. Dat krijg pas vorm nadat we dat hebben besloten, denk ik.

I: *Ja oke, nou dat is wel helder en uhhh.. er gaan gebruikers met deze protocollen aan de gang, Is het voor hun wel duidelijk wat er onder dier en welzijn wordt verstaan?*

D: Nee dat is wel heel lastig, ik heb uuh, voor mijn eigen practicum heb ik ook zo'n protocol moeten invullen en dan moet je bijvoorbeeld uuhmm, aangeven van de mate van ongerief, daar hebben ze geen idee van. Vind ik al lastig omdat ik het voor die DEC(2.57) aanvragen moet doen. Weet je wel. En dat moet je dan opnieuw doen, en dat is inderdaad heel lastig. Ik denk dat je daar niet de goede definitie aanhangt, dat kun je eigenlijk niet. Maar dan is het heel lastig.

I: *Ja, maar is het dan wel zo de begeleiding waar dat op komt of*

D: Ja want als ze iets inleveren dan komen ze op gesprek dus kijk op dat moment ga je met

- iemand van de IVD samen zitten van nou oke, ik wil iets met dieren. Dan lever je zo'n plan in en dan ga je praten. En dan krijg je van hun, wat wil je dan precies met die dieren en wat is het ongerief dan? En dan najaa. Op dat moment worden dingen helderder maar in het begin natuurlijk in eerste instantie met het invullen niet. Ik kan me voorstellen dat mensen die daar geen idee van hebben dat ze dat soort dingen open laten en dan invullen tijdens dat gesprek.
- I: *Okee, dus dat kan ook.*
- D: Nou ik weet niet of dat kan maar..
- I: *Ja.*
- D: maar ik ben wel bang dat dat dalkijk gaat gebeuren.
- I: *ja ,uuhm, ik dan niet of deze vraag helemaal van toepassing is omdat u net zei dat niemand controleert dier en welzijn, tenminste staat niet vast. Maar uuhm, het dier en welzijn moet wel goed gecontroleerd worden of het gewaarborgt word.*
- D: Nou, ik denk dat uuhm het dier en welzijn wel gecontroleerd en gewaarborgt word, want we gebruiken nu ook al die welzijnsdagboeken dus dat is echt Johanna haar pakkie aan. Maar of zei daarmee ook meteen verantwoordelijk gemaakt kan worden, nee. Dat is niet waar.
- I: *ooh, oke.*
- D: Ik denk dat op het moment dat de dieren gewoon verzorgd worden in de stal en ook op die manier door haar gecontroleerd worden dat zei ook dat moment aangeeft en dat doet ze ook. Van oh, er is iets met een konijn of een kip en dat gaat dan naar de hele IVD en dan besluiten we gezamenlijk van oke, kan ik het misschien opvangen of is het belangrijk dat we meteen naar franiker (5.01) gaan. Zo op het moment dat er iets is, zijn wij samen wel verantwoordelijk voor het besluit wat dan ook de vervolprocedure is. (05.10)
- I: *Oké*
- D: Dus dat beslist Joanna, maar eigenlijk nooit alleen en niemand van ons.
- I: *Oke*
- D: Maar ik denk als je zegt van Wie is de eerste uhh... wie is de eerste, wie is degene die het ontdekt..., als er iets mis is, dat is Joanna. Maar dat is weer een hele andere orde van als iemand uhh.. een plan inlevert.
- I: *Ja.*
- D: Dat is natuurlijk iets heel anders.
- I: *Ja. Maar uhh.. Joanna die kijkt dus naar het dierenwelzijn. En denkt u wel dan dat dit op een goede manier gebeurd.*
- D: Ja zeker, zeker weten. Ik denk dat dat heel goed gebeurd.
- I: *Ja. Oke mooi. Uhh.. en uuh.. dan neem ik ook dat zij voldoende kennis heeft om ..*
- D: Ja dat staat.. die welzijnsdagboeken en uhh... werkprotocollen, welzijnsevaluaties dat zijn gewoon dingen die ze invult. En ik denk dat zij meer dan genoeg ervaring heeft om te zien als er iets niet klopt.
- I: *Ja. En uhh... nog een vraagje over de gebruikers, hebben die wel een idee dat dierenwelzijn samenhangt met het zoeken naar alternatieven en uhh.. het ongerief wat er...*
- D: Nee. (06.33)
- I: *Totaal niet of een beetje..*
- D: Dat hangt er helemaal van af van de instelling af van de persoon. Ik denk dat een aantal personen zich bewust is van het feit dat er wet op de dierproeven bestaat en dat wij een eigenlijk een proefdierfaciliteit zijn. Maar er zijn ook personen die denken dat wij gewoon een stal zijn waar gebruik gemaakt, gebruik gemaakt kan worden van de dieren, punt, vraagteken.
- I: *Ja.*
- D: Ja dus weet je daar is niet een zwart wit antwoord op te geven, dat hangt van de persoon tegenover jou af.
- I: *Ja. Oké. En dan ik iets meer in op het protocol zelf. Want bent u van mening dat in het protocol voldoende informatie wordt gegeven om de gebruiker te voorzien in informatie*

- over alternatieven? Uhh.. sorry dierenwelzijn.*
- D: Wacht even hoor, je bedoelt nu uhh.. dat gebruikers, of de gebruiker van het protocol onvoldoende informatie heeft over wat dierenwelzijn is? Of hoe je dat kan waarborgen?
- I: *Ja.*
- D: En daarmee bedoel je de gebruiker, in dit geval de IvD of Joanna of wij.
- I: *Uhh.. wat is heb gehoord is dat docenten van diermanagement dit kunnen invullen ..*
- D: Oo je bedoelt zo'n format studieplan, je bedoelt nu deze..
- I: *Ja.*
- D: En wat was je vraag dan precies. Of er voldoende instaat met betrekking tot het dierenwelzijn.
- I: *Ja.*
- D: Ik denk wel dat de vragen uhh... heel erg sturend zijn, want er wordt wel gevraagd wie het practicum instrueert. En uhh... wie uhh.. wat voor programma krijgen ze vooraf het practicum, hoeveel dieren heb je nodig, hoeveel studenten zijn er per dier. Dus ik neem aan dat iemand wel begrijpt dat, dat, dat dat alleen maar is om de dieren te sparen. En ook met betrekking tot de vraag over alternatieven, daar wordt ook wel gevraagd van wat wordt er van te voren gedaan. En als ik even naar mijn eigen plan kijk, ik draai altijd uhh.. de film van handling with care, nou weet je dat is ook verplicht voor de studenten dat ze die video hebben gezien (08.59).
- I: *Ja.*
- D: Dus in dat opzicht, alternatieven nou, dat weet ik niet. Maar dierenwelzijn, dat de vragen gericht genoeg zijn. Ja.
- I: *En uhh.. wordt er dan ook gekeken naar de frequentie en de mate van ongerief?*
- D: *Ja.*
- I: *En, nou de gebruikers stellen ook een welzijnsdagboek op.*
- D: Is dat zo?
- I: *Ja.*
- D: Oo ja, maar dan zitten we al in een fase verder.
- I: *Ja. En uhh.. even kijken hoor. Denkt u ook dat het welzijnsdagboek voldoende informatie verschaft over het dierenwelzijn tijdens het project? (10.00)*
- D: Dat vind ik een hele lastige vraag. Daar kan ik eigenlijk geen antwoord op geven. Nee.
- I: *Maar er controleert wel iemand dan terwijl ze dat bijvoorbeeld invult.*
- D: Dat denk ik wel. Ja, maar dat is precies. Kijk de IvD heeft nog geen huishoudelijk reglement. Dus op dit moment is het heel onduidelijk wie wat voor taken heeft. Wie controleert wat, wie is waar verantwoordelijk voor. En dat is dat is nog het zwarte gat wat nog op ons ligt te wachten. Dus ja, ik neem aan dat op het moment een, weet je, ik denk dat de gesprekken en dat heel veel dingen uiteindelijk op Joanna's bordje terecht gaan komen. Maar dat is natuurlijk niet direct de bedoeling van haar. Het is niet de bedoeling voor haar dat alles op haar bordje komt. Dus daar moeten we afspraken over maken en die zijn er nog niet.
- I: *Ja. Uhhmm.. nog een stukje verder, dan gaan we verder naar het welzijnsevaluatieformulier. Dat is na afloop en uhh.. mijn vraag was, kijk u wilt het welzijn waarborgen tijdens het project. Maar wat is het doel dan van het welzijnsevaluatieformulier.*
- D: Nou ik denk dat je bijvoorbeeld uhh..... kijk je hebt altijd een papieren stuk waar iets op beschreven staat. Vervolgens wordt dit uitgevoerd en dan kan het best zijn dat je tegen dingen aan loopt die uiteindelijk anders liepen dan je eigenlijk had verwacht. Omdat of de studenten een stuk onhandiger waren of omdat de konijnen echt niet wilde. Dus dat kan betekenen dat het ongerief voor de dieren anders is dan je van te voren hebt ingeschat. Dus als je dan vervolgens geen terugkoppelingsgesprek doet, dan leer je daar niks van. Dan geven wij toestemming voor iets, maar blijkbaar is het anders verlopen dan je had verwacht. En dan wil je ook weten wat liep er dan anders, waarom liep het dan anders. En wat kunnen we dan met betrekking tot een volgende keer anders doen. Ik denk dat dat heel belangrijk is.
- I: *Dus dan is dat meer het waarborgen van het dierenwelzijn voor de volgende keer.*

- D: Ja. Tuurlijk je kan er dan niks meer aan veranderen. Maar, het is ook belangrijk om datgene dat jij eigenlijk gaat doen, werkt het wat we hadden bedacht. Kijk als in al die terugkoppelingsgesprekken blijkt dat dat er, dat het heel anders is verlopen of dat de inschatting anders is geweest dan het uiteindelijke ongerief, ja dan klopt er misschien ook wel iets niet aan ons protocol. Moeten we daar iets aan veranderen? Dus als je niet terugkoppelt dan kun je ook niets veranderen, dan kun je ook niks aanpassen of verbeteren (12.57)
- I: *Dus het doel is dan eigenlijk om het dierenwelzijn te verhogen voor een, tenminste voor een volgende keer.*
- D: Ja, of het dan specifiek om dierenwelzijn gaat. Het kan bijvoorbeeld ook zijn dat uhh.. dat onze groep dieren, dat we een groep dieren op school krijgen, een groep konijnen of een groep cavia's die minder gewend zijn om te hanteren of dat het practicum te snel achter elkaar uhh... plaats vindt waardoor, het is dan wel weer welzijn voor de dieren. Maar goed, je kunt ook denken aan studenten, als konijnen bijvoorbeeld als er één konijn in de groep is die zich werkelijk niet laat oppakken en gestresst is, een konijn kan krabben. Ik zeg maar wat (13.41) Ja nou ja, ik weet niet of het specifiek met dierenwelzijn is, maar ik denk wel dat het uiteindelijk je bedoeling was. Maar ik denk dat alles ter sprake kan komen.
- I: *Ja. Maar bij dierenwelzijn, dat is zeg maar, iedereen heeft een visie over dierenwelzijn en in de loop van de tijd veranderd dat ook. Dat heeft ook met de maatschappij en alles te maken. Uhhmm.. is er iemand die zich momenteel bezig houdt met die veranderingen, dat u denkt.*
- D: Nou, ik.. zo lang ben ik nog niet op school. Ik werk nu vier jaar hier en ik denk wel dat, dat het steeds belangrijker wordt en dat deze hele wet op de dierproeven ons ook echt uhh... verplicht om daar over na te denken en daar mee bezig te zijn. Maar of bewust iemand daar het voortouw in neemt. Nee. Dat bedoelde je toch. (14.41)
- I: *Ja, of echt specifiek iemand daar mee bezig is.*
- D: Nee. Nee ik denk dat iedereen zijn steentje bijdraagt.
- I: *En uhh.. op welke manier dan. Is dat dan door het volgen van de verandering van de wetgeving.*
- D: Nou ja, we gaan straks met zijn allen van de IvD naar uhh.. die bijeenkomst over uhh... kwaliteit en de IvD en dan gaan we ook een workshop doen over hoe ga je de IvD vormgeven. Om even op jou vraag terug te komen wie is waar verantwoordelijk voor en we hopen dat we daaruit goed kunnen filteren van nou, wat worden onze taken, wat gaan we doen. Dus ja ik denk dat we in dat opzicht wel uhh.. daar voldoende aan doen. Ik denk ook wel dat het een lastige is omdat het zo ontzettend lang duurt voordat die Wod ook werkelijk geïmplementeerd is en wat er allemaal gaat gebeuren.
- I: *Ja (15.36). En uhh.. als de visie op dierenwelzijn wordt veranderd, veranderd en alles, dan heeft dat gevolgen ook denk ik voor de protocollen.*
- D: Ja. Dat kan, maar ik denk dat, dat de protocollen geschreven zijn op de nieuwe Wod.
- I: *Ja.*
- D: Waar moeten we ons aan houden. Dus ik denk dat, dat he, ik vind een aantal dingen echt heel heel veel wat we moeten doen en waarover we ons moeten verantwoorden en check check, dubbel check. Dus ik denk dat die visie op dierenwelzijn ons nu ook deels wordt ingegeven door wat de wet ons ingeeft en dat wij daar... Of dat ook veranderd als onze visie veranderd. Ik weet dat eigenlijk niet.
- I: *En als we meer in de toekomst kijken. Want over vijf tot tien jaar is dat natuurlijk weer anders.*
- D: Ik heb geen glazen bol. Uhh.. en wat bedoel je dan, of de protocollen dan aangepast zullen zijn?
- I: *Ja. Als het dan noodzakelijk is om die protocollen dan weer aan te passen.*
- D: Ik denk dat de protocollen aangepast zullen worden als het blijkt dat het niet werkbaar is, of als blijkt dat de wet veranderd. Ik denk niet dat wij gezellig op een achter namiddag gaan zitten: nou laten we alles veranderen. Nee, a is het absoluut onmogelijk met onze

- takenpakket en b denk ik, alles wat we nu doen hebben we samen besproken en verantwoord, hebben we gericht op de wetgeving, dus nee, ik denk dat, ik denk dat als blijkt dat het niet werkt dat je het kan veranderen of als je gedwongen wordt.
- I: *Ja. Oké dat is helder. En uhh... nu heb ik nog een wat algemenere vraag over het dierenwelzijn, hoe dat is geïmplementeerd in de protocollen. Want op welke punten ziet u dan waar mogelijk problemen zullen ontstaan?*
- D: Nou, het inschatten van het ongerief. Dat is gewoon heel lastig. Maar dat weten we al van de DEC-aanvragen. Want ik vind dat zelf al heel lastig. Want dan, dan is degene die het aanvraagt, die schat het ongerief in en dan moeten wij als IvD dat gaan beoordelen: klopt dat een beetje. Ik vind dat gewoon heel lastig, weet je dat zal altijd de discussie blijven, daar zijn geen kei harde definities voor. De een vindt het konijn op zijn rug draaien matig ongerief en de andere vindt het niet zo erg. Maar er is vast ook iemand die het ernstig ongerief vindt. En overal is wel wat voor te zeggen.
- I: *Ja. En zijn er dan niet speciale richtlijnen* .
- D: Oo vast, vast. Maar weet je de practica die bij ons worden uitgevoerd zijn zo specifiek. Ja, en ik heb nu gewoon de, de mate van ongerief die ik in mijn DEC-aanvraag heb gedaan, die heb ik overgenomen in mijn protocol die ik naar de IvD heb gestuurd. Ja.
- I: *Oké. Dat waren eigenlijk mijn vragen over dat protocol. Deze gaat over de dode dieren in het onderwijs. Als eerste wilde ik het dan graag hebben over de informatieverstrekking over alternatieven. Want dat is ook een van de doelen van het protocol. En mijn vraag is eigenlijk waar wordt er informatie verstrekt over alternatieven (19.20)*
- D: Geen idee
- I: *Maar u kunt even rustig ...*
- D: Maar je bedoelt dat op het moment dat iemand een studieplan doet met betrekking tot dode dieren of wij in het studieplan ook voldoende wijzen op alternatieven.
- I: *Ja. Een van de doelen is om te informeren over de alternatieven tijdens het doorlopen van dit proces.*
- D: Ja. Ja dit zijn eigenlijk alleen maar vragen over uhh... Nee volgens mij worden hier geen alternatieven genoemd. Oo lijst van alternatieven en materialen. Maar die moet je erbij..... uhh...
- I: *Hier hebben ze het toevallig over alternatieven, maar ...*
- D: Ik denk dat op het moment dat iemand uhh... een aanvraag doet voor een uhh... format van het studieplan voor dode dieren, dan gaat het om de anatomie, dan gaat het om iets duidelijk te maken, ja bij een beest. Wat voor alternatieven heb je. Je kunt het natuurlijk op film, maar een beeld, een live beeld is natuurlijk belangrijker uhh... en ik denk dat als iemand zo'n aanvraag doet, dat het gewoon moeilijk is om een alternatief, wat voor alternatief heb je voor een dood dier. Ja een geplastificeerd dier. Ja dat zou kunnen.
- I: *Ja.*
- D: Ik denk serieus dat het belangrijk is voor, en dat is een mening waar je niet naar vraagt maar met betrekking tot dit het is wel belangrijk dat studenten biotechniek en studenten proefdierbeheer ook echt leren omgaan met dode dieren. Dat ze gewoon voelen, je gaat in zo'n dier snijden, je gaat... ik weet niet of een alternatief hier altijd op zijn plaats is, omdat het voor de toekomst heel belangrijk is in het werkveld van jullie dat je dat gewoon gedaan hebt en dat je geconfronteerd wordt, kijk iets anatomisch duidelijk maken kan prima met een geplastificeerd preparaat, maar die zijn hartstikke duur. Daar hebben wij absoluut geen beschikking over, dus dat alternatief valt al weg. Een film, ik vind dat een lastige. Ik vind het zelf heel belangrijk dat een student daar mee geconfronteerd wordt, omdat dat vaak voor studenten het keerpunt is van oo vind ik dit leuk of niet.
- I: *Oke ja.*
- D: Dus het is ook, ja je kunt daar ontzettend van schrikken. (22.32)
- I: *Ja, uhh..*
- D: Ja, of je vindt het fijn, leuk of mooi dat je eindelijk kan zien en dat je zo'n dier live ziet en dat

- je de puzzel compleet kan maken. Maar het kan ook zijn dat je wow dit vind ik helemaal niks. Dus ja. Moeilijke vraag.
- I: *Ja. Dan heb ik nog wel een andere vraag. Welke informatie als we het over de informatieverstrekking over alternatieven hebben, vindt u dan cruciaal dat de gebruikers te weten komen.*
- D: Dat begrijp ik niet die vraag.
- I: *Nou uhh... je hebt heel veel informatie over alternatieven. Je kan denken aan de drie V's, en uhh.. ja je kan zoveel richtingen op. Maar wat is nou belangrijk als u vraagt uh.. heeft naar alternatieven gekeken, welke informatie ...*
- D: Tijdens het vervolgesprek tijdens het indienen van het plan bedoel je. (23.29) Ja, nou ik denk niet dat je zo concreet moet vragen. Ik denk dat de vraag heb je nagedacht over alternatieven, dat dat een belangrijke vraag is om mensen te prikken, prikkelen om er over na te denken. En die vraag wordt ook gewoon gesteld. Ik denk dat het belangrijker is om in het gesprek te doen. (24.00)
- I: *Maar dan vraagt u bijvoorbeeld heeft u nagedacht over alternatieven. En dan zegt ze Ja, maar...*
- D: En dan wil ik graag weten waar zij die informatie vandaan heeft gehaald, waar ze hun alternatieven op baseren, waarom ze niet die alternatieven kiezen, waarom het toch belangrijk is dat ze met dode dieren werken. Je wilt dan doorvragen.
- I: *Ja.*
- D: Kijk als ze er niet over nagedacht hebben, dan zeg je... dan zou je zeggen je mag helemaal niet op gesprek komen. Ga eerst maar eens nadenken over alternatieven, ga eerst maar eens voor jezelf uitzoeken waar je je informatie kunt verzinnen of uhh... vinden. Op het moment dat ze dan ja invullen dan kun je ze tijdens het gesprek ook confronteren met de vraag: okee vertel. Dus ik vindt niet dat het ook op papier moet. De ja of de nee wel. Want dan kun je zeggen ga er maar eerst eens over nadenken als ze nee invullen. Als ze ja invullen, dan kun je dat tijdens het gesprek wel uitvissen, vogelen.
- I: *Ja. Uhh.*
- D: Wat ik daar dan belangrijk in vindt, daar heb ik veel te weinig inkijk over. Dat weet ik niet.
- I: *Oke.*
- D: Belangrijk is de motivatie, waarom ze het wel graag met dode dieren wil doen.
- I: *En uhh.. hier is toch nog de vraag of ze over alternatieven hebben nagedacht en uh.. daar hoort een bijlage bij te komen zie ik. Die zal er dan nog wel niet zijn. Maar denkt u wel dat die bijlage er dan aan bijdraagt dat ze bepaalde inzichten krijgen?*
- D: Nou dat weet ik eigenlijk niet. Het kan ook gemakkelijk zijn. Het kan ook een stukje zijn: ik heb al in de bijlage gekeken en er zit niks bij voor me. Ja, aan de ene kant kan het mensen natuurlijk wel uitnodigen, aan de andere kant kunnen mensen gemakkelijker dingen opzij schuiven omdat je al iets voor ze invult. Ik vind het heel erg lastig want dan krijg je ook weer bij wie ligt die verantwoordelijkheid. Ligt die verantwoordelijkheid voor het nadenken over alternatieven alleen bij de aanvragen of moeten wij als IvD daar ook een actieve rol in spelen? Dat vind ik heel lastig.
- I: *Ja.*
- D: Want als je de verantwoordelijkheid geheel legt bij , bij de degene die het plan indient, heeft die daar genoeg kijk op? Ik vind het een hele lastig vraag (26.30)
- I: *Dat snap ik.*
- D: Dus ik kan je daar niet een eenduidig antwoord op geven.
- I: *Oké. En denkt u dan wel dat tijdens het hebben over de alternatieven tijdens het intakegesprek dat dat wel eraan bijdraagt dat ze erna nog blijven nadenken.*
- D: Ik denk dat op het moment dat iemand het indient, dat het besluit dat het zo moet al is genomen. Dus ik denk, denk ik he, ik denk dat het te werken brengen van alternatieven tijdens het gesprek een stukje bewustwording met zich mee brengt. Dat degene die het aanvraagt zich bewust is van, oké, ik gebruik daarvoor dode dieren. Dus de ratjes worden

- speciaal dood gemaakt voor dit soort dingen. Die hebben wij niet in ons bestand zeg maar. Die worden aangeschaft als het ware. Dus ik denk dat het een stukje bewustwording is. Maar als je nadenkt over alternatieven, dan denk ik ook dat er voor sommige dingen geen goed alternatief is. Maar dat is natuurlijk een mening, daar heb ik natuurlijk niet zoveel objectiviteit aan. (27.44)
- I: *Oké, nu heb ik nog één onderwerp waar ik het over wil hebben en dat is over het veilig werken met dode dieren. Want uhh....er zitten wel wat gevaren aan het werken met dode dieren. Weten de gebruikers wel dat er gevaren aan zitten.*
- D: Nee, geen idee.
- I: *Dus die weten ook niet aan wat voor gevaren ze moeten denken.*
- D: Nee.
- I: *En is het dan misschien verstandig om ze daar in voor te lichten.*
- D: Ja zeker.
- I: *Waarom denkt u dat dat nu niet gebeurt?*
- D: Gebeurt het nu niet?
- I: *Tenminste, uhh.. zoals ik het protocol lees zeg maar. Dan ..*
- D: Jij bedoelt zoönose technisch?
- I: *Ja.*
- D: En jij bedoelt met ongelukken en snij accidenten en dat soort dingen. Ik denk dat een groot deel van dat soort dingen afhankelijk is van de hygiëne. Maar ik denk dat als dat nu niet gebeurt, dan denk ik dat het misschien belangrijk is dat we dat nog wel meenemen.
- I: *Maar u weet niet of dat gebeurt?*
- D: Ik ken deze protocollen helemaal niet uit mijn hoofd.
- I: *Het wordt in ieder geval niet in de protocollen....*
- D: Nee precies.
- I: *Maar misschien in een intakegesprek dat het aan de orde komt.*
- D: Nou ik geloof wel dat, ik weet dat er bijvoorbeeld uhh... volgens mij ik weet niet of dat met levende of met dode dieren is dat er toen wel nagedacht hebben over dat vooral bij proefdierkunde studenten, maar die krijgen natuurlijk ook al microbiologie, dus die zijn zich dat al meer bewust. (29.30) Ik vind het heel lastig, moet je dat.. moet je alles afkaarten? Ja ik denk zeker dat het gebruik met van dode dieren van je vraagt dat je hygiënisch werkt. En dat je gewoon tegen de studenten moet zeggen jongens draag handschoenen. Als je geprikt wordt of gesneden wordt whatever of je ziet iets raars in een beest, meld het dan even. Zorg voor voldoende ontsmettingsmateriaal en dat soort dingen. Ik ben bezig met het opstellen van een ongevallen formulier, dus daarin zal ik ook proberen dat je dan helder krijgt wat is er dan fout gegaan. Misschien moet ik dan ook even in mijn achterhoofd houden dat het ook kan met dode dieren inderdaad. (30.22)
- I: *Ja.*
- D: Als je daarin gaat snijden..
- I: *Maar dan, weten de gebruikers dan wel hoe ze dan veilig kunnen werken zeg maar.*
- D: Geen idee, echt niet. Dat kan ik je niet vertellen. Dat weet ik echt niet. Ik weet niet hoe goed uhh..., kijk wat ik zeg de proefdierkunde studenten en degene die de practica geven, die zullen dat echt wel weten. Maar als er een nieuwe aanvraag komt van iemand die nog nooit zoiets gedaan heeft, ja... Ik heb er echt geen idee van. Ik kan er geen eerlijk antwoord opgeven.
- I: *Oké en uhh... even kijken... als je dan uhh.. op een of andere manier kan informeren hoe je dan wel veilig kan werken. Zou dat dan nut hebben?*
- D: Ja wat je kunt doen is een mooi geplastificeerd dingetje waarin een aantal basis dingen staan om te werken met dode dieren.
- I: *Ja.*
- D: Draag handschoenen, was je handen, niet eten, niet drinken, gewoon de standaard dingen zodat mensen zich wel even bewust zijn en bijvoorbeeld voordat het practicum start hang je

- dat ding op, je bespreekt nog even alles met iedereen. Gewoon even bewust maken, jongens het is hartstikke leuk wat we allemaal gaan doen, maar het kan potentieel gevaarlijk zijn voor jezelf, dus houdt daar rekening mee.
- I: *En dan hang je die op in het lokaal.*
- D: Wat mij betreft maak je een mooi a3-tje met tien regels, die hang je op het bord en voordat iemand ook maar wat met zo'n dier gaat doen maak je iedereen nog even bewust van de risico's. En ook wat de handelingen zijn als je je snijdt. Wat je dan even moet doen, wat de handelingen zijn wat als ik daar een proces in die buik zie zitten wat misschien wel een abces zou kunnen zijn, want dat is natuurlijk ook... dat wil je ook niet. Nou verwacht ik dat niet, maar gewoon van te voren even een bewustwording: oke dat gaan we doen en zo gaan we het doen.
- I: *Ja, maar weten de gebruikers dan wel in welke lokalen ze dan uhh.. terecht kunnen om te werken met die dode dieren.*
- D: Geen idee. Vast. Ik heb geen idee. Ik doe nooit practica.
- I: *Ja, het stond ook niet in de protocollen dus...*
- D: Nee het is goed dat je ...
- I: *Nee dan denk je ook niet dat ze dat weten.*
- D: Nee. (32.47)
- I: *En uhh.. het is wel mogelijk om dode dieren te krijgen uit een dierproef. Zo staat, tenminste je kan aangeven of je de dieren afkomstig zijn uit een dierproef. Uhh.. het kan zijn dat tijdens de dierproef er dingen mee zijn gedaan, waardoor er extra gevaren optreden.*
- D: Dan worden ze niet gebruikt.
- I: *Dan worden ze niet gebruikt.*
- D: Nee, want wij ook bijvoorbeeld uhh.. dieren hergebruiken, zeg maar op een gegeven moment dat je besluit tot euthanasie dan zullen we bijvoorbeeld ook voor een gasanesthesie kiezen he, voor gasanesthesie/euthanasie in plaats van een injectieeuthanasaat omdat je dat dan weer terugvindt in de buik van je dier. Dus daar wordt wel rekening meegehouden als wij de dieren euthanaseren en je wilt ze hergebruiken dan ga je wel nadenken over hoe euthanaseer ik ze. Waar komt het dan terecht? (33.44)
- I: *Oké. Maar weet u dan ook van de dieren die je ergens vandaan haalt.*
- D: Van betrokken worden bedoel je. Ja maar die zijn zodanig getermineerd dat dat geen risico's oploopt. Nee, want die worden ook denk ik allemaal onder gas ehh.. getermineerd. Dus dat levert geen risico's op. Daar ga ik van uit.
- I: *Ja, maar dat is dan ook als ze afkomstig zijn uit een dierproef, dan hoeft daar ook geen extra begeleiding op als ik het zo begrijp.*
- D: Nee, want ik denk dat de dieren die wij hergebruiken, dat daar uhh.. dat we ons van te voren bewust zijn dat we ze hergebruiken en dat we dan ook afspraken maken. Ik heb wel eens een paar cavia's volgens mij heel erg in mijn eerste jaar geëuthanaseerd. En toen heb ik het snijpracticum geleid, maar toen heb ik ook zelf gesneden zeg maar. En dat weet ik ook, oke ik heb euthanasaat in de buik gespoten, dus daar moet je rekening mee houden. Dat is dan... dan ben ik de gebruiker. Dan ben ik me bewust van de risico's.
- I: *Ja en dan heb je ook een beetje controle denk ik over...*
- D: Dan heb je volledig de controle.
- I: *Ja.*
- D: Het is meer een demonstratiepracticum op dat moment. (35.00)
- I: *Oo ja. Nou heb ik nog een laatste vraag: denkt u dat ook de gebruikers weten welke maatregelen ze kunnen nemen om veilig te kunnen werken.*
- D: Niet altijd. Nou ik denk dat inderdaad dat zo'n, ik vindt het woord gebruiker lastig. Ik ga ervan uit dat degene die dit practica begeleidt dat dat een ervaren gebruiker is die zich bewust is van de risico's. En deze risico's ook kan communiceren naar degene met wie hij het practicum doet. Maar misschien mag ik daar wel niet daar van uitgaan. Misschien moeten we gewoon een aantal basisregels opstellen voor het gebruik van dode dieren of het gebruik van

levende dieren. Tien regeltjes, niet eten, niet drinken, handschoenen dragen, weet ik veel.
Dat soort dingen, gewoon standaard hygiëne.

I: Oke, nou dat was eigenlijk wat ik u wilde vragen.

D: Oké.

I: Heeft u nog aanvullingen of opmerkingen.

D: Nee ik ben benieuwd wat eruit komt.

I: Ja. Wilt u een samenvatting ontvangen als ik klaar ben?

D: Ja. Maar dan krijg ik de uitnodiging wel. Ik vind het wel leuk om uh... om bij jouw presentatie te zijn straks, toch? Dat duurt nog even he, denk ik.

I: Ja, dat doe ik nog wel.

D: Ja, maar dat duurt nog even.

I: Oo ja, dat duurt nog even.

Ethiekdocent

- I: *Uuhh... ik zal even vertellen wat mijn afstudeeropdracht is.*
- D: Ja, graag ja, even de context.
- I: *Want in de stal hebben ze protocollen ontwikkeld, waarmee ze... dat hebben ze dit schooljaar ontwikkeld en die willen ze gaan implementeren en gebruiken tijdens de het gebruik in de stal. En uiteindelijk willen ze ook een interne audit op gaan stellen om te controleren of nog voldaan wordt aan die protocollen. En ik ben bezig gegaan met twee protocollen, procedure gebruik levende dieren in onderwijs en procedure gebruik dode dieren in onderwijs. En ik ben... mijn opdracht is eigenlijk om informatie te bundelen zodat zij dadelijk, zodat de stalbeheerder dadelijk een audit kan op gaan stellen.*
- D: Ja. Maar dan is er.... Die protocollen zijn er al en jij gaat nu... je hebt protocollen en wat is jou stap.. jou stap is nu hoe gaan die protocollen, hoe kunnen die het beste in de praktijk worden toegepast of zijn die protocollen volledig?
- I: *Ja, en meer kijken is het volledig en werkt het ook in de praktijk zoals men verwacht.*
- D: Oké.
- I: *We kunnen wel iets heel moois bedenken, maar als de gebruiker het niet snapt, dan houdt het daarop. Dus ik ben een beetje die dingen waar het allemaal mis kan gaan, ben ik op onderzoek uitgegaan. En hopelijk kan de stalbeheerder dadelijk met mijn informatie een audit op stellen.*
- D: Oké. Nou..
- I: *Dat is duidelijk?*
- D: Ja, dat is duidelijk.
- I: *Heeft u de protocollen nog doorgelezen?*
- D: Ik heb ze doorgescand moet ik zeggen. Ik heb gewoon even gekeken en uhh... want het gaat.. ik wist niet precies wat mijn bedoelingen was. Moet ik op alles commentaar geven, of wat was de bedoeling?
- I: *Nou, ik heb ze wel meegenomen. Dit is de levende dieren en dit is voor de dode dieren. De linker voor u is de procedure en in die procedure wordt verwezen naar deze onderdelen.*
- D: Ja.
- I: *Ja, ik heb wat vraagjes over een aantal doelen, maar als u...*
- D: Probeer maar.
- I: *Dan kunt u de tijd nemen om het door te nemen.*
- D: Nee, nee, ga maar eens even zoals jij dat, ja... Ik volg jouw gesprek en mijn verhaal komt vanzelf.
- I: *Ja. Een van de doelen is om alternatieven te implementeren in gebruik levende dieren en uhh... ik zal trouwens nog even kort toelichten wie de gebruikers zijn van die protocollen. Dat zijn voornamelijk docenten en voornamelijk docenten diermanagement, milieukunde en kust en zeemanagement. (02.58) Dus... en mijn vraag is eigenlijk, ze willen dus alternatieven implementeren, maar weten dan de gebruikers ook wat een alternatief is denkt u?*
- D: Dat... ze willen alternatieven.. even kijken, de docent wil dat. Of wil...
- I: *Het is een doel van het protocol.*
- D: Het protocol wil dat. Het protocol wil dat er naar alternatieven gekeken wordt. Dan moet je ervan uitgaan dat de docent dat niet weet.
- I: *Ja, en waarom moet u er dan vanuit gaan?*
- D: Omdat meestal de gebruikers weten, ik doe dit met dat dier. Ik heb bepaalde doelstellingen om dat dier te gebruiken. En men richt zich niet zoveel op die alternatieven. Men richt zich er niet op. En ze zijn soms ook heel moeilijk te verzinnen, alternatieven. Dus uhh... je moet ervan uitgaan, dat als je op een protocol zegt wat zijn de alternatieven, dat ze daar niet naar gekeken hebben, tenzij je een systematic review eist van ze. Weet je wat dat is?
- I: Ja.

- D: Dus als je dat niet eist, dan zeggen ze weet ik niet en men gaat ook niet snel een alternatief erin zetten. Want men heeft een bepaald idee, zo moet het practicum eruit zien, dat vind ik belangrijk en dan gaat dat alternatief niet zo snel erin komen.
- I: *En als je er nu een lijst bijgeeft met mogelijke alternatieven?*
- D: Ook niet.
- I: *En waarom ook niet?*
- D: Omdat het... de vraag is van: je moet je afvragen wat zijn de leerdoelen en de leerdoelen zijn niet alleen kennis, maar ook ervaring opdoen met dit dier. Of ervaring met dissectie of ervaring met what ever. En wat blijkt uit de praktijk, dat uh.... Alternatieven doorgaans niet door de gebruiker zelf wordt aangegeven. En als je, als je een alternatief aangeeft, dan moet dat heel concreet zijn. Dan moet je niet zeggen denk aan computermodellen of denk aan een aardappelproef. Het moet heel concreet zijn, anders gaan ze daar niks mee doen (05.17)
- I: *En uhh..*
- D: Dus ze moeten eigenlijk al in het hoofd van de docent zitten en als het in het hoofd van de docent zit, dan heeft die er al naar gekeken, want hij vraagt dieren aan. Er is dus kennelijk geen alternatief, want hij heeft het al overwogen. Of hij vraagt dieren aan en is niet geïnteresseerd.
- I: *En hoe kan de stalbeheerder dan erachter komen, tussen die twee verschillende gebruikers?*
- D: Ik denk dat de stalbeheerder het initiatief moet nemen door te zeggen: bepaalde proeven worden hier gedaan, bepaalde diergebruik wordt hier gedaan en ik ga zelf een systematisch review doen over de alternatieven en ga dan met die alternatieven met de desbetreffende docent bespreken. Dus het initiatief moet niet van de docent komen. Laten we het zo zeggen.
- I: *En de docent moet wel aangeven of die alternatieven overwogen heeft in het protocol. En vaak wordt dan alleen ja nee ingevuld.*
- D: Ja.
- I: *Uhh.. de stalbeheerder heeft dan wel te kennen gegeven dat ze dan erop ingaat van hoe heb je dat dan gedaan? Is daar dan... kan zij daar dan onderscheid in vinden in die twee type gebruikers?*
- D: Ik denk ik denk.... Uhh.... Ik denk dat dat vanuit de docenten niet zo gaat werken. Dan moeten ze ook nog aangeven waarom ze dat hebben gedaan. Dan moeten ze ook nog eens verantwoorden die alternatieven. Dat gaan de gebruikers doorgaans niet doen. Dus het is juist aan de stalbeheerder of de IvD: die denkt hé, ik vind dat programma niet zo leuk of ik heb mijn twijfels daarover, ik ga zelf zo'n systematisch review doen en ga kijken naar alternatieven en dat die slag dan bespreken met de onderzoeker. Dus de stalbeheerder moet het initiatief nemen.
- I: *Ja.*
- D: De onderzoekers, de docenten... uitzonderingen daargelaten.
- I: *Ja. Denkt u niet dat dat heel veel tijd en energie van de stalbeheerder vergt.*
- D: Dat is ook zo. Maar anders kost het heel veel tijd van de docent.
- I: *En die zijn niet....*
- D: Dat denk ik niet. De ervaring leert dat als men een idee heeft dit is goed, zo wil ik het gaan doen, dat men daaraan vast houdt, totdat iemand anders aan komt zetten met he is dit geen goed alternatief. En de stalbeheerder moet niet alle alternatieven gaan onderzoeken, die moet alleen die onderzoeken waarvan zij denkt: he, ik ben er niet helemaal gerust op, daar ga ik eens even op door. Dus dan zit je denk ik op.... Binnen het van Hall op één systematisch review per jaar.
- I: *Ja. En dan zou er iets meer input van de stalbeheerder in moeten komen.*
- D: Ik denk dat je niet te veel moet verwachten van de gebruikers van het protocol.
- I: *Ja. (08.10) Oké. Uhhm... weten dan de gebruikers dan ook niet wat voor soort alternatieven ze dan kunnen implementeren? Ik bedoel je hebt ook alternatieven voor vervanging, maar ook voor vermindering en verfijning.*
- D: Je moet er van uitgaan dat dat niet is.

- I: Ja.*
- D: Ja, nee maar. Er is al hele lange tijd... er is een nationaal centrum voor alternatieven he. Het nationaal kenniscentrum voor alternatieven is al jaren bezig en wat blijkt dat de mensen op de werkvloer, ja, er eigenlijk niet zo zeer mee bezig zijn. Dus als je de DEC hebt, die ziet al die protocollen van de onderzoekers, en dan zijn ze eigenlijk niet bezig met die alternatieven. Er is een clubje mensen die zijn bezig met alternatieven, die moet het voorwerk doen. Die moeten eigenlijk dat stukje dat zij moeten doen de onderzoeker, dat moeten andere mensen eigenlijk even voor hun doen. Dan gaat dat werken. Maar als ik een proef heb met een rat. En de wetenschap, dan kan ik niet nadenken naar een alternatief van die rat. Nee ik wil gewoon die proef doen. En als ik een proef heb voor... voor... nou worden er niet zware proeven gedaan voor het onderwijs, maar goed uhh... dan doorgaans is mijn ervaring nogmaals dat de gebruiker niet op zoek gaat naar alternatieven.*
- I: Oké.*
- D: Dus het moet van de andere kant komen en als van Hall dat mooi vind, of de stalbeheerder vind dat belangrijk, dan moet de stalbeheerder dat enigszins doen.*
- I: Ja. En uhh.. nou heb ik nog één vraag daarover. Want denk u wel dat die procedure eraan bijdraagt dat die alternatieven worden geïmplementeerd?*
- D: Kijk, dat is ook weer de vraag. Kijk weet je wat het probleem is. Welke... het achterliggende probleem van die protocollen is... je moet je afvragen is het leuk om die protocollen in te vullen? Is het leuk? Wat denk je?*
- I: Ik heb al vernomen dat het al veel werk kost.*
- D: Dus, is het leuk of niet leuk?*
- I: Ze ervaren het niet als leuk nee.*
- D: Precies. (10.29) En op het moment dat je dus iets maakt wat niet leuk is, dan gaan mensen daar ook geen aandacht aan besteden.*
- I: Maar kan je dan wel zorgen dat het leuk gemaakt wordt?*
- D: Dat is een tweede, dan moet je zeggen dan gaan we het leuk maken.*
- I: Dat is wel mogelijk.*
- D: Dat is de mogelijkheid. Dan moet je zeggen, je moet het leuk maken door twee dingen. Je moet het leuk maken door... door alleen maar te vragen wat strikt noodzakelijk is. Dus door de lijst helemaal in te korten tot die vragen die... want hoe langer des te minder leuk wordt het. Probeer het heel overzichtelijk te maken. He, dus dat je gegevens in een tabel moet invullen. Dan moet je maar één tabel invullen en niet vier vragen achtereen. Dat zijn allemaal dingen, hoe maak ik iets makkelijk. Ja, je maakt iets niet leuk... net als de belastingdienst. Je maakt iets niet leuker, maar je maakt het wel gemakkelijker. Dus gemak is het ene. Dus als iets ongemakkelijk is, heel veel pagina's gaat niet werken. Het is goed dat het er is. Het is goed dat je even dit soort punten op een rijtje hebt gezet. Dus een basis, maar dit, zoals het er nu is, moet je je afvragen is dit leuk in de praktijk. En dan moeten mensen 10 stappen, 13 stappen doorlopen. En op het moment dat ik bij stap 12 ben weet ik niet meer wat stap 5 is.*
- I: Ja.*
- D: Ja. Dat gaat de la in. Dus één maak het heel gemakkelijk. Dat is de moeilijke opgave. Tweede moeilijke opgave is, waarom is dit belangrijk?*
- I: En moet je dat dan kenbaar maken aan de gebruikers?*
- D: Ja, waarom is dit belangrijk dat ik dit formulier invul?*
- I: Ja, wat is dan je doel daarmee?*
- D: Nou, ja je kunt dat uhh... je kunt dat... of je dwingt dat af. Iedereen moet al die stappen volgen en dan sta je met een stok achter de deur en he, met een zweepje. Maar dan krijg je een grimmige sfeer. Want dan gaan mensen het alleen maar doen omwille van de procedure. Dus het zit niet in hun hart. Dus dat moeten we ook niet hebben. Trouwens, dat kan ook wettelijk niet. Want wie heeft hier de macht om dat tegen een docent te zeggen. Dus je moet het eigenlijk zo omvormen dat het mooi is dat dit er is. En dat het goed is dat dit er is. En dat moet eigenlijk ook terug komen in de ervaringswereld van die persoon. Zo moet je het*

- ervaren, als ik het zo doe, dan gebeuren dingen sneller of dan krijg ik een hogere kwaliteit. En als ik het niet zo doe, dat het dan niet gaat lukken.
- I: *Ja. En hoe kan je dan die beleving dan veranderen? Doe je dat dan direct in het protocol?*
- D: Nou, in ieder geval zoals ik al zei, waar mensen vreselijk tegen aan hikken steeds, er zijn een heleboel vragen. (13.40) Dit.. dit is al meteen al dodelijk. Strikt gezien hoor. Jemineetje. Daar hebben mensen absoluut geen zin in. Ja, en dat is... dat geldt over de hele wereld, tenzij je natuurlijk in kachi's land en die vind het heel belangrijk om in te vullen. Nee. Dan moet je al die formulieren moeten erin gezet worden en voor wie doe ik het eigenlijk. Doe ik het voor de stalbeheerder? Nou, heeft die een probleem, laat die het maar invullen toch.
- I: *Ja. Maar dat kan je dan ook meteen kenbaar maken op de eerste pagina van dit protocol? Het is belangrijk om dit in te vullen, want...*
- D: Dat lijkt me sowieso heel belangrijk, van waarom is dit belangrijk. En waarom moet ik dit dan invullen. En als de stalbeheerder dit heel belangrijk vindt, dan gaat de stalbeheerder dit maar invullen. Ik doe die proef daar en de stalbeheerder gaat er dan naast staan en die vult dat gewoon voor mij in. Dan heeft die de gegevens, de dataset uiteindelijk. Dat heeft de stalbeheerder nodig.
- I: *Ja, dat is wel duidelijk.*
- D: Ja, maar dat is wel een enorme crucs. Ik heb wat meegenomen, iets voor jou. Kijk, weet je, dit zijn eventjes wat sheets, afgelopen vrijdag heb ik dat bij een IvD klembord gedaan. Deze sheets mag je wel... dit is bijvoorbeeld in Groningen. Dit is in Groningen hoe het voorheen was. Ja, dan kwam de onderzoeker en die kwam naar frontdesk en dan werden allemaal stapjes genomen om uiteindelijk tot de uitvoering te komen. Dus men heeft bedacht, dat moeten we niet doen. We moeten een ander systeem, we hebben een IvD en de IvD is nu eerst, dat we gezamenlijk bij elkaar komt. Ja, dus niet de stapjes onderling, maar samen naar elkaar komt en gezamenlijk plant die uitvoering. (15.38) Waarom is dit nou belangrijk, omdat het belangrijk voor die onderzoeker is. Dat van te voren eigenlijk de afspraken gemaakt worden en dat deze route korter, sneller en hoogwaardiger is dan al die stapjes. Dan heeft de onderzoeker daar wat aan. Dan gaat de onderzoeker meewerken. Dan denkt die, dat is kassa, dat is handig. De onderzoeker gaat niet meewerken aan alle soorten belemmeringen en bureaucratie en vul-in-dingetjes, afvinken en uhh... Dat houdt op een gegeven moment op, en het is niet in zijn belang maar alleen maar in het belang van anderen. Dus je moet eigenlijk iets verzinnen.... Ik heb hier iets anders neergezet. Je hebt hier de wettelijke bepalingen, nou dit is blauw en dit is groen en dat komt hier zo bij elkaar uit. Dit zijn de wettelijke bepalingen, de wetten, de EU... en die schrijft gewoon voor dat er een IvD moet komen. Dat is echt een externe motivatie. Dat komt van Europa, hoe moeten we dat gaan doen. We vinden het niet leuk, maar.... Maar je moet proberen een protocol te maken dat interne motivatie heeft. Dat er een praktijk is en samen met die praktijk gaan we samenwerken naar beter resultaat en beter dierenwelzijn. Dan kijken we samen naar competentie en middelen. Waarom, omdat die praktijk... hier gaat het om. Die wetenschapper wil alleen ditte (resultaat). Het interesseert zicht helemaal geen bal, die wil alleen dit. Dus ook die docent, die wil gewoon goed onderwijs.
- I: *Ja.*
- D: Ja, natuurlijk hebben we ook dierenwelzijn, maar in feite gaat het gewoon om het onderwijsprogramma. Dit interesseert hun geen bal. Dus maak nou iets wat dit heel leuk is en heel mooi is en direct aansluit aan de praktijk en tevens voldoet aan die externe doelstellingen. Dat is heel moeilijk, maar zo moet je proberen te oriënteren. Zo doen wij dat nou binnen RuG, want ik ben met de IvD bezig, dat wist je he.
- I: *Ja.*
- D: Ik ben met de IvD in Groningen bezig. Ik kijk gewoon intern, dan zijn dit soort dingen, begrip, volledigheid, doorstroming, optimaliseren van het wetenschappelijk resultaat, welzijn, samenwerking, he. Registratie en lering. Hoe kun je nou dus leren. Nou dat zijn leuke doelen, van nou oké. Daar haal ik voordeel bij. Deze doelen registratie, audit, ja dat zal mij een worst

- wezen. Nou de vraag is nu, al die protocollen die jij hebt gemaakt, zit dat meer aan deze kant of meer aan die kant?
- I: *Ja, het zit momenteel meer aan de externe kant.*
- D: Ja. En daarom gaat het denk ik niet werken. Maar je kunt het niet oplossen, want het is wel hartstikke moeilijk, maar het is wel een oriëntatie in je onderzoek. Nou, wacht even, ik heb mennis en misschien komt daar uit... aan jou de slag om te bepalen, gaat dit werken of niet. Nou je hebt ook andere interviews gedaan. Misschien wat ik zeg en met deze plaatjes kom je er achter, ja, ja, dan moeten we dat toch maar even anders insteken. Nou dan is dit hele nuttige... en wij zijn... nou, dit is het laatste, dat mag je hebben. Maar dit is de IvD in Groningen, wij proberen echt even de drie cirkel te maken. He, dat de praktijk, de proefdierkundige, de onderzoeker en de uhhh... bij elkaar de IvD vormen. Maar waarom moeten ze bij elkaar zitten?
- I: *Om de lijn korter te maken.*
- D: Ja, om die onderzoeker. Waar is die onderzoeker, hier. Om die onderzoeker.. die denkt als we bij elkaar zitten, dan ben ik sneller door mijn project heen. Dan als er wij-zij ontstaat. Dus dan maak je de IvD een wij-ding. En niet een wij-zij-ding. En dit is een wij-zij-ding.
- I: *Ja, helder.*
- D: En daar krijg je alleen maar frustratie mee.
- I: *Oké. Ik heb ook nog vragen over uhhh... het waarborgen van het dierenwelzijn. Dat is ook een doel van het protocol. (19.54)*
- I: En mijn vraag is wie verantwoordelijk is voor het waarborgen van het dierenwelzijn?
- D: Ja, uhh.. je hebt eerste verantwoordelijke en eindverantwoordelijk, hè.
- I: Ja.
- D: Je hebt altijd wie is eindverantwoordelijke en wie is verantwoordelijk. Ik denk er moet altijd een eindverantwoordelijke zijn en uhh.... Maar nog mooier is natuurlijk dat diegene die de proef of die van het onderwijs verantwoordelijk is, het aanspreekpunt, de eerste verantwoordelijke.. die heeft ervoor te zorgen dat het welzijn van de dieren goed is. Die moet je bij de werkvloer zetten. Vind ik.
- I: Ja.
- D: En niet afschuiven bij iemand. Dus niet dat ik dadelijk een stukje onderwijs ga doen en het gaat mis, dan zeg ik ja, maar Corine is degene die verantwoordelijk is voor het welzijn zeg maar. Ik dacht dat zij dat gaat worden. Tenminste, zij is dierenarts van de IvD en meestal is de dierenarts dan... Corine is dan verantwoordelijk. Nee, dat moet je niet hebben, jij bent verantwoordelijk. Als een student een proefje doet in de stal, dan is de student verantwoordelijk.
- I: Ja, de eerste verantwoordelijke?
- D: Ja, en die krijgt vreselijk op zijn donder als er iets met de dieren is. Dan heeft hij maar van te voren goed te bedenken wat doet hij met die dieren. Dus je moet de druk helemaal leggen bij de eerste verantwoordelijke en dan is heel ver weg... maar dan heb je ook weer te maken dat je hier moet gaan zitten. Hier moet je beginnen, dat is mijn insteek eerst. Dus dit is de docent of de student.
- I: Ja.
- D: En hier zit Corine bij wijze van spreken. He, hier zit de eerste verantwoordelijke en de eindverantwoordelijke. Dus dit voor de wet moet de verantwoordelijke zijn. Dus die hebben we, maar leg dan heel sterk hier neer, dat je van te voren moet zeggen, wat gaan we met die dieren doen, wat zijn die risico's eraan verbonden? Wat zijn de verwachtingen? Dus niet alle risico's opnoemen want dan krijgen we een risico-analyse. Maar wat zijn nou echt de... waar verwacht je uhh.... De mogelijke knelpunten en hoe ga je ze oplossen op het moment dat die zich voordoen.
- I: En wie is er dan... wie houdt er dan controle op of het dierenwelzijn wordt gewaarborgd?
- D: Nou, ik denk sowieso dat er op de eerste plaats een dierenwelzijnsdagboek moet komen. Dus alles wat je met dieren doet, dat moet degene die dat doet een welzijnsrapportje invullen. Kort, kort, kort, niet veel vragen. Heel kort één tabelletje, dus je moet het zomakkelijk mogelijk maken, want anders gaat het niet werken. Dan raffelt men het af en dan krijg je het ene formulier wel goed ingevuld, en het andere niet goed ingevuld. Dus maak het zo simpel mogelijk, dan krijg je standaard antwoorden.

- I: Ja.
- D: En dat is heel simpel en eenvoudig het wel zijn van uhh... even kort het doel, hoeveel dieren, wat is er gebeurd en wat zijn de bijzonderheden.
- I: En hoort dan ook iemand dat welzijnsdagboek dan te controleren?
- D: Dat moet dan ingeleverd worden.
- I: Bij de stalbeheerder dan?
- D: Bij de stalbeheerder.
- I: En die kijkt dan daarna?
- D: Ja, want dat zijn denk ik wel sowieso even dingen die je samen als student of de docent samen met de studenten, dat je even bekijkt is alles goed gegaan. Hè. Natuurlijk bij de DEC-aanvraag wordt natuurlijk al bepaald, bij de DEC-aanvraag wordt al bepaald wat: hier zijn de risico's, knelpunten, ja, voor wat we verwachten. Let daar op. Nou, dat geef je de docent mee, ja. En daar heeft die voor te zorgen.
- I: En weet de docent dan ook wat dierenwelzijn inhoudt? (23.49)
- D: Dat mag ik wel hopen want anders moet die met zijn handen niet aan dieren zitten.
- I: *Oké. Ja. Omdat ze dan ook neem ik aan niet kunnen waarborgen dat het welzijn goed is?*
- D: Nee, ja. Je moet verstand hebben van dieren, anders moet je niet met je handen aan het dier zitten. Dus ik vind dat degene die dat doet in ieder geval competent zijn in dierenwelzijn en diergezondheid. Dat wil zeggen basiscompetent. Je moet niet dierenarts zijn, maar je moet competent hebben in een goed oog hebben voor het dier. Nou, de meeste mensen zijn dat, die hebben een artikel 9 cursus gevolgd of hebben artikel 12 bevoegdheid. Dan zit dat in die bevoegdheid. En iedereen die de 9/12 niet heeft moet blijf geven van competentie.
- I: *En weten ze dan ook dat dierenwelzijn samenhangt met het implementeren van alternatieven en het ongerief dat de dieren ondervinden?*
- D: Jawel, maar de vraag is in deze situatie, in een onderwijssituatie is het ongerief één maximaal. Dus eigenlijk laag. Dus dan is die vraag niet zo relevant verfijning en vermindering, toch?
- I: *Nee, ja. Als de ongeriefscore maar één is, dan niet.*
- D: Nee. Maar ik weet niet.. heb jij inzicht wat voor proeven er allemaal gedaan wordt?
- I: *Uhh... ik heb er geen zicht op. Ik weet wel dat er geen zeer hoge ongeriefscores plaats vinden omdat daar ook de capaciteit niet voor is. Maar tot hoever...*
- D: Kijk, wel als je bepaalde ingrepen doet, dan is het ongerief hoger. Maar dan zijn ze eigenlijk ook niet meer te verfijnen. Dus eigenlijk in een onderwijssituatie behoort het zo te zijn dat verfijning eigenlijk niet relevant is. Meer in een academische setting.
- I: *Oké. Hebben de gebruikers dan wel voldoende kennis over het dierenwelzijn?*
- D: Nou, ja de gebruikers, ik neem aan dat de docent artikel 9 of artikel 12 competent is. En die stuurt de studenten aan. En die stuurt ook studenten aan met betrekking tot dierenwelzijn. Als die dat niet doet, dan komt die de volgende keer de stal niet meer binnen. (26.17)
- I: *Oké.*
- D: Dat maakt het heel eenvoudig. Dus niet allemaal dingen invullen, bepaalde dingen wil je gewoon niet zien. Dus wat je ook kunt doen, je kan een ander formulier... bepaalde wettelijke dingen moeten wettelijk geregeld zijn, maar je kunt zeggen: dit willen we allemaal zien. Dat is heel veel invulwerk, maar je kunt ook zeggen we doen dit weg en deze vijf punten willen we niet zien. Wat er ook gebeurd, dit willen we niet zien.
- I: *Ja.*
- D: En dan maak je het heel duidelijk. En als we het wel zien, dan heb je een heel groot probleem. Moet je eens kijken, dan kunnen mensen ineens zich wel aan die vijf punten houden die we absoluut niet willen zien. In plaats van 60 punten die we wel willen zien. Dat is een andere manier van kijken, en dat maakt het ook duidelijk voor iedereen.
- I: *En uhh... wat voor problemen verwacht u dan als het gaat om het waarborgen van het dierenwelzijn?*

- D: Nou, kijk waarborgen van dierenwelzijn heeft in ieder geval te maken met transparantie. Dus je moet weten wat er gebeurt, maar je moet ook de uhh... de relevantie weten van wat er gebeurt. In de zin van ik moet niet alles opschrijven. Dus je moet alleen die punten opschrijven die er toe doen. En natuurlijk moet je wel.. altijd moet je zeggen ik doe iets met dieren, hoe zijn de dieren erin gegaan en hoe laat ik ze achter. Dat moet even kort samengevat worden. En op het moment dat er een discrepantie is, he, dus een grote discrepantie tussen hoe het begint en hoe het eindigt. Dan automatisch even gezegd wordt, een protocolletje geschreven wordt, dan wordt de stalbeheerder erbij gehaald of de dierenarts.
- I: *Dus dan moet er nog een nieuw protocol komen?*
- D: Ja, maar dat is een hele korte. Want op het moment dat er een afwijking is, dan stalbeheerder informeren. Het liefst nog gewoon de stalbeheerder en dan kan de stalbeheerder verder bepalen ga ik nu een stap verder met de dierenarts of niet. Maar niet een protocol weer schrijven, maar als dingen... als er in het formulier verschillen zijn, dan staat eronder stalbeheerder. (28.29) Dan is dat gedekt en dan neemt de stalbeheerder, dan neemt de stalbeheerder het voor dat moment weer over.
- I: *En uhh... denkt u wel dan dat ter voldoende informatie wordt verstrekt over hoe de gebruikers het dierenwelzijn kunnen waarborgen?*
- D: Nou, weet je.. het zou natuurlijk wel... dat is wel zo, de stalbeheerder zou natuurlijk informatie geven, heel kort en visueel. De studenten je bent nu bezig met konijnen, dit zijn de vijf do's en dit zijn de vijf done's. Ja, zet dat bij wijze van spreke, hang dat op.. in het verblijf. Dat als je het verblijf binnen komt dan heb je even de do's en de done's. Dan is het daarmee afgedekt en iedere keer dat je het verblijf binnenkomt zien de studenten dat. Uhhh... ik denk dat het dan heel belangrijk is dat de docent dat dan even bespreekt de do's en de done's, maar dat is de stalbeheerder. De stalbeheerder moet er dan niet vanuit gaan dat andere dat al hebben. De stalbeheerder moet uhh... hoe noem je dat een soort flyer maken met welzijnsinfo.
- I: *Ja.*
- D: En dan soort specifiek. Ieder dier heeft welzijnsinfo en dat bestaat niet meer dan een half a4-tje.
- I: *En dan kan ze dan gewoon het beste bij de stal neerhangen?*
- D: Ik zou zeggen, in het verblijf of dat je even op het moment dat de groep studenten binnenkomt: even jongens we nemen ze goed door, de vijf do's en de done's. Dan ben je al gedekt voor 80, 90% voor je welzijn. Heel eenvoudig, heel effectief ook.
- I: *En na afloop van het project moeten ze ook een welzijnsevaluatieformulier invullen.*
- D: Ja. Maar... dan moet je eigenlijk alleen maar iets gaan evalueren als er iets te evalueren valt. Dus gaat gewoon wel even kijken in het welzijnsdagboek, het begint en eindigt, zijn er bijzonderheden? Dat is al een evaluatie. Op het moment geen bijzonderheden, klaar.
- I: *Dan zou je zeggen, dan hoeven ze niet zo'n heel formulier moeten in te vullen?*
- D: Nee, joh, nee. Dat is toch niet leuk. Geen bijzonderheden, dan wel een heel formulier invullen.
- I: *Wie bepaalt dan of dat formulier dan wel of niet ingevuld zal worden? (30.51)*
- D: Dat is de verantwoordelijkheid en het gezonde verstand van de docent. Want anders krijgen we weer een bureaucratisch ding. Ja, en dan krijgen we van alles en nog wat. En dan moeten we weer controleren en wie controleert dan degene die moet controleren?
- I: *Ja.*
- D: Dus je gaat er gewoon vanuit.. het belangrijkste is... nogmaals ik blijf erop hameren dat we een met zijn allen een gezonde praktijk hebben, waarin dieren op een fatsoenlijke manier worden gebruikt maar geen welzijnsaantasting. Dat is de basis. En dit is een middel, maar op het moment dat het middel niet voldoet omdat het te complex is. Dan moet het middel weg. Het gaat, het gaat niet om protocollen. Een protocol is geen doel op zich, een protocol is een....

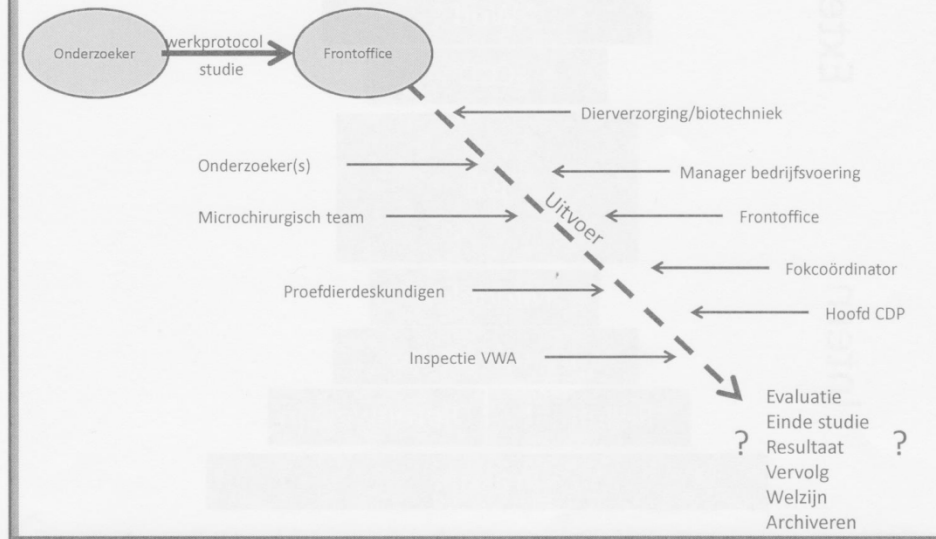
- I: Een hulpmiddel.*
- D: Een hulpmiddel. En wat willen we nou? We willen zeker weten dat we garanties hebben, kunnen we dat op een slimme manier doen? De garantie dierenwelzijn, bijvoorbeeld door een dierenwelzijnskaart. Zoals een specifieke dierenwelzijnskaart te maken, met tips en ja, done's. Uhh.. door op een uitnodigende en makkelijke manier mensen te laten evalueren, dat is het leukste. En anders gaan ze het niet doen.
- I: Want er wordt ook een terugkoppelingsgesprek gehouden met de gebruiker en de stalbeheerder, uhh... speelt dat dan nog een rol in het waarborgen van het dierenwelzijn?*
- D: Kijk, ook hier weer. Die terugkoppeling alleen als het functioneel is, je moet niet een gesprek beginnen, zo nou, we gaan nu een terugkoppelingsgesprek houden. Nou, hoe ging het? Het ging goed. Het ging goed. Oké dank u. Terugkoppelingsgesprek. Weet je je ziet gewoon in je welzijnsdagboek.. dat is belangrijk, je moet wel dingen transparant, he je moet even zeggen, ik was daar. Sowieso voor de hygiëne, ik was daar aanwezig. Dit heb ik gedaan bij deze dieren en daarna oké. En op het moment dat het oké is, waarom zou je dan terug koppelen als het oké is? Ga je nog een zaaltje afhuren om aan een tafel te zitten, zo hoe ging het, Oké, dan is het oke. Dus die terugkoppeling moet je ook zo makkelijk mogelijk maken (33.07)
- I: Oké. Ik heb ook alleen nog vragen over de procedure gebruik dode dieren in onderwijs. Want een van de doelen daarvan is om informatie te verstrekken over alternatieven. Maar mijn vraag is dan, er is zoveel informatie over alternatieven. Wat moeten ze dan aan informatie verstrekken? Wat voor soort informatie?*
- D: Voor het doden van dieren?
- I: Nee voor procedure gebruik dode dieren. Dus dan.. in die procedure ga je een snijpracticum met ratten bijvoorbeeld...*
- D: Ja. Ja.
- I: En dan is een van de doelen informatie verstrekken over alternatieven.*
- D: Maar dat doe je toch daarvoor en niet daarna of tijdens?
- I: Uhhmm...*
- D: Oo, dit is gewoon een alternatief voor het dissectiepracticum? Dit is niet een protocol voor de doden dieren, maar het is gewoon een protocol voor een dissectiepracticum?
- I: Het protocol voor het gebruik om dode dieren te mogen gebruiken.*
- D: Oké. Ja.
- I: En het doel van dat protocol is... dat ligt daar ook trouwens.*
- D: Dan moeten ze dat wel anders noemen. (34.23) Oo nee, gebruik dode dieren in het onderwijs. Ja, oké.
- I: En dan is een van de doelen alternatieven... te informeren over alternatieven.*
- D: Ja.
- I: Ja, en welke informatie moeten ze dan, over welke informatie moeten ze dan informeren?*
- D: Nou, dat moet uit de vraag komen die men heeft. Dus welke vraag speelt er in de praktijk over dode dieren.
- I: En kom je dan achter die vragen voor...*
- D: Wat zijn die problemen in de praktijk die er jou en de stalbeheerder er toe aanzetten om het protocol dode dieren te maken?
- I: Wat ik heb vernomen was dat uhh... men vaak geen kennis had van hoe ze met dode om moeten gaan en dat daar ook regels in zijn.*
- D: Maar omgaan technisch gezien van uhh.. ze komen uit de vriezer en dus moeten eerst zoveel tijd ontdooit worden. Hoezo om te gaan.
- I: Meer met veilig werken en welke gevaren er aan zitten. Maar een andere reden was ook, de vriezerbeheerder heeft controle over wat er in en uit komt. Die kennis was er ook niet.*
- D: Oo oké. Nou dat is dan een meer... ook hier zou ik gewoon weer zeggen, de stalbeheerder neemt weer het initiatief met een paar regels rondom het gebruik van de vriezer, punt uit. He, dus niemand kan in die vriezer zitten graaien wat die nodig heeft. Daar zet je iemand op. Daar zit iemand op he?

- I: De vriezerbeheerder zit erop.*
- D: Ja, nou, die maakt gewoon een protocol en via de vriezerbeheerder moet dat besteld worden. Dus dat kan niemand anders doen, alleen maar met contact met de vriezerbeheerder.
- I: En hoe...*
- D: Dan veeg je het hele protocol weg, dan hoeft je helemaal niets in te vullen. Met één ding... hoe heet ze ook alweer...
- I: Froukje Timmermans.*
- D: Ja Froukje, nou protocol, bel Froukje.
- I: En moet die dan gaan uitleggen wat de gebruiker moet gaan doen?*
- D: Nee, dan Froukje zorgt dan binnen haar domein als professional.. wat zijn de gevaren van dode dieren, formaldehyde ofzo of de conserveringsmiddelen, hoe weet je wat de gevaren zijn. Maar he, ik denk dat het handigste is... je moet de docent daar niet over laten nadenken, je moet denk ik degene die daar over gaat en die daar competent in zijn heel concreet een paar instructies geven.
- I: Ja. (37.06)*
- D: Dus die vriezer gaat gewoon op slot en Froukje heeft alleen de sleutel bij wijze van. Dan heb je het hele protocol opgelost.
- I: Ja.*
- D: En ook met gevaren, he. Dan worden ook weer duidelijke instructies. Doe ik dit, dan zijn deze twee gevaren, doe ik dit, dan zijn dit twee gevaren... En pak dat dan ook duidelijk in. En maak dan ook een IvD map. Maar in dit soort flyers, dit soort kaarten, de welzijnskaarten voor dieren, welzijnskaarten... of HACCP kaarten bijvoorbeeld, dat zit er gewoon in, dat zit in een mapje, dat is de IvD map. Daar zit dan nie... daar zit dan niet een invul formulieren in, maar daar zit gewoon duidelijke instructies in, zo gaan we het doen, basta.
- I: Ja, en die kaarten, hang je die dan weer op bij de vriezer en het lokaal?*
- D: Nou, ja ik denk sowieso dat iedere docent die zo'n mapje krijgt, en daar waar je hem gebruikt moet je hem ophangen. Want mensen vergeten dat natuurlijk. Ze hebben die informatie nu gezien, maar dan komen ze in de stal en dan weten ze niet meer dat ze die informatie hebben gezien hebben. Dan moet je hem daar hangen, net als hier... niet. Maar waar is de nooduitgang. Je moet ze niet een flyer geven, maar daar waar de nooduitgang is aangeven: nooduitgang.
- I: Ja. Maar voor het gebruik van dode dieren zit je vaak aan practicumzalen verbonden. Maar die practicumzalen worden ook door andere... voor andere doeleinden gebruikt. Moet daar dan standaard zo'n flyer hangen? (38.45)*
- D: Ja. Dat zou ik wel zeggen, in geval van dode dieren geldt dit en dit en dit. In het geval van gevaarlijke stoffen geldt dit en dit en dit. Dus in geval van.. dat zijn gewoon de quickscan instructies. Van dit doe je... Ja.
- I: Oké.*
- D: En dat je dus wel, dat is dan buiten de IvD, technische instructies. Dat heeft niks met de IvD te maken.
- I: Ja.*
- D: He, het heeft ook niks te maken met wettelijke bepalingen. Het heeft meer te maken met interne bedrijfsvoering. Hoe zorgen we nou dat niet iedereen van alles zomaar gaat doen. Het beste is gewoon dat te kanaliseren, en alles gaat via een of twee personen. That's it. Hou het simpel.
- I: Ja.*
- D: Is de boodschap. Hou het absoluut simpel.
- I: Ja. En hoe kan je dan informeren over alternatieven?*
- D: Nou, ik denk dat die informatie er eigenlijk al komt, want... moeten proeven op dode dieren, of practica op dode dieren aangegeven worden in de onderwijsDEC?
- I: Nee. Tenminste op het moment dat de dieren dood aangeleverd worden... Dan niet.*

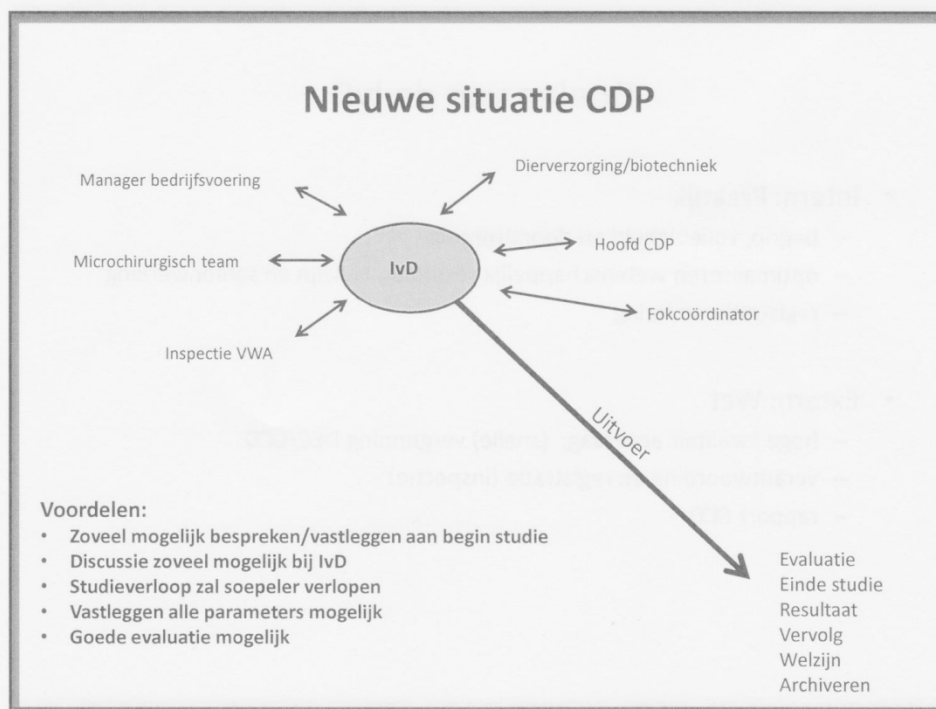
- D: Dan hoeven ze niet bij de onderwijsDEC worden aangeleverd.
- I: *Op het moment dat je de dieren dood tijdens het practicum, dan wel.*
- D: Al die dieren die je, alles wat je aangeleverd... alles wat door de onderwijsDEC komt, daar zijn de alternatieven al bekeken. Dat is onderdeel van die procedures, daar moet je daarna niet meer naar vragen, want dat is al een keer gebeurd. En bij die dode dieren, wat zijn daar alternatieven van dode dieren? Wij hebben zo'n dier... zo'n dier vangen we op, stoppen we in de vriezer met het doel er naar te kijken. Dus wat is het alternatief?
- I: *Een geplastificeerd of een kunstmodel.*
- D: Ja, kan. Maar die zijn wel kostbaar om te maken.
- I: *Ja.*
- D: He, het is dus... er is een verschil tussen.. er is een verschil ethisch gezien, tussen ik maar dieren dood ten behoeve van... of dieren zijn dood en ik raap ze op en ik bekijk ze. Dan is het.. dan is het een ander ethisch traject.
- I: *Maar het is ook mogelijk dat je zegt: ik ga een snijpracticum doen, ik heb zoveel dode dieren nodig, ze zijn er niet, ik moet ze bestellen...*
- D: Dat is wat anders. Want dan is het een DEC.
- I: *Nee, op het moment dat je ze bestelt geloof ik, dat ze dood aankwamen, dan hebben de docenten ook geen artikel 12 of artikel 9 bevoegdheid nodig.*
- D: Ja, dan moet je even kijken. Maar op het moment dat er gewoon dode dieren uhh... ja kijk, op het moment... of iets valt binnen de wet of iets valt niet binnen de wet. Als iets buiten de wet valt, dan kun je altijd nagaan is het... moeten we al dat snijpracticum doen? (41.46) Maar dat is niet aan de IvD.
- I: *Aan wie dan?*
- D: Dat is gewoon aan de opleiding.
- I: *Oké.*
- D: Want he, ik wil bij wijze van spreke de dissectiepracticum doen op een rat, en dan is de vraag van bereik ik met die dissectie mijn onderwijsdoelen. Vinden studenten het leuk zoiets, dat soort criteria gelden dan. Of vinden wij als opleiding belangrijk dat wij ratten gebruiken? Maar dat ligt dan meer op het niveau van de opleidingsdirecteur en het onderwijsteam en alles. Het DM-team. He, wat willen we met elkaar uitstralen, maar het ligt niet op het niveau van de IvD.
- I: *En...*
- D: Maar wel technisch gezien, de organisatie, het gebruik van laboratoria, zoals Froukje en Aldo gaan daarover. Dus dan past dit gewoon in het normale protocol van gebruik van laboratorium. En dat is niks anders.
- I: *Ja, oké.*
- D: Of het laboratorium wordt gebruikt voor milieukunde of dierkunde, dat maakt dan niet zoveel uit. Dan moet je met de laboratoriumbeheerder, de amanuenses afspraken maken. Dat valt buiten de IvD zou ik zeggen.
- I: *Ja. (43.01) En uhh.. op het moment dan, ga ik er even van uit dan hangt de stalbeheerder of de vriezerbeheerder een formulier op van dit moet je doen en dit juist niet. Is dan.. wordt dan voldoende aandacht besteed aan ook het implementeren van die alternatieven?*
- D: Je moet eerst weten wat die alternatieven zijn.
- I: *Ja.*
- D: Ja, en dan kun je pas zeggen ik ga ze implementeren. Maar misschien zijn er wel geen alternatieven. Dan moet je ook niet vragen denk aan alternatieven. Dus alternatieven zijn echt van uhh.. ik heb een vriezer en ik heb een vitrine met plastic modellen. Dan kun je zeggen, nou kijk eerst eens naar die plastic modellen, maar op het moment dat er geen plastic modellen zijn... is die vraag niet zinvol. Om te vragen denk aan alternatieven.
- I: *En als die modellen er wel zijn? Wie moet dan die vraag stellen?*
- D: Hoe bedoel je dan met wie moet dan die vraag stellen?

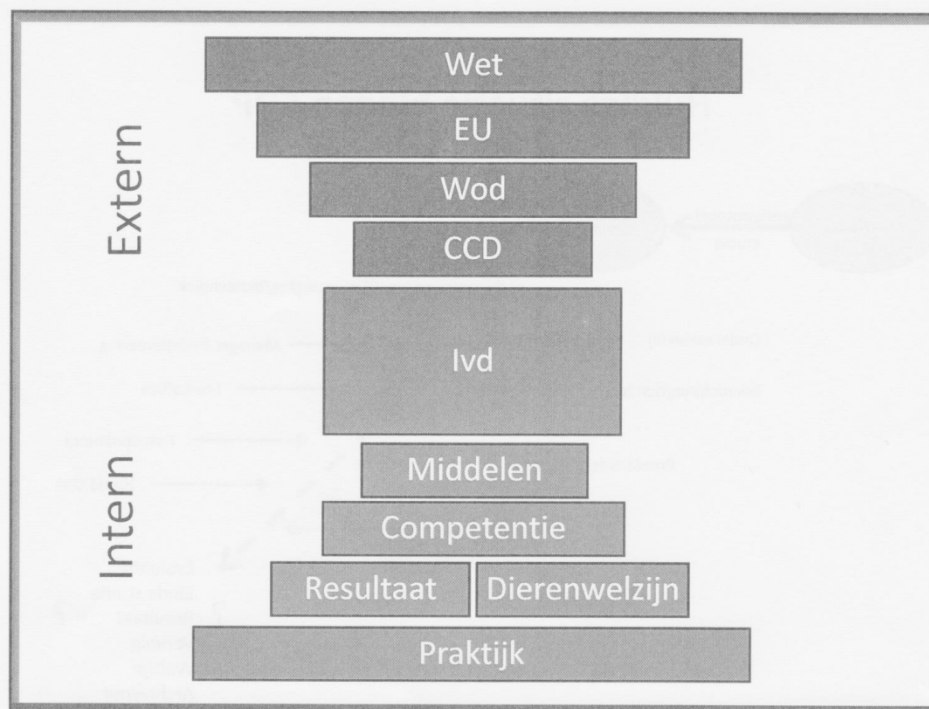
- I: *Is dan de stalbeheerder verantwoordelijk voor dat die kijkt van zijn er gekeken naar alternatieven, of is dat de vriezerbeheerder dat, of de docent?*
- D: Nou, hier zijn die alternatieven helemaal niet aan de orde, omdat die buiten de wet vallen. Dus wettelijk hoeven we daar helemaal niet naar te kijken.
- I: *Oké.*
- D: Dus er is ook niemand verantwoordelijk. Wat wel zo is, als IvD stalbeheerder met de opleidingsdirecteur what ever zegt, wordt het niet eens tijd dat wij van die plastic dingen gaan aanschaffen.
- I: *Ja.*
- D: Of en en. Sommige studenten vinden het prettig om een plastic te krijgen en sommige vinden het heel interessant om echt naar het dier te kijken. Maar dat is allemaal technische uitvoering. Dat heeft helemaal niks met de wet te maken, niks met... wel met het profiel van de opleiding. Willen wij een opleiding hebben waarin wij dieren gebruiken voor dissectie. Maar dat is een vraag buiten de wet. (45.06)
- I: *Oké. Ja, dat was eigenlijk wat ik wilde vragen.*
- D: Ja? Ben je er verder meegekomen of heb ik je nu helemaal....
- I: *Ja.*
- D: Een hele andere kant opgestuurd?
- I: *Nou, ik had vanuit dit inzicht nog niet veel gehoord, dus uhh... ik heb wel dingen gehoord van daar zit ook wat in.*
- D: Ja.
- I: *En dat is soms tegenstrijdig in wat andere....*
- D: Ja.
- I: *Ja, maar dat moet je in schipperen.*
- D: Nou ja, je moet gewoon nu kijken van uhh... ik ben een van de interviewers en je gaat gewoon kijken, en verschillende meningen en je gaat gewoon op een rijtje zetten en daar vloeit wat uit.
- I: *Ja. Heeft u nog aanvullingen?*
- D: Nee, ik heb alles al gezegd. Neem deze maar eens mee, dan kun je er nog in kijken. En uhh... kijk wat vaak is... is het idee dat de ene kant willen wij graag controleren dat gebeurt dat wij vinden wat gebeurd is, maar dan controleren wij gelijk andere mensen. En die andere mensen willen graag niet gecontroleerd worden. Dus daar zit altijd een spanningsveld in. Dus wil je echt medewerking hebben, dan moet je mensen dus niet lastig vallen met..., ze willen niet gecontroleerd worden, maar andere mensen willen controleren. Nou ja, daar zitten wij nog steeds in. Dus nogmaals, ik zou zeggen, ga uit van de praktijk. Dan heb je de best werkende IvD en niet de beste op papier. Papier zegt niks. Prove the puddings in the eating he. Dus hoe die pudding gegeten wordt, niet hoe je die klaar maakt. Of niet. Krijg ik tzt nog je scriptie?
- I: *Ja hoor, dat zal ik doen.*
- D: *Oké.*

Huidige situatie binnen CDP

Nieuwe situatie CDP

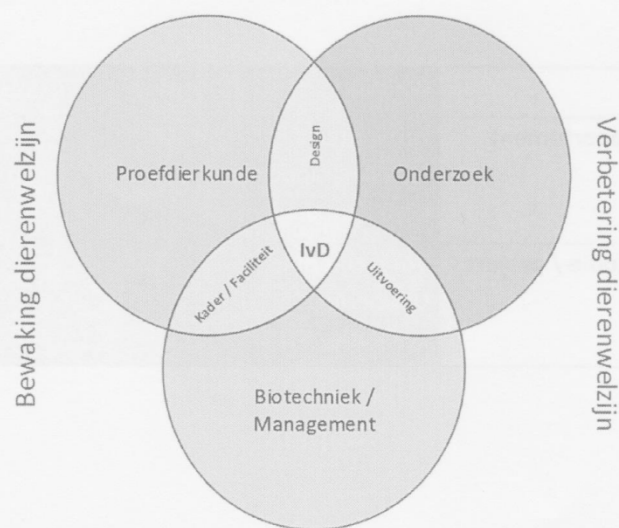
Doelen van de IvD

- Intern: Praktijk
 - begrip, volledigheid en doorstroming
 - optimaliseren wetenschappelijk resultaat, welzijn en samenwerking
 - registratie en lering
- Extern: Wet
 - hoge kwaliteit aanvraag; (snelle) vergunning DEC/CCD
 - verantwoording en registratie (inspectie)
 - rapport CCD

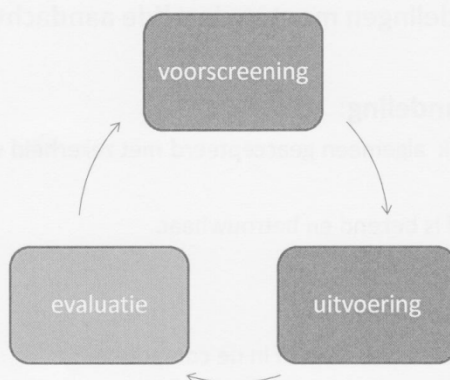
Flow in de praktijk

- Niet alle handelingen moeten dezelfde aandacht krijgen
- **Standaard handeling:**
 - in de praktijk algemeen geaccepteerd met zekerheid van competentie
 - EN
 - het ongerief is bekend en betrouwbaar.
- **Buitengewone handeling:**
 - onzekerheid in acceptatie of in de competentie
 - OF
 - het ongerief is onbekend of onbetrouwbaar.

Intern = Overleg

3 Overlegmomenten

IvD op niveau's

	Praktijk	Wet
IvD Departement	Faciliteiten / ICT Instellingrapportage Conflictmanagement	CCD
IvD Studie / project	Voorscreening Uitvoering Evaluatie	CCD

Gebruiker

- I: *Nou, als ik een vraagje heb, dan kunnen we er even samen naar toe*
- D: Ja, want ik heb ze misschien wel eens eerder gezien, maar om te zeggen ik ken ze allemaal uit mijn hoofd, nee.
- I: *Nee, oke. Dat is duidelijk, dan weet ik dat. Ik zal nog even kort toelichten wat ik aan het doen ben, voor mijn afstudeeropdracht ben ik aan de gang gegaan met deze twee protocollen en Joanna wil graag een interne audit op gaan stellen om te controleren of aan die protocollen voldaan wordt. En voor mij is dan de taak om te kijken of ze alle informatie beschikbaar heeft om een audit op te kunnen stellen. En aan de hand...*
- D: Maar wat wil ze dan precies gaan doen? Een audit aan de protocollen of dat aan de wet wordt voldaan zeker.
- I: *Uhh... de doelen van de protocollen, zij wil graag dat die behaald worden en dat wil ze in de audit gaan uit vinden en dat is onderdeel ook dat aan de wet voldaan wordt.*
- D: Moet worden, maar ook dat het de informatie oplevert denk ik die de IvD nodig heeft om het welzijn goed te kunnen beoordelen neem ik aan en of het ook een handig protocol is voor mensen die het gebruiken neem ik aan.
- I: *Ja.*
- D: Dus die interview je ook allemaal.
- I: *Ja, ik wou graag van u vooral weten hoe u de protocollen, is voor u duidelijk wat gedaan moet worden en uhh... nog een stukje over informatieverstrekking. Daar wou ik het graag even over hebben.*
- D: Informatieverstrekking? Nou, ja dat hoor ik dan wel even.
- I: *Ja. Dan wou ik graag beginnen met het doel transparante werkwijzen handhaven. Want uhh... dan is dit zeg maar de procedure die u moet doorlopen.*
- D: Uhh... heb ik het juiste protocol?
- I: *Oo sorry, ik begin met 3.*
- D: Oo, want daar zat ik eerst al mee. Uhh... die printen ik allemaal uit en toen kwamen ze door elkaar. Dit is 3 en dit is 3a, volgt die daar op. Dit is de algemene?
- I: *Ja, en dan wordt verwezen naar 3a, 3b, 3c.*
- D: Ja, dit is de procedure hoe je dan te werk moet gaan. En dan heb je hier ook 4, die zit er meteen achteraan en daar gaan deze mee verder. Oké.
- I: *Dat klopt. Dan wou ik beginnen met 3 en dan is mijn vraag wat u eerste indruk is...*
- D: Van deze alleen he. Nou ten eerste al dat ze verwijzen naar 4a. Dus de verwijzingen en de termen, daar kan nog wel wat eenheid in. Er komen nog al wat termen in voor, projectvoorstel en dan zit ik te kijken welke is dat. Moet ik dan dit hebben?
- I: *Ja. Klopt.*
- D: Dus ik moet het format studieplan invullen. Dus ik denk dat dat soort termen, die moeten helder zijn. Want daar loop ik ook tegen aan. Ik had wel zo iets, dat zal dit zijn, he, maar uhh... dat zijn vooral dingen die mij opvallen. Ja. Formulier van... het is een hele procedure, ik vind het ook een lange procedure.
- I: *Oké.*
- D: Maar goed, het zal wel zo moeten denk ik, daar ontkom je misschien niet aan. Maar ik vind hem wel lang.
- I: *En wat heeft dat dan voor gevolg?*
- D: Nou dat het lastiger is om bij te houden of om te... of voor jezelf om transparant te hebben... oo dat en dat en dat, dat heb ik niet zo snel in mijn hoofd zitten. Je moet al die formulieren. Het is veel formulieren werk. (03.57) Dat en dan verwijst je ook nog naar die... Ja. Dus uhh.. Nou ja, ik denk dat het handig is net als hier. Bij de uitvoering hoort een kopie van uhh... alle vergunningen die van toepassing zijn, projectvoorstel, dan kun je erachter tussen haakjes zetten formulier 3a, formulier 3e. Misschien is dat dubbel hoor. Maar dat is voor mezelf wel een stukje herkenbaarheid. Maar misschien maakt het ook wel uhh...
- I: *Maar dat maakt de stappen voor u wel duidelijker?*

- D: Ja. En ook dezelfde... hoe heet het... dezelfde naamgeving gebruiken. Ja.
- I: *Is het wel duidelijk voor u wat uw taken zijn als u dit zo...*
- D: Als ik dit zo, als ik dit als aanvrager ga invullen. Ja, lijkt me wel, maar ik heb nog niet... Uhh... maar dan lijkt me dit wel helder. Ik ben er heel snel door heen gegaan, maar in die zin heb ik het niet helemaal helder. Maar ik denk dat dit dan wel helder is.
- I: *En is het dan ook helder uhh... wat de stalbeheerder voor u kan doen zeg maar?*
- D: De stal?
- I: *De stalbeheerder of de IvD.*
- D: De IvD. De IvD moet adviseren, die zegt het kan wel of het kan niet. En dan moet je een protocol en dan moet je eventueel Joanna bijvragen en dan voer je het ook uit. Maar hoe dat precies hierin zit, dat...
- I: *En wat bedoelt u? (06.10)*
- D: Nou ja, je gaat een protocol opstellen, en die voer je ook uit en houd je ook bij. Maar ik denk dat als je... maar goed, dan moet je al deze protocollen erbij langs lopen. Maar dan moet het ook helder worden wat er moet gebeuren bij al die protocollen. Dat vereist nog wel enige studie denk ik. Ja.
- I: *Dat vereist nog enige studie, wat bedoelt u daar dan mee?*
- D: Nou, dat je ook nog echt alle protocollen goed door moet worstelen, dat het niet even zomaar één, twee, drie is gedaan.
- I: *Maar denkt u wel dat de gemiddelde gebruiker daar dan de tijd voor neemt?*
- D: Ja, het zal wel moeten denk ik. Je hebt daar geen keuze. Dus het zal wel moeten, maar misschien wordt het dan wel slordig ingevuld. Het zou kunnen hoor. Ook dit... ik weet niet of daar nog een... ja het werkprotocol moet goed gekeurd worden. En dan komt er een stalrooster. Dus al die.. het projectvoorstel, het werkprotocol, het advies wordt door de IvD gegeven, dus dat hoort er ook bij. Uhh... die moeten aanwezig zijn en moeten goed gekeurd worden en dan kun je ook inderdaad het welzijnsdagboek, zit die er ook bij.
- I: *Ja.*
- D: Je ziet het al, ik ken ze niet uit mijn hoofd. Er is een format voor. Ja, dus die zitten inderdaad... het welzijnsdagboek, waar staat die?
- I: *3f.*
- D: 3f. Nou. Dat is een beetje zoeken.
- I: *En bij dat welzijnsdagboek, is dan, bij punt 10, moet je enkele onderdelen invullen. Is dan voor u duidelijk wat onderzoeksgerichte aandachtspunten zijn?*
- D: Ja, dit moet je formuleren. Ja. Die zijn wel helder. Dit moet jezelf maken en dat zijn aandachtspunten volgens mij waar het onderzoek.. die voor het onderzoek belangrijk zijn, dus aandachtspunten waar de diervorzorger op moet letten die belangrijk zijn voor het uitvoeren van het experiment en ook voor het verkrijgen van het beoogde resultaat.
- I: *Ja.*
- D: Dus waar zijn de kritieke punten ten aanzien voor diervorzorgers voor jou experiment.
- I: *Ja, en dat geldt dan ook voor bevindingen en waarnemingen die later je moet noteren.*
- D: Hier.
- I: *Ja.*
- D: Specifieke parameters.... Deze ja. Uhh... of dat helemaal duidelijk is, dat hangt natuurlijk ook af van hoe diegene dat maakt. Ik denk dat dit wel een slag verdiend met afstemmen met uhh.. degene die het allemaal moet invullen.
- I: *Oo ja.*
- D: Dus als je diervorzorgers nodig hebt, of uhh... een pakket van waarnemingen aan andere mensen, meestal studenten bij betrokken zijn, dat dat afgestemd moet worden. (10.18) En uiteraard moet het helder zijn, maar het lijkt mij dat het altijd uhh... in tweeën gaat, of van beide kanten moet komen.
- I: *Ja, dat het voor iedereen duidelijk is wat dat inhoud.*

- D: Ja. Ja. Dus misschien zit daar nog een slag tussen. In ieder geval met de dierv verzorging, is het helder voor jou, weet jij wat in ieder geval hier bedoeld wordt. En dat geldt natuurlijk ook met je studenten of wie de waarnemingen maar doet.
- I: *Ja.*
- D: Ja. En dan staat hier misschien nog niet zo in. Nou, de goedkeuring van het werkprotocol, maar er staat niet bij welzijnsdagboek. Welzijnsdagboek is natuurlijk onderdeel van het werkprotocol, dat volgt er uit. Ja, hier, hier zit die in, in het werkprotocol
- I: *En wat zou u daar dan in moeten vullen?*
- D: Ik zit even te kijken... nou dat wordt mij niet één twee drie duidelijk wat daar in moet. Oo er zit een handleiding bij. Oo, dus de procedures komen hier te staan en het welzijnsdagboek zelf zijn de formulieren die ingevuld worden.
- I: *Oké.*
- D: Dus je hier ontwerpt, hoe je dat moet invullen, dat staat hier.
- I: *Oké. Dus dat is wel duidelijk.*
- D: Dat is wel helder. Maar goed... het protocol en het welzijnsdagboek heb je natuurlijk altijd bij elkaar. Maar ik denk dat het nog wel iets is om het af te stemmen, sowieso je kunt het nog zo duidelijk op schrijven uhh... pietje vult formulier één dat in en jantje vult formulier twee dat in. Maar uhh... als je ter plekke staat en er zijn nog onduidelijkheden, dan lijkt het me handig dat het van te voren afgestemd is met de betreffende personen.
- I: *Ja.*
- D: Dus misschien moet je dat in een regel opnemen, hier in het werkprotocol: doorgesproken met, zo iets. En datum indienen.. ja.
- I: *Ik wil nog iets meer naar voren in de procedure gaan. Want is het voor u helder als je dit projectvoorstel of studieplan, als je dat opstuurt waar het naar toe moet.*
- D: Dit?
- I: *Ja.*
- D: Dat staat hier. Dat is wel... dus dat staat in de procedure. Maar als je deze alleen bekijkt (format studieplan), dan natuurlijk niet. Oo ja, het staat hier wel op. Het staat hier wel op.
- I: *Dus dat is goed.*
- D: Ja.
- I: *En daarna volgt een intakegesprek uhh... weet u dan wat tijdens dat intakegesprek besproken gaat worden.*
- D: Nou, zo goed had ik het niet gelezen. Uhh.. deze formulieren volgens mij, het format studieplan en of het wel of niet een studieplan is volgens mij en uhh... in hoeverre we inderdaad als het een dierproef is of daar de betreffende personen, de taken en de verantwoordelijkheden, de bevoegde personen zitten, en uhh... nou of daar een vergunning voor gegeven kan worden. Of het door kan gaan en inderdaad uuh... of er ruimte voor is in de stal voor zover nodig en of er dieren gebruikt kunnen worden. Is het een dierproef mag je dan de dieren gebruiken, is het geen dierproef...
- I: *En weet u dan ook wie er tijdens dat intakegesprek aanwezig zijn?*
- D: De IvD denk ik. (15.26) Nou, in ieder geval de voorzitter en de secretaris doen de intakegesprekken en volgens mij worden uhh... ja. De voorzitter en de secretaris van de IvD, de aanvrager en de stalbeheerder. Die zitten erbij.
- I: *Ja.*
- D: En uhh... de rest van de IvD niet, maar die krijgt wel dat format studieplan onder ogen, dus die moet daar wel een oordeel over geven.
- I: *Ja. En als u vragen heeft voor het intakegesprek, weet u dan ook bij wie u daarvoor terecht kan?*
- D: Als ik een vraag heb, dan moet ik het protocol denk ik uhh... bekijken. Weet ik zo niet hoor.
- I: *U weet dan niet bij wie u terecht kan? Of uhh...*

- D: Dan vraag ik het gewoon aan hetzelfde email adres. Als ik vragen heb over dit protocol, dan zou ik die richten inderdaad aan de IvD, aan het mailadres van de IvD. Want ik snap dit niet, of ik snap dat niet, of wat moet ik hier invullen, lijkt mij.
- I: *Oké. En uhh... als eenmaal het project loopt, dan heb je een werkprotocol. En het geval doet zich nu voor dat je veranderingen in het protocol wil toepassen. Weet u dan hoe dat dan in zijn werk gaat?*
- D: Nou, als het goed is, als je afwijkingen wil doorvoeren, dan gaat er weer een wijzigingsvoorstel naar de IvD. Maar ik weet even niet of daar een specifiek protocol is, er is geen protocol... nee he.
- I: *Nee.*
- D: Dus dan moet je denk ik.. ik denk sowieso een mail naar de IvD, van dit is er aan de hand. Want je gaat niet zomaar een wijziging van het protocol doorvoeren. Uhhm... volgens mij zit die hier niet in...Het zou best kunnen zijn dat als je het protocol wil wijzigen, dat je ook het hele format moet wijzigen.
- I: *Ja. Zou u daar dan nog wel een procedure erbij willen hebben? (18.28)*
- D: Uhh... het lijkt me wel een beetje raar om al meteen bij zo'n procedure om daar al meteen al wijzigingen op de procedure voor te stellen. Dat is een hele rare situatie, dat heb je liever niet. Je wilt dat mensen die hier mee gaan werken, of die dierproeven gaan doen, voor zover het dierproeven zijn, of in ieder geval levende dieren in onderwijs willen gaan gebruiken, dat daar van te voren zodanig zo goed over nagedacht is dat er geen wijziging van de procedure, van het protocol nodig is. He, want als je die optie al geeft, waar is de druk dan om het in één keer al goed te doen. Toch?
- I: *Ja.*
- D: Uhhm... nou ja, misschien zit het hier wel in, protocol terugkoppelingsgesprek. Nou ja, dat is meteen na afloop...
- I: *Ja klopt.*
- D: Hij zit er niet in.
- I: *Maar hij hoort er ook liever niet in zoals ik u begrijpt.*
- D: Nou, ik ik ben er een beetje tweeledig over.
- I: *Ja.*
- D: Ja. Want het zou ook best kunnen betekenen dat op het moment dat we hier erachter komen dat dingen, zaken wil wijzigen dat het helemaal naar een nieuw vergunning, projectaanvraag gaat. Dat kan ook nog. He, dus uhhm... ja lastig. Lastig. Ik denk... voor vragen staat de IvD altijd open dus in die zin...
- I: *Dan wijzen die wel de weg?*
- D: Ja, het staat nergens inderdaad, ik denk dat dat wel de praktijk zal worden. Je hebt zo vaak uhh.. als je dieren in het onderwijs wilt gebruiken moet je al deze formulieren door, dan heb je al zo vaak met de IvD gemaaild. Op het moment dat er iets gebeurd dat niet volgens plan of procedure is, dat je dan.. het eerste wat je doet is contact opnemen met de IvD. Kijk dit is er aan de hand, dat ga ik doen. Het is wel iets om in de gaten te houden. Van uhh.. is daar een manco, is daar een leemte.
- I: *Ja. Ik heb ook nog een vraagje over het evaluatiegesprek, dat vind na afloop plaats. Is daarbij voor u duidelijk wat daar besproken wordt en wie daarbij aanwezig zijn?*
- D: Terugkoppelingsgesprek, dat is deze. H.
- I: *Ja.*
- D: Uhm.. dat is de kleine club. Voorzitter, secretaris en de aanvrager.
- I: *Ja.*
- D: Nee, niet de voorzitter. Alleen de aanvrager en de stalbeheerder, en dat is ook de secretaris. Dus Joanna. Tenminste zoals ik het hier begrijp is dat het. En die gaan... belangrijk is de welzijnsevaluatie te bespreken en of het protocol inderdaad handig uhh... goed... handig was, uitgevoerd is, of er wijzigingen zijn geweest en goed.. dat moet je dan al weten. Maar het is

- wel handig om dit in een overzicht, in de evaluatie te vermelden, of het inderdaad veranderd is en wat het eerste protocol was en hoe dat veranderd is.
- I: *Ja. En wat is dan het doel van dit gesprek denkt u?*
- D: Nou, vooral om die welzijnsevaluatie te bereiken denk ik.
- I: *Ja.*
- D: En misschien ook te checken of het handig is.. of dit project goed uitgevoerd, goed gemanaged, goed georganiseerd is binnen de school. Daar kan ik me ook nog iets bij voorstellen. Je kunt je welzijnsevaluatie goed zijn, maar het kan best zijn dat Joanna als dierversorger helemaal niet tevreden is over de organisatie van het project, dat zij bijvoorbeeld alle dieren heeft moeten verzorgen, terwijl dat niet de afspraak is. Dus het gehanteerde protocol, zijn de afspraken... de dieren kan voor gezorgd zijn. Als Joanna daar een taak in krijgt, dan komt dat wel in orde. Dan.. die zit daar continu. Als daar afspraken over zijn gemaakt, over de taakverdeling en die worden niet nagekomen, dan zijn de dieren verder qua welzijn wel goed, maar dan zijn wel de afspraken niet nagekomen. Dus dat denk ik ook dat dat handig is, en ook om te kijken hoe kan het anders of hoe doe je het.. volgend jaar weer. Of uhh... het is ook een stukje leereffect. (23.54)
- I: *Dus dat is zeg maar voor verbetering voor de volgende keer.*
- D: Ja.
- I: *En uhh...*
- D: Nou, ja, dan staat hier ook nog het voortraject nog in he. Hoe het hele projectplan tot stand gekomen is en of de communicatie tussen IvD en uhh.. aanvragers goed is. En of het traject goed is, ik denk dat dat zaken zijn die hier aan de orde komen. En dat is vooral in de eerste jaren dat de IvD gaat werken waarschijnlijk, misschien later ook wel. Je moet natuurlijk altijd je communicatielijnen blijven checken. Het kan op een gegeven moment naar verloop van tijd voor de IvD heel erg helder zijn wat er moet gebeuren, maar dat je een zekere afstand krijgt tot de doelgroep. Blijven checken denk ik. Ja.
- I: *Ja. Als u dan naar heel die procedure gebruik levende dieren in onderwijs kijkt, zijn er dan problemen die u dan verwacht?*
- D: Oo, de hele procedure... deze. Even kijken hoor. Nou wat... goed. We hebben een aantal formats langs gelopen en dan is het natuurlijk wel heel erg lastig volgens mij het... de handelingen gaat beschrijven en welk ongerief dat heeft. Het aantal handelingen, het aantal keer, het aantal studenten, dat gaat nog wel, dat kun je tellen. Uhh... maar volgens mij.. dat is een lastige.
- I: *Ja. En dan is dat lastig om in te schatten wat het ongerief is?*
- D: Ja, datte. Uhh..
- I: *En waarom is dat dan zo lastig?*
- D: Omdat toch wel specialistenwerk is denk ik he. Nou, kijk maar eens of deze vis nou meer pijn, of last of schade ondervind van het vangen dan een prik met de naald. Dat is sowieso een hele rare vergelijking en dat zal ook heel lastig zijn op het moment dat de nieuwe wet op de dierproeven in gaat. Omdat er ook nog helemaal geen correspondentie en richtlijnen voor zijn. Ik denk dat dat er ook doorheen speelt. En dat daar betere richtlijnen voor zijn wat nou meer ongerief is dan het geven van een injectie of minder. Dan wordt dit... dan heb je er een lijstje bij en dan wordt dit.. dan kun je dit vergelijken.
- I: *Ja.*
- D: Maar dan.. ik bedoel je hebt wel kennis van pijn bij dieren en stress bij dieren nodig wil je dat gaan uitvoeren. En ik weet niet of iedereen dat weet.
- I: *Ja.*
- D: Dat is even de vraag. En ik weet niet of iedereen.. maar goed, daar wordt je dan wel toe gedwongen. Wat je nodig hebt aan materialen en menskracht voor je onderzoek of onderwijs. Je moet deze formulieren al heel vroeg inleveren of opsturen en ja uh.. er staat dan op een gegeven moment studenten aantallen in terwijl je nog geen enkel idee hebt wat gaat deelnemen aan uhh.. deze modules. Dus dat is een hele lastige. Dus dat zijn

inschattingen denk ik, ik denk dat je daar sowieso tegen aan loopt om een gegeven moment, dat de studenten aantallen en hoe je het uitvoert gaat wijzigen omdat later pas de puntjes op de i komen. Zo doe je dat. Dat vraag ik me sowieso af of je dan een nieuw studieplan of een begeleidend studieplan. Zo iets. En of het dan ook weer via een intakegesprek moet dat is even de vraag.

I: *Is dat dan.. ligt dat dan aan de verandering, of waar ligt dat dan aan?*

D: Nou, dat ligt denk ik aan het feit hoe de organisatie in elkaar zit. Je moet wel uhh... hiermee op tijd zijn, want stel je voor dat blijkt dat het een dierproef is en dat er nog geen reguliere projectaanvraag voor is, dan moet er een nieuwe aanvraag gedaan worden, ja daarvan moet je op tijd zijn om een nieuwe aanvraag te doen dus je moet op tijd... ja. Het kan best zijn dat het al een jaar van te voren al is. Uhh.. en dan wil je misschien... ik weet niet wat de IvD gaat oden, maar die gaat wel vaker uhh.. vergaderen, maar goed voor een projectaanvraag weet ik niet.. die moet volgens mij via de IvD naar uhh.. de centrale commissie dierproeven.

I: *Maar hoe weet u dan als gebruiker dat wanneer je daar mee moet beginnen?*

D: Nee, dat vind ik niet terug hierin. Tenminste ik heb het er nog niet in kunnen lezen.

I: *Het staat er ook niet in.*

D: Het staat er niet in. Nee, nee. (30.18) Uhh.. weet ik niet, misschien zou dat inderdaad op de blackboard moeten staan, datums met een vergaderlijstje van de IvD en wanneer kun je projecten indienen of hoeveel tijd heb je nodig als je...

I: *Iets nieuws op gaat zetten.*

D: Ja.

I: *Ik heb nog vragen over het doel informatieverstrekking. Want dat is ook nog een doel van de procedure gebruik levende dieren en mijn vraag is eerst wat verstaat u onder informatieverstrekking?*

D: Uhh.. dat kan meer ledig zijn. Maar wat de taak van de IvD is om het publiek te informeren welk diergebruik plaats vindt. En ik denk dat dat daar mee bedoeld wordt, maar misschien is dat ook anders, misschien... ja je bedoelt voor wie, voor de IvD.

I: *Nou het doel is gewoon, dat staat hier geformuleerd, informatieverstrekking.*

D: Oo hier.

I: *Ja, dit is..*

D: Ja, dit is het formulier.

I: *Ja, maar uhh...*

D: Nou ik denk voor iedereen die uhh.. mailt naar het van Hall of die op en aanmerkingen heeft: ja, ik zie daar geiten buiten lopen, hoe zit het met die geiten, of doen jullie proeven, vragen die op opendagen komen. Daar wordt informatie over gegeven, daar moet je een antwoord op hebben. Dat wil niet zeggen, dat iedereen die op een opendag staat dat die daar iets van moet weten, maar mensen moeten wel weten bij wie ze dan terecht kunnen als ze dat soort vragen hebben.

I: *Dus afhankelijk van de gebruiker wordt bepaalt welke informatie verstrekt wordt?*

D: Ja, maar ik denk gewoon ja informatieverstrekking is ook vanaf... je moet een informatiepunt zijn en dat moet bij de uhh.. Oo nee, deze informatieverstrekking is denk ik over de procedure. Wacht even dat is wat anders. De IvD heeft meerdere functies met betrekking tot informatie verstrekken en wat hier bedoeld wordt is informatie verstrekken bij aanvragen hoe gaat die procedure in zijn werk en informatie verstrekken ten aanzien van de wetgeving, wat mag wel en wat mag niet. En wat als het niet mag, als het een dierproef is, waar heb je je dan aan te houden, hoe kun je eventueel artikel 9 of 12 worden of zorgen dat je iemand in je onderwijs betreft die artikel 9 is. Wie zijn dat. Uhh.. dat soort informatie over de verdere procedures over dieren in het onderwijs. (33.59) En voor het aanvragen zelf.

I: *En op welke wijze ziet u het liefst dat die informatie wordt verstrekt?*

D: Nou dat zit hier al in. Gedeeltelijk. Maar ik weet niet of dat voldoende is, de achtergrond informatie. Ik weet niet of dat die is. De wet- en regelgeving, over hoe de IvD werkt, wat je daarvan kan verwachten en de code of practice hoort daar ook bij.

- I: *Dus dan is dat meer informatieverstrekking schriftelijk in de protocollen als ik het goed begrijp.*
- D: Nou, dat staat hierin, als bijlage van de protocollen. Ja, dat kan je toelichten in zo'n intakegesprek, dat zal ook heel vaak gebeuren denk ik. Dat tijdens het intakegesprek vertelt wordt nou, waarom zitten we hier en hoe dringend is dat. En wat gaat er gebeuren. Dat dat afhangt van of je proef een dierproef is te ja of te nee.
- I: *Ja.*
- D: Als het geen dierproef is, dan kunnen ze in principe hun gang gaan. Ja dat denk ik wel.
- I: *En kan je dan ook nog informatie verstrekken via blackboard?*
- D: Nou, dat zou wel handig zijn, ik denk dat deze ook sowieso op blackboard staan. Deze zitten hier als bijlage bij, maar die zou je ook direct al op blackboard kunnen zetten, los, niet als bijlage en misschien zou dan ook een algemeen verhaal over de IvD kunnen staan, wat voor personen daar in zitten, welke functies en wat voor taken. Uhh.. en waar die over beslissen en waarover niet. Want dat is best wel lastig denk ik, een aantal docenten over het onderwijs, een aantal andere docenten gaan beslissen, dus dat is... ik denk ook dat dat helder moet zijn hoe die hoe het gezag en wie iets te zeggen heeft en wie uiteindelijk beslist. Uhh.. dat de IvD is en eventueel in overleg met. Ik weet dat ook niet precies. Maar ik kan me voorstellen dat op een gegeven moment uh.. directeuren daar ook iets.. dat als daarover een verschil van mening is dat directeuren daar een partij in zijn.
- I: *Ja.*
- D: En dat moet helder zijn.
- I: *Ja, wat vind u dan van de hoeveelheid informatie die wordt verstrekt?*
- D: nou, dat zit hier nog niet bij toch? Die bijlage?
- I: *Nee, die bijlage niet. Nee.*
- D: Dus dat weet ik niet. Uhh.. hoe groot dat is. De code of practice is toch wel wat veel. Ik denk als je dat voor de eerste keer onder ogen krijgt en je zit verder niet in de proefdierkunde en je wilt wat visjes in een aquarium, voor een aquarium gebruiken, dan krijg je wel heel veel over je heen. (37.35)
- I: *En wanneer wordt dan de informatie verstrekking als volledig ervaren? Want je wil natuurlijk zo volledig mogelijk informatie verstrekken. Maar wanneer is dat?*
- D: Ja. Dat weet ik niet. Dat staat hier eigenlijk al in. Als je dit verhaal vertelt hebt..
- I: *Voldoen aan wettelijke kaders.*
- D: Dus die wettelijke kaders, het doel van de IvD, informatie verstrekking ten aanzien van alternatieven, kan dat anders, al die zaken die hiervoor staan, transparante werkwijzen, als dat vertelt is en ook helder en ook duidelijk is bij die aanvrager, dan ben je er. Maar het is wel een heel verhaal.
- I: *Kan je dat dan niet in korten?*
- D: Nou, ja ik heb hem hier niet, misschien zou je daar uhh.. een soort punten of stroomschema voor kunnen gebruiken. Dat is een hele lastige.
- I: *Ja, dus dan is het gewoon... de informatieverstrekking is gewoon zo groot als...*
- D: Nou, het is wel veel documenten. Dus een stroomschema zou hierin wel kunnen helpen. Van nou.. iets in ieder geval om die informatieverstrekking schematisch weergeeft. Weet je dat... dit moet helder zijn... zo gaat het gebeuren... wie is waar voor verantwoordelijk.... Wie moet aan wie verantwoorden, want de IvD moet zich ook weer verantwoorden uiteraard. Dus dit ga je met deze formulieren gebeuren. Dus dat moet er... dit komt terug in het jaarverslag. Het jaarverslag is ter verantwoording van ...
- I: *Ja.*
- D: Dat is een onderdeel van de kwaliteitszorg. Dus dat je ook aangeeft waarom je dit doet, waarom het nodig is en waarom het hele procedure ook dient. Dus ik denk dat een hele stroomschema daarin wel handig zou zijn, omdat dit heel erg veel formulieren zijn.
- I: *Ja, oké (40.09) Dat waren mijn vragen over de procedure gebruik levende dieren in onderwijs. Voor de procedure gebruik dode dieren in onderwijs is het ook weer een doel om transparante*

werkwijzen te handhaven. Uhhm.. ik heb dus een beetje soort gelijke vraagjes daarover. Mijn eerste vraag is weer is het voor u duidelijk wat de taken zijn van een aanvrager en wat de taken zijn van de stalbeheerder, IvD, vriezerbeheerder?

D: Even kijken.

I: *Dit is de overkoepelende...*

D: Oo die moet ik hebben.

I: *Ja, dit is 4, 4a en 4b. Dit hoort samen.*

D: Oo, dus hier. Nou de nummertjes kloppen volgens mij hier niet. Maar dat is een kwestie van nummertjes. Uhh... Nou ik denk dat dit wel helder is. In ieder geval informatie verduidelijkt veel (41.50)

I: *Ja.*

D: Dat inderdaad zo, dat je niet zomaar dierlijke producten mag gebruiken, dat staat ook genoemd dat dat zo is. Uhhm.. en datje die producten in categorieën moet indelen en dat wordt gecontroleerd. Dus dat is niet onze eigen leuke regeltjes die de IvD heeft ingesteld, maar dat dat gewoon verplicht is en controle erop kan komen van de IvD op de spullen die wij in huis hebben.

I: *Dus dat verduidelijkt wel het doel van de procedure.*

D: Ja. Ik heb deze nog niet goed bekeken hoor, maar dat zal wel hetzelfde zijn als bij levende dieren, dat er op een gegeven moment dat je spul levend, of nee dood gaat gebruiken in practica, maar dan moet het eerst aangevraagd worden, daar krijg je feedback op... hoe het precies.. ja, dan spreken ze hier nog over een dierproef, maar dat weet ik even niet. Volgens mij hoort dit niet bij... dit gaat over de verordening dierlijk bijproducten, dus heb je risico materiaal aanwezig ja of nee. Nee.

I: *En als u dan naar.. even kijken hoor.. naar 4a punt 6, daar staat wel wat met betrekking tot een dierproef bedoelt zijn. Ja, bij 3 en dan punt 6, dan hebben ze het over...zou dat daar dan niet betrekking op hebben?*

D: Oké. Ja, die moet er wel in. Dus daarom moet het er wel in. Ja, voor de nieuwe dierproeven.. de nieuwe Wod en de oude Wod, als je speciaal dieren fokt, haalt, koopt om voor om dood materiaal te hebben, dan is het inderdaad een dierproef.

I: *Dus door die combinatie is het helder.*

D: Ja. De volgorde is misschien onhandig.

I: *En waarom dan?*

D: Nou, omdat mensen ervan uitgaan: nou ik heb een paar cellen nodig van een muis en zich misschien niet realiseren dat ze dan eerst een muis.. of ze kopen misschien een muis of we kopen een dode rat, maar misschien wel eerst geëuthanaseerd worden. Maar je gaat uit van die dode dieren. Pas daarna realiseer je maar goed je moet ook inderdaad.... Dat haal je hier niet uit denk ik. Uhh... dit is de procedure, die lees je eerst. Nou ik ga met dode dieren werken en dan staat er hier op eens de wet op de dierproeven. Dus dan betekent al dat je na deze procedure dit formulier moet doornemen en daarna kom je tegen worden dieren speciaal gedood? Ja, dan is het een dierproef. En dan snap ik ook deze punt 20.

I: *En hoe zou je dat dan beter vorm geven, dat het duidelijk wordt?*

D: Oo, dat weet ik even niet. Even zien. Het staat hier ook wel. Ja, misschien moet het er gewoon in, indien dieren speciaal worden gedood ter verkrijging, of indien ter verkrijging van dode dieren of dierlijk materiaal dieren ook gedood moeten worden...

I: *Ja.*

D: En dan is het wel helder dat je ook eerst de procedure levende dieren moet gebruiken.

I: *Ja.*

D: Misschien kan die ook gewoon hier. U kunt het formulier... ja, als je hem hier achter kunt zetten. Geen idee. Ik stel, van het gesprek wordt een beknopt verslag gemaakt... Ja. Bij het intakegesprek.. bij het inleveren loop je er tegen aan he. (47.10) Bij het maken van het studieplan dode dieren, loop je eigenlijk er al tegen aan. He. Ik moet ook het format levende dieren invullen.

I: *Ja.*

D: En dat moet dus eerst. Vul eerst het format levende dieren in eigenlijk.

I: *Ja, dus dat is wel duidelijk dan.*

D: Ja. Het staat hier een beetje raar, in die zin als je het voor de eerste keer leest, dan uhh.. als je deze procedure eerst leest, dan moet ik een studieplan dode dieren, ik ga dode dieren gebruiken, nou vul het formulier in en dan krijg ik in de procedure ineens te maken met levende dieren. Dus dat is toch wel een hele rare, he, hoe kan dat nou. Dat staat eigenlijk niet uit gelegd. Dat is misschien... want dit lees je wel als eerst.

I: *Ja, klopt.*

D: Dus ik denk dat een uitleg wel handig is, nou als dode dieren werkelijk eerst gedood moeten worden of speciaal gedood moeten worden, is er sprake van een dierproef. Eigenlijk dit stukje wat hier ook staat kun je op een of andere manier overnemen.

I: *Ja.*

D: Dan wordt het mij ook helder. Ja. Nou het protocol vriezergebruik ken ik niet. Het zal er ook wel instaan. Ja. Dat heeft te maken met.. Froukje Timmermans staat erop... het heeft te maken met het invullen van de juiste formulieren en uh.. waar dieren of dierlijk materiaal wordt bewaard.

I: *Ja. Dat klopt. Is het dan wel voor u duidelijk wie die dieren verpakt en opbergt.*

D: Uhh.. nou daar ben je zelf voor verantwoordelijk volgens mij. Dat staat hier, jij vult de labels in.

I: *Ja. Oké.*

D: Ja, de beheerder, Froukje laat zien waar het ligt en hoe je het moet doen, maar je moet het wel zelf doen.

I: *Ja.*

D: Dus dat is wel een stukje vertrouwen wat daar... het moet wel vertrouwt zijn laat ik het zo zeggen. Er is materiaal beschikbaar op school, er zijn labels beschikbaar, maar je moet zelf de zaak verpakken en in de diepvries doen denk ik, op de aangegeven plaats. De beheerder haalt het eruit, nee jij zelf haalt het eruit. Nou, dat is ook helder, als je het weer wil gebruiken, dan laat je de labels eraan en anders zet je het in het destructievak.

I: *Ja.*

D: Dan zet je het er ook op, op het label denk ik. Nee, dan haal je het label eraf en dan geef je dat aan Froukje. En dan plaats je het spul in het destructievak.

I: *Ja.*

D: Nee, dat is helder.

I: *Oké.*

D: Uhhh.. bij 4a en dan bij tabel 4, daar hebben ze het bij 2b en 2c over ontheffingen, Uhh.. is dit voldoende gecommuniceerd wanneer er een ontheffing nodig is? (51.18) Nee, voor mij niet. Maar ik neem aan... staat dat nog ergens hier in? Folder wet- en regelgeving? Staat het hier in?

I: *Daar heb ik geen kennis over.*

D: Ik weet dat er een ontheffing is.

I: *Ja.*

D: Dat je een ontheffing van de flora- en faunawet moet hebben om sommige verkeersslachtoffers of dieren die je dood in de natuur vindt, dat zijn meestal verkeersslachtoffers, om die te transporteren. En die heb je bij... die heeft de school speciaal aangevraagd, om verkeersslachtoffers.

I: *Maar er staat niet duidelijk in vermeld?*

D: Nee, nee.

I: *En uhh.. weet u.. de school heeft dan die ontheffing, maar u moet hier ook een nummer noemen..*

D: Dat weet ik ook niet.

I: *Ook niet bij wie u terecht kan voor dat nummer?*

- D: Nee. Ik denk bij uhh.. Froukje. Die zal in ieder geval de wet.. vaak zijn het dieren uit de vrije natuur, die komen in de diepvries, maar ook dieren uit onze stal, maar ook uit de vrije natuur. Muskusratten enzo. Dus ik vind het een logische plaats dat dat bij Froukje bekend is die wetgeving en in ieder geval van die ontheffingen. Welke ontheffingen wij hebben en welke niet. En dat Froukje ook weet wat mag en wat mag je uit het wild in de diepvries mag hebben en wat niet.
- I: *Ja. (53.10)*
- D: Ik weet wel dat het zo is, maar dat neem ik aan. Dat zou ik Froukje vragen.
- I: *Ja, en uhh.. ik heb nog een paar kleine vraagjes. Als u dan gaat werken met die dode dieren, weet u dan ook waar u mag werken met die dode dieren?*
- D: Uhh.. nou S213 en S215 zijn practicumlokalen die daarvoor, waar veel milieukundepractica gedaan worden en veel wildlifep practica. Dat zijn geen microbiologielokalen, dus ik neem aan dat daar gewerkt kan worden.
- I: *Ja.*
- D: Of zat er nog een ander lokaal bij? In ieder geval niet de lifesciencelokalen. En niet de levensmiddeltechnologielokalen. En de stal eventueel. Dat zou ook kunnen, maar misschien hangt dat ook van de categorieën af.
- I: *En zou dat dan het beste vermeld kunnen worden in de protocollen zelf?*
- D: Dit is vriezergebruik, dat is het enige.
- I: *Ja.*
- D: Nou, ik denk dat dat wel consequenties heeft, want uhh.. je zit natuurlijk met je.. als je materiaal in lessen wil gebruiken, zit je wel vast aan welk lokalen voor welke categorieën of voor welke besmetting, wel of niet besmetting, werken met besmet materiaal zijn ingericht. Dus je hebt een beperkt aantal lokalen ter beschikking om dergelijk onderwijs, practica of onderzoek uit te voeren en dat betekent ook dat je dat moet aanvragen bij de roosteraanvraag rekening moet houden. De keuze wordt beperkt (55.24)
- I: *En hoe weet u dan welk lokaal u wel mag gebruiken en welk lokaal niet?*
- D: Dat staat niet hier zo in denk ik, hè?
- I: *Nee. Dat zou misschien wel handig zijn dan?*
- D: Ja, ja. Maar goed, dan kom je denk ik wel weer bij Froukje Timmermans uit, die ga je dan vragen. Ja. Verder weet je daar ook niks van. Welke categorieën mogen in welk lokaal, daar zal het wel van afhangen.
- I: *Ja.*
- D: En ook welke maatregelen je dan moet nemen, dat zie ik hier nog niet staan, maar dat zou best kunnen.
- I: *Ja. En uhh..*
- D: Nee, dat moet helder zijn met zoveel worden.
- I: *ja, nee. Aan het einde van deze procedure hebben ze het over de archivering en de administratie. Dat gaat nog door op de volgende pagina. Uhhm.. weet u dan als gebruiker welke documenten u moet aanleveren en wanneer?*
- D: Wanneer staat er niet bij denk ik.
- I: *Nou, ja, je kan ze bij binnenkomst aanleveren of bij wegbrengen.*
- D: Het gaat over dode dieren he?
- I: *Ja, klopt.*
- D: Inslag uitslag, dat geldt voor de diepvries denk ik.
- I: *Ja.*
- D: Ze noemen dat inslag of uitslag.... Maar goed, die heb ik niet. Ik moet gewoon op het register intekenen als ik iets breng. Handelsdocument voor dierlijke producten, die ken ik niet. Je bedoelt hier het label of bedoelen ze hier nog andere identificatie? Ik kan me voorstellen dat je een geit hebt en die heeft een oormerkje, een blikje, dat is iets anders dan wat wij in de diepvries hebben, want dan doen we er gewoon een labeltje op.

- I: *Ja. Maar aangeleverde producten worden vaak pas gelabeld op het moment dat ze hier komen.*
- D: Ja. Ja, wat er met de identificatie bedoeld wordt, dat weet ik niet. Label, oormerk, chip, ringnummer, ja vogels en dergelijk.
- I: *Ja.*
- D: Ik denk dat ze.. je gaat ze labelen. Voordat je ze de diepvries doet moet je ze labelen. Maar ik weet niet of het nog DECnummer heet. Als dode dieren uit een DECproef komen, DECnummer genoteerd? Als wat, waar? He, we hebben ratten en die gaan we gebruiken in een snijpracticum. Waar moet ik dat DECnummer dan noteren?
- I: *Ja.*
- D: Dat zal waarschijnlijk wel op die register van inslag en uitslag zijn, maar dat staat er niet.
- I: *Ja.*
- D: Producten die opgeslagen worden in de vriezer zijn voorzien van correcte ingevulde labels, maar... archivering en administratie... afgevoerde producten worden voorzien van het juist document. Welk? Weet ik niet.
- I: *Ja.*
- D: Dat is niet...ik weet niet wat voor document het is. He, dus welk document er mee moet met destructiemateriaal, dat weet ik niet. Want het destructiemateriaal zal bestaan uit verschillende materialen die op verschillende data zijn aangevoerd. Verschillende zitten er al jaren in de diepvries en sommige zitten er maar een dag in en worden in het practicum gebruikt. Dus hoe vind je nou terug wat zit daar in. Ik denk dat daar een apart document van moet worden gemaakt, van het register inslag uitslag, Een document moet worden gemaakt op het moment dat jij destructiemateriaal aflevert. En ik weet niet of er nog meer is, andere wijze van afvoer dan destructie. Dat vraag ik me nog af. Want dit suggereert dit wel. De afgevoerde producten worden voorzien van het juiste document.
- I: *Ja.*
- D: Ja, als ik het nu heel sec.. bloed is dierlijk materiaal. Dat stoppen wij allemaal in die gele of rode... hoe heet het... tonnetjes, dat is allemaal biomedisch risico materiaal en dat wordt via.. dat wordt speciaal opgehaald, samen met het materiaal wat ook in lifescience en uhh... wordt gebruikt. Dus uhh... wat voor documenten daarbij horen, dat weet ik niet. Dat weten de practicumassistenten en labbeheerders van lifescience. En volgens mij zitten daar niet specifieke documenten bij wat daar in zit. Nee het is besmet materiaal.
- I: *Ja.*
- D: En daar ook wel eens wat vlees of iets dergelijks in zitten. Daar werken ze ook wel eens mee, stukken weefsel. Dat kan ook. Dus uhh.. dit is denk ik uhh.. dierlijk materiaal... het is wel een specifieke vorm van dierlijk materiaal. Dus dit is een andere vorm dan destructie, via het ziekenhuis, volgens mij is het in dienst van het ziekenhuis die al die tonnetjes ook komt ophalen.
- I: *Oké.*
- D: Ja, het besmette materiaal.
- I: *Ja. Uhh.. zijn er voor de procedure gebruik dode dieren nog andere problemen waar...*
- D: Nee, dat weet ik zo niet. Nee.
- I: *Ja.*
- D: Ja, wat ik moet doen denk ik, als ik in een bepaalde categorie val. Welke materialen ik moet gebruiken als ik in een bepaalde categorie val, ik denk dat dat nog niet helder is. Tenminste ik...
- I: *Oké. En daar kan dan ook een lokaal aangekoppeld worden.*
- D: Tenminste op de daarvoor aangewezen practicumlocaties. Maar die kon ik nog niet vinden. En welke hygiëne maatregelen of veiligheidsmaatregelen ik in acht moet nemen afhankelijk van de categorie weet ik even niet. Staat die er in? Protocol veilig werken, dus die is er ook.
- I: *Die heb ik nog niet gezien. Dus het kan goed zijn dat dat nog in ontwikkeling is.*
- D: Ja, dat zou kunnen. Maar daar zal het in staan.

I: Ja.
D: Kijk voor de rest zou ik het niet weten.
I: Dat was eigenlijk alles wat ik u wilde vragen.
D: Oké.
I: Heeft u nog aanvullingen hierop?
D: Nee.
I: Oké. Dan wou ik u bedanken voor u tijd en uw kennis.

Kwaliteitsdeskundige 1

- I: *Ik zal de deur dicht doen.*
Ik umhh... ben bezig met mijn afstudeeropdracht. In de stal ben ik begonnen, en umh.. daarvoor ga ik kijken of umhh er voldoende informatie is zodat Joanna umhh.. een audit op kan gaan stellen voor intern gebruik. En ummhh... de enkele van de doelen van de protocollen zijn de transparante werkwijzen handhaven en veilig werken. En ummhh.
- D: *Transparant??*
- I: *Ja, dat houdt in dat ummh.. dat de gebruikers, dat voor de gebruikers duidelijk is wat ze moeten doen, wat van hen verwacht wordt, maar ook wat ze terug kunnen verwachten van bijvoorbeeld de stalbeheerder.*
- D: *En dat is uhh.. het gaat om het maken van een uhh... Het uitvoeren van een audit door eigen mensen.*
- I: *Ja, dat wil ze uiteindelijk gaan doen.*
- D: *Maar dat heet geen audit.*
- I: *Een interne audit is dit.*
- D: *Ja*
- I: *Ja, maar.*
- D: *Een audit wordt per definitie gedaan door een extern iemand.*
- I: *Ja, snap ik. Maar uhhm.. mijn taak is om te kijken of er al voldoende informatie is over uhh.. het bereiken van de doelen.*
- D: *Welke doelen?*
- I: *Uhhm... de ja, de doelen van de protocollen staan hier in.*
- D: *De doel van het protocol.*
- I: *Ja, en waar ik u graag over wil interviewen is over de transparante werkwijzen en over het veilig werken met dode dieren.*
- D: *Is het nu een procedure of een protocol?*
- I: *Ja, een procedure. Sorry.*
- D: *Dat is heel wat anders he.*
- I: *Ja. Dat klopt.*
- D: *Ja (02.14) Oké.*
- I: *En ik wou graag beginnen met deze procedure, levende dieren in het onderwijs. Ja.*
- D: *Oké*
- I: *Wat ik graag uhh... even kijken. Deze, dit uhh.. dit is de procedure en uhhm.. deze werkwijzen verwijzen, hebben betrekking op deze procedure. In deze procedure wordt ook verwezen elke keer uhhm... Net als hier, vul het projectvoorstel in, dat is dan hier. Dit is het projectvoorstel. Vandaar dat ik dat ook bij me heb. Die heeft u ook van mij gekregen.*
- D: *Ja, maar ik heb nog geen tijd gehad om ernaar te kijken.*
- I: *Dat maakt niet uit. Uhhmm.. ik wou graag weten eigenlijk of het voor gebruikers duidelijk is als ze deze procedure volgen wat van hen verwacht wordt.*
- D: *Door wie moet dit uhh... gedaan worden.*
- I: *De gebruikers, en de gebruikers is bijvoorbeeld een docent van de diermanagement opleiding, maar ook van milieukunde, kust en zeemanagement.*
- D: *Ja. Procedure gebruik levende dieren in onderwijs, dit een procedure voor het aanvragen van een ...*
- I: *Uhhmm... Ja,*
- D: *Dit is dus een foute titel. (05.12)*
- I: *Ja, als u, ja. Maar het gaat ook uiteindelijk over het invullen van een welzijnsevaluatie.*
- D: *En dat moet eerst nog ontwikkeld worden. Dus ik vindt dit een... een... niet correct uhh.. Dit verhaal zelf is wel duidelijk, maar het is uhh.. hoe zeg je dat. De vlag dekt de lading niet.*
- I: *Ja.*
- D: *Dit gaat over het aanvragen en uhhh... en het verdere uhhh... het verdere, een aanvraag en het krijgen van een goedkeuring om met levende dieren te mogen werken.*

I: *Ja. Dat klopt. Dus, maar dan vindt u de inhoud wel goed, alleen de...*

D: *Dit vindt ik wel helder.*

I: *Maar de titel eigenlijk niet passend.*

D: *Ja.*

I: *Oké. En uhh.*

D: *En daarbij zou ik liever zien dat het een echt protocol zou worden, zoals dat wereldwijd wordt gebruikt en dan uhh.. protocol dat is een flowchart met toelichting. Oo ik zit hierop te kladderen en ik heb niet gevraagd of dat mag.*

I: *Oo gaat uw gang.*

D: *Flowchart. Weet je wat dat is?*

I: *Ja*

D: *Oké*

I: *En uhhm.. als gebruikers dit dus uit moeten voeren, weten gebruikers dan wel wat van hen verwacht wordt? Denkt u?*

D: *Vul het projectvoorstel in.*

I: *Dat zit hier, dit is het projectvoorstel.*

D: *Formulier studieplan, format studieplan. Wat is een studieplan.*

I: *Dat is eigenlijk hetzelfde als het projectvoorstel. Alleen hebben ze het daar anders genoemd.*

D: *Dat is verwarrend.*

I: *Ja dat ben ik met u eens*

D: *Een studieplan, bedoelen ze een studie, in het Engels wordt het een studie uitvoeren. Een studieplan zoals dat nu doet me denken aan een plan dat een student maakt om zijn studie te doorlopen. Maar dat roept bij mij niet het idee op dat ik een aanvraag doe voor een onderzoek te doen naar levende dieren.*

I: *Oké.*

D: *En als het hier heet: vul het projectvoorstel in. Ja, dan zou ik zeggen format projectvoorstel.*

I: *Ja*

D: *Werken met levende dieren of onderzoek naar levende dieren.*

I: *En als u iets meer inhoudelijk erop uhh... ingaat.*

D: *Ja, dat is een spannend zinnetje. Dat staat hier ook. Deze procedure is niet vrijblijvend. Denk ik nou, wat bedoelen ze daar nou mee? Deze procedure is niet vrijblijvend. Dat is net zoiets als uhh... de slagbomen dalen automatisch. Wanneer dan. Moet ik oppassen.*

I: *Ja, dat snap ik.*

D: *En nu heet het weer formulier. Een studieplan (09.30) Moet ik formulier 3 moeten vinden.*

I: *Dit is eigenlijk ummhh.. t/m 4a wordt gevraagd in te vullen, minimaal bij a.*

D: *En dan hebben ze hier weer het woord protocol. Moet ik dit helemaal doorlezen.*

I: *Nou het is meer dan de vraag of als de gebruikers dit lezen of ze dan weten.*

D: *Ik vind dit wel duidelijk ja.*

I: *Ja, en uhh... als u dan verder gaat in deze procedure, dan blijft het ook duidelijk wat de gebruikers moeten doen.*

D: *Ik snap de vraag niet.*

I: *Nou uhhm... de eerste stap in het protocol, in de procedure sorry, is om dat in te vullen (12.03)*

D: *Ja.*

I: *En vervolgens wordt een intakegesprek*

D: *Dan moet ik dit mailen en dan krijg ik een intakegesprek.*

I: *En is het dan voor de gebruiker ook duidelijk van wie ze dat intakegesprek krijgen?*

I: *Zeg maar wat ze terug kunnen verwachten van dat intakegesprek en van wie?*

D: *Nou niet van wie, ja. Iemand van de....*

I: *Van de IvD, vaak de stalbeheerder.*

D: *Ja, dan zou ik dat hier toe kunnen voegen, tijdens het intakegesprek. Ik zou dat toevoegen: u wordt uitgenodigd voor een intakegesprek met mmmmm en tijdens het intakegesprek.*

I: *Ja. Dan is het iets vollediger.*

- D: Ja. Nou dit hoef ik verder niet te lezen.
- I: *Nou dan gaan we verder. In uhh.. protocol 3e hebben ze het over umm.. ik zal even er naar toe bladeren. Het gaat over het werkprotocol opstellen, dan hebben ze het over...*
- D: Ik snap die woorden niet format werkprotocol, een werkprotocol is al een format. Dus, je moet gewoon werkprotocol.
- I: *Daar hebben ze het op een gegeven moment over de artikel 9 functionaris.*
- D: Ja
- I: *En denkt u dat gebruikers weten wat zo iets inhoud. Wat die artikel 9 functionaris doet en wie dat zou kunnen zijn. Begrijpt u wat ik bedoel.*
- D: Ik ben iemand die dit moet invullen, ik ben een student of een docent die iets met dieren wil doen. En dan vraag jij of ik weet wat een artikel 9 functionaris is.
- I: *Nou, ik kan het uitleggen waarom ik dat vraag. Hier een stukje verder, uhhm... moet u de verantwoordelijke betrokkenen invullen inclusief of ze artikel 9 of artikel 12 zijn. Dan is mijn vraag: weet de gebruiker wel wie dat zijn.*
- D: Nee, nee dat denk ik niet. Daarom moet iemand een instructie voor krijgen. Dat denk ik niet.
- I: *En uhhm.. een uhh... een gebruiker vult dus zo'n werkprotocol in. Weet de gebruiker dan ook wie verantwoordelijk is voor de uitvoering van dat werkprotocol?*
- D: Nee, geen idee. Misschien de stalbeheerder.(15.16) Moet ik dat weten.
- I: *Maar misschien dat u een inschatting kan maken of de gebruikers dat weten. Niet wie het is, maar....*
- D: Nou ik denk het niet. Een student weet dat zeker niet, een docent misschien als hij toevallig in die hoek zit.
- I: *Ja, oké. Uhh... ze hebben het ook heel vaak over dierenwelzijn en uhh.. en dan gaat het ook over het welzijnsdagboek en de welzijnsevaluatie komt uiteindelijk ook. Uhh.. denkt u dat gebruikers weten wat dierenwelzijn dan is?*
- D: Ik denk dat iedereen zo zijn eigen gedachte heeft over wat welzijn is.
- I: Ja
- D: En alleen als ze bepaalde modules hebben gevolgd, dan weten studenten wat wij hier wetenschappelijk verstaan onder welzijn en of er sprake is van welzijnsaantasting. Maar het is natuurlijk een begrip dat vrij eerlijk gebruikt wordt.
- I: *En wat bedoeld u daar mee?*
- D: Dat het in het uhh... het is ook gewoon een woord dat je gebruikt in het taalgebruik zonder dat je er geen wetenschappelijk idee erbij hebt. En mensen die zich daar heel erg in verdiept hebben die gebruiken het woord wel meer doordacht. Maar iemand zal zeggen, natuurlijk is het welzijn aangetast. Of, maar hoeveel en waarom. En of dat hè je kunt, er zijn allerlei regels voor. Er zijn dingen die je niet kan doen. Maar dat nog wel. Wat is van nature. Kan hij dat van nature niet meer doen, of kan hij alleen aangeleerd gedrag niet meer doen? Ofzo. Dat zijn allemaal indicatoren van welzijnsaantasting. Daar denken de meeste mensen niet over na in het dagelijks leven, denk ik.
- I: *Is het dan verstandig om het ergens in het protocol te noemen?*
- D: Ik denk dat het in een soort bijlage kan. Van dit of dat of dat.
- I: *Ja, in een standaard gebruik.*
- D: Dat het gestandaardiseerd wordt lijkt me wel uhh.. een mooie stap voorwaarts.
- I: *Ja, geldt dat dan ook voor ongerief?*
- D: Nou ik denk dat dat uhh.. het woord ongerief is een woord om de mate van welzijnsaantasting uit te drukken. Je zou dat op een schaal kunnen doen van één op tien, ofzo.
- I: *Ja kunnen dan de gebruikers een inschatting maken van dit is heel weinig ongerief, en dat valt onder heel veel.*
- D: Nee, ik denk dat je daarvoor een beetje gestudeerd moet hebben (17.58)
- I: *Dus dat er dan ook begeleiding misschien op komt.*
- D: Ja dat kan een student niet inschatten.

- I: *Dus dan, wat het uhh... het te ondervinden ongerief koppelen aan ongeriefscores dat zou een gebruiker dan ook niet uhh... niet in zijn eentje kunnen doen.*
- D: Sowieso moet je dat, dat is subjectief, dus sowieso met twee mensen moet doen. Je moet er wel deskundig in zijn. Als een verpleegster moet beoordelen of iemand hoofdpijn heeft, kan je vragen heeft u hoofdpijn en dan zegt de patient nee of ja. Maar als hij ja zegt, dan weet je eigenlijk nog niets.
- I: *Ja*
- D: Dan kan je zeggen op een schaal van 1 tot 10, hoe erg is uw hoofdpijn? En omdat het een subjectief iets is, wordt dat dan door twee mensen, hè die persoon zegt ik schat een acht en de ander een 7, dan zit je aardig in de buurt. Maar als de een zegt één en de andere tien, dan moet je er even over praten.
- I: *Ja. Uhh..*
- D: Maar ik weet niet of dat antwoord is op jouw vraag.
- I: *Ja, ja. Ze hebben het vervolgens ook over het welzijnsdagboek. Bij 3f, dan moet u dat op gaan stellen. Dan komen de volgende vragen...*
- D: Dan loopt de proef al?
- I: *Uhh, dit is het opstellen van het welzijnsdagboek voor aanvraag, dit ga je wel gebruiken tijdens..*
- D: Oo dit maak je van te voren klaar?
- I: *Ja, dan ga je nadenken over wat uhh... waar men naar gaat kijken. (19.35) En uhh... volgens mij is dat.*
- D: Ja ik zit even naar de terminologie te kijken. Ja toe maar.
- I: *En uhh... denkt u ook dat gebruikers dan weten wie verantwoordelijk is voor het invullen van het welzijnsdagboek? (20.02) Want hier wordt ook gezegd: u zorgt dat het welzijnsdagboek wordt ingevuld.*
- D: Nee, dat denk ik niet. Ik ben er blijkbaar verantwoordelijk voor. Misschien moet ik de opdracht geven aan de stalbeheerder of aan de diervorzorger, weet ik niet.
- I: *Nee, en hoe denkt u dat dan wel duidelijk kan zijn, kan worden.*
- D: Nou, ik denk dat dat heel duidelijk een instructie moet worden, kijk ik weet niet, ik neem aan dat er een stalbeheerder is en dat die als taak heeft om het welzijn van dieren te bewaken.
- I: *Ja*
- D: Maar of die altijd weet wat voor proeven er, ja dat zal hij ook wel weten. Het staat er niet duidelijk. Ik zou dat dan wel expliciet maken.
- I: *En uhh.. de gebruiker moet wel een welzijnsdagboek opstellen en dan beginnen ze bij uhh..*
- D: De gebruiker is degene die..
- I: *De docent diermanagement.*
- D: Degene die een proef aanvraagt.
- I: *Ja, en uhh... dan vragen ze bij 10a onderzoeksgerichte aandachtspunten te beschrijven. Weet de gebruiker wel wat onderzoeksgerichte aandachtspunten zijn? Denkt u?*
- D: Nee, want dat zal voor elk onderzoek wel anders zijn.
- I: *Ja dat klopt, maar misschien dat er een bepaald kaders is waar, waar de gebruiker in moet zoeken. Ook niet.*
- D: Geen idee.
- I: *Nee. Umhh... ze hebben het bij..., vervolgens ook over bevindingen die moeten worden geregistreerd. Dat is ook weer voor ieder onderzoek anders.*
- D: Ja stel je voor dat uhh.. dat uhh.. muizen een openhartoperatie, een hartbeschadiging krijgt tijdens een openhart operatie, dan ligt die muis uhh.. er anders bij dan bij een muis waar gedragsonderzoek zal plaats vinden.
- I: *Ja.*
- D: Dat is ja, dan moet je op andere dingen letten. Uhh....
- I: *Ja. En denkt dat de gebruiker dan wel van te voren in kan schatten dan moet daar op gelet worden.*

D: *De gebruiker?*

I: *Degene die dit opstelt.*

D: *Ja. Die de proef gaat doen.*

I: *Ja.*

D: *Mag je wel aannemen he.*

I: *Ja.*

D: *Wat een lastige vragen allemaal. Kijk iemand die alleen maar gedragsonderzoek doet, alleen maar...die gedragsonderzoek doet die kijkt heel anders naar onderzoeksgerichte aandachtspunten dan iemand die regelmatig operaties uitvoert op proefdieren. Of uhh.. uhh.... Ik heb eens een keer bij het vak farmacologie gestudeerd. En daar liet de dierverzorger zien hoe je uhh... muizen kon injecteren. En dan pakte hij een levende muis en dan ging hij laten zien dat je ook in zijn buik kon injecteren. Dan deed hij zo. Hebben jullie het allemaal gezien. Dat doe je zo. En nog een keer. Dat deed hij. Toen ben ik gillend weggelopen. Als het zo gaat hier.*

I: *Ja.*

D: *Die iemand die wist niet meer zo goed waar hij mee bezig was. Toen waren de eisen in die tijd heel anders. Welzijn was toen nog niet uitgevonden voor dieren. Maar ik denk dat het goed is dat dat gedefinieerd wordt, want ieder mens kan gewoon kokervisie ontwikkelen.*

I: *Ja. Maar dan, als, dan heb ik het ook over de waarnemingen, de waarnemingen die daar moeten worden gedaan. Dan als ik u goed begrijp dan heeft iedereen die er gebruik van maakt wel ..*

D: *Globaal*

I: *Een idee van, maar dan zou het beter zijn als dat wat beter op papier komt te staan.*

D: *Ja als dat uitgewerkt wordt.*

I: *Ja. Oké. Dan heb ik nog één vraagje over dit protocol. Of er bij 3e daar hebben ze het over , even kijken. Hier moet je bij het opstellen van het werkprotocol, wordt gevraagd naar de eisen aan de kooi. Om die te noteren. Maar mijn vraag is: weet een gebruiker wel wat die eisen zijn?*

D: *Dit woord eisen aan kooi.*

I: *Want je hebt natuurlijk wettelijke eisen, maar je hebt misschien ook wel eigen eisen. Weet de gebruiker dan wel, wat hij hiermee aan moet?*

D: *Ja, dat is net als met bodembedekking, ja nee of de soort bodembedekking?*

I: *Ja, dus is het eigenlijk te globaal opgeschreven wat ze nou verwachten ervan.*

D: *Ja. En groepshuisvesting, uhh... ja, hoe groot de groep, enkel of dubbel, of vier of twintig.*

I: *Ja.*

D: *Etcetera.*

I: *En uhh.. stel voor dat ze dus vragen naar de wettelijke eisen aan de kooi, uhhmm.. en de gebruiker weet niet precies wat dat is, weet hij dan wel waar hij die informatie zou kunnen vinden.*

D: *Dat denk ik niet.*

I: *Nee (26.22)*

D: *Nee. Dat kost ook heel veel tijd. Het invullen kost al heel veel tijd. Dan moeten ze dat ook weer gaan opzoeken.*

I: *Ja.*

D: *Ik denk dat het dan makkelijk is om dan gewoon wat...*

I: *Wat aan te vinken. Ja. Dat waren eigenlijk mijn vragen over deze procedure. Ik heb eigenlijk nog wel wat meer vragen over de procedure gebruik dode dieren in het onderwijs. Uhhmm.. even kijken, dit is de procedure en dit zijn de samenhangende protocollen zeg maar.*

D: *De doelgroep, u bent, oo... dit vindt ik ook zo'n raar woord, is dat..., u bent werknemer en/of student.*

I: *Ja.*

D: *Jij zegt steeds gebruiker.*

I: *Ja. Wat bedoelt u dan, wat is dan uw vraag.*

D: Nou, doelgroep , uhh.. doelgroep gebruik van levende dieren in het onderwijs, als er staat doelgroep gebruik levende dieren in onderwijs voor studenten. Maar dat is niet bedoeld als doelgroep. Dat dat, dit is bedoeld voor de gebruiker.

I: *Ja.*

D: Dus dit klopt ook niet dan. Ik voel me ook niet aangesproken als ik dan dit invul. Ik ben geen groep in mijn eentje. Ik ben wel de gebruiker, of de aanvrager of zoiets.

I: *Oke (28.28)*

D: Uhhmm.... Doel van de procedure.

I: *Ja.*

D: Voldoen aan wettelijke kaders. Wat zijn wettelijke kaders.

I: *Uhhmm.. dat zijn alle wet- en regelgeving die betrekking heeft op het protocol, of de procedure sorry.*

D: Ja wet- en regelgeving. Kader is geen wet. Wettelijke kaders. Ja.

I: *En mijn vraag is ook weer. Of dit protocol, deze procedure duidelijk is voor een gebruiker.*

D: Dierlijke bijproducten zijn dode dieren? Die niet bedoeld zijn voor menselijke consumptie. Dus de dode dieren zijn allemaal dieren die niet voor menselijke consumptie.

I: *Nee.*

D: Maar het kunnen wel kippen zijn.

I: *Ja.*

D: Of paarden magen.

I: *Ja.*

D: Ze komen wel van de slacht. Maar ze komen niet meer in de voedselketen voor mensen.

I: *Nee.*

D: Oké. Het begint met 14.

I: *Dat zal wel een foutje zijn.*

D: Nou dan zal ik weer idem toevoegen. Dat contact wordt opgenomen en een uitnodiging voor een intakegesprek.

I: *Waarschijnlijk is de nummering verkeerd gegaan. En dit zou stap 8 horen te zijn.*

D: Inslag en uitslag?

I: *Dan is het uw vraag, wat bedoelen ze daarmee? Neem ik aan.*

D: Ja het is jargon denk ik, maar niet voor iedereen.

I: *Ja.*

D: Aangeleverde producten, de volgorde klopt hierbij niet helemaal.

I: *En bij correct?*

D: Ja correct, volgens de regels moet daar staan denk ik. Volgens de richtlijnen. Daar moet een aantal dingen genoteerd worden en correct is niet te meten.

I: *En uhh.. volgens de richtlijnen. Moet er dan ook een bijlage zijn, wat die richtlijnen zijn? Of...*

D: Nou ja, ik weet niet of dat voorgeprogrammeerde labeltjes zijn waarop staat diersoort,, of dat het voor zich wijst.

I: *Ja*

D: En anders moet er inderdaad even een voorbeeld bij.

I: *Oké, ja. Dat is duidelijk.*

D: Binnenkort doet een student van mij onderzoek aan paardenmagen. Die komen van de slager en dan moet zij wel weten wat zij op die labeltjes moet zetten.

I: *Ja, ja. Uhhm.. afgezien van wat we net dan besproken hebben.*

D: Afgevoerde ..., ja ik ga even door.

I: *Ja.*

D: Afgevoerde producten, wat zijn afgevoerde producten (35.36) Het juiste document? Dit moet andersom. Ja. Wat had je nog ?

I: *Of uhh... of dit, deze procedure duidelijk is voor gebruikers en wat van hen verwacht wordt.*

D: Nee, zie opmerkingen.

- I: *Ja. Dus uuhh.. En uhh.. is dan wel duidelijk wat een gebruiker moet doen? Dat wel? En ook van...*
- D: En hoe is iets minder.
- I: *Ja. Oké. En uhh.. wat ze dan terug kunnen verwachten, is dat duidelijk?*
- D: Uhh.. krijgt schriftelijk binnen 2 weken advies van de IvD.
- I: *Dus dat is dan wel duidelijk.*
- D: Ja als je het helemaal gelezen hebt.
- I: *Dan ook wel van wie?*
- D: Ja. van de IvD
- I: *Ja. Uhhm.. bij punt 20 hebben ze het over uhhm.. over een dierproef, of er sprake is van een dierproef. Uhh.. denkt u dat gebruikers weten of er bij hun sprake is van een dierproef?*
- D: Voor dode dieren, deze he. Ja dat denk ik wel.
- I: *Ook met die uitleg erbij?(37.22)*
- D: Jaa, er is sprake van een dierproef indien de dieren speciaal voor het onderwijs worden gedood of als dieren, het doden onderdeel is van het practicum. Het is wel een beetje krom eigenlijk he. Want als je tijdens het practicum het dier dood, dan heb je eigenlijk twee protocollen. Het protocol van levende dieren en het protocol van dode dieren.
- I: *Ja klopt.*
- D: Dan is het niet een inslag of een uitslag uit een diepvries.
- I: *Nee.*
- D: Dus ja, het is wel ingewikkeld. Als je alles weet, dan is het wel ingewikkeld.
- I: *Oké. En uhh..*
- D: Maar er is, ik ga dode dieren gebruiken in het onderwijs. En dan weet ik al, omdat ik dit ga invullen dat het, dat het een dierproef is.
- I: *Ja. En dan weet u ook dat u deze procedure erbij moet gebruiken.*
- D: Het is niet helemaal duidelijk. Als ik een dood dier gebruik, dan hoeft het niet.
- I: *Uhh.. indien het, dat staat er wel bij, als het dode dier gedood is om te gebruiken, dan weer wel.*
- D: Ja, als levende dieren worden gedood om te kunnen gebruiken, dan is het een dierproef. Maar een gedragsobservatie, dan is een dier ook een dierproef.
- I: *Ja.*
- D: Maar het is ook nog mogelijk dat je een levend dier tijdens een practicum dood maakt. Dus dan heb je twee protocollen te doorlopen.
- I: *Ja. Maar uhh... is het dan ook zo dat als je speciaal dode dieren ergens vandaan haalt, en dat ze dan gedood worden omdat jij dode dieren nodig hebt..*
- D: Nee, dat kan niet. Je kan niet dode dieren ergens vandaan halen en dan doden.
- I: *Nee. Sorry als ik onduidelijk was. Maar je wilt graag dode dieren hebben en je bestelt bij het CDP, en die moeten ze doden omdat wij dode dieren nodig hebben. Is er dan ook nog sprake van een dierproef. En weten de gebruikers dat dan wel?*
- D: Dat weet ik niet. Dat durf ik niet te zeggen. Ik weet wel iets meer dan de gemiddelde docent. Alle mensen in de hoek van proefdieren weten dit allemaal wel.
- I: *Ja, dus de gebruikers zou dit dan ook niet weten. (40.02)*
- D: De kans dat de gebruiker het niet weet is groot.
- I: *Ja. Oké.*
- D: Dat hij daar niet over na denkt.
- I: *Nee. Ja.*
- D: Er zijn maar weinig mensen uhh.. die zich realiseren dat alle dieren die wij houden in de stal proefdieren zijn.
- I: *Ja. Uhhmm.. In protocol, procedure 4a hebben ze het over alternatieven.*
- D: Het is hier een projectaanvraag, projectaanvraag zo heet dat. Ja. Wat is de vraag.
- I: *Uhhm.. ze hebben het dan over uhh.. alternatieven.*
- D: Is dat zo?

- I: *Ik zal even laten zien waar ik ben. Hier vragen ze of er alternatieven overwogen zijn.Uhhmm.. als dat zo gevraagd wordt, denk u dan dat een gebruiker weet waar, wat alternatieven, wat precies onder alternatieven valt.*
- D: *Nou, zie bijlage.*
- I: *Uhhmm.. ja, dat klopt. Alleen die bijlage is er nog niet. Dus als ik u dan goed begrijp, als de bijlage er wel is, dan zouden ze het wel weten.*
- D: *Dit is het studieplan gebruik van dode dieren.*
- I: *Ja.*
- D: *Je mag toch aannemen dat de gemiddelde docent, ik wil niet van student spreken, tegenwoordig in anno 2014 voordat hij überhaupt, nou hij heeft een doel, hij heeft een practicum, hij wil de student iets leren, dus hij heeft een doel met zijn, hij wil dat studenten iets leren. Er hoort een leerdoel bij. Dan gaat hij zich afvragen hoe kan ik zorgen dat de student dat leert. Bijvoorbeeld ik wil, in mijn module werken we met dode ratten om eens een keer een beest van binnen te laten zien, en dan kan je je afvragen is dat nodig. Is dat nou.... Bereik je daarmee iets anders dan wanneer je een plastic model zou gebruiken. Tegenwoordig denk je daar echt wel over na.*
- I: *Ja.*
- D: *En als je besluit om dit formulier in te vullen, dan denk ik dat het proces overwegen alternatieven al geweest is. Maar je moet het misschien wel verantwoorden. En dan is het wel weer logisch dat het hier staat. Maar dit zo suggereert dat je mensen nog op een ander idee kan brengen om toch af te zien van, door het hier op te nemen. En ja, ik vindt het een meer waarde dat één keer studenten wel echt ..., ik vergeet nooit dat ik zelf anatomieles op mensen heb gehad en te zien van vetweefsel en de aders, en voelen. Maar goed dat is niet jou onderzoek. (44.26)*
- I: *Ze hebben het in deze procedure ook over uhhm.., deze procedure geloof ik over uhh... dierlijke bijproducten en dode dieren en dat daar handelsdocumenten bij moeten zitten. En dat wordt geloof ik pas na de archivering en administratie genoemd. Denkt u dan wel dat gebruikers dan weten dat een handelsdocument.*
- D: *Wat het is. Nee*
- I: *En dan weten ze ook niet, of juist wel, hoe ze eraan moeten komen.*
- D: *Nee*
- I: *En uhhm.. wanneer er dieren ook in de vriezer gaan, dan horen ze gelabeld te worden. Voor identificatie uhhm.. weten gebruikers denkt u dat die dieren gelabeld moeten worden?*
- D: *Nee, dat blijkt uit de formulieren.*
- I: *Uit welk formulier? Sorry.*
- D: *Hier.*
- I: *En..*
- D: *Dat blijkt hier uit.*
- I: *En hoe blijkt dat daar dan uit?*
- D: *er is een register met inslag en uitslag, aangeleverde producten zijn vergezeld van handelsdocumenten voor dierlijke producten, dus iemand wordt door dit lezen daarop attent gemaakt. Wat precies een handelsdocument, het hoort erbij te zitten, maar wat dat precies is...*
- I: *Ja. In protocol, procedure 4b daar gaan ze wat meer in over de wijze waarop de vriezerbeheerder te werk gaat. Die zit daarachter en uhh..dan is mijn vraag of de gebruikers weten hoe ze dieren moeten gaan labelen?*
- D: *Dit is weer geen protocol. Nou noemen ze het ineens weer protocol. Ja.*
- I: *Ja, of de gebruikers weten ..*
- D: *Dat hoeft de gebruiker niet te weten. Moet de gebruiker, dat moet de vriezerbeheerder toch weten. Moet ik alles weten?*
- I: *Ja, dat is ook een vraag die je kan stellen. Dus volgens u is de gebruiker niet, hoeft die niet te weten hoe die de dieren labelt en ook niet, ook niet zich af te vragen of die dieren, de dieren*

- liggen op een bepaalde plek in de vriezer zoals de vriezerbeheerder dat graag ziet. Dan is ook niet de vraag of dan de gebruiker weet waar zijn dieren horen te liggen in de vriezer.*
- D: Nee want ik moest dus voor een onderzoek ruimte in de vriezer reserveren, ja.
- I: *Ja.*
- D: En ik kan niet zeggen ik wil dat plekje. Dat regelt de beheerder. De beheerder zegt dan tegen mij, ik heb ruimte in de vriezer. En de student die straks die magen gaat ophalen, die heeft zelf een protocol gemaakt om de magen te... te.. verpakken en te transporteren. En die overhandigd ze aan de beheerder van de vriezer.
- I: *En die labelt ze dan en legt ze in de vriezer.*
- D: Nou dat weet ik niet eigenlijk. Dat lijkt me.
- I: *Ja, oké. En uhh..*
- D: Maar toen ik dit allemaal hoorde ging er een wereld voor mij open. ik wist het echt niet dat het zo, het moet natuurlijk wettelijk, maar dat wist ik niet en de gemiddeld docent niet. Als je daar niet mee te maken hebt gehad.
- I: *Wat weet u dan niet? Dat de procedures er zijn, of?*
- D: Dat alle wettelijke richtlijn er zijn, ik heb vroeger, dan zei ik wel eens: eh, ik heb een steenmarter opgeraapt op straat, ik breng hem dan en dan bij jou. En dan zei Gerard oo fijn. Tegenwoordig zeggen ze nee. Ik wil niks meer hebben, want de wetgeving is veranderd.
- I: *Ja. Uhhmm... Ik heb nog één vraag over ontheffingen. Uhhmm.. ze hebben het in de procedure ook over ontheffingen die soms noodzakelijk zijn, weet een gebruiker wel wanneer ontheffingen nodig zijn.*
- D: Nee, dat weet je alleen als je er echt mee te maken krijgt (49.02)
- I: *Want de ontheffingen zijn wel nodig, hoe komt zo'n gebruiker dan...*
- D: Ik neem aan dat een gebruiker zich laat voorlichten over de deskundige die veel van proefdieren weten.
- I: *Dus dan zouden die daar...*
- D: Maar je komt toch ook niet zomaar de stal niet meer in. Dus uhh... als een docent zegt ik wil een practicum regelen. Dan wordt je meteen geconfronteerd met allerlei uuhh.. wet en regelgeving, en dan komt die waarschijnlijk bij de juiste mensen terecht. Zo ging ik froukje bellen om te vragen kun jij vriezerruimte regelen.
- I: *Ja. En dan uhh.. vertellen die deskundige hoe je aan zo'n ontheffing komt?*
- D: Ja.
- I: *En ook wie er dan verantwoordelijk voor is.*
- D: Ja. Dat lijkt mij wel.
- I: *Oké. Nu heb ik alleen nog wat vraagjes over de manier van werken, want een van de doelen was ook om veilig te werken met dode dieren. En uuhh.. weten de gebruikers eigenlijk wel wat voor gevaren er aan het gebruik van dode dieren kleven.*
- D: Ik denk dat als men er goed over nadenkt wel, maar sommige mensen denken niet na.
- I: *Ja, maar ze zouden het in principe gewoon kunnen weten.*
- D: Ja, wat is de gebruiker.
- I: *De docent diermanagement.*
- D: Ja, maar dat kan een psycholoog zijn of een bioloog.
- I: *Ja,*
- D: Nou de bioloog die weet het, maar dan nog. Ik heb zelf de ziekte van weill gehad. Ik deed muizen onderzoek. Ja, ik ving die muizen, die pak je dan in hun nekvel, en dan piezen ze en bijten ze wel eens. En als ze buiten, dan zie je bloed en als reflex lik je het op. Dan krijg je ook pis aan je .. en dan ga je bijna dood. Kon ik dat weten.
- I: *Ja.*
- D: Mensen aanraken is dan ook levens gevaarlijk. Iedereen zit onder de bacteriën en mijten en uhh.. noem maar op.
- I: *Ja. Maar uhh..*
- D: Ik denk dat als je er goed over nadenkt... Kijk microbiologen die ontwikkelen misschien

- smetvrees en gebruiken drie verschillende vaatdoekjes in hun huishouding, maar de gemiddelde mens, docent, laat nou zeggen, dat hij zich er onvoldoende van bewust is.
- I: *Ja. Oké. En uhh.. om veilig te kunnen werken zit je aan bepaalde plaatsen gebonden, denkt u wel dat gebruikers weten op welke plaatsen ze allemaal veilig kunnen werken met dode dieren. Begrijpt u wat ik bedoel.*
- D: Ja, van te voren... ik begrijp wat je bedoeld, maar ik snap de vraag niet zo goed. Want tegenwoordig kun je niet mee gewoon zeggen: he ik ga een practicum doen. Nou dat doe ik even in mijn lokaal. Dat mag dus niet. (52.40)
- I: *Dus ze worden dan eigenlijk gestuurd door allemaal regels, zodat ze niet anders kunnen.*
- D: Ja. Maar dat is.. ik neem nog wel eens in mijn theorielessen stukken vlees en bot mee. Ik denk dat het eigenlijk niet mag. Maar er is niemand die dat ziet.
- I: *Nee. Maar ja..*
- D: Ik zie ook wel eens in een lokaal dat wel eens allemaal kaassoorten geproefd worden, maar ja.. als je de HACCPregels erop los laat mag dat waarschijnlijk ook niet. Maar ja, we moeten elkaar niet gek maken, maar met dode dieren en bijproducten, ja dan weet je tegenwoordig wel, je mag geen beest van straat meer oppikken.
- I: *Ja. En als...*
- D: Zoonose enzo.
- I: *En als de gebruiker meer geïnformeerd wordt van uhhm.. waar je dus veilig kan werken en hoe je dat het beste kan doen, draagt dat dan bij aan of er inderdaad veilig gewerkt wordt, of...*
- D: Nou dat denk ik wel.
- I: *Ja.*
- D: Maar mensen moeten dan wel het goede voorbeeld geven. Kijk, mensen die lang in het onderwijs zitten, die weten ook dat je dat het ook heel vaak goed ging vroeger. Je maakte gewoon de dieren open met je blote handen en zat je erin. Tegenwoordig moeten ze handschoenen aan. En sommige mensen doen dat dan wel en andere niet. Dat kan, dat kan dan weer niet. Je moet of allemaal de regels volgen of allemaal niet. Of je maakt geen regels.
- I: *Maar dan.. de mensen weten dan wel wat veilig werken dan inhoud, maar uhh.. passen het niet altijd structureel toe, als ik het goed begrijp.*
- D: Ja, maar ja..ja.
- I: *En zijn dat dan ook de meest voorkomende problemen, wanneer men het heeft over veilig werken? Of zijn er andere problemen die ook zeg maar vaak voorkomen.*
- D: Dat weet ik niet, Daar durf ik niets over te zeggen.
- I: *En uhh..*
- D: Kijk de mensen die practicum geven zijn goed opgeleide mensen, die weten precies wat de regels zijn. Die weten dat beter dan ik als theorieducent. Ik heb vroeger ook practicum gegeven, maar toen waren er niet zoveel regels. Nu worden gewoon practica als het gaat om dierlijke producten die worden gegeven door een aantal opgeleide mensen. Dus die weten precies hoe het allemaal moet.
- I: *Ja.*
- D: En dat er wel eens, dat er iets mis gaat, het komt wel eens voor dat een student proefdier wel eens een injectienaald uhh.. dat heeft dat wel een behoorlijke impact gehad. Je kan ongelukken niet uitsluiten.
- I: *Nee en uhh.. ik weet niet of dit dan nog helemaal aan de orde is, maar uhh.. voor het verpakken en opbergen van dode dieren daar zijn ook regels aan verbonden. Net als dat er labels aan moeten, maar uhh.. als uhh.. weet de gebruiker wel waarom dat zo structureel toegepast wordt dat al die labels correct zijn en dat ze op de goede plaats liggen enzo?*
- D: Geen idee.
- I: *Is dat dan...*
- D: Ik neem aan dat de gebruiker denkt dat het goed geregeld is.
- I: *Ja is dat dan ook een reden waarom de vriezerbeheerder dat, die taak op zich neemt? Ja.*

Even nog kijken of ik alles heb gehad. Uhh.. Dan heb ik nog een vraagje over uhh.. de documenten. Want bij de dode dieren en dierlijke bijproducten heb je allemaal documenten nodig voor de archivering en administratie en alles. Uhhmm... dat heeft ook met veilig werken te maken, zodat men weet wat er aanwezig is. Maar weet de gebruiker dan ook dat dat uhh.. de documenten er ook zijn zodat er veilig gewerkt kan worden?

D: Nee, dat denk ik niet.

I: *Nee. Dat was eigenlijk allemaal wat ik u wilde vragen. Heeft u zelf nog aanvullingen die u kwijt wil?*

D: Nee.

Kwaliteitsdeskundige 2

I: *Ik uhhmm.. kunt u een beetje vertellen wat u hier doet, wat uw werk is.*

D: Ik geef hier les, praktijk biotechniek, een dag in de week ongeveer en ik heb zelf artikel 12, ik ben biotechnicus anex analist en ik werk bij het UMCG en ik kan heel veel uit mijn praktijkervaring hier overbrengen. Dat is het idee eigenlijk. Ja

I: *Ja.*

D: Dus uhh.. zelfs wordt hier in VHL Leeuwarden sommige dingen anders gedaan dan in het UMCG. Maar over het algemeen zijn algemene dingen ook parallel, dat loopt parallel.

I: *Oké, dan heb ik daar een beetje een beeld over. Ik wou graag beginnen met de procedure gebruik dode dieren in onderwijs. Want een van de doelen van de procedure is om veilig te kunnen werken met dode dieren.*

D: Ja.

I: *En uhh.. ik weet niet of u een beetje weet wat de gebruikers zijn van deze protocollen?*

D: Uhh.. ik heb begrepen dat dit dit jaar voor het eerst wordt geïmplementeerd, dat klopt?

I: *Ja.*

D: Dus het is dus een beetje een studie.

I: *Ja.*

D: Je wilt kijken of het voldoet aan de praktischeisen en aan de wettelijke eisen. Oké, ja dat heb ik goed begrepen?

I: *Ja, dat klopt. En weet u ook wie de gebruikers is van zo'n protocol?*

D: Uhh... eigenlijk de onderwijzers vooral en de stalbeheerder en de vriezerbeheerder. Afhankelijk of iets dood of levend is.

I: *Ja, want mijn vraag is eigenlijk of de gebruikers weten wat voor gevaren er kleven aan het gebruik van dode dieren?*

D: En dan bedoel je de studenten zelf? Of in het algemeen...

I: *Nou bijvoorbeeld de docent, en als de docent het weet, dan kan hij het weer overdragen aan de student.*

D: Nou goed, ik heb een opleiding voor mijn artikel 12 gedaan, en daar krijg je een stukje onderwijs in en daar wordt je ook zeker gewezen op het gevaar van werken met proefdieren. Dus zodoende heb ik dat gehoord en als ik daar dan les in moet geven, dan geef ik dat door aan de studenten.

I: *Maar als je werkt met dode dieren, dan ben je niet verplicht om die artikel 12 bevoegdheid te hebben.*

D: Nee dat klopt. Ja, die... in principe mag je daar als niet artikel 12, zo gauw ze dood zijn mag je er mee doen met wat je wil.

I: *Ja, weten ze...*

D: Binnen de wet is hè, met oog op risico's van infectie, maar ja.

I: *Maar weten die gebruikers ook wat voor gevaren er bijkomen, denkt u?*

D: Uhhm.. de meeste studenten krijgen ook les voor werken met levende dieren, ja, hoe moet je dat zeggen, er wordt niet specifiek op dode dieren, dus nee, nee. Misschien is het wel een idee. Maar voor mijn gevoel niet. Meer in het algemeen, wat voor risico's het heeft, maar niet echt.... Nee. (03.46)

I: *Dus dan zou het wel verstandig zijn om daar over te informeren?*

D: Ik denk dat het wel handig is om daar iets over te... iets aan te wijden, dat je zegt specifiek de risico's van dode dieren, of van dode dieren alleen. Ja, ik denk dat dat wel slim is.

I: *En hoe zou u dat dan vormgeven?*

D: Nou, ik geef zowiezo een stukje werken met... hygiënisch werken met dieren en risico's van dieren, wat voor ziektes ze aan boord hebben. En dat het ook zoönose kunnen wezen hè. Dat het gevaar voor mensen is. Kijk ik kan me ook voorstellen dat je het ook een stukje doortrekt van uhh... je hebt ook categorieën dit zijn levende beesten en een categorie dode beesten, het zijn ook extra risico's, of wat zijn daar de risico's van. Dat kun je er dan gewoon bij invoegen bij een college. Ja. (04.29)

- I: *En dat doe je dan bij een college of tijdens het practica?*
- D: Nou, ik denk dat je het beide moet doen. Tijdens het college moet je het zeker aanstippen dan, en dan zou je het bij het practica er ook over kunnen hebben: we gaan nu echt met dode beesten aan de gang, weten jullie nog wat de gevaren ervan zijn? Uhh.. ja, dat lijkt me wel handig. Zowiezo wat wel wordt gedaan met dode beesten in het algemeen zijn handschoenen aan en dat soort dingen, maar dat doe je eigenlijk bij elk beest. Maar echt specifieke dingen uhh.. heb ik nog niet echt gegeven, meer het algemene risico's van beesten. Ja. (05.05)
- I: *Ja en uhh.. ze hebben een procedure opgesteld om te werken met dode dieren. Denk u dat de gebruikers dan ook veilig kunnen werken met die procedure?*
- D: Dat is de procedure die hier ligt. Ik denk dat als ik dat zie, ik heb het even heel snel doorgebladerd. Hier staat in van dode dieren, waar dat vandaag komt en dergelijke, en ik denk dat dat wel bijdraagt in een betere veiligheid met het werken met dode dieren. Het is natuurlijk wel zo, hier staat ook bij dat de formulieren wordt eigenlijk, dit krijgt alleen de docent en dan ja voor het personeel is het heel helder. Dus een student ziet dit niet, dus wat je wel zou kunnen doen, als docent zou je een korte, misschien een kort papiertje van de risico's die je loopt met deze dieren, dat je die meeneemt naar de dode dieren, even die benoemen ofzo he. Daar kan ik me iets bij voorstellen, dat je zegt... Je zou het inderdaad ook even moeten overbrengen naar degene die daarmee gaan werken zeg maar, ja.
- I: *Sorry, wat zei u?*
- D: Je zou het ook even moeten overbrengen naar degene die er ook echt mee werken. Wat de specifieke risico's zijn. Ja. Als ik dat zie, dan is het niet zeker dat de studenten dat ook zien. Als ik het goed overbreng wel, maar als iedereen zegt de docent moet voor het practicum wijzen op de.., nou ja.., de specifieke gevaren van dode beesten. Dan heb je dat ook afgedekt. Ik zou me er iets bij kunnen voorstellen dat je dat zou doen.
- I: *Ja, en is dat dan ook een probleem dat zich zou voor kunnen doen? Dat die informatieoverdracht niet goed gebeurt?*
- D: Nou ik denk als je dat, nou ik denk dat als je dat uhh... zet in het protocol, dat het gewoon gebeurt. Ik denk dat als je dat niet doet dat mensen het vergeten. Ja.
- I: *Zijn er dan nog meer problemen die u verwacht bij de uitvoering van dit protocol met betrekking tot het veilig werken?*
- D: Nou, nee.. Nee. Ik zou het zo niet weten. Het enige is dat, hoe heet het ook alweer.. ik vul hem in of een andere vult hem in, maar het is dan niet zo dat het zeker bij studenten komt. Tenzij je echt vermeld van nou ja, je moet even deze rat en dat en dat is er mee gebeurd. Uhh... even melden het risico van het beest is dat en dat. (08.08) Dat zou je kunnen doen.
- I: *En als je dan de gebruikers zou informeren over hoe ze dan veilig kunnen werken en hoe ze dat over kunnen dragen, uhh.. zou dat dan bijdragen aan de manier waarop ze veilig gaan werken?*
- D: Nou ik denk wel, kijk als ik een college geef, dan weet je het wel. Studenten die.. als ze zelf wat meenemen, met het practicum zelf nog even aanstipt, want dan zijn ze er echt mee bezig. Dat dat zeker bijdraagt ja.
- I: *Maar dat is dan bij de studenten die geïnformeerd worden, kan je ook nog de docent informeren?*
- D: Nou, dat uhh... je kan zeggen dat iedereen die niet betrokken is bij... kijk ik vul hem in en een collega van mij moet er mee werken, kijk die moet het dan ook weten natuurlijk. Dus iedereen die niet betrokken is bij het papier en er wel mee moet werken, die moet het gewoon weten.
- I: *En die kan zich dan informeren door het papier door te lezen?*
- D: Nou, weet je. Ik denk dat voor iemand die ermee moet werken, die hoeft niet alles te weten hiervan. Die moet eigenlijk meer van wat zijn eigenlijk bijvoorbeeld, wat zijn echt de risico's van dit beest. De vergunningnummers hoeven zij niet te weten, toch? Lijkt mij niet. Net als die ontheffing is voor hun niet belangrijk, ik bedoel dat is al gescreend voordat het bij hun

- komt. Dus dat is voor, voor degene die er echt mee werken is het het belangrijkste uhh... weten wat echt de gevaren zijn van dat dode beest. Uhh... en misschien een stukje van deze beesten zijn gebruikt voor immunisatie voor een griepvirus, er kan dus iets inzitten van... zoiets.
- I: *Hoe ziet u dan dat die mensen die dit gebruiken die informatie dan tot zich krijgen, indien ze dit zelf niet invullen?*
- D: Nou ik denk als ik verantwoordelijk ben voor dit practicum, zou ik er dus voor moeten zorgen, als ik er zelf niet bij ben, als ik er zelf bij ben doe ik het zelf, maar als ik er zelf niet bij ben, moet dan de docent die het moet geven van mij... er is een rat en die heeft dat en dat aan voorgeschiedenis dus denkt hier en hier en hier aan en geef even aan het begin van het practicum door.
- I: *Ja.*
- D: We hebben ook al meegemaakt dat studenten die hebben last van reuma en dingen en die moeten ook gewoon van te voren weten waar ze aan toe zijn. Dus uhh.. dat moet je gewoon van te voren aangeven denk ik. (10.50)
- I: *Ja.*
- D: Ik denk dat dat wel heel erg handig is inderdaad.
- I: *En uhh... om veilig te kunnen werken zit je ook aan bepaalde locaties gebonden, zoals bepaalde laboratoria. Weten de gebruikers dan wel waar ze dan terecht kunnen om veilig te kunnen werken met die dode dieren?*
- D: Nou uhh... zover ik het hier weet wordt het altijd ingepland in een bepaalde zaal hier. Dus dan is het al... als een docent het inplant in een bepaald lokaal, dan neem ik aan dat de docent dus weet dat het daar mag en kan. Kijk als je zegt, het moet echt in een flowkast omdat er bepaalde bacillen vrij kunnen komen, dan moet de docent die dit heeft ingediend zorgen voor een goede veilige werkomgeving. Je kan niet zeggen tegen een student, kijk dit is een rat die heeft die en die virussen, bedenk nu zelf maar eens even hoe veilig je ermee kan werken. (11.47) Ik denk dat dat eigenlijk niet... als er iets mis gaat... dat kan niet en dat mag ook niet. Klaar. Dus degene die hier verantwoordelijk voor is moet zorgen voor een goede en veilige werkomgeving.
- I: *Ja, en dat weet die dan ook.*
- D: Ja, die moet dan overleggen met de stalbeheerder of de practicumzaalbegeleider. Die moet zorgen... maar dat moet ook zowiezo ingeroosterd worden in een bepaald lokaal. Als het wel in een flowkast zou moeten, dan moet je zorgen voor een lokaal met een flowkast.
- I: *Helder. Voor dat die dieren vaak binnen komen gaan ze vaak ook nog naar de vriezerbeheerder toe. Denkt u dat de gebruikers weten hoe ze die dode dieren dan veilig moeten opbergen en verpakken?*
- D: Uhh... de eerste keer dat ik... dat ik dode kadavers heb gebracht was er iemand bij van de vriezer en die gaf aan, die schreef ze ook in, de kaartjes en dergelijke. En daar stond ook in als er iemand nieuw komt die dit moet doen, een docent of wat dan ook, die moet eerst uitleg hebben. Klaar.
- I: *En die uitleg is wel duidelijk?*
- D: Ja. Ja. Er komen labeltjes aan, plastic zakken...
- I: *Oké. Krijgt u dus ook hulp bij het labellen en verpakken...*
- D: Nou ik heb het zelf nog niet gedaan, ik heb er nu pas een keer beesten heen gebracht en toen werd het voor mij gedaan door een van de beheerders van de vriezer. Dus als ik wel weer de eerst volgende keer er heen gaan, dan zal ik zorgen, dan zal zij zorgen dat ik ook zelf gewoon zelf het kan doen. Ja.
- I: *Ja. En als u dan dode dieren inbrengt, die moeten dan ook voorzien zijn van bepaalde documenten. Weten alle gebruikers dat dode dieren voorzien moeten zijn van die documenten?*
- D: Nou nu nog niet, nu nog niet volgens mij.
- I: *En waarom niet?*

- D: Ja, weet ik niet. Dit ligt er nu al, dit moet er nu liggen?
- I: *Nee.*
- D: Uhh... even kijken he, de laatste keer, ik heb zelf daar wel dode dieren naar toegebracht, maar nog niet zelf het naar binnen gebracht naar studenten toe. Maar op het moment dat de dieren naar de vriezer worden gebracht, dan komt er.. Ja, ik kan je vertellen wat ik gezien heb de laatste keer. Ik heb er toen dode beesten naar toe gebracht en er werd toen door een van het beheer van de vriezers werd er een label opgeschreven met nummers en dergelijke en die werden ingeschreven in een logboekje. Dat is wat ik heb gezien, hoever zo'n formulier achter zit dat weet ik niet.
- I: *Uhh... hier in het protocol...*
- D: Het kan best zijn dat ze die pas later heeft ingevuld, dat kan ik niet zeggen (14.45)
- I: *Uhh... aangeleverde producten van bedrijven zijn vergezeld van een handelsdocument. Weten de gebruikers dan wanneer ze dat handelsdocument, wanneer ze dat wel beschikbaar moeten hebben en wanneer niet?*
- D: Nee. Nee, dat weet ik niet. De laatste keer heb ik beesten meegenomen vanuit een ander dierenlab en daar zat geen document bij. Het was niet echt een bedrijf, nou ja het was wel een bedrijf, maar geen commercieel bedrijf. Het is wel een bedrijf natuurlijk. Nee. Maar het is wel handig om daar gewoon uhh... ik zal dan wel zelf een papiertje maken wat er allemaal mee gebeurd is, dat je dat gewoon kan overhandigen aan degene... Ja.
- I: *Ja. Maar dan was dat geen echt document dat je mee hebt gekregen bij...*
- D: Nee, nee, nee. Het is gewoon uhh... de beesten zijn bij ons getermineerd en er is niks ernstigs mee gebeurd. En ik kon ze mee krijgen om hier te gebruiken voor het practicum en ze waren schoon. En voor mij was dat genoeg. Maar goed dat is niet echt een officieel document nee. In het kader van vermindering van diergebruik hebben we dat zo gedaan. Maar goed, ja eigenlijk zou je er een document bij moeten hebben ingevuld wanneer... Ja.
- I: *Oké. Nu heb ik ook nog... een ander doel van het protocol is om transparante werkwijzen te handhaven (16.32) Dus ik wou eigenlijk aan u vragen is de werkwijzen dode dieren dan voor u duidelijk wat....*
- D: Ja. Wat... ik had deze nog niet gezien. Ik weet niet of dat gunstig is, ik had hem al moeten zien of niet?
- I: *Nou, het is meer van nieuwe gebruikers gaan er mee aan het werk dus...*
- D: Ja, oke, maar goed uhh... hij was nog niet geïmplementeerd neem ik aan?
- I: *Oo nee, toentertijd niet.*
- D: Dus.. nee opzich voor een volgende keer vind ik dit duidelijk. Even kijken hoor. Er staan hier ook nog dingen bij die ik mis. Ja alleen ik weet niet in hoever.... Oo ja, van welke bedrijven zijn de dieren afkomstig? Ik heb nu dus als voorbeeld dieren afkomstig uit het centraal dierenlab uit Groningen. Ja en daar zat wel een DECnummer aan. Dat zou je er ook op kunnen zetten natuurlijk....
- I: *Maar de werkwijzen is wel duidelijk.*
- D: Ja ik vind het wel duidelijk ja. Het enigste wat ik mis, ja wat hier nog bij zou kunnen of misschien staat het er al bij, of het dode beesten zijn van uhh.. zijn het surplus beesten of zijn ze in een experiment geweest? Dat wil ik nog even... of iets van achtergrond van het beest. Kijk als je een DECnummer hebt, dan kun je wel... in Groningen kan ik wel opzoeken wat ermee gebeurd is, maar hier kunnen jullie niet gaan kijken wat ermee gebeurd is. Dus dat is eigenlijk informatie die hier zou moeten liggen. Is er iets mee gebeurd en eventueel.. je hoeft er niet alles in te schrijven, maar bijvoorbeeld wat zijn belangrijk voor hier? Bijvoorbeeld zijn er dierexperimenten mee gedaan ofzo? Dan mag het niet eens hier naar toe komen. Maar ik kan me voorstellen dat bepaalde geneesmiddelen onderzoek... Wat belangrijk is om hier te weten zou er eigenlijk bij moeten staan. (19.04) Dus ik heb er wel... heel veel waren surplus beesten die ooit zijn gebruikt voor het handelen van studenten zijn gebruikt, dus dan zit er geen risico aan, qua dat gedeelte niet.
- I: *Dan is het wel voor u duidelijk wat uw taken zijn?*

- D: Hier voor het invullen van dit soort dingen bedoel je?
- I: *Ja.*
- D: Ja. Ik vind dit wel duidelijk.
- I: *En ook wat u dan terug kan verwachten?*
- D: Van uhh.. even kijken hoor. Hoe bedoel je? Ik lever ze in.
- I: *Nou u uhh... ja u wilt ze inleveren en dan van wie...*
- D: Nee opzich, ik vind het voor de rest...nou opzich is het heel duidelijk. (19.49) Ja, ja.
- I: *Denkt u dat dan ook voor alle gebruikers die met dode dieren te maken hebben er sprake is van een dierproef? Want ze vragen ook op een gegeven moment is er ook sprake van een dierproef?*
- D: Ja oke. Hierbij staat dieren worden speciaal gedood voor het practicum, dus voor mij is dat duidelijk. Als een dier al is gedood, zoals bij het CDP, dan is het hier geen dierproef meer. Dan is het daar een dierproef geweest, maar hier niet meer. Ja. Dus ik vind dit duidelijk.
- I: *Ja. En uh...*
- D: En dan moet je... daar wordt naar verwezen, dus is dat zo, dan moet je dat andere format gaan invullen. Ja. Duidelijk.
- I: *Helder. Even kijken hoor. De dierlijke bijproducten moeten ook voorzien zijn van een handelsdocument. Uhh... het is niet altijd even duidelijk dat dat handelsdocument beschikbaar moet zijn.*
- D: Ja oké. Dus een collega van mij heeft net schapenbloed besteld, dus daar moet een document bij zijn. Dat is ook een commercieel iets. Kijk dan zit het ook gewoon bij uhh... de producent of fabriek moet ook voldoen aan een bepaalde ISO normen en dergelijke. Dus ook van hun uit moeten ze een document toevoegen. Maar enigzinds dan waar je dus mogelijk geen documenten in heb, wat ik ook al zei: oo ik heb wat geritseld in Groningen, het zijn blanco beesten, maar er zit geen document bij.
- I: *Ja.*
- D: Dus echt uhh... commerciële bedrijven zullen altijd een document erbij leveren. Ook om zichzelf in te dekken want he... welke... als je... een aantal voorbeelden, als je ratten besteld, dan staat erbij ze zijn getest daar en daar en daar op. Ook om zichzelf in te dekken van uhh.. ziektes en dat soort dingen.
- I: *Vaak krijgen de gebruikers dat document erbij voordat ze erna vragen?*
- D: Ja. Als je echt een commercieel iets hebt, dan krijg je er een document bij. Uhh... als je ratten besteld alleen voor het offeren tijdens het practicum, de fokker geeft dan een document bij van de status, ziektes, controles en allemaal dat soort dingen. Ja. En waar ze weg komen en hoe oud ze zijn en al dat soort dingen.
- I: *Oké. En als de dode dieren hier aankomen dan moeten ze wel gelabeld zijn, sorry geïdentificeerd zijn. is dat duidelijk hoe ze die moeten identificeren? Of is dat vrijblijvend?*
- D: Uhh.... Ja ik zit een beetje met, ja hoe moet je dat zeggen. Wat ik hier gezien heb is wat ze doen is dat ze een labeltje om de poot doen. En met dat nummer erop wordt het ingeschreven in het boek. Maar goed als ze uit een ander bedrijf komen en ze komen hier. Tijdens de overgang dan moet je er al een nummer aanhebben voordat je ze meeneemt. (23.20)
- I: *Dus ze zijn dan vaak al geïdentificeerd voordat ze vertrekken?*
- D: Ja een commercieel bedrijf wel, maar zoals het centraal dierenlab waar gewoon een aantal, ik had gewoon acht ratten ofzo bij me. En als je dus... die waren gewoon uit een batch, maar niet allemaal apart genummerd. Dus eigenlijk moet je dan als je zoiets weer doet, dat nummer wat ze hier gebruiken dat neem ik mee en daar zet ik dat nummer er vast op. Zo zou je dat moeten hebben.
- I: *En op het moment dat ze hier dan komen, doet de vriezerbeheerder dan dat?*
- D: Ja, die deed dat de vorige keer. Maar eigenlijk wil je... kijk van zo'n commercieel fokbedrijf is het wel bekend, maar als ik ze zo heb meegenomen, dat is.. ik neem ze mee in een tasje en een koelbox en ja, eigenlijk moet je ze daar genummerd hebben voordat je ze meeneemt.

- I: Ja.
- D: Omdat ik ook geen officiële documenten erbij heb.
- I: *En uhh.. hier worden ze dan... hier wordt er dan een label aangehangen. Dat wordt dan door de vriezerbeheerder gedaan. Die zorgt dan ook dat die labels beschikbaar zijn?*
- D: Ja, zo wat ik van de vorige keer gezien heb, ik heb dat een keer meegemaakt. Zij legt ze erbij en schrijft ze dan in een logboek in.
- I: *En dan worden die ook uitgeschreven op het moment dat je ze weer gaat halen? Neem ik aan.*
- D: Ja, uhh... zo gauw ze weg zijn moeten de labels worden ingeleverd.
- I: *Oo en dan kan ze ze uitschrijven.*
- D: Ja. Maar ik kan me voorstellen, commercieel is geen probleem, maar als je dan anders even tussen door iets hebt geregeld, dan is het even.... Eigenlijk moet je een bepaald nummer hebben wat je dan gewoon hebt, dat je dan hier er ook weer op kan zetten. Dat je gewoon niet tijdens transport verwisseld kan worden.
- I: *En uhh... het is ook mogelijk dat je... je moet ook aangeven dat je ontheffingen nodig hebt. Uhhmm...*
- D: Voor de dode beesten?
- I: *Ja. Mijn vraag is of de gebruikers weten wanneer ze die ontheffingen nodig hebben? (25.36)*
- D: Uhh... Nee dat is voor mij niet helemaal duidelijk. Ja, ik kan er wel iets bij bedenken, maar het is voor mij niet helemaal helder. Van uhh... er zou eigenlijk gewoon een lijstje bij moeten liggen. Er is een protocol met dode beesten en uhh... dat je een bijlage er aan toevoegd zie voor ontheffingen zie bijlage. Ooo wanneer moet ik een ontheffing aanvragen.
- I: *En weet u dan ook niet hoe u die ontheffing moet krijgen?*
- D: Nee, dat weet ik niet.
- I: *En dat zou dan ook weer in die bijlage erbij kunnen?*
- D: Uhh... Nou in iedergeval iets van verwijzing, ontheffingen wanneer moet je een ontheffing hebben? Daar en daar... En net als hier ook voor ontheffing.. er is iemand die dat moet verzorgen, dus dan moet je bij die en die wezen.
- I: *En weet u dan ook wie verantwoordelijk is voor... als die ontheffing eenmaal aangevraagd en beschikbaar is?*
- D: Nou, in principe is dat de hoofd van uhh.. de directeur van de school volgens mij zelfs uiteindelijk. Of niet? Nee dat weet ik niet zeker. Daar durf ik niet echt een naam aan te geven nee.
- I: *Uhhmm... over de procedure gebruik levende dieren is ook een doel om transparante werkwijzen te handhaven en mijn vragen zijn een beetje gelijk aan de vorig, maar of deze werkwijzen duidelijk zijn?*
- D: Uhh.... Nou er wordt... in het begin van het jaar worden een aantal beesten aangeschaft en dan wordt een DEC geschreven, die procedure weet je wel hoe dat zit met de DEC-aanvraag?
- I: Ja.
- D: Oké. En die beesten worden aangevraagd en dan worden ze ingeschreven door Joanna de stalbeheerder worden ze eigenlijk min of meer gemonitord. En een aantal practica worden met haar vastgelegd en dan doen we, wat wij altijd doen is vlak van te voren haar nog even bepaalde belangrijke dingen door spreken..
- I: *Maar is het dan ook duidelijk hoe deze procedure in elkaar zit?*
- D: Ja. Op zich wel, ja. Met de IvD en dat soort dingen. Ja.
- I: *En dan ook wat dan wat van u verwacht wordt en wat u dan terug kan verwachten?*
- D: Ja. Het enigste waar ik eventjes mee zit, maar dat is voor jullie, dat zal voor jullie net zo zijn is het welzijnsdagboek. Is dat 3f. Daar zag ik iets van staan. Dat moet nog uitgewerkt worden neem ik aan. Zo... zo ruim...
- I: *Volgens mij is het gewoon de bedoeling dat je aan de hand hiervan.... (28.38)*
- D: Dat uhh... wat wij hebben altijd geleerd, bij ons dierenlab dat in het welzijnsdagboek moet altijd een humaan eindpunt staan. En dat is een beslismoment dan eigenlijk, maar dan specifiek onder een humaan eindpunt.

- I: En die mist u hier in?*
- D: Ja, ja. Je moet gewoon expliciet vermelden dat uh... een beslismoment, maar ook gewoon een humaan eindpunt moment. Als wij uhh.. nog in het centraal dierenlab hebben wij studies. En in de stal ligt een werkprotocol met een welzijnsdagboek en daarin moet staan uhh.. in het werkprotocol staat daar in, het is onderdeel van het welzijnsdagboek. Daar staat het humane eindpunt ook in, als er stalbeheerder of de diervorzorger komt en die ziet dat het beest nou niet lekker is of wat dan ook. Dan kan hij in het voorstel kijken, het humane eindpunt, oo dat en dat en dat, ja nee. Met het telefoonnummer van de onderzoekers erbij, dan kunnen ze eventueel bellen. Ja. Dat is eigenlijk een beslismoment inderdaad.
- I: En is dan wel voor u duidelijk wat de onderzoeksgerichte aandachtspunten zijn? Ze hebben het hier dan over....*
- D: Nou ja, ik vind het wel duidelijk he. Aandachtspunten uhh... vrijdags aanstaande worden ze geopereerd, dus zaterdag komt de diervorzorger en die moet ze dan even extra checken. Ja, lijkt me wel.
- I: En ook dan wat onder bevindingen en waarnemingen wordt verstaan?*
- D: Even kijken hoor.. Nou bevindingen en waarnemingen is heel ruim he. Waar zie je dat staan, oo ja... Uhh... ik zou er denk ik een aantal punten in willen hebben, als ik... bij ons is een welzijnsdagboek, dan staat hier het dier, de stam, hoe vaak hij wordt gemonitord, wekelijks of dagelijks? Bij ons is het zo, bij ons gaat het, wij hebben ratten en die worden bij ons wekelijks gewogen en worden ze gecheckt op uiterlijk en gedrag en dat soort dingen. Dat zijn gewoon vaste dingen. Alleen is het bij ons nog wel zo, de een maakt hem zus en de andere zo. Maar bepaalde dingen zoals gewicht en uiterlijk zijn standaard dingen die daar in staan. Uhh... we willen in ieder geval een tabel waar in staat gewicht, uiterlijk, gedrag. Bepaalde dingen moeten er vast in, dat zou ik doen.
- I: Dus dan moet het eigenlijk veel gedetailleerder?*
- D: Ik zou er iets, nou kun je het heel ruim zeggen. Bij bevindingen kun je nu zeggen: hij loopt bij wijze van. Dit is heel breed.
- I: Ja.*
- D: Ik zou hier.. als je de advocaat van de duivel wil noemen, dan zou ik zeggen ik wil hier hebben staan en gewicht en gedrag en dat soort dingen. Een paar dingen die je er in ieder geval in hebt staan. Dat in ieder geval iedereen dat moet doen. (32.13)
- I: Ja. Is het wel voor u duidelijk wie verantwoordelijk is voor het welzijnsdagboek?*
- D: Ja. Ja.
- I: En ook dan wie verantwoordelijk is voor het invullen van het welzijnsdagboek?*
- D: Uhh... even kijken hoor. Ik kan het niet zo snel vinden. In principe bij ons is het zo... bij ons doet de onderzoeker het, tenzij er overleg is geweest met het dierenlab en de persoon die het moet doen. Kijk in principe is het zo, dat elke onderzoeker is verantwoordelijk voor zijn eigen beesten. Hij hoeft het niet zelf te doen, maar hij moet wel zorgen dat iemand het invult. Je kan ook zeggen ik ga naar de diervorzorger toe en die zorgt dat het wordt ingevuld. Maar die moet zorgen dat het wordt ingevuld.
- I: Dus eigenlijk is... in principe zou iedereen dit mogen invullen?*
- D: Nou iedereen, mits je artikel 9 of artikel 12 bent. Mits je volgens de wet met dierproeven mag doen. Biotechnicus anex onderzoeker.
- I: Zou het dan niet duidelijker vermeld kunnen worden, of vind u dit zo duidelijk?*
- D: Nou nee, ik zou wel erin zetten zoiets van uhh... de aanvrager is verantwoordelijk... die moet ervoor zorgen dat het welzijnsdagboek goed wordt ingevuld. Zoiets zou ik erin zetten. Hoe hij dat doet of zij, dat moet diegene weten, wel volgens de wet natuurlijk, niet dat je iemand zo van straat plukt. Volgens de wet zorgt dat hij het wordt ingevuld en ook in wat voor tijdsperiode. Want je kan ook wel zeggen ik ga één keer in de maand kijken. Maar dat wordt meestal niet geaccepteerd bij ons, en uhh... dat is het eigenlijk.

- I: *En uhh... u moet hier ook invullen of de mensen die er mee werken artikel 9 of artikel 12 zijn, denk u dat gebruikers, de docenten hier op van Hall, weten wanneer iemand artikel 9 of artikel 12 is?*
- D: Uhh... ik denk niet iedereen, niet. Nee. Ik denk niet iedereen, maar goed. Uhh... in principe mag je de stal niet in zonder artikel 9 artikel 12, maar goed uh.. nee ik denk dat niet. Ik denk niet dat elke docent dat hier weet.
- I: *Maar weten ze dan wel wat dierenwelzijn inhoud?*
- D: Nou ik ken niet alle leraren hier, maar ik neem aan dat iedereen die deze opleiding doet dat wel weet. Ja.
- I: *En dat geldt dan ook voor ongerief?*
- D: Nou, ja. Ongerief is... ze hebben niet een specifieke opleiding, dus ongerief zoals wij dat zien, in de biotechnische wereld ongerief noemen zullen zij dat misschien anders bestempelen. Maar ze weten natuurlijk wel wanneer een dier lijdt of niet. (36.13) Echt pijn heeft of niet.
- I: *Maar kunnen de gebruikers dan wel een inschatting maken wanneer er sprake is van ongerief en in welke mate?*
- D: Uhh... nou degene de aanvrager, in principe is het zo degene die dit aanvraagt mag alleen artikel 9 of artikel 12 zijn. He. Dus uhh... in principe is... een docent wiskunde zal dit nooit mogen aanvragen en zal er nooit in aanraking mee komen. Die zal nog niet eens zover komen en voor die tijd wordt dit al afgekeurd.
- I: *Maar als we het dan hebben over degene die het aanvraagt, weet u dan wel, kan u dan wel goed inschatten wat ongerief is en in welke mate?*
- D: Degene die de opleiding hebben gehad kunnen het zeker goed inschatten. Ja. Maar het is wel uhh.. met ongerief wordt wel geadviseerd, iedereen heeft een opleiding gehad. Maar wat jij ongerief vindt, vind ik misschien anders ongerief, dus wel al om een bepaalde eenduidige tabel te maken waarin iedereen... ongerief is een score op lichaamsgewicht. Dat is gewoon duidelijk, klaar.
- I: *Maar geldt dat dan ook niet voor dierenwelzijn, dat een andere een andere opvatting kan hebben als ik?*
- D: Ja, oké. Maar dat klopt, maar je kan wel als je van te voren al zegt we scoren op bepaalde punten, dan heb je wel... want dat is wel heel erg lastig. Als jij zegt een rat in de nek vastpakken, dan zeg ik dat vind ik een beetje ongerief, maar niet zoveel. Maar jij zegt: kijk dat beest begint te krijsen en dat is heel veel ongerief. Dat is heel erg lastig. Maar goed je kan wel bepaalde afspraken maken. Als je een beest vast pakt en je fixeert hem, dan is het ongerief één. Snap je, daar kun je wel afspraken over maken en dat moet je wel doen denk ik. Ook voor het welzijnsdagboek. Van uhh... wat vinden wij ongerief. Ja.
- I: *En dat zou dan in het protocol erbij vernoemd moeten worden?*
- D: Ja. Ja. Je moet in ieder geval voor iedereen die met het welzijnsdagboek moet werken, die moet in ieder geval weten.. als je een tabel hebt met linker vleugel dit, rechter vleugel dat, of wat dan ook, dat iedereen dan ook weet wat er bedoeld wordt. Nou ja, dat zal wel. Dus dat is geen idee. (38.49)
- I: *En waar... is het dan wel beschikbaar in het protocol of bij de stal?*
- D: Die... wij hebben gewoon... heb je die tabel wel eens gezien of niet?
- I: *Ja, volgens mij wel ja.*
- D: Oké. Je hebt gewoon een formulier, die ligt bij de stal in een snelhechter. Daar ligt het weegprotocol achter en het welzijnsdagboek voor, met een scorelijst met uhh.. het beestnummer. Datum, beestnummer. Elke keer als je er iets mee doet, dan zet je de datum er neer hij weegt zoveel, het uiterlijk. 0 is vaak heel goed en 5 is vaak afwijkend. Dus dan geef je er een score aan. Dus als we aan gewicht hangen dan weet je... maar als hij iets afgevallen is, dan zeg je ik heb hem gewogen, hij is 3 gram afgevallen. Het gewicht wijkt wat af, een ééntje erachter.
- I: *Zou u dat dan ook hier aanraden bij de stal?*
- D: Ja. Ja.

- I: *Ik heb nog een vraagjes, dat gaat over het protocol 3e.....*
- D: Dat is wel altijd heel lastig, daar geven we ook colleges in. Over wat vind jij ongerief en wat vind jij ongerief? Als een rat een beetje bol zit, dan weet ik, die voelt zich niet lekker. Maar terwijl iemand die een (40.16)???? is, nou ja hij zit bol. Dat is heel erg... wij worden daar ook als biotechnici ook vaan leren, ongerief leren zien. Wat is normaal gedrag van een rat, wat is afwijkend gedrag van een rat. Daar is ook wel een stukje training voor nodig.
- I: *Ja.*
- D: Uhh... even kijken 3e.
- I: *Ze hebben in het begin erover... het gaat over huisvesting... dan hebben ze het hier over huisvesting om als voorbeeld te nemen. Is het voor u duidelijk aan welke eisen de huisvesting moet voldoen?*
- D: Even kijken, ik heb hier een tabel van: achter de huisvesting noteert u de wijze waarop de dieren gehuisvest dienen te worden. Uhh... Nou, of dit duidelijk is, die Lijst. Ik heb van huis uit geleerd dat, normaal gesproken bij ratten, muizen, geiten of kippen, normaal is de groepshuisvesting normaal en enkel is afwijkend. Dus je zou dan moeten zeggen, groepshuisvesting indien enkel uhh... motivatie. Motivatie waarom enkel. Heel vaak hebben we muizen, black6, dat zijn vechtersbaasjes. In het begin hadden we ze wel bij elkaar staan, maar meestal als ze bij elkaar zitten, dan is dat sociaal goed, maar als ze elkaar dood bijten, dan moet je ze uit elkaar halen. Dus dat zet je erbij, enkel huisvesten in verband met vechten. Dus normaal gesproken is het groepshuisvesting en enkel, dan moeten wij er een motivatie bij zetten. En dan weet de dierversorger ook iets, waarom iets.. Eisen aan de kooi.
- I: *Vragen ze dan bij de eisen aan de kooi naar de wettelijke eisen? Of hoe u dat graag zou willen zien?*
- D: Ja, oké. Ik kan zeg we gaan er een knuffelbeestje in leggen ofzo.
- I: *Dat is dan ook een eis dan he.*
- D: Ja. Voor mij. Maar goed je hebt zowiezo... daar mag je dan van uit gaan.. dit is een stal die wordt.... Er wordt met dierproeven gewerkt en die moeten aan bepaalde eisen voldoen. Dus daar moet je vanuit gaan dat dat goed is.
- I: *Daar mag je van uit gaan?*
- D: Ja. Hij wordt gekeurd en dergelijk, dus daar mag je vanuit gaan. Nou weet je, ik heb hier een voorbeeld, morgen moeten we muizen opereren en die krijgen een penenerent jugalaris. (43.34) en die zitten in een lage kooi. En die kunnen overal tegen op klimmen en overal tegen aanlopen. Maar deze krijgt een vast punt op zijn hoofd, een soort kraantje en als hij.. als hij een lage kooi heeft, dan heb je de kans dat heel het spul er af gaat. Dus uhh.. als ik dus... ik moet dus die beesten aanvragen en dan heb ik als extra eis, hoge ratten kooi voor muizen zodat ze niet ergens tegenaan kunnen klappen.
- I: *Ja. Dus dat zou u daar dan noteren?*
- D: Dat zou ik hier dan neerzetten. En dan specifieke eisen aan kooi. En dan kun je zeggen waarom dan, nou omdat die muis he... normaal is die kooi bekend, specifieke kenmerken aan kooi.. he, ja ik moet een hoge hebben, want dat en dat... korte toelichting. Dan weet die onderzoeker ook waarom. Ja en bodembedekking. Daar kun je ook... er wordt bij ons een standaard... er wordt bij muizen en ratten iets standaard gedaan. Dus als je daar dan afwijkingen in hebt, dan is het ook... dat moet je apart vermelden. Bij bodembeddeking wordt ook heel vaak wat wordt genoemd is kooiverrijking ja of nee. (44.45) Dat is wel iets wat ook vaak wordt gevraagd. Zoals bij die muis die ik straks opereer. Daar wil ik geen kooiverrijking hebben, want die stoot alles kapot. Ja.
- I: *Ja. Dat is helder. Dat was eigenlijk wat ik aan u wilde vragen.*
- D: Oo ja, soort ook, ik zou gewoon zeggen.. zelfde verhaal weer. Ja. Voeding normal, indien afwijkend toelichting. En wat. Ja. Hier staat ook al iets... Voor mij is het verder wel duidelijk hoor.
- I: *Ja.*
- D: Ik zit hier nog niet zo lang, dus voor mij zijn bepaalde dingen nog onduidelijk hier.

- I: Ik heb ook alles gevraagd wat ik wou vragen..*
- D: Mocht je nog meer vragen hebben, dan mail nog eventjes. Als je denkt ik ben nog iets vergeten....
- I: Heeft u nog meer dingen die u kwijt wil naar aanleiding hiervan?*
- D: Nee, ik zou het zo niet weten. Maar dit gaat dit jaar draaien en jij hebt dit opgesteld ofzo?
- I: Nee, ik ben bezig met mijn afstudeeropdracht en dit heeft Joanna Zijlstra van de stal met de IvD opgesteld. En ik... ze wil graag jaarlijks een interne audit gaan uitvoeren om te kijken of nog wel dit up to date is en of nog voldaan wordt aan de protocollen. Voor mijn afstudeeronderzoek ben ik nu aan het kijken of ze wel voldoende informatie heeft.*
- D: Het enigste wat ik wel... hier staan heel veel stapjes van links naar rechts in... en wat voor mij persoonlijk helder zou zijn, dat je er een soort flowchart in zet. Dood dier, ja, nee, ja, nee. Dat je heel snel kan zien dat en dat... snap je wat ik bedoel.
- I: Ja.*
- D: Dat je gewoon heel snel desnoods dood dier.. specifiek dat en dat. Met specifiek documentnummer erachter, dat je heel snel kan zien daar moet ik heen. Dat zou wel heel handig kunnen zijn. Vooral omdat het complex is. Je hebt de IvD, je hebt dat en dat en uuhh... op zich is het wel duidelijk, maar om het...
- I: Het overzicht te bewaren..*
- D: Ja. Ik zie door de bomen het bos niet meer, dat gevoel een beetje. (47.19) Ja.
- I: Oké. Ja.*
- D: Ik denk dat het wel een welkome aanvulling is van het geheel. Dat je even kan screenen, oké. Oo ja, wanneer je ontheffingen aan moet vragen, ja of nee. Vaak is een schema heel makkelijk, oo ja, dan hoeft ik dat niet of dat wel. Ja oké. Ik vind het duidelijk voor de rest. Als je meer hebt, dan mail je maar.
- I: Ja. Bedankt voor uw tijd.*
- D: Nou, geen denk en succes ermee.
- I: Ja dank u wel.*

Proefdierdeskundige

I: Ik heb de stukken wel bij, dus als u tijdens het interview er naar wil kijken.

D: Dat is misschien wel handig. Dan blik ik nu nog even tussen de verhalen door.

I: Want dit is voor levende dieren en dit is voor dode dieren.

D: Ja. Ja. Alles wat in de vriezer ligt. Dat werd nog al eens een keer niet gemeld dat er gebruik van gemaakt werd. Daarom is die procedure in het leven geroepen. Ja.

I: Ik zal nog even kort toelichten wat mijn afstudeeronderzoek is. Ik ben dus aan de gang gegaan met deze twee protocollen. Joanna wil graag een interne audit op gaan stellen zodat ze jaarlijks kan controleren of de doelen van de protocollen behaald worden en ik ga nu kijken of voor deze twee protocollen, kijken van welke informatie heeft zij nu nodig om een audit op te kunnen stellen.

D: Ja. Prima. Dat kan haar weer helpen bij het uitvoeren.

I: Ja, dat is wel de bedoeling. Uhh.. graag wil ik beginnen met de procedure gebruik levende dieren. Ik heb wel wat vraagjes voor u. Want ik heb gehoord dat u daar genoeg kennis van heeft.

D: Nou we zullen zien. Ik hoop het dat ik je kan helpen, maar dat zal wel lukken denk ik. Je weet trouwens... ik ben proefdierdeskundigen, ik ben hier proefdierdeskundigen in Utrecht, voor de universiteit en het academisch ziekenhuis, maar ik treed ook zodanig op voor het van Hall. Daar hoef ik natuurlijk niet zo vaak heen, want er zijn maar relatief weinig dieren en ze worden alleen maar voor onderwijs doeleinden gebruikt. Dat is ook nog niet zo heel belastend, dus wat dat betreft kan ik daar prima op afstand fungeren. Als er een keer wat aan de hand is met een dier dan communiceren we via de mail of in ieder geval iets in die geest. En verder ga ik er gewoon een paar keer per jaar heen en dat is dan ter sprake en dan loop ik even een rondje door stal. Dus dat is de manier waarop we het nu invullen en dat werkt momenteel naar ieders tevredenheid. Dus dat gaat goed. En in die hoedanigheid ben ik ook betrokken bij de plannen die nu op tafel liggen die straks ook een onderdeel gaan vormen van de instantie voor dierenwelzijn. Heb je daar al iets van meegekregen?

I: Ja.

D: Daar weet je ook van. Dus het toezicht op het onderwijs en het gebruik van de dieren en de voorbereiding daarvan en de vastlegging daarvan zal op een andere manier gaan plaats vinden en dat gaat dan door de instantie voor dierenwelzijn gebeuren. En daar zijn meer mensen bij betrokken, het zijn eigenlijk dezelfde mensen die erbij betrokken zijn, maar ze hebben een ander stempeltje gekregen en ze zitten nu samen in een clubje die de instantie voor dierenwelzijn heet. Maar in de praktijk veranderd er niet zoveel denk ik.

I: Oké. (02.59)

D: Goed, dat even als intermezzo. Nu jou vragen.

I: Ja, nou het eerste doel is om te voldoen aan de wettelijke kaders. Maar heeft u enig idee welke wettelijke kaders daarmee bedoelt worden?

D: Ja. Ja, we zijn bezig om voor te bereiden op de nieuwe wet. En in de nieuwe wet staan weer zaken in die gelijk zijn aan de oude wet. De oude wet heeft een definitie van een dierproef. Dus als je iets met dieren doet dat binnen die definitie valt, dan treed de wet in werking en dan moet je allerlei dingen vastleggen en toestemming van te voren aanvragen en dat soort dingen. Noem maar op. Dus dat soort zaken meer. Je moet ze op de juiste manier huisvesten, handelingen die je met de dieren doet vastleggen en het welzijn beoordelen en vastleggen en daar veranderd eigenlijk niets aan. Dus in dat opzicht is er tussen de oude wet en de nieuwe wet niet zo heel veel verschil. (03.55) Het grootste verschil zit hem vooral in het aanvragen voor toestemming voor in dit geval een onderwijs. Dat gaat op dit moment nog met een DEC-aanvraag en dat gaat straks een projectaanvraag heten. En dat betekent dat we voor langere tijd en in een keer voor al het onderwijs voor het van Hall, nu zit je nog met aparte DEC-aanvragen, straks zit het waarschijnlijk in één hele grote projectaanvraag. Uhhmm.. dat is het belangrijkste verschil en dan moeten we per practicum nog steeds een beschrijving gaan maken hoeveel dieren en wat voor hinder ondervinden ze daarvan. Dus die procedure

- veranderd wel, maar uiteindelijk tijdens het practicum gaan we dezelfde dingen vast leggen. Dus uhh.. in dat opzicht is het dus wat sprake van formele veranderingen, maar in de praktijk veranderd er niet heel veel. En daar voldoet het aan.
- I: *En is dit dan de enige wet die ze hier dan... die hier op van toepassing is?*
- D: Ja in feite wel, tenzij , maar dat is niet aan de orde bij het van Hall, tenzij er nog dingen gebeuren buiten de deur. Stel dat je veld onderzoek gaat doen, dan zou je te maken krijgen met de flora en faunawet. Want dan moet je toestemming hebben van de eigenaren van het terrein om daar te mogen komen, maar dat gebeurt bij het van Hall niet. Althans niet bij diermanagement voor zover is weet. Dat gebeurt misschien bij een van de andere opleidingen binnen het van Hall, dat zou kunnen...
- I: *We hebben... de opleiding diermanagement, daar zit wel een major wildlife. En daar hebben ze wel veld onderzoek.*
- D: Maar dat is voor bij dierentuinen denk ik of niet? Ja, het is ook wel in het vrije veld. Ja dat is waar, het gebeurt wel in het veld. Daar hebben we het in het verleden over gehad, want we hebben overwogen om een aparte artikel 12 status. Want jullie zijn bezig, althans als je proefdiermanagement doet, dan ben je ook bezig met het verwerven van de artikel 12 status. En omdat de veldwerkers eigenlijk hele andere activiteiten ontplooiën, dan hebben we in het verleden ook wel er over nagedacht een aparte artikel 12 status voor veldwerkers... dus je hebt gelijk. Dat komt wel aan de orde. Dus daar heb je wel met de flora en faunawet aan de orde.
- I: *Ja. En welke problemen verwacht u met betrekking tot het voldoen aan die wettelijke kaders?*
- D: Nou, ik verwacht niet echt problemen. Maar kijk...je moet... de flora en faunawet veranderd helemaal niet. Dus je moet iets voordat je überhaupt iets gaat doen, goede plannen maken. En dat maakt niet uit of je iets gaat doen binnen de stal van het van Hall of in het veld als veldwerker. Goede voorbereidingen treffen en als dat als veldwerker is, betekent dat je dat met de eigenaar van het veld moet overleggen. En zeker moet weten dat je van die persoon of instantie toestemming hebt om daar te komen. (07.07) En dat kan wel een gebied zijn waar je normaal niet mag komen, verboden toegang en dat je daar iets gaat doen met dieren waarmee je wat wilt doen. Dus dan gelden er twee dingen, bij het van Hall als het binnen de stal is, dan moet je afspraken maken met Joanna en zeker weten dat wat je wil wel uitvoerbaar is. Is het met een diersoort die aanwezig is, uhh... interfereert het niet met het schema van de practica. De dieren moeten ook na een practica een tijdje rust kunnen hebben. Dus je moet niet dezelfde dag nog iets anders gaan doen, waardoor ze meer belast worden dan eigenlijk de afspraak van te voren is. Maar dat is allemaal plannen. En dat moet je altijd denk ik.
- I: *Ja. Controleert dan ook iemand of voldaan wordt aan die wettelijke kaders?*
- D: Uhh... momenteel als het om de stal gaat, dat zal Joanna zijn, misschien samen met Monique. Want die is eindverantwoordelijke artikel 9 functionaris. Als het om het veldwerk gaat, dan denk ik nog niet voldoende. Tenminste daar ben ik niet voldoende van op de hoogte hoe dat binnen het van Hall geborgd is. Maar daar zou ik me kunnen voorstellen dat daar wellicht soms hiaten vallen. En ik weet ook niet precies hoe het bestuur daar momenteel loopt en of daar behoefte is aan de borging. Maar dat zou wel een punt van aandacht moeten zijn.
- I: *In het veldwerk dan?*
- D: Bij het veldwerk ja.
- I: *En hoe wordt dan gecontroleerd in de stal dan of voldaan wordt aan de wettelijke kaders?*
- D: Wat ik al zei, door Joanna en Monique samen.
- I: *Maar u weet niet hoe hun dat dan vormgeven?*
- D: Oooo, stel er komt een onderzoeker langs en die wil wat. Dan gaat die in overleg in eerste instantie met Joanna. Dan gaan ze eerst kijken a. is het een dierproef? He voldoet het aan een definitie van een dierproef en als dat het geval is dan moeten we kijken of het valt onder de bestaande DECgoedkeuringen. Als dat het geval is, dan zou het kunnen plaatsvinden. Als dat niet het geval is, dan moeten we een nieuwe DEC-aanvraag eerst voorgeschreven

worden. En naar de DEC gestuurd worden en goed gekeurd worden. Of wat soms ook kan is dat een amendement wordt ingediend, dat een wijziging van de bestaande DECgoedkeuring, zodat dat daar ondergebracht wordt en zo op die manier goedkeuring gerealiseerd wordt. Maar daar zitten beide dames wel strak boven op. Dus je maakt mij niet wijs dat er dingen binnen de stal gebeuren die niet goed geborgd zijn zeg maar.

I: *Even kijken hoor... zij controleren dan of er inderdaad voldaan wordt, maar zijn zij daarmee ook verantwoordelijk of die wetten nageleefd worden?*

D: Nou, kijk de eindverantwoordelijke is altijd de artikel 9 onderzoeker. Dan hangt het er even vanaf, ik gaf net twee mogelijkheden, he, laten we even van de eerste mogelijkheid uit gaan. Er is geen bestaande DECgoedkeuring. Dus dan moet er een nieuwe gemaakt wordt. Dan is de vraag, wie gaat die dan schrijven. Is die medewerker van het van Hall zelf artikel 9 bevoegd, dan kan hij zelf die aanvraag schrijven. Het gaat wel altijd in samenspraak met Monique, want zij is de coördinator binnen het van Hall. Dus uuh... die medewerker kan dus zelf dan de aanvraag opstellen en indienen. Uhh... is het iets wat past binnen de bestaande goedkeuring maar nog wel een aanpassing vereist, een amendement, dan is het de taak van degene die ook op die DEC-aanvraag als artikel 9 staat. Dat kan ook Monique, dat zou ook een van de andere artikel 9 mensen binnen het van Hall kunnen zijn, degene die op dat moment verantwoordelijk zijn.

I: *Ja. En dan heeft u het over artikel 9 en dan heb je ook artikel 12. Maar weet u ook hoe gecontroleerd wordt of die mensen bevoegd zijn?*

D: Ja, ja, want daar kijk ik zelf naar.

I: *Daar kijkt u zelf naar?*

D: Ja, maar dat doen Monique en Joanna ook. Want we hebben alle drie een overzicht van de medewerkers binnen het van Hall. Die staan bij ons geregistreerd, die hebben zich in het verleden aangemeld en dan wordt gecontroleerd of die voldoen aan de eisen die in de wet staan voor hun opleiding. En alleen... en daar krijgen wij kopieën van, dus we hebben kopieën van de diploma's, van hun eventuele aanvullende opleidingszaken zoals een artikel 9 certificaat. En dan staan ze formeel geregistreerd als artikel 9 of artikel 12 functionaris. En alleen uit die poel mogen mensen komen die betrokkenheid hebben met proefdieren en zitten ze er niet bij, dan mogen ze niet aan dieren zitten. (12.10)

I: *Ja en dat houdt dan ook in dat die mensen voldoende kennis hebben?*

D: Daar ga ik vanuit. Maar kennis is niet het enige wat noodzakelijk is, vaardigheden zijn tevens ook noodzakelijk.

I: *Ja.*

D: Dus uhh.. kennis verwerven is meestal niet zo moeilijk, want dat houdt in dat je je inleest in de materie. En dat heeft die persoon waarschijnlijk gedaan, want anders komt hij niet met dat idee. Dus die kennis zal hij wel hebben. De vraag is of hij dan ook voldoende vaardig is. De handelingen kan uitvoeren die noodzakelijk zijn, of dat hij daar gebruik van moet maken van andere aanwezigen binnen het van Hall. Je zou kunnen zeggen er moet bloed afgenomen worden bij duiven of kippen die in de stal zitten. Vorig jaar zijn een aantal mensen op training geweest en die weten dus precies hoe het moet en kunnen het ook prima. Maar als je die training niet gehad hebt, dan loop je het risico dat het helemaal fout gaat. Dus dan kun je beter een van die andere medewerkers inschakelen zodat je zeker weet dat dat met minimale belasting voor het dier gebeurt.

I: *En uhh... u had het net al over training, maar controleert u dan ook wel of ze die vaardigheden nog bezitten?*

D: Nou, dat doe ik eigenlijk niet. Want ik zit er niet met mijn neus bovenop. Want ik zei al, ik ben van afstand de proefdierdeskundige. Dus dat is feitelijk gedelegeerd aan de mensen bij het van Hall zelf, dus dat is meer de taak van Joanna denk ik het meeste omdat zij het meeste direct met de neus op de dieren zit. Het zou ook nog Trees kunnen zijn, Trees Hettinga, of Monique. Maar goed die zijn weer met andere... meer organisatorische taken zeg maar. Dus in de meeste gevallen zal het Joanna zijn, of Corine Oomkes de dierenarts. Die heeft

- natuurlijk ook allerlei kennis voer dieren om ze goed te kunnen behandelen. Dus dat zijn eerder de personen die daar op toe zien.
- I: *Weet u wel hoe ze dat ook kunnen controleren?*
- D: Door er naast te staan. Dat is de enige manier om het te controleren.
- I: *Ja.*
- D: Als een medewerker zegt: oo ik best bloedtappen bij een duif. Ja, dan kan ik hem op zijn blauwe ogen geloven, maar dat wil dan niet zeggen dat dat daadwerkelijk het geval is. Dus dan ga ik ervan uit dat ze zeggen laat het maar zien. (14.31)
- I: *Ja.*
- D: En alleen wanneer dat voldoende vaardig gedemonstreerd kan worden door die persoon, dan zal die ook wel toestemming krijgen om dat te doen. Maar anders niet.
- I: *Ja. Uhh... een beetje een ander onderwerp is de ongeriefscores. Bent u wel van mening dat die correct toegepast worden?*
- D: Ja, dat denk ik wel. He, want uhh.. er is natuurlijk een welzijnsdagboek. He, je moet vastleggen in het welzijnsdagboek vastleggen wat de conditie van het dier is. En er zijn DEC protocollen waarin vastgelegd is wat het verwachte ongerief is ten gevolge van die behandeling van die dieren. En uhh.. dat kan natuurlijk afwijken omdat gedacht werd dat het gering ongerief met zich mee zou brengen, maar je hebt een heel onhandige student die breekt een poot bij een dier...zou zomaar kunnen.. denk ik niet, maar toch, dan heeft het dier meer ongerief dan je van te voren zou verwachten. En dan moet je dat in het welzijnsdagboek ook vastleggen dat dat gebeurd is. En je moet aangeven wat je gaat doen om het te reduceren (15.45) Door behandelingen of iets in die geest. Maar uhh.. dat wordt vastgelegd en soms bestaan practica er ook uit dat uh.. studenten zelf moeten leren hoe daar mee om te gaan. Dus die vullen dan zelf het welzijnsdagboek in. En die geven een beoordeling van het ongerief van de dieren. Maar de afspraak is dan dat ze dat altijd als ze er mee klaar zijn dat bespreken met Joanna, want zij mogen ook niet aftekenen in het welzijnsdagboek. Dat is alleen maar voorbehouden aan bevoegde personen. Dus dat mag alleen maar iemand met een artikel 9 of 12 bevoegdheid. Dus de studenten mogen daar wel een aantekening in maken over de conditie van het dier, en dat moeten ze bespreken met Joanna en Joanna tekent dat dan af. En dat kan eventueel best leiden tot een correctie van Joanna. Kijk, ja ik vind dat jullie dat best zwaar beoordeeld hebben, ik denk dat het toch wat lichter is. Of volgens mij moet je nog maar eens goed kijken, want volgens mij hebben jullie niet goed gekeken want er is duidelijk wel sprake van meer ongerief dan je hier genoteerd heb bij wijze van spreke.
- I: *Ja. En uhh.. Joanna controleert dus de studenten als die dat invullen. Maar is er dan ook iemand die uiteindelijk het ingevulde welzijnsdagboek controleert wat daar ingevuld is?*
- D: Dat doe ik steekproefsgewijs, en voor de rest ga ik er vanuit dat Joanna dat naar beste eer en geweten dat doet. He, dus uhhh... het zou best zo kunnen zijn dat er nog een ander systeem is binnen van Hall dat je afspreekt, want wat ik al zeg, ik ben er twee drie keer per jaar, en dat is.. dan kan ik best terug bladeren, drie maanden terug bladeren alle welzijnsdagboeken controleren. He, je zou ook nog kunnen denken aan een ander systeem, zeker in de termen van de IvD, dat een collega van Joanna af en toe nog eens een steekproef neemt en kijkt of alles nog eens netjes is ingevuld. He, dat is vaak het meest efficiënte binnen een organisatie, dat je elkaar controleert, dat je op elkaar taken om er zeker van te zijn dat die ook goed worden uitgevoerd. En dat er sprake is van kwaliteitsborging.
- I: *Ja, maar uhh...*
- D: Dan zou Trees bijvoorbeeld Joanna kunnen controleren. Of andersom, Joanna is met vakantie en iemand anders doet het in de plaats van Joanna, dan zou Joanna bij terugkomst kunnen controleren of haar vervanger het goed gedaan heeft bij wijze van spreke.
- I: *Ja. De instantie voor dierenwelzijn die richt zich natuurlijk vooral op dierenwelzijn. Die, neem ik aan die passen dan ook de wettelijke kaders met betrekking tot dierenwelzijn toe. Controleren die dat ook op een of andere manier?*

- D: Wat bedoel je? Dan moet je even nader specificeren wat je bedoelt met controleren.
- I: *Of ze die wettelijke kaders genoeg het dierenwelzijn waarborgen?*
- D: Oo, zo. Ja... het is in ieder geval een taak van de IvD, want de IvD heeft heel veel taken, maar er zijn twee taken, de IvD is verantwoordelijk voor huisvesting en welzijn van dieren. Althans er moeten personen in zitten die verantwoordelijk zijn voor huisvesting en welzijn van dieren. Daarom zit Joanna er in, want dat is haar hoofdtaak. En er moet een persoon in zitten die verantwoordelijk is voor het toezicht op welzijn en huisvesting van dieren. Het verschilt maar één woordje, maar het is wel een heel andere functie natuurlijk. Namelijk toezicht. Dus er moeten ook personen in zitten die controleert of de huisvesting en verzorgen van de dieren gebeurd conform de voorschriften. En dat ben ik.
- I: *Oké.*
- D: Althans, in de meeste gevallen... we moeten nog steeds formeel de IvD helemaal uit werken, maar zoals we dat nu bedacht hebben, het concept binnen het van Hall, want volgens mij is nog steeds niet 100% de kogel door de kerk, er is nog geen formeel besluit genomen nu hebben we een IvD van Hall. Maar de plannen die we gemaakt hebben, is dat de toezichthoudende taak aan mij is toe bedeed. Dus dat houdt in dat ik er drie keer per jaar ben, een rondje door de stal loop, terug blader in de welzijnsdagboeken, of dat ook netjes is ingevuld en niet alleen maar een krabbeltje staat, maar ook of er ook als een dier iets mankeert dat er goed op gereageerd is. Dat er net zolang aantekeningen staan totdat het dier vrij is van zijn problemen. Stel je hebt een ziek dier, Nou, dan wil je natuurlijk zien dat dat behandeld is geweest. Maar nogmaals wat ik al zei, we hebben heel intensief contact over de email of zelfs via de telefoon als het een urgent probleem is waar we direct met elkaar over moeten overleggen. Dan kan ik een dier weliswaar niet zien. Maar ik kan in ieder geval vanaf afstand mijn input om het zo maar te zeggen. En ik kan ook adviseren: als ik het zo lees is het een hopeloze toestand, je kan het beter euthanaseren en voorkomen dat het dier, dan heb je het over het humane eindpunt, ofwel voorkomen dat het dier onnodig lijdt, of zelfs het risico loopt om spontaan te overlijden. Want dat wil je beide natuurlijk voorkomen.
- I: *En uhh... het is belangrijk om te bepalen of er sprake is van een dierproef. En wordt bij de inschatting of een project een dierproef is dan voldaan aan de wettelijke kaders?*
- D: Jaa, dat denk ik wel. Want uhh... er zijn vier belangrijke elementen of iets een dierproef is ja of nee. Het moet met levende gewervelde dieren, straks onder de wet hebben we ook nog de inktvisachtigen erbij. Daar doen we toch niks mee bij het van Hall, tenzij je een veldproef zou hebben met inktvissen. Dat kan ik me niet voorstellen. Dus het zal wel levend en gewerveld blijven. Het moet een doel zijn dat past bij de wet, he dat kan onderwijs zijn, maar ook een onderzoek. En er moet sprake zijn van ongerief. En daar hebben we nog al een probleem, want de nieuwe definitie van ongerief is in de nieuwe wet is een hele vage. Dat weet jij misschien ook wel, er staat dat het gelijk moet zijn aan het inbrengen van een naald.
- I: *Ja.*
- D: En daar is nog vind ik op nationaal niveau binnen Nederland, maar ook op europees niveau nog onvoldoende duidelijk gemaakt hoe we daarmee moeten omgaan. Want welk ongerief is nu gelijk aan het inbrengen van een naald? Als ik niks met een naald doe, neem als voorbeeld het veldonderzoek. Ik ga een dier vangen in het veld dat zal heel veel stress veroorzaken bij een dier, want die is natuurlijk niet gewend om in handen gehouden te worden, dus dat is in mijn inziens meer ongerief dan het inbrengen van een naald. Maar dat is nu al afgesproken dat het geen ongerief is.
- I: *Oké.*
- D: Dus ja, dat vind ik dan een beetje een kromme redenatie. En waarom is dat dan afgesproken, want uhh... dan zouden alle dieren die je gaat vangen een dierproef worden en dan zou het aantal dierproeven in Nederland en in Europa gaan stijgen en dat willen de mensen in Den Haag en Brussel dan weer niet. Maar dat vind ik zelf geen juiste manier van redeneren, maar dat is ons opgelegd en daar zullen we mee om moeten gaan.

- I: *Ja.*
- D: Dus uhh.. we moeten zelf nadenken over wat we ongerief vinden en of het dan ook nog eens een keer voldoet aan de nieuwe definitie van een dierproef. Maar als dat het geval is, dan is het een dierproef en dan moeten we de overige wettelijke voorschriften ook nageleefd worden. En dan moet er dus een DECgoedkeuring zijn en een protocol dat duidelijk maakt wat er gaat gebeuren. En dan moet het protocol ook netjes nageleefd worden wat daarin staat.
- I: *En als je dan afwijkingen wil aanbrengen, moet dat dan via een amendement?*
- D: Ja, via een amendement. En nu is dat nog zo onder de huidige wet dat het amendement goed gekeurd moet worden door de DEC, maar onder de nieuwe wet is het zo dat een amendement alleen maar naar de DEC moet en, het gaat via de centrale commissie dierproeven, uhh... als er sprake is van een toename van het ongerief of een toename van het aantal dieren dat je hebt aangevraagd. Dus als dat beide niet het geval is, stel voor... daar kun je ook nog over twisten of iets een toename van ongerief is. Stel je vraagt aan of je 5 keer mag bloed afnemen, als die wijziging 6 keer wil bloed afnemen, dan kun je redeneren dan stijgt mijn ongerief, want er wordt één keer extra bloed afgenomen en dat is meer dan die 5 keer. Maar ik ga ervan uit, dat beredeneert wordt dat het een stijging in categorieën moet worden. We gaan straks onder de dierenwet het ongerief inschatten op drie niveaus, gering matig ernstig. En ik ga ervan uit dat bloedafname, of dat één keer is of 5 keer of 6 keer, dat dat allemaal als gering zal worden ingeschat. He, ondanks het feit dat het wel een keertje extra is, dan blijft het wel binnen dezelfde categorie. En daarom is het formeel geen stijging en hoeft het niet naar de DEC en naar de CCD. En dat betekent dat het dan afgehandeld mag worden door de IvD zelf. Dus er moet toestemming gevraagd worden door degene die het wil doen. Maar dat vraagt hij alleen aan de IvD, en als de IvD zegt akkoord, dan mag hij het ook uitvoeren. Maar goed, dat is nog allemaal toekomstmuziek. Maar dat komt omdat we nog allemaal in de overgang zitten van oud naar nieuw. Dus dat maakt het nog een beetje lastig.
- I: *Oké. Uiteindelijk moet je ook nog een jaarregistratie voor de NVWA, uhh... de stalbeheerder zorgt ervoor dat dat allemaal compleet is. Denkt u ook dat zij benodigde kennis heeft om dat te doen?*
- D: Nou, het zou wel essentieel zijn dat hij dat heeft in ieder geval. Als die taken bij die persoon ligt, dan moet hij die kennis ook gewoon hebben vind ik. En ik denk dat Joanna die kennis zeker heeft, want zij is voldoende bekwaam in alle opzichten. Bekwaam in de vaardigheden maar ook in know how zeg maar. En om dat goed te kunnen doen... maar stel dat Joanna zou vertrekken en daar komt iemand voor in de plaats, ja dan moeten we daar wel voor zorgen dat hij op hetzelfde niveau kan functioneren als Joanna nu functioneert. Dus uhh.. onder de huidige omstandigheden zou ik... is het antwoord op je vraag ja, maar in de toekomst misschien niet.
- I: *En uhh.. de stalbeheerder verwerkt dat dus, maar archiveert zij dat ook?*
- D: Ja, dat is een wettelijke verplichting. Je moet gegevens van dierproeven vijf jaar bewaren.
- I: *Ja, maar zij kan dat wel verwerken, maar het zou ook iemand anders kunnen zijn die het archiveert.*
- D: Ja, goed. De instelling... uiteindelijk is het de verplichting aan de instelling om het te bewaren. En wie dat in die instelling doet, dat maakt niet uit, dat kan de secretaresse van Tjalling Huisman zijn, bijwijze van spreke, maar het kan ook Joanna zijn of Monique of Trees. Als het maar ergens is. Want als de inspecteur langs komt en hij wil informatie, dan moet het terug te vinden zijn. En als er een wobverzoek komt, dus een wet openbaarheid van bestuur, bijvoorbeeld stichting proefdiervrij wil iets weten, over goh.. er zijn nu ineens veel meer dierproeven binnen het van Hall, hoe kan dat nou? Laat eens zien wat jullie twee jaar geleden deden en nu doen. Dan moet dat ook kunnen, dan moeten we ook die oude gegevens boven tafel komen Snap je. Je moet het vijf jaar bewaren.

- I: *Oké. En dat speelt nu heel erg, dat de wet aan het veranderen is, en wie houdt zich bezig... ja dat kan ook in de toekomst weer gebeuren, maar wie houdt zich bezig dan met die veranderingen?*
- D: Binnen het van Hall bedoel je? (28.12)
- I: *Ja.*
- D: He, want er zijn natuurlijk heel veel mensen die zich daarmee bezig houden, de wereld aan personen, maar uiteindelijk uh... het is een beetje lastig, kijk van Hall is, maakt onderdeel uit van de HBO instellingen binnen Nederland en de HBO instellingen hebben een spreekbuis die ook meepraat in Den Haag als het gaat om wettelijke veranderingen, dus alle HBO instellingen onderling bediscussiëren de wettelijke veranderingen en bijvoorbeeld ook de nieuwe eisen die nu gesteld worden... de nieuwe opleidingseisen. Dat is dan één of twee personen en die zitten er dan bij in Den Haag namens de HBO instellingen en dus ook namens van Hall. Dus op die manier laat het van Hall wat horen indirect, uhh.. intern zullen de veranderingen ook worden uitgevoerd. En dat is een taak van van Hall zelf. Maar dat is niet één persoon, hoewel dat formeel wel zo is, want er is één persoon eindverantwoordelijk, dat is Tjalling Huisman. Die is de uhhh... de rechtspersoon bij wie de vergunning ligt. He, van Hall heeft een vergunning om proefdieren te mogen doen. Die staat op de naam van van Hall, maar de eindverantwoordelijke is de directeur diermanagement en dat is Tjalling, op dit moment.
- I: *Ja.*
- D: Dus uhh.. daar ligt de eindverantwoordelijkheid, maar intern kunnen er allemaal afspraken gemaakt worden over wie zijn er allemaal betrokken bij dat proces. Want die moeten allemaal goed ingebed zijn en door de juiste personen worden gecontroleerd. Waar we het net al over hadden, al die mensen waar we het net over hadden, die spelen daar allemaal een rol bij. Monique, Trees, Corine, nou ja.
- I: *Maar die zijn dus wel op tijd op de hoogte van de veranderingen.*
- D: Ja, ja, ja, ja. Er is ook een nieuwsbrief, op blackboard is nu al een hele structuur ingericht waarlangs de onderzoekers de informatie toegespeeld krijgen en op terug kunnen grijpen. Goh, wat was dat ook alweer. Dan kijken ze naar informatie die in het verleden al is rondgestuurd. Dus daar is... een vaste mogelijkheid voor de onderzoekers om zich in ieder geval op de hoogte te stellen van de veranderingen en als er iets nieuws gebeurt, dan wordt dat ook direct gecommuniceerd.
- I: *Als dan die protocollen verander worden, dan wordt dat ook via die manier gecommuniceerd.*
- D: Ja. (30.51) Dat is de bedoeling. Althans zo hebben we het afgesproken, werkt het nog niet, maar dat is de afspraak die we gemaakt hebben.
- I: *En in wat voor tijdbestek is het acceptabel dat die veranderingen doorgevoerd worden.*
- D: Nou, zo kort mogelijk zou ik zeggen, want uh... je moet natuurlijk voorkomen dat medewerkers van het van Hall als ze iets willen veranderen of iets nieuws gaan doen, dat ze dan iets gaan doen volgens het oude systeem. Want dat is zonde van de tijd en de energie. Want dat is als ze eenmaal klaar zijn dat ze erachter komen dit was eigenlijk verkeerd. We hadden het anders moeten doen. Dus het is wel taak van de IvD om de wettelijke veranderingen die uit Den Haag komen om die zo snel mogelijk ook intern te verspreiden om er voor te zorgen dat iedereen op de hoogte is en de juiste procedure gebruiken.
- I: *En dan is het afhankelijk denk ik van de soort verandering wat acceptabel is.*
- D: Ja. Stel er komt , wat ik al zei de hele DECprocedure gaat veranderen, er komt een heel nieuw formuleer straks, dat krijgen we toegestuurd uit Den Haag, want dat moeten we dan gaan gebruiken. Nou dat moet dan binnen van Hall zo snel mogelijk verspreid worden zodat iedereen daar kennis van heeft. En dan moeten er interne afspraken gemaakt worden: jongens we gaan nu niet meer DECaanvragen per project of per onderzoeksvoorstel indienen, maar wij gaan ervoor zorgen dat we als instelling een hele grote paraplu-aanvraag gaan indienen bij de centrale commissie dierproeven. Zodat we alles wat we hier doen, dat dat allemaal gedekt is. Dan hoeven we ons als medewerker niet meer te bekommeren om die

DECprocedure. Het enige wat je dan nog moet doen is wat we noemen een werkprotocol. Je beschrijving, je recept als het ware, je kookboek van je practicum of van je dierexperiment moet je op papier zetten. En daar hebben we dit model voor. Dat leveren we zelf aan, dat vinden wij dat we dit allemaal van de situatie moeten weten. En dat moet je invullen en dat moet je naar de IvD sturen en dan gaat de IvD daar naar kijken.

I: *Oké.*

D: Dat moet allemaal nog uitgelegd worden, want het is nog allemaal niet in bedrijf zeg maar want we zitten nog steeds onder de oude wet. Zodra die nieuwe wet er is moet men daarvan op de hoogte zijn en moet men ook weten welke stappen je moet zetten om aan de nieuwe voorschriften te voldoen.

I: *Oké. Het volgende doel van het protocol is om alternatieven te implementeren. Weten de gebruikers ook wat alternatieven zijn?*

D: Ik ga ervan uit van wel, al hoewel ik me ook kan voorstellen dat als mensen niet bij diermanagement zitten, maar bij een van de andere opleidingsonderdelen van het van Hall, dat die niet zo vertrouwt zijn met de wet op de dierproeven en de drie V's. Dat je die dan toch misschien een keertje bij de hand moet nemen en dat je bijvoorbeeld algemene informatie op de website kan zetten zodat.. als je iets gaat doen, dat je... iets met dat dier. Dan moet je in ieder geval ervoor zorgen dat je eerst gekeken hebt kan het ook zonder dieren. Nou, dat zal dan waarschijnlijk niet kunnen. Maar daar moet je dan wel argumenten voor aandragen. Maar dat je dan het hele gedoe kan doen met zo min mogelijk dieren, met zo min mogelijk ongerief (34.04)

I: *Ja, dus de docenten van diermanagement weten dan ook het verschil tussen de drie V's?*

D: Van diermanagement weet ik het zeker, maar van andere opleidingen, daar ben ik niet van overtuigd.

I: *En uhh... weten ze dan ook, de gebruikers, wat voor soort alternatieven er allemaal zijn?*

D: Binnen diermanagement denk ik wel, weer, nogmaals, maar bij andere opleidingen denk ik niet. Nee. Ja, het hangt er een beetje van af als het om onderwijs gaat bijvoorbeeld, dan kun je altijd met een video werken of met een computerprogramma. Of je kunt... er zijn een aantal plastinaat preparaten aangeschaft door het van Hall, zodat je kennis kunt verwerken door naar een driedimensionaal preparaat te kijken in plaats van dat je er een dier voor dood maakt en er voor open snijdt. Dus uhh... binnen diermanagement is men daarvan wel op de hoogte, maar of mensen op andere afdelingen op het van Hall dat goed weten? Ik denk het niet.

I: *Oké en denkt u dat wel dat dit protocol er dan aan bijdraagt dat er over na wordt gedacht?*

D: Ja. Ja. Want uhh.. je moet invullen... voordat je hiermee gaat beginnen moet je je eerst realiseren wat er allemaal weer bij komt kijken. Mensen die dat regelmatig doen, die weten dat wel, maar doe je het maar eens in het jaar, of doe je het voor het eerst. Nou dan heb je hier een handige leidraad die je daarmee helpt.

I: *Ja. En je moet ook invullen of je alternatieven overwogen hebt. Weet u ook wie verantwoordelijk is voor het controleren...*

D: Of dat gebeurd is?

I: Ja.

D: Ja. In feite de IvD. Want al die aanvragen komen bij de IvD terecht. Dus de leden van de IvD, om het zomaar te zeggen, dat zijn de personen die verantwoordelijk om die controle uit te voeren. En het handigste is natuurlijk door die persoon te vragen om aan te geven wat die persoon gedaan heeft om alternatieven te vinden. He, heeft die literatuuronderzoek gedaan bijvoorbeeld, naar welke literatuur heeft die dan gekeken, kortom welke moeite heeft hij gedaan om te achterhalen of er alternatieven zijn. Maar het is een taak van de IvD.

I: *Ja. Uhh.. het volgende doel is weer om het dierenwelzijn te waarborgen. Daar heb ik ook wat vraagjes over. Wie is er verantwoordelijk voor het waarborgen van het dierenwelzijn? (36.45)*

D: Uhh... ja de eindverantwoordelijke is hier ook weer de artikel 9 functionaris, want die blijft altijd eindverantwoordelijke. He, want hij of zij heeft die opstelling van het protocol.... Sorry

- Dus uhh... wie is er verantwoordelijk voor... dat was toch de vraag wie is er verantwoordelijk voor het dierenwelzijn toch.
- I: *Ja.*
- D: Ja. Volgens de wet in eerste instantie de onderzoeker of de docent, want de opsteller van het protocol... die draagt dus ook de eindverantwoordelijkheid voor het welzijn van de dieren. Maar tegelijkertijd gaf ik al aan dat in de IvD ook mensen zitten die verantwoordelijk zijn voor de huisvesting en verzorging en mensen die verantwoordelijk zijn voor het toezicht op de huisvesting en verzorging. Dus uhh... er zal onder meer gecontroleerd worden of de onderzoeker op de juiste manier omgaat met die dieren. Maar de primaire verantwoordelijkheid ligt bij de docent of onderzoeker.
- I: *Ja, en die heeft dan ook voldoende kennis over dierenwelzijn?*
- D: Nou, daar mag je vanuit gaan. Zeker als je.. om een nieuwe situatie... want dan komt die onderzoeker of docent komt aan tafel bij de IvD, want dan gaat zijn of haar protocol besproken worden. He, dan komt ook de inschatting van het ongerief ter sprake. En dan zullen er ook vragen gesteld worden over goh, jij hebt het ingeschat als matig, maar waarom heb je dat ingeschat als matig. Leg ons eens uit waarom je vindt dat het matig ongerief is. En dan zal hij met argumenten komen en misschien heeft hij het la beschreven in het protocol hoe hij tot die inschatting gekomen is. En het hangt er een beetje van af. Als het iets is wat je... wat niet nieuw voor je is en wat je al eerder hebt gedaan, dan weet je op basis van die ervaringen van het verleden wat je kan verwachten. Dus dan kan je die inschatting beter maken, dan wanneer je iets voor het eerst gaat doen. He, want dan is het een beetje... ik verwacht dat, maar het zou ook anders kunnen uitpakken.
- I: *Ja.*
- D: Maar daarover kun je dan ook weer afspraken over maken als IvD zijnde met die onderzoeker. Uhhmm... laten we het dan zo afspreken, als het eenmaal zo is, de proef in dat stadium, dat we dan er eens een keertje samen naar kijken, want dan ben je niet alleen van je interpretatie afhankelijk, maar dan kun je ook nog eens de deskundige bij betrekken. Om tot een goede inschatting te komen.
- I: *En is dat dan ook een manier waarop gecontroleerd wordt op het daadwerkelijke dierenwelzijn?*
- D: Ja, dat zou een hele goede manier zijn denk ik. (40.29) Om op die manier te doen. Het zal nu ook wel zo gaan, met andere woorden, als nu iets met dieren in de stal gebeurd, nogmaals, is Joanna er dicht bij en die kan altijd aangeven, dat staat ook vast in het welzijndagboek, of ze controleert of de docent het gedaan heeft. En of dat gene wat er staat wel klopt met de werkelijke status van het dier. Uhh.. maar als het gaat om veldwerk, dan wordt het een heel ander verhaal. Want dan zal er iemand mee moeten gaan om te controleren. Of wat je ook kan.. je zou ook een opname, een foto van het dier kunnen maken of liever zelfs een filmpje. Dat je achteraf meer mensen ernaar kan laten kijken. En dan kunt zeggen: ik dacht van te voren gering, maar ik denk toch dat het matig is. Of andersom. Het valt eigenlijk best mee. We hadden gedacht het was matig, maar laten we er gering van maken. Ja.
- I: *Ja. En denkt u dan ook dat de gebruikers weten dat dierenwelzijn samenhangt met alternatieven en ongerief wat ze ondervinden?*
- D: Ja, daar geldt weer hetzelfde antwoord, he. Voor diermanagement mensen wel, voor andere onderdelen niet.
- I: *Maar dan zou informeren ook weer een grote bijdrage kunnen leveren.*
- D: Ja, ja natuurlijk. Ja. Kijk een taak van de IvD is ook om de medewerkers van de instelling te informeren over de drie V's. Dat is algemeen... dat iedereen zich bewust is van wat zijn de drie V's nu eigenlijk. En waar moet je rekening mee houden en hoe kun je ervoor zorgen dat als je dieren gebruikt, omdat er geen alternatieven zijn, geen vervangende alternatieven, dat je de aantallen en het ongerief beperkt. Uhhmm... maar dat is algemene informatie en er is natuurlijk altijd een specifieke situatie wanneer je daadwerkelijk iets gaat doen. En uhh... dan

- kun je beter aan tafel met de leden van de IvD kijken en tot een inzicht komen dat het beter anders kan omdat je dan de dieren minder welzijnsaantasting bezorgt of wat dan ook.
- I: *Dat heeft dan ook te maken met de mate waarin het ongerief plaats vindt en hoe vaak?*
- D: Ja. (42.40) En de duur natuurlijk ook. Hoelang duurt iets. Kijk je kan een dier een injectie geven en dan uhh.. dan heeft hij even last van het prikje en dan is het voorbij. Maar wat heb ik dat dier nu ingespoten? Is dat wat irriterend werkt of zijn het tumorcellen, dan heeft dat effect op de langere termijn. En tumorcellen, tumoren dat heeft lange tijd effect. En als een stofje alleen maar irriterend werkt, dan kan die irritatie al na een uur over zijn. Dus de frequentie en zowiezo wat voor ongerief het met zich mee brengt. En de duur daarvan. Samen, al die drie factoren behalen hoe je het ongerief inschat en dat moet je met gezond verstand doen om het zomaar te zeggen. En als je twijfelt, om daar dan mensen erbij te betrekken die je kunnen helpen.
- I: *En u zei ook al eerder dat u het welzijnsdagboek controleert, tenminste steekproefgewijs, denkt u wel dat dat dan bijdraagt aan het waarborgen van het dierenwelzijn?*
- D: Nou er moet in ieder geval controle zijn. Dat is een ding dat zeker is. Wat ik al zei, je kan het ook prima vorm geven binnenshuis, om een proces te implementeren waarin mensen elkaar controleren, want dat gaat met een veel hogere frequentie, maar een audit om zomaar te zeggen, dus als je echt aan een auditsysteem denkt. Audits worden in de praktijk, denk maar even aan ISO, ISO-certificering, ISO is iedere twee of drie jaar. Dat betekent, dan komt er iemand van buiten en die gaat jou hele proces kritisch doorlichten en die gaat dan echt mierenneuken om het zomaar te zeggen. Want die kijkt dan echt naar alle details. Dus het wil helemaal niet zeggen dat je... om een goed proces te hebben ook van buitenaf moet kijken. Je kunt een prima proces intern afspreken en uitvoeren en dan daar af en toe steekproefsgewijs iemand van buitenaf voor kunnen laten komen. Die dan nog eens controleert of je dat interne proces goed uitvoert. Dat kan dan goed op de manier zoals we dat net bespraken. Doordat ik daar een paar keer per jaar ben en dan eventueel er doorheen blader en kijk of het goed gegaan is.
- I: *En dan ... doordat u dat controleert, kan je het dierenwelzijn voor de aankomende experimenten zeg maar waarborgen.*
- D: Nou ja, als je dat constateert, dat het steeds goed gegaan is. Dan is de verwachting dat het in de toekomst ook wel steeds goed zal gaan. Want dat is een soort garantie. Ja, garantie dat het hele proces binnen de organisatie stevig ingebed is en dat de personen handelen conform de afgesproken procedures en dat het in de toekomst ook wel zo zal gaan (45.35)
- I: *Even kijken hoor..uhh... er moet na afloop ook een welzijnsevaluatieformulier ingevuld worden. Denkt u dat dat zinvol is?*
- D: Nou, zelfs noodzakelijk. Het is wettelijk verplicht, dus het zal zowiezo wel moeten. Maar het is... het is zinvol in die zin: want je moet van te voren een inschatting maken van het ongerief dat je verwacht. Maar het kan altijd anders uitpakken. En dat kan op twee manieren. Het kan natuurlijk minder erg zijn dan je van te voren had verwacht, maar het kan ook juist erger zijn dan je van te voren had verwacht. En die welzijnsevaluatie is eigenlijk van belang dat je het werkelijke ongerief gaat vastleggen. En het werkelijke ongerief is weer noodzakelijk voor de jaarregistratie. He, dus in de gegevens die wij naar de overheid sturen. Uhhh.. aan het begin van het kalenderjaar, over het voorafgaande kalenderjaar. Daarin moeten we aangeven hoeveel dieren hebben we gebruikt en voor welke doeleinden hebben we ze gebruikt, en wat was het werkelijke ongerief. En het werkelijke ongerief kun je dus alleen maar achterhalen op basis van die welzijnsevaluaties. Dus die zijn essentieel (46.44)
- I: *En uuh... het terugkoppelingsgesprek speelt ook een rol daarbij.*
- D: Ja. Want daarin kun je het verloop van het onderzoek bespreken met elkaar. En degene van het onderzoek, de docent heeft daar een rol bij gespeeld, maar als het in de stal is, dan heeft Joanna daar ook een rol bijgespeeld en die heeft ook gezien hoe het gegaan is. En die onderzoeker kan wel zeggen nou alles ging volgens verwachting, en Joanna kan zeggen, nou

- er was één dier bij dat heeft aanzienlijk heftiger gereageerd, dus ik vind dat je het ongerief voor dat ene dier toch wel mag bijstellen. Bijvoorbeeld.
- I: *Bij dierenwelzijn hebben we een beeld bij zeg maar, maar kan dat beeld ook in de loop der tijd veranderen?*
- D: Dat beeld zeg maar over dierenwelzijn, ja dat kan op basis van voortschrijdend inzicht wordt het moet een mooi woord.... Als er meer inzicht beschikbaar komt. Nou, om maar wat te noemen, dat inktvisachtigen nu ook volgens de wet als proefdier beschouwd moeten worden, dat is gekomen doordat we tot inzicht gekomen zijn dat inktvisachtigen een ontwikkeling hebben op een neurale systeem op basis waarvan we denken en zeker denken te weten dat ze pijn kunnen ervaren en stress en andere vormen van ongerief. He, dus door meer kennis te verwerven en inzicht te krijgen kan ons idee over dierenwelzijn ook veranderen.
- I: *Ja, wie houdt zich dan bezig met die kennis....*
- D: Ja, de IvD.
- I: *Gewoon de IvD.*
- D: Ja. Ja. Je zou ook kunnen zeggen, je zou bepaalde personen binnen de IvD die taak nog kunnen toedelen, he dat kan toch... ik kan me voorstellen dat de mensen met een wetenschappelijke achtergrond, dat mensen die daar... artikel 9 mensen die taak eerder toebedeeld krijgen dan artikel 12 mensen. Maar dat vind ik niet helemaal waar, want uit mijn hoofd is Corine Oomkes dacht ik ook artikel... nou ze is in ieder geval dierenarts en dierenartsen kunnen ook het certificaat van de artikel 9 cursus hebben, artikel 9 bevoegd zijn. Maar zonder dat certificaat zijn ze artikel 12. Maar Corine zou iets in kunnen brengen over: oo er is een hele nieuwe vorm van anesthesie beschikbaar of van pijnstilling. En dat kan hele nuttige informatie zijn om te verspreiden omdat medewerkers op grond daarvan het welzijn van dieren of welzijnsaantasting feitelijk kunnen reduceren door een meer geavanceerde technologie van anesthesie of pijnstilling toe te passen.
- I: *Ja, en wat voor gevolgen heeft dat dan voor zo'n protocol?*
- D: Nou, bij de eerste bespreking kan het voorkomen dat het wordt bijgesteld. Omdat de gebruiker niet op de hoogte was van de welzijnsgerelateerde zaken. Dus dan wordt daar iets aan veranderd. Dan wordt bijvoorbeeld gezegd, er stond wel geen pijnstilling in, maar wij vinden wel dat je pijnstilling moet geven op die en die en die momenten omdat er dan wel degelijk sprake is van pijn bij die dieren. Maar het kan ook zo zijn dat je halverwege... het gebeurt, dat het protocol al loopt en dat we plotseling nieuwe informatie beschikbaar komt waarvan we met zijn allen zeggen: nou, daar moeten we het protocol nog eens tegen het daglicht houden. Want misschien is het wel noodzakelijk om hier en daar wat aan te passen.
- I: *Ja en is dan de IvD dan ook verantwoordelijk dat als er nieuwe inzichten komen dat die dan verwerkt worden in de protocollen?*
- D: Nou, nee, uiteindelijk is nogmaals de artikel 9 persoon altijd de eindverantwoordelijke. Dus die is altijd verantwoordelijk voor zijn of haar protocol.
- I: *Ja, maar ik bedoelde eigenlijk dit protocol. Want als er nieuwe inzichten in dierenwelzijn en het heeft gevolgen....*
- D: Maar je bedoelt dan in dit format, er moet dan misschien wel een vraag bij?
- I: *Bijvoorbeeld.*
- D: Ja. Ja. Dat zou de IvD natuurlijk moeten zijn. Wat ik wilde zeggen is degene die de vraag gaat beantwoorden, die is verantwoordelijk voor de vraag die hij beantwoordt heeft. En die moet zorgen dat er de juiste antwoorden staan en als de IvD zegt we zijn niet tevreden met zo'n antwoord, dan kan het nog bijgesteld worden.
- I: *Ja.*
- D: Uiteindelijk is dit het eind resultaat. En daar staan de namen van de persoon die verantwoordelijk is expliciet genoemd op het formulier. Dus dat is de eindverantwoordelijke. Maar als er iets in veranderd moet worden, dan kan het beste zijn dat informatie komt van de kant van de IvD. Dat de IvD met die persoon in gesprek gaat en dat die persoon het moet

- aanpassen. Dan moet die persoon het aanpassen en dan kan de IvD dat controleren. Maar de eindverantwoordelijke blijft altijd het mannetje of vrouwtje dat daar met zijn naam staat.
- I: *Ja. Oké. Ik heb nog over één doel van de procedure gebruik levende dieren vragen. En dat is informatieverstrekking, maar denkt u dat de formulering van dit doel juist is?*
- D: Van dit doel....
- I: *De laatste is informatie verstrekken.*
- D: Oké, uhh.... Ja... je kunt je afvragen of het helder genoeg is. Maar wat bedoeld wordt is eigenlijk de procedure heeft als doel om ervoor te zorgen dat medewerkers van van Hall iets gaan doen dat die over alle noodzakelijke informatie beschikken of weten waar ze die kunnen vinden om ervoor te zorgen dat ze het protocol op zo'n verantwoord mogelijke wijze invullen en uitvoeren.
- I: *Ja. (53.04)*
- D: He, dus uhh... er staan een heleboel formulieren en protocollen in beschreven, je kunt natuurlijk ook altijd wat er niet op staat, je zou ook nog kunnen verwijzen naar blackboard, waar een heleboel achtergrond informatie als het goed is op komt. He, dus als mensen de vragen die hier allemaal instaan aan het beantwoorden zijn, en ze hebben nog twijfels, er staat hier een vraag hoe gaat u uw dieren huisvesten en ze weten niet wat de voorschriften voor de huisvesting van die diersoort is waarmee ze gaan werken, dan kunnen ze terug vallen op een document dat op blackboard te vinden is of waar ze op een andere manier instructie krijgen hoe ze dat kunnen vinden zodat ze kunnen nakijken hoe was het ook alweer. Ik ga iets met honden doen, hoe moet ik die honden ook alweer huisvesten. En aan welke eisen moet die huisvesting voldoen.
- I: *Ja, dus dan kan eigenlijk over heel veel onderwerpen informatie verstrekt worden en dan zou dat allemaal op de website...*
- D: Dat lijkt me nuttig ja. Ja, dat lijkt me zelfs essentieel. Nogmaals je moet als medewerker van het van Hall in ieder geval kunnen oriënteren op de informatie die noodzakelijk is om de vragen goed te kunnen beantwoorden (54.21)
- I: *Ja, maar dat is nog niet het geval.*
- D: Nee, want blackboard. We zijn nog steeds bezig met het inrichten daarvan, dus daar komt nog veel meer informatie bij.
- I: *En uhh... dan is zoals ik u begriip, de hoeveelheid informatie is niet van belang, zolang het maar volledig is.*
- D: Ja, en uhh.. er kan natuurlijk iets bij he. Stel voor, een onderzoeker wil weten, ik wil iets inspuiten in het dier, maar hoeveel mag ik nu oraal, dan geef je iets in de maag, ik doe iets met ratten, maar hoeveel mag ik daar dan eigenlijk inspuiten. Ik zou graag 2 ml willen inspuiten, maar mag ik wel 2 ml via de mond toedienen of is dat te veel. Dan kan je zeggen dat staat op blackboard en als we erachter komen dat het er helemaal niet opstaat, nou het is uhh... voor ons een trigger als IvD zijnde dat een document op blackboard komt waarin het maximale volume staat dat je mag toedienen per diersoort waarin dat staat beschreven. Het is een levend proces zeg maar, er kan iedere dag iets bij komen, dat kan omdat er nieuwe kennis is verworven of omdat er vragen komen waarvan we vaststellen dat die informatie niet..., die is er dan wel eens en die kunnen we als IvDleden ook wel achter kunnen komen, maar die hebben we dan niet op blackboard gezet. Dat zouden we dan kunnen toevoegen.
- I: *Dus zodra dan de informatie staat en dat blijft een proces, dan wordt dat doel wel behaald.*
- D: Ja, ja, in mijn ogen wel, laten we het zo zeggen. Ja.
- I: *Oké. Dat waren mijn vragen over dat protocol. Ik heb ook nog een paar vragen over deze... dan begin ik ook weer bij de wettelijke kaders, het voldoen aan de wettelijke kaders. Uhhmm... sommige vragen komen overeen met de vorige keer. Mijn vraag is ook hier weer welke wettelijke kaders hier op van toepassing zijn?*
- D: Nou, in ieder geval niet de wet op de dierproeven, want...
- I: *Niet*

- D: Nee, want het zijn geen dierproeven, het zijn kadavers. De wet op de dierproeven gaat alleen maar over levende dieren. Het belangrijkste waar je bij het kadaver gebruik mee te maken hebt is de zogenaamde uhhh... regeling dierlijke bijproducten en dat is een wettelijk voorschrift wat uhh.. moet voorkomen dat materiaal dat is gebruikt voor onderzoek en onderwijs, dat dat en dat van dieren is geweest of is, dat dat voor consumptiedoeleinden of in de voedselketen terecht komt. Want dat zou schadelijk kunnen zijn, stel je hebt iets met zo'n kadaver gedaan, stel je hebt daar een pijnstelling in gedaan, of een anestheticum of een kankerverwekkend stofje of iets in die geest, dat zou in de voedselketen... dat zou bij mens en dier hele vervelende gevolgen kunnen hebben. Dus die regeling is ervoor gemaakt om alles wat je met dat soort dieren gedaan hebt in het kader van onderzoek en onderwijs, dat die worden afgevoerd naar de destructie. En daarom moet je heel nauwkeurig vastleggen wat je met kadavers doet. Je moet de opslag van dat materiaal, uhh het moet gemerkt zijn dat het dierlijk materiaal is wat onder die regeling valt, als je iets gaat transporteren bijvoorbeeld, dan moet je dat gaan merken, daar moet je altijd een administratie van bijhouden, he, dus hoeveel had ik in huis en er is... ik zeg maar wat een snijpracticum gedaan, de restanten waren niet meer bruikbaar, dus die ga ik afvoeren. Dan moet je wel duidelijk maken dat die door de Rendac zijn opgehaald en dat die naar de destructie zijn gegaan.
- I: *Ja. En dan is dat de enige regeling die daarop van toepassing is?*
- D: Voor zover ik weet wel.
- I: *Ja, en verwacht u ook problemen bij het voldoen aan de wettelijke kaders?*
- D: In dit verhaal bedoel je? Nou, die waren er wel en daarom is deze regeling opgesteld. Omdat uhh.. met name het gebruik van het materiaal dat in die vriezer zit soms nog al uhh.. zonder communicatie gebeurde. Dan was er een onderzoeker, docent en die dacht ik heb wat nodig en die ging naar de vriezer en die haalde er wat uit. Maar die tekende het niet af. Hé, er ligt nu minder in de vriezer en waar is het nu gebleven? Is het wel netjes afgevoerd. Snap je. Dat was in ieder geval onvoldoende en daar hebben we nu afspraken over gemaakt. Uhhh... dat er in ieder geval veranderingen optreedt. Maar ik weet dat er tot voor kort nog best wel wat problemen waren, omdat nog steeds niet iedereen doordrongen was van de noodzaak van die administratie om die netjes op orde te houden. Maar dat hou je altijd, he, dat maakt niet uit. Ook met dit verhaal, met levende dieren. Je bent eigenlijk altijd afhankelijk van de medewerking van de medewerkers. Want ook met levende dieren, als iemand plotseling de stal in loopt en die haalt daar even een paar kippen weg, omdat hij die even wil gebruiken in zijn practicum elders, en hij vertelt het niet aan Joanna. Ja, wie... en hij zet ze weer terug. Ja, Joanna heeft niets in de gaten gehad, maar het is wel gebeurd.
- I: *Maar uhh... even denken hoe ik dat het beste kan zeggen. Dus als mensen nog niet weten dat dit protocol er is, dan heb je nog steeds de kans dat ze iets aanleveren of weghalen zonder iets te zeggen. Is het dan niet een oplossing om alleen de vriezerbeheerder toegang te geven...*
- D: Ja, absoluut. Het mooiste zou zijn, de vriezer op slot. Je kan er alleen wat instoppen, dat is dan waarschijnlijk ook de beheerder, die zorgt dat er voldoende materiaal voor handen is. Die bestelt dan iets, of maakt een afspraak met ons, of wij wat kadavers kunnen aanleveren die wij afvoeren, of uhh... maar die zorgt ook voor de uitgifte. Dan kan niemand er wat uithalen zonder dat uhh... langs de vriezerbeheerder is geweest. Dan moet je wel een vervanger hebben natuurlijk. Want de vriezerbeheerder kan ziek worden of die kan met vakantie gaan. Dan kan het niet zo zijn dat de hele periode niks kan gebeuren (1.01.20) Dus daar moet wel een achterwacht zijn om zomaar te zeggen, maar dat zou de beste methode zijn. Zolang het niet duidelijk is aan iedereen dat die procedure bestaat en dat je aan voorschriften moet voldoen, en mensen, sommige mensen weigeren zich aan die voorschriften te houden. Dan is de enige oplossing, boel op slot en uhh... op die manier dicht timmeren.
- I: *En wie controleert dan of voldaan wordt aan die wettelijke kaders?*
- D: Als die op slot zit bedoel je.
- I: *Nou, als die op slot zit, dan neem ik aan de vriezerbeheerder.*

- D: Ja, dan doet die dat.
- I: *Maar op dit moment zit hij niet op slot.*
- D: Nee, nou ja, dan zal er een lijst bij die vriezer liggen of hangen waarop iedereen aantekeningen moet maken. Maar dan wordt het uitermate lastig als die aantekeningen niet gemaakt zijn. zoals ik al zei om te achterhalen wie zich niet aan de afspraken houdt, je kunt wel iemand aanwijzen om dat te controleren, maar of die ook daadwerkelijk kan constateren wat er gebeurd is, dat is maar de vraag.
- I: *Ja, en heeft de vriezerbeheerder nu wel de taak om dat te controleren, voor zover dat mogelijk is.*
- D: Ja. Ja, momenteel wel. En het zou de taak van de vriezerbeheerder vele malen vergemakkelijken om de boel op slot te doen.
- I: *Ja. En nu controleert zij dat ook door de administratie erbij?*
- D: Ja. Ja.
- I: *Oké. Even kijken hoor. En uhh.. voor het naleven van de wettelijke kaders ben je afhankelijk van de gebruikers neem ik... zoals ik begreep.*
- D: Nou, niet alleen. Want je kunt van te voren al het een en ander realiseren waardoor dat daadwerkelijk plaats vindt. Zoals we al noemden, als je er wat uithaalt, dan uhh.. zou je kunnen zeggen, dan moet je eerst een verzoek indienen bij de vriezerbeheerder en daarin leg je vast hoeveel je nodig hebt en voor welk doel. En waar je die materialen dan gaat gebruiken. En dan leg je ook vast voor afvoer. En de vriezerbeheerder zou dan kunnen zeggen, de afvoer is altijd via mij. Want ik zorg ervoor dat er uiteindelijk een afspraak gemaakt wordt voor de destructie. Want dat is dan weer vastgelegd, je hebt de aanvraag ondertekent en daarmee ben je dan ook verplicht om ervoor te zorgen dat die wel of niet meer materialen gebruikt dan heeft aangevraagd. Hij mag ze ook alleen voor het doel gebruiken waarvoor hij het heeft aangevraagd. En hij is ook verantwoordelijk dat de restanten weer terug komen bij de vriezerbeheerder, of bij degene die verantwoordelijk is voor de afvoer. Dus je kunt het proces dicht timmeren door daar een administratieproces rond om heen te maken, waarin je kunt... het gebruik vast legt.
- I: *Ja, en dan is de afvoer... dan kan dat ook volgens de wettelijke kaders geregeld worden.*
- D: Ja, want dan formeel moet je... als je het gaat vervoeren, stel de gebruiker van het materiaal uit de vriezer is niet een medewerker van het van Hall, maar is een medewerker van de hogeschool van Leeuwarden. Dan zou het dus het van Hall verlaten en zou het dus naar de hogeschool gaan. Nou, dat is in principe best denkbaar. Maar dan moet een zogenaamd handelsdocument mee. Dat is een voorschrift. Je moet dan ervoor zorgen dat die persoon die het transport verzorgt, als er iets gebeurd, hij kan er bij wijze van spreke naar toe wandelen. Want het is heel dicht bij jullie. Maar hij laat het uit zijn handen vallen, of hij stopt het in zijn auto en je krijgt politiecontrole en die vraagt wat vervoert u. Dan moet het duidelijk zijn op basis van de administratie die hij bij zich heeft, wat hij aan het vervoeren is. (1.05.22)
- I: *Die administratie is dan het handelsdocument.*
- D: Het handelsdocument ja.
- I: *En wat valt daar dan onder?*
- D: Alles wat je vervoert van dierlijke oorsprong en wat in de voedselketen terecht kan komen. Je kan de kadaver van een hele rat vervoeren, maar als je zegt, ik heb alleen maar de hersenen nodig. Dan zorg je er voor dat alleen de hersenen uitgeprepareerd zijn en dan neem ik alleen de hersenen mee want die worden gebruikt op die andere locatie. En dan moet je een handelsdocument erbij hebben.
- I: *Maar... ik begrijp niet helemaal goed, wat staat er dan in het handelsdocument?*
- D: In dat handelsdocument staat dat het materiaal is van dierlijke oorsprong en dat het dus onder die regeling valt, wat dus niet in de voedselketen terecht mag komen, waar het vandaan komt, waar het naar toe gaat en dat is volgens mij even uit het hoofd het belangrijkste wat erin moet komen te staan.
- I: *En uh... hoe dan.. hoe krijgt die persoon dan dat handelsdocument?*

- D: Die zou hij bij wijze van spreke van blackboard kunnen halen. Of die zou hij kunnen aanvragen bij de vriezerbeheerder.
- I: *En de vriezerbeheerder moet dat dan invullen?*
- D: Dat kunnen ze samen doen. Ja, of je kunt ook zeggen, de aanvrager vult het in, maar je controleert het met de vriezerbeheerder. En als het dan volledig juist is ingevuld, dan zet de vriezerbeheerder daar haar krabbel onder. En de aanvrager en daarmee is het formulier definitie. En dan kan het materiaal verstrekt worden en meegenomen worden voor het betreffende doel.
- I: *Ja, dat is helder. Als ik het dan ook begrijp is het beheer van de dode dieren mits ze zich aan het protocol houden, gebeurd dan, dan voldoet dat aan de wettelijke kaders?*
- D: Ja.
- I: *Je kan ook aangeven of je ontheffingen nodig hebt. Uhhm.. weet de gebruiker dan wanneer ze die ontheffingen moeten aanvragen?*
- D: Ontheffingen voor kadavers? Dat kan ik me niet goed voorstellen. Ik kan me wel voor levende dieren goed voorstellen. Maar niet voor kadavers.
- I: *Volgens mij staat het in het protocol. Ik kan even kijken of ik het kan vinden.... Oo, het gaat over transport.*
- D: Ooo, oké. Even kijken hoor. Ik weet niet precies meer uit mijn hoofd wat daarmee bedoeld wordt, maar ik kan me zo voorstellen dat er dus daadwerkelijk een handelsdocument wordt opgesteld. Dat kwam net ter sprake. En dat daarmee de vriezerbeheerder als het ware ontheffing kan geven voor het transport van die kadavers naar een andere locatie. Ik denk dat dat bedoeld wordt.
- I: *Zou het dan niet anders geformuleerd worden, zodat het voor gebruikers ook duidelijker wordt?*
- D: Ja, als dat hier bedoeld wordt, maar dat is me niet meer heel helder. Maar dan zou je beter de vraag kunnen stellen: heeft u een uhh.. handelsdocument ten behoeve van transport van de dieren ingevuld?
- I: *Ja. Ook bij deze wet is het mogelijk dat die aan veranderingen onderhevig is, ook in de toekomst. Is er dan ook iemand die zich bezig houdt met de verandering van de regeling dierlijke bijproducten? (1.08.59)*
- D: Ja, dat zal de IvD weer doen. De taak van de IvD is zowiezo om de vinger aan de pols te houden. Dus uhh.. kijk de IvD wordt weer geïnformeerd door het nationaal comitee. Er komt een nationaal comitee, dat is een club mensen en die zijn verantwoordelijk voor het informeren van de IvD's. Dus als er een nieuwe wettelijke regeling komt rondom de dierlijke bijproducten, dan ga ik ervan uit dat het nationaal comitee de informatie verstrekt aan de IvD's. En dan is het weer een taak van de IvD natuurlijk om het in de organisatie de informatie weer te verspreiden.
- I: *Ja. Dan geldt bij deze veranderingen van deze wet- en regelgeving hetzelfde eigenlijk als...*
- D: Ja.
- I: *Een ander doel van het protocol is om informatie te verstrekken over alternatieven. Uhhmm... waarom denkt u dat specifiek dat doel is geformuleerd?*
- D: Nou, je kunt beter... als je iets met een kadaver kan in plaats van met een levend dier, dan heeft dat natuurlijk duidelijk de voorkeur. Dus als je uhh... van plant een anatomie practicum te geven en je denkt dat je daar levende dieren daarvoor moet aanvragen die je speciaal voor dat doel moet doden, en dan pas het anatomiepracticum gaat geven, terwijl er ook dieren in de vriezer liggen die dood gemaakt zijn om andere redenen, dan kun je beter dat laatste doen in plaats van het eerste.
- I: *En denkt u dat ze eerst dit protocol hebben moeten zien voordat ze denken dat het ook met dode dieren kan?*
- D: Ja, maar nogmaals, ik denk dat op blackboard voldoende informatie moet staan op basis waarvan een docent zelf moet realiseren dat die mogelijkheid bestaat (1.10.55) Dus uhh.. kijk even simpelweg, als je oplet wat komt, de eerste vraag is gaat u iets doen met levende of

- dode dieren? De onderzoeker of docent zal dan gelijk iets hebben van oo, kun je ook iets met dode dieren, misschien is dan geen levend dier nodig. Dus dat.. de eerste de beste vraag zou al voldoende moeten zijn voor de docent om zich te realiseren dat ook dode dieren voor handen zijn. En dat hij geen dier hoeft dood te maken.
- I: *Ja, en dan die informatieverstrekking over alternatieven in de toekomst gaat dat dan op blackboard gebeuren, denkt u dat dan ook dat die informatie volledig en goed weergegeven gaat worden?*
- D: Dat is in ieder geval het streven ja. Nogmaals wat ik net al zei, als de informatie onvolledig is, dan moeten we ervoor zorgen dat die volledig wordt. En soms realiseer je je pas als je bepaalde vragen krijgt dat iets onvolledig was. Oo ja, dat hadden we ook best erop kunnen zetten, nou ja, dan vul je het aan met iets nuttigs.
- I: *Ja. In dit protocol geven ze ook op een gegeven moment aan dat er een lijst komt met alternatieven. Denkt u dat dat een goede ontwikkeling is of juist niet.*
- D: Ja, tuurlijk er zijn altijd mogelijkheden die je zelf over het hoofd ziet. De plastinaatpreparaten zijn best nieuw, daar is men.... In het verleden wisten wij ervan hier in utrecht, maar op andere plaatsen niet. En nu dat wel bekend is, hebben ineens allerlei hogescholen dat besteld. Dus dat is gewoon nieuw inzicht dat je verwerft en het is gewoon handig om dat erop te zetten, zo van hier er is ook nog iets moois als een plastinaatpreparaat.
- I: *Maar denkt u dan niet dat mensen gaan denken: ik heb die lijst doorgekeken, het zat er niet voor mij bij, ik ben klaar?*
- D: Nee, want wat je kan doen is dat je die lijst aanvullen met een link naar een website die er ook is speciaal voor onderwijs nog heel veel meer alternatieven staan. De zogenaamde dorina, de dorinawebsite, dat is een speciale website voor alternatieven van onderwijsdoeleinden. Dus je zou kunnen zeggen, van ik zet er een paar dingen op die handig zijn voor de medewerkers voor van Hall, maar vind je daar dan niet bij wat je zoekt, kijk dan eens op die link, misschien vind je daar wel iets wat je kan gebruiken.
- I: *Oké en uhh.. bent u wel van mening dat het informeren van alternatieven eraan bijdraagt dat gebruikers ook eerder geneigd zijn om dan alternatieven dan eerder te gaan gebruiken?*
- D: Weet je, ik denk dat onder de huidige omstandigheden, met zoveel aandacht voor dierproeven en zoveel aandacht voor de drie V's, dat de meeste mensen met gezond verstand, en die zitten er bij het van Hall, zeker als ze bij diermanagement zitten omdat ze er veel mee te maken hebben automatisch aan dat soort dingen denken. Dus dat je ze niet nog eens keer moet opvoeden om aan alternatieven te denken. Wat wel kan helpen, wat ik net al aangaf, dat als er nieuwe ontwikkelingen zijn, dat je dan aangeeft totdat ze doorgesijpeld zijn op de werkvloer en helpt om aan andere dingen te denken dan waarover ze misschien uit zichzelf al over na hadden gedacht.
- I: *Ja.*
- D: Maar het principe van het denken aan de drie V's zit bij de mensen van van Hall al zo stevig ingebakken dat ik ervan uitga dat iedereen dat al doet.
- I: *Ja, oké. Ik heb over één doel nog een aantal vraagjes. En dat is over de informatieverstrekking over de wettelijke kaders. Dan zou u dat ook weer op blackboard doen?*
- D: Ja, er gaat nu zoveel gebeuren in het kader van de nieuwe wet. Sommige dingen waarvan ik al aangaf dat wij ook nog niet weten, zoals het inbrengen van de naald. Uhhm... dus wij moeten ervoor zorgen met zijn allen dat de mensen op de werkvloer weten wat van ze verwacht wordt. Dus we moeten ze, we moeten denk ik wel met enige regelmaat informatie blijven aanbieden omdat ook met enige regelmaat nieuws te melden zal zijn. We doen het nu nog niet, want er is iedere keer geharrewar over die wet, en dan lijkt het op of die volgende week klaar is en dan is er weer een motie ingediend en dan uhh.. wordt het allemaal heel erg vertraagd en daar zitten de mensen op de werkvloer niet op te wachten. Want dan wordt het alleen maar... dan bereik je een situatie dat ze denken: oo die wet iedere keer dat gezeur maar, dat wordt toch niks. Het heeft pas zin om mensen iets te melden als iets concreet is. En

- concreet is het nog niet. Dus kunnen we beter nog maar even wachten met dat te doen. Maar op het moment dat het eenmaal zover is, dan is het zeker belangrijk om dat op te starten dat proces.
- I: *En is het dan belangrijk om over alle wettelijke kaders te informeren.*
- D: Ja. Want er zijn gewoon heel veel belangrijke aspecten. En er gaat in Nederland niet heel veel veranderen als ik dat vergelijk met andere Europese lidstaten waar ze nog helemaal geen wet hadden of een hele oude wet waar heel veel dingen niet in stonden die in de nieuwe richtlijn wel staan. Maar de nieuwe Europese richtlijn is nauwelijks afwijkend van onze huidige Nederlandse wet. Dus voor Nederlanders gaat niet zo heel veel veranderen. Er zijn wel een paar details en die moeten ze natuurlijk wel weten.
- I: *Als je dat dan op blackboard zet, dan heb je eigenlijk geen grip op of ze wel geïnformeerd zijn over die wettelijke kaders. Is het dan verstandig voor het invullen van het studieplan nog daarover....*
- D: Nou ja, je kunt niemand natuurlijk dwingen om op blackboard te kijken, want het is vrijblijvend. Maar je kunt nou ja, je mag ervan uitgaan dat als iemand iets nieuws gaat invullen dat die dan gaat kijken wat moet ik daar eigenlijk mee doen. En andersom wat ook nog zou kunnen is dat op een of ander moment een keer binnen van Hall een bijeenkomst wordt georganiseerd waarin de medewerkers binnen van Hall die met deze materie te maken hebben gewoon een keertje mondeling worden voorgelicht. En dan hebben ze het allemaal een keertje gehoord, het verhaaltje, en dan kunnen ze vragen als dingen onduidelijk zijn en kunnen ze van elkaars vragen leren. En van de antwoorden die daarop gegeven worden en dan is het in ieder geval voor een groot deel duidelijk hoe het een en ander werkt en dan kunnen ze daarna nog een keertje op blackboard kijken. (1.18.15) maar ik denk dat beide verstandig is. het eerste moet je doen, op blackboard zetten, maar je kunt ook heel veel kinderziektes wegnemen door een keer iedereen het uit te leggen en dat gaat het beste via een voordracht.
- I: *Of die informatie verstrekt wordt via een voordracht of via blackboard is, bent u dan wel van mening dat dat dan een bijdrage levert aan de uitvoering van het protocol?*
- D: Ja.
- I: *Op welke wijze dan?*
- D: Ja, positief. Minder heen en weer gepraat, voor degene die het opstelt, voor degene die het invult zal het heel vervelend vinden als hij het vier vijf keer moet aanpassen, maar het is ook heel vervelend voor degene die het moet controleren iedere keer, want die hebben ook gewoon liever dat het in één keer goed gaat. Dus het is voor de controlerende partij als voor de aanvrager, docent of onderzoeker als het allemaal in één keer goed gaat. Dus de informatie helder en beschikbaar en eenduidig.
- I: *Ik heb nog één vraagje, want denkt u dat voor gebruikers duidelijk is wanneer er ook sprake is van een dierproef?*
- D: Bij dit protocol? Maar hier is nooit sprake van een dierproef.
- I: *Jawel, het wordt toch gevraagd in het protocol.*
- D: Oké, dat kan ik me ook niet meer herinneren. Oo hier.. maar oké. Ik snap het. Dit is om te voorkomen dat mensen denken ik moet alleen dit in te vullen terwijl ze ook dat ni moeten vullen. Want als je dit doet, dan is er sprake van een dierproef terecht en dan moet je ook het andere formulier invullen. Dus het is wel een relevante vraag.
- I: *Dus... maar hij is dan ook duidelijk gesteld?*
- D: Ja.
- I: *Moet daar dan nog extra informatie mondeling over worden toegelicht dat er dan meer wettelijke kaders op van toepassing zijn?*
- D: Nee, volgens mij niet. De vraag zoals die hier staat is glas helder en als je inderdaad van plan bent dat te doen, dan moet je daar naar toe. En dan ga je al je informatie bekijken die bij dat formulier hoort. Dus dat zou zich zelf moeten wijzen.
- I: *Oké. Dat waren eigenlijk mijn vragen. Misschien heeft u nog aanvullingen of vragen?*

D: Ik zou het zo gauw niet kunnen bedenken, ik denk dat we uitvoerig de materie besproken hebben, uhh... dat duidelijk is dat nog een hoop moet gebeuren om het goed op de rails te krijgen, dat we ook vast nog wel een paar keer een wisseltje tegen zullen komen en uhh... de vraag zal zijn gaan we hier rechtdoor of maken we een zijweggetje. Maar goed, al die sporen komen op hetzelfde einddoel uit en ik denk dat het niet zo heel veel uit maakt, het zal wel niet in één keer optimaal verlopen, dus we zullen wel een keer moeten arangeren, en ons zelf even achter de oren moeten krabben. Maar uiteindelijk komen we bij het einddoel. En dat gat vast goed komen. En jouw werkzaamheden helpen daar ook bij.

Stalbeheerder

- I: *Uhhmm.. ik heb vraagjes over beide protocollen en vooral met betrekking tot de doelen. En ik dacht laat ik gewoon beginnen bij de levende dieren in onderwijs, en dan is de eerste, dan is het eerste doel te voldoen aan de wettelijk kaders. Maar welke wettelijke kaders gaat het dan over?*
- D: *Hoe bedoel je dat? Moet ik dan precies de wet en artikelnummer noemen? Want dat weet ik niet.*
- I: *Het is meer voor mij... het doel is dus om te voldoen aan de wettelijke kaders.*
- D: *Nou, ja..in de nieuwe Wod is het zo dat iedere instelling die met proefdieren werkt, dus goedgekeurde vergunninghouders, die moeten een IvD hebben en een IvD instantie voor dierenwelzijn die moet in kaart brengen wat met dieren gebeurt, uhh... een van de taken van de IvD is wat gebeurt er met dieren op onze instelling. Dat is een beetje eigenlijk het wettelijke kader wat daar bedoeld wordt, denk ik. Is dat een beetje de vraag die je...*
- I: *Ja, en dan gaat het alleen aar om de Wod, dan zijn er geen andere wettelijke kaders van toepassing.*
- D: *Nou ja, uhh... de nieuwe.. wet dieren, daar zijn ook een aantal artikelen van toepassing op. Maar het voornaamste is voornamelijk de Wod.*
- I: *Oké. En uhh... die wordt eigenlijk ook gewoon structureel toegepast in het protocol?*
- D: *Ja.*
- I: *En uhh... welke problemen verwacht u dan als de... met betrekking tot het voldoen aan de wettelijke kaders?*
- D: *Dat weet ik eigenlijk niet, nog niet zo goed.*
- I: *Dat heb je dan nog niet ervaren?*
- D: *Nee, nee. Dat hebben we nog niet ervaren en bovendien ben ik ook niet zo in die wet thuis dat ik hem tot op de letter nauwkeurig ken. Kijk, en dan is het ook lastig op dat punt voldoen we nog niet aan. Dat is voor mij een beetje moeilijk in te schatten.*
- I: *Ja. En het doel is dus om te voldoen aan de wettelijke kaders. Controleer je dat dan ook, of dat nageleefd wordt?*
- D: *Uhh... zoveel mogelijk. Zoals Monique den Heijer zit veel meer in die wet thuis. Uhh... dat is een beetje haar terrein. Verder hebben we de artikel 14 functionaris. Die komt minimaal één keer per jaar bij ons langs om... nou ja in ieder geval een rondje door de stal en te kijken of onze administratie nog op orde is. Als we op dat moment vragen hebben over die kaders, dan kunnen we hem dat voorleggen. Hij kijkt dan ongetwijfeld de administratie in wat er met dieren gebeurt of gebeurd is.*
- I: *Dus, dan de artikel 14 functionaris controleert dan ook dan als enigste die administratie.*
- D: *Voor zover ik weet wel. Maar nou goed, we houden zelf natuurlijk, we houden het zelf natuurlijk goed bij.*
- I: *Ja. Oké. En uhh... weet u dan wel hoe die wettelijke kaders tot uiting komen in dat protocol?*
- D: *Uuhh... ik snap je vraag niet helemaal.*
- I: *Nou, je wilt dus voldoen aan de wettelijke kaders. En daar heb je je protocol op aangepast. Maar op welke manier dan? Is dan echt... ja, de wet vraagt om iets te administreren, dan staat er ook in van dit wordt geadministreerd?*
- D: *Ja.*
- I: *Ja. Oké. Gewoon heel direct van uhh...*
- D: *Ja. Ja.*
- I: *Is er dan.. de artikel 14 functionaris controleert wel of er dan voldaan wordt aan de administratie en de archivering en alles. Maar is hij daar dan ook verantwoordelijk voor?*
- D: *Nee de eindverantwoordelijke is de vergunninghouder zelf. Uhh.. nou bij ons dat uiteindelijk de directeur diermanagement. Nu is dat ad interim directeur Tjalling Huisman. (04.03) Maar omdat wij een eigen vergunninghouder zijn zeg maar, is de directeur van de opleiding eindverantwoordelijk.*

- I: *En uhh.. de gebruikers die moeten ook voldoen aan de wettelijke kaders. Is het dan noodzakelijk dat ze kennis hebben*
- D: Ja. Zeker, ze moeten... nou ja kennis hebben, maar ook een artikel 12 of een artikel 9 kwalificatie hebben gehaald.
- I: *Dus dat is eigenlijk...*
- D: En de aanvragers... van het gebruik levende dieren, de eindaanvragers moeten dus artikel 9 zijn, die verantwoordelijk zijn voor het onderzoek dat gedaan wordt. Uhhmm... maar ja, de mensen die het uitvoeren moeten ofwel artikel 12 hebben of er mee bezig zijn of op een andere manier er ontheffing daarvoor hebben.
- I: *Dus zo kan je dan waarborgen dat ze die kennis hebben.*
- D: Ja.
- I: *Ja. En uhh... ik had ook gezien dat je een intakegesprek met de gebruikers hebt, wordt daar dan ook nog over de wettelijke kaders gesproken?*
- D: Uhh... dat is een beetje afhankelijk van hoe de aanvraag ingediend is. (05.34) In hoeverre deze al compleet is. Soms hebben mensen nog heel veel vragen, ook over de wetten die daarbij horen. Maar soms hebben mensen dat niet en die hebben al een meer complete verzoek ingediend. Dan hoeft het natuurlijk niet zo uitgebreid.
- I: *Ja. En dan uhh... en hoe behandel je dat dan? Komt dan ... haal je die wetten erbij of uhh....*
- D: Nee, we hebben hier niet een wetboek liggen. Nee.
- I: *Hoe doe je dat dan?*
- D: Dat wordt gewoon besproken.
- I: *Uit je kennis zeg maar.*
- D: Ja.
- I: *Oké. En....*
- D: Maar het intakegesprek doe ik nooit alleen, dat is ook altijd met Monique erbij.
- I: *Ja. En die heeft er meer kennis van.*
- D: Van de wetten. Ja.
- I: *Het gaat ook over de jaarregistratie van de NVWA, dat is dus wat de artikel 14 functionaris dan controleert, of....*
- D: De eindregistratie. Ja. Per onderzoek houden we bij wat het welzijn van de dieren, hoe het met de dieren gaat, gewoon een eindoverzicht daarvan. Dat wordt aan het einde van het jaar gebundeld in een soort overzichtje daarvan. En dat wordt in het formulier diergebruik ingevuld, de dieren in het begin van het jaar, de dieren aan het eind van jaar, waar zijn de dieren voor gebruikt, hoeveel zijn er afgevoerd, hoeveel zijn er aangevoerd. Ja en dat wordt dan weer opgestuurd naar de NVWA, de uiteindelijke formulieren en die.... dat moeten wij zelf onderteken, maar goed de artikel 14 moet dat ook ondertekenen.
- I: *En wie archiveert dat dan?*
- D: Wij zelf.
- I: *En wij zelf is de IvD dan?*
- D: Ja. (07.12)
- I: *Ja. Uhhmm.. dat is.. op dit moment speelt dat heel erg, dat de wettelijke kaders aan het veranderen zijn. Maar dat kan ook in de toekomst weer gaan veranderen. En mijn vraag is: wie houdt zich dan bezig met die veranderingen?*
- D: Dat is nog niet echt vastgesteld.
- I: *En is de persoon nog niet vastgesteld of is dat...*
- D: Kijk, de IvD is nog niet echt operationeel. We hebben wel een aantal rollen verdeeld, maar nog niet heel vast en ook nog niet voor zover in de toekomst.
- I: *Maar het valt wel onder de IvD.*
- D: Ja.
- I: *En uhh.. ja, ik weet niet of je dit dan ook al weet, maar zijn jullie dan wel tijdig op de hoogte dat er veranderingen aankomen.*
- D: Ja. Dat kunnen we nu nog niet zeggen. Nee, ik heb geen idee.

- I: *En dan weet je ook niet, dan kan je ook geen indicatie geven in wat voor tijdbestek die veranderingen doorgevoerd worden.*
- D: Nee.
- I: *Oké, en dan heb ik nog één vraagje over die veranderingen. Als het zo mocht zijn dat die wetten dus veranderen en dat die protocollen ook moeten veranderen. Wie zorgt er dan voor dat die protocollen worden veranderd en dat de gebruikers weten dat er nieuwe protocollen zijn.*
- D: Uhh.. dat hangt er een beetje van af... wie het oorspronkelijke... of gaat het nu nog steeds alleen over gebruik levende dieren?
- I: *Ja.*
- D: Ja, dat moeten we denk ik dan als volledige IvD dan gaan veranderen. En dan zal er ongetwijfeld een mededeling op intranet zijn. Het hangt ook een beetje van de verandering af. Als die heel ingrijpend is, dan wordt het opvallender en op meer manieren gecommuniceerd dan wanneer het een minder belangrijke verandering is. Soms is een verandering zo klein dat je hem gewoon kan laten voor wat hij is en dan zien gebruikers hem wel als ze het nieuwe formulier krijgen opgestuurd.
- I: *En dan stuur je al die formulieren naar de gebruikers? (09.16)*
- D: De mensen die een aanvraag willen doen, ja.
- I: *Dus dan stuurt u dat pas op, op het moment dat ze een aanvraag indienen zeg maar?*
- D: Ja, ze dienen hem in met dat formulier en dat formulier kunnen ze vinden op intranet. En op het moment dat het formulier aangepast wordt, dan komt het nieuwe formulier op intranet en dienen ze dus een verzoek in met het nieuwe formulier.
- I: *Oo, dat gaat automatisch.*
- D: Nou, ja dat moeten we wel doorgeven dan, aan.... God ik weet niet eens wie er achter intranet zit. Maar die krijgt dat dan met de vraag of hij het wil aanpassen.
- I: *Ja. Oké. Het volgende doel is om alternatieven te implementeren. Weten de gebruikers wel wat jullie onder alternatieven verstaan?*
- D: Sommige wel, sommige niet. Maar het is een van de vragen in het protocol, en als mensen geen idee hebben, dan kunnen ze ons altijd vragen.
- I: *En dat doen ze dan ook?*
- D: Ja, tot nu toe is mijn ervaring dat ze dat wel doen, ja.
- I: *Ja.*
- D: Maar goed, zo heel lang draait hij nog niet, maar uhh...
- I: *Ja. Maar kijken de gebruikers dan ook naar de 3 v's van vermindering, verfijning en vervanging? Alle drie, of is het dan vaak vervanging wat uhh... van toepassing is.*
- D: Uhh... het meeste vervanging, maar goed het is pas een keer voorgekomen dat het van toepassing was en toen was het vervanging.
- I: *Ja. Dan let je zelf ook op verfijning of vermindering kan worden toegepast?*
- D: Ja. Dat zijn we verplicht, dus ja.
- I: *En uhh.. jullie vragen dus wel of er alternatieven zijn, of er alternatieven mogelijk zijn. Maar denken de gebruikers dan ook echt na van wat voor alternatieven ze dan allemaal....*
- D: Ja dat hopen we (11.14)
- I: *En ik zag ook dat je een bijlage wou toevoegen met betrekking tot de lijst van alternatieven. Uh... denk je dat die bijlage er aan bijdraagt dat ze naar meer soorten alternatieven gaan kijken dan? Wat is dan...*
- D: Ik ben niet de enige die het protocol maakt. Dus ik denk dat die bijlage door een andere erbij is gedaan. Dus ja. Als er een duidelijke lijst van alternatieven bijstaat. Dan denk ik wel dat mensen er bewust mee bezig gaan.
- I: *Denk je dan niet dat ze dan denken: oo, ik heb die lijst doorgekeken, er zat niks voor mij bij, dus ik ben klaar? (12.00)*
- D: Geen idee.

- I: *Oké. En uuhh... even kijken hoor. Als ze dan zo'n projectaanvraag indienen, dan kijk je ook specifiek of ze naar alternatieven hebben gekeken. Dat moeten ze ook invullen. Hoe controleer je dan ook of ze daar echt gezocht hebben daarna?*
- D: Ja, dat valt niet echt te controleren. Je kan moeilijk tegen iemand zeggen: ik geloof niet dat je daar echt naar hebt gezocht.
- I: *Dat kan je ook niet via het intakegesprek ofzo...*
- D: Jawel. Je kunt wel op bepaalde manieren vragen hoe ze dat gedaan hebben, maar uhh... als ze zeggen ik heb via wetenschappelijke artikelen en boeken en er is niks uitgekomen, dan kun je moeilijk zeggen ik geloof je niet.
- I: *Nee, maar...*
- D: Tot op zekere hoogte kun je daarna vragen, maar het is natuurlijk niet een waterdicht systeem.
- I: *Nee, maar je vraagt er dus wel naar hoe ze dat hebben gedaan.*
- D: Ja.
- I: *En uhh... besteed je dan ook tijdens het intakegesprek ook aandacht aan alternatieven, ja, ze zeggen wel ik heb dat zo en zo gedaan. Maar je kan dan ook zeggen: heb je daar nog aan gedacht of...*
- D: Ja dat hangt een beetje van de situatie af.
- I: *Ja. En dan is... wacht. Als de gebruikers dan de hele procedure hebben doorlopen. Uiteindelijk moeten ze ook een evaluatieformulier invullen en dan heb je een evaluatiegesprek. Koppel je dan ook nog terug naar de alternatieven?*
- D: Nou kijk, dat hangt er een beetje van af, als ze aangeven dat er geen alternatieven gebruikt kunnen worden en dat kan echt niet en ze voeren het onderzoek uit zoals ze dat in eerste instantie hebben gedaan, dan kun je in het evaluatiegesprek moeilijk nog een keer gaan terugkoppelen naar de alternatieven, omdat ze die niet hebben gebruikt. Maar als ze voor het eerst met alternatieven hebben gewerkt, dan wordt er wel naar teruggekoppeld.
- I: *Ja. Maar doorgaans dan niet.*
- D: Ja, het draait nog maar zo kort, dat ik eigenlijk....
- I: *Maar je bent dan wel van mening dat het toepassen van alternatieven, dat daar wel voldoende aandacht aan besteed wordt.*
- D: Ja.
- I: *Oké. Het volgende doel was het waarborgen van het dierenwelzijn. Wie is daar verantwoordelijk voor? (14.41)*
- D: Hoe bedoel je dat? Eindverantwoordelijke, of op het moment van het onderzoek zelf of bij de aanvraag.
- I: *Eindverantwoordelijke, maar ook tijdens het onderzoek zelf zeg maar.*
- D: Dat hangt er ook weer vanaf wat ze willen. Kijk, als ik degene ben die de dieren verzorgt, dan ben ik uiteindelijk eindverantwoordelijk voor het dierenwelzijn. Als ik om wat voor reden dan ook, omdat studenten het moeten doen, en ik ben daar...ik blijf gewoon eindverantwoordelijk, maar op dat moment ben ik er niet zelf bij. Dan zijn dat de studenten of docenten die daarbij is.
- I: *Ja. En die docenten weten dan ook hoe ze dat moeten doen.*
- D: Ja, ze stellen een werkprotocol op. Tenminste, de aanvrager stelt een werkprotocol op.
- I: *Ja en door die te volgen waarborgen ze eigenlijk het dierenwelzijn?*
- D: Ja.
- I: *Weet de... is het dan noodzakelijk dat die docenten weten dierenwelzijn hier inhoud?*
- D: Ja, dat lijkt me wel.
- I: *En uhh... dan weten zij dat denk ik dan ook. Maar waarom is het dan zo belangrijk dat zij dat weten?*
- D: Nou, als zij het niet weten, dan kunnen ze toch het welzijn niet waarborgen.
- I: *Is dat dan niet al gewaarborgd in de protocollen?*

- D: Ja, dat hopen we natuurlijk wel, maar dat is niet helemaal met 100% te zeggen. Zeker omdat ze voor het eerst draaien. Ik weet dat nog niet.
- I: *Dus dan is dat eigenlijk een extra zekerheid?*
- D: Ja.
- I: *En de gebruikers weten dan ook dat het dierenwelzijn samenhangt met de implementatie van alternatieven en het ongerief dat de dieren ondervinden? Weten de gebruikers dat die samenhang er is?*
- D: Uhhh... ja, tot nu toe wel.
- I: *En uhh... wat heeft dat dan voor effect?*
- D: Hoe bedoel je dat?
- I: *Kijk, ze kunnen wel weten wat dierenwelzijn is, maar betekent dat dan ook dat het ongerief uhh... gelijk geschaald wordt met het dierenwelzijn? Even kijken hoe ik dat anders kan formuleren hoor. Kijk als het dierenwelzijn, u wilt dierenwelzijn waarborgen, dat betekent dan dat als je een hele hoge ongeriefscore hebt, dan uhh... wordt het dierenwelzijn aangetast, hou je dan ook rekening mee met welke ongeriefscore hier worden gebruikt?*
- D: Ja, maar goed. Dat wordt van te voren ingeschat, dus dat is op die manier, ja, ik durf het niet helemaal met 100% zekerheid te zeggen, maar ik denk niet dat hier onderzoeken gaan worden uitgevoerd met hele hoge ongeriefscores. Misschien is dat in de toekomst wel mogelijk, maar nu op dit moment nog niet.
- I: *Is dat dan niet mogelijk, of wil je dat liever niet.*
- D: Dat is gewoon niet mogelijk.
- I: *En hoezo is dat dan niet mogelijk?*
- D: Omdat wij hebben de faciliteiten hier niet voor.
- I: *Oké. Uhh... tijdens het intakegesprek wordt ook uitleg gedaan over wat de IvD inhoud, is dat dan ook om aan te geven hoe je het dierenwelzijn dan waarborgd? Of zit ik dan helemaal in de verkeerde richting?*
- D: Ik weet niet helemaal wat je bedoeld.
- I: *Kijk ze vragen.. er staat bij het intakegesprek uitleg IvD, wat ze allemaal doen, maar de IvD houdt zich ook bezig met dierenwelzijn.*
- D: Ja, dat wordt wel even genoemd.
- I: *Is dat dan de hoofdmoot waar het dan over gaat, of is dat een bijzaak?*
- D: Dat is een bijzaak.
- I: *Mijn vraag is ook, dierenwelzijn is dat onderhevig aan veranderingen? Dus uhh... heeft de maatschappij er invloed op?*
- D: De maatschappij, dat weet ik niet, het kan wel veranderingen opzich he, als er nieuwe inzichten en nieuwe onderzoeken andere dingen uit wijzen. In dat opzicht is het wel aan veranderingen onderhevig.
- I: *En wie houd, houd iemand zich daar dan mee bezig of dat veranderd? Of is dat wat, wat bij iedereen.*
- D: Ja kijk, daar is ook nog niet echt iemand voor aangewezen die dat in de gaten gaat houden. En ik weet niet of dat in die zin gebeurt, want het is wel de IvD is, probeert zoveel mogelijk op de hoogte te zijn van de nieuwste ontwikkelingen.
- I: *Ja.*
- D: Dus daar zijn we denk ik als hele IvD verantwoordelijk voor.
- I: *Ja en hoe.. stel dat er iets aan veranderd, hoe kom je daar dan achter? (20.00) Uhh.. is dat gewoon....*
- D: Geen idee. Dat hangt vanaf wat de verandering is. Soms grote nieuwe inzichten worden in de kranten of op het internet gepubliceerd. Maar het kan ook zijn dat uhh... he onderlinge IvD's elkaar informatie toe gaan sturen. Ik hoop tenminste dat het ook zo gaat werken. De IvD's ook van elkaar kunnen leren.
- I: *Ja. Dus op die manier kom je dan ook eigenlijk aan je informatie.*
- D: Ja.

- I: *En uhh.. is het dan ook al duidelijk als die visie op dierenwelzijn veranderd, en dat heeft gevolgen voor de protocollen, wie zich daar dan mee bezig houdt?*
- D: Nee, dat hebben we ook nog niet bepaald.
- I: *Oké. Ook nog een van die doelen van de procedure gebruik levende dieren was om informatie te verstrekken. Waarover willen jullie dan precies informatie verstrekken? Dat is...*
- D: Nou ja, dat kan zijn over alternatieven, dat kan zijn over andere onderzoeken die al lopen of al gedaan zijn die zoveel overlap hebben met het nieuwe aangevraagde onderzoek dat het eigenlijk geen zin heeft om het ook nog uit te voeren omdat het gewoon een dubbeling is. Uhh... ja dat kan zijn he wat je in het begin zijn op het gebied van de wet. Soms willen mensen daar informatie over hebben.
- I: *Ja, maar dan doe je dat niet in de procedure, begrijp ik maar meer in de gesprekken.*
- D: Ja, dat is wel onderdeel van de procedure.
- I: *Ja, maar dat staat niet op....*
- D: Niet op papier, nee. Dat is ook wel afhankelijk van wat voor informatie willen de mensen hebben.
- I: *Ja. En kan je dan wel zeggen wanneer de informatie volledig is?*
- D: Nee, dat denk ik niet. Dat is ook weer voor iedereen verschillend.
- I: *Dat is dan afhankelijk van de situatie dan weer.*
- D: Ja.
- I: *En dan ook welke informatie cruciaal is, dat is dan ook weer afhankelijk van de situatie zoals ik begrijp.*
- D: Ja.
- I: *Uhhh.. wat is eigenlijk je doel met het doel informatie verstrekken?*
- D: Uhm.. ja kennis verbreiden.
- I: *En waarom wil je dan kennis verbreiden?*
- D: Nou het is nu een beetje veel... er wordt hier in Van Hall best veel met dieren gedaan, maar veel mensen weten dat niet van elkaar of die weten niet wat wel en niet mag. En dat proberen we gewoon meer in kaart te brengen. (22.39)
- I: *Ja en uhh... die informatieverstrekking, doe je dat dan vooral mondeling of...*
- D: Ja, dat hangt ook vooral van de situatie af. Dat zal soms per mail gebeuren, maar ook vaak via de gesprekken inderdaad.
- I: *Ja. Oké. Uhhh... je hebt wel al een intakegesprek, een standaard intakegesprek. Wordt daar informatie in verstrekt?*
- D: Als dat nodig is, ja.
- I: *Maar dat is dan afhankelijk van de situatie welke informatie je verstrekt?*
- D: Ja.
- I: *Dus niet een standaard a4-tje, van dit moeten ze weten en dit behandel ik tijdens het intakegesprek.*
- D: Uhhhmm.. dat moeten we nog even.. dat hangt ook af van wat voor intakegesprek. Maar daar is nog niet standaard informatie in opgenomen.
- I: *Oké. Dat was eigenlijk mijn vragen over de procedure gebruik levende dieren. Nu heb ik ook nog wat over de procedure gebruik dode dieren. Want ook een van die doelen was om te voldoen aan de wettelijke kaders. Nou is weer mijn vraag: welke wetten zijn hierop van toepassing?*
- D: Nou, dat is ook een stukje Wod, maar ook een aantal milieuheffingen.
- I: *En in welk opzicht is dan de Wod van toepassing?*
- D: Nou ja, gebruik dierlijke producten, dierlijke bijproducten. En ook de zeker als de dieren voor dat doel geëuthanaseerd worden. Dan is dat stukje vanuit de Wod en de rest is vanuit de NVWA en de milieu..
- I: *En zit er dan ook het afvoer van de dode dieren, waar valt dat dan onder? Weet u dat?*
- D: Uhh.. nee dat weet ik zo niet. Dat zou je misschien aan Froukje Timmermans kunnen vragen.
- I: *Ja. En zijn hier ook problemen die je hier verwacht tijdens de uitvoering van dit protocol?*

- D: Uhh.. nou nog niet echt. Ik denk wel dat het protocol nog niet voldoende gebruikt wordt. Dat vooral de aanvoer van dode stukken dier zeg maar, dat dat nog een beetje beter in kaart kan worden gebracht.
- I: *Over dan welke wet- en regelgeving daar van toepassing is?*
- D: Oo zo, dat niet zo zeer. Nee geen idee welke wet- en regelgeving daar voor problemen zal zorgen.
- I: *Oké. En uh.. wie is er bij dat protocol dan verantwoordelijk of voldaan wordt aan die wettelijke kaders.*
- D: Uhhmm... weet ik niet. Want we hebben een milieuvergunning, maar ik weet niet wie daar als eindverantwoordelijke op staat. Of dat de instelling is of dat daar ook een persoon aan verbonden is.
- I: *Heb je enig idee wie dat wel zou kunnen weten?*
- D: Uhhmm... je zou Froukje Timmermans eens kunnen proberen. Maar je zou ook Otto Huitema van de conciërges kunnen vragen. (26.05)
- I: *Oké. Uhhmm.. die wettelijke kaders, dat is dan ook weer, dat wordt dan ook weer expliciet in de protocollen genoemd zodat er voldaan wordt aan de wettelijke kaders.*
- D: Ja.
- I: *Wie is er dan verantwoordelijk dat die wetten ook daadwerkelijk worden nageleefd?*
- D: Dat vroeg je net toch ook al.
- I: *Oo ja, oo sorry. Uhhmm...*
- D: Dat is een beetje hetzelfde verhaal, dat die wet wordt nageleefd, we krijgen inspectie vanuit de NVWA, dus ja. Die komt als onderdeel daarvan ook hier door de stal, maar ik weet niet wat die nog meer nakijkt.
- I: *En komt die dan eens in het jaar.*
- D: Uhh.. dat weet ik eigenlijk niet, want afgelopen jaar heb ik ze niet gezien, maar dat kan ook zijn omdat de stal toen verbouwd werd.
- I: *Ja. En de gebruikers zijn ook weer op de hoogte van de wettelijke kaders die van toepassing zijn?*
- D: Ja. Ja. (27.31)
- I: *En wordt dat dan ook weer tijdens een intakegesprek...*
- D: Nee, bij dode dieren hebben we niet echt een intakegesprek omdat daar niet echt een werkprotocol aan vast zit wat ook aanwezig moet zijn. Dat wordt vaak via mailwisseling vaak op de hoogte gebracht.
- I: *Oké. En uhh.. nog een vraagje, hoe wordt dan gecontroleerd of de gebruikers wel voldoen aan de wettelijke kaders? Wordt dat door de vriezerbeheerder dan gedaan?*
- D: Ja, gedeeltelijk. De mensen moeten bij haar ruimte aanvragen om de dode dieren of stukken dier in te plaatsen. Dus de vriezerbeheerder controleert het voor dat gedeelte.
- I: *Ja. En wat.. wat blijft er dan nog over?*
- D: Nou ja, een stukje labbeheer. Maar dat wordt niet echt gecontroleerd, dat is een stukje eigen verantwoordelijkheid van de gebruikers.
- I: *Ja, en de gebruikers zijn die dan ook allemaal net als artikel 12 en artikel 9.*
- D: Uhhm.. nee, omdat ze niet met levende dieren werken hoeft dat niet per sé, maar het is wel een pre. Ze moeten in ieder geval labvaardigheden hebben.
- I: *Oo dus zo waarborg je eigenlijk dan dat ze weten hoe ze aan die wettelijke kaders moeten voldoen op het lab?*
- D: Ja.
- I: *En hier geldt ook weer, de wettelijke kaders kunnen veranderen. Geldt hier dan ook weer hetzelfde principe als bij de levende dieren?*
- D: Ja.
- I: *Precies hetzelfde.*
- D: Ja.

- I: *Dan ben ik hier gauw klaar mee. Uhh... ook een van de doelen is om informatie te verstrekken over alternatieven. En je zegt alternatieven specifiek, ja wat is daarmee je doelstelling?*
- D: Nou ja, in sommige gevallen zullen dieren gedood moeten worden voor het gebruik in de ...in de proeven met dode dieren. Nou ja, soms kan met een alternatief verkomen worden dat proefdieren gedood worden voor het onderzoek, omdat het bijvoorbeeld op een hele makkelijke manier met een plastinaat kan. (30.00)
- I: *Dus dat is eigenlijk je doel daarmee? Om te kijken of die mogelijkheden er zijn.*
- D: Ja. Ja of je op dat gebied nog wat kan verminderen.
- I: *Maar is het dan niet zo dat je ergens dode dieren kan kopen voor een practica?*
- D: Jawel, maar die dieren moeten ook worden gedood.
- I: *Die worden dan speciaal gedood...*
- D: Soms wel.
- I: *En kan je dat weten, of dat speciaal gedaan wordt?*
- D: Nou, ja daar moet je dan naar vragen.
- I: *En doen de gebruikers dat ook?*
- D: In principe is dat nog niet voorgekomen dat dat van toepassing is.
- I: *Oké. En uhh... hoe voorzien jullie dan die gebruikers van informatie over alternatieven?*
- D: Via de mail, de eerste feedback op het protocol wat ze indienen.
- I: *En als je het dan over alternatieven denkt, dan moet je echt aan een geplastificeerd...*
- D: Dat is verschillend. Ja, je hebt allemaal verschillende alternatieven ook voor het gebruik van dode dieren.
- I: *En dan adviseer je ook via de mail welke alternatieven dus mogelijk zijn?*
- D: Dat hangt van de aanvraag af.
- I: *En uhh.. de informatie die je daarover verstrekt is ook weer afhankelijk van de aanvraag? (31.32)*
- D: Ja.
- I: *Uhh... het volgende doel van het protocol was om te voldoen, sorry informatie te verstrekken over de wettelijke kaders. Wat is jullie doel daarmee dan? Want ze moeten al voldoen aan die wettelijke kaders.*
- D: Nou ja, soms zijn die wettelijke kaders niet bekend of niet bekend genoeg. Dan is het handig om voor vervolg keren die informatie toch krijgen. Het is een stukje kennisvergroting.
- I: *Ja. Ja. En die informatieverstrekking gaat dan ook via de mail?*
- D: Ja in eerste instantie wel. Kijk er wordt altijd eerst een keer feedback gegeven op het plan en als mensen zeggen ik snap er niets van, dan kun je ze altijd nog een keer...
- I: *Langs laten komen.*
- D: Ja.
- I: *En welke informatie dan wordt verstrekt, welke informatie van belang is, dat is dan weer afhankelijk van...*
- D: Ja wat ze willen, wat ze willen weten.
- I: *En wanneer die informatieverstrekking volledig is, is ook weer afhankelijk van de situatie dan?*
- D: Ja.
- I: *De informatieverstrekking vindt die dan plaats na de aanvraag, of ...*
- D: Dat hangt er een beetje vanaf. Soms vinden de mensen het protocol helemaal niet duidelijk, weten ze eigenlijk niet wat met bepaalde vragen bedoeld wordt. Dus die gaan dan eerst voor. Andere mensen dienen gewoon eerst een verzoek in en die zien wel waar het schip strand. Dat klinkt wel een beetje gek, maar zo doen ze dat vaak wel.
- I: *Ja. Dus dat is eigenlijk afhankelijk van de gebruiker wanneer dat noodzakelijk wordt geacht? (33.23)*
- D: Ja.
- I: *En verstrekt u dan ook over alle wettelijke kaders informatie?*
- D: Dat hangt er ook weer vanaf.

- I: *Ja, uhh... en het doel is dan om als ik het goed begrijp, om meer kennis te genereren bij de gebruikers?*
- D: *Ja.*
- I: *En is het dan ook vaak dat je met een keer het verstrekken van die informatie, dat dat dan voldoende is?*
- D: *Dat weten we niet. Daarvoor is het nog te kort in gebruik.*
- I: *Oké. Dan heb ik ... het gaat sneller dan ik dacht.*
- D: *Nou dat geeft op zich niet, toch..*
- I: *Nou ik weet niet of u dadelijk nog wat te doen hebt, maar...*
- D: *Nou in principe wel, ik verveel me niet.*
- I: *Want ik heb eigenlijk alleen nog maar vragen over de het doel veilig werken. Want dat is ook een van de doelen bij het gebruik van dode dieren. Uhhmm... waarom is dat doel eigenlijk er?*
- D: *Nou dat is eigenlijk een doel dat een beetje voort komt uit praktijk ervaringen. Soms zagen we op het lab boven wel mensen die een boterham eten boven een dood dier of die even met blote handen in het dier zitten te porren en vervolgens zonder handen te wassen en dan ook gewoon hè hun lunch naar binnen zitten te werken. Of die zo met naalden door het lokaal heen lopen of met scalpels. Dat risico, er is wel altijd iemand bij die dat controleert, maar er zijn vaak zoveel leerlingen op één docent. Dus het maakt.. wij vonden dat dat een doel opzich moest worden en dat docenten het even onder de aandacht wordt gebracht: he jongens je werkt wel met dode dieren. Dus het is wel leuk als je eerst je dier ontleed en zonder je handen te wassen je boterham opeet. Maar besef wel dat je daarmee een enorm risico loopt. Dat is ook wel een stukje bewustwording wat we daarmee willen bereiken. (35.34)*
- I: *Dus ze waren eigenlijk onbewust, ze waren onbewust van wat ze eigenlijk aan het doen waren?*
- D: *Ja. En dat is er misschien in de loop van de jaren erin geslopen. Of uhh.. dat weet je niet, of misschien kan het mensen niets schelen, geen idee. Dat is wel wat ons opviel.*
- I: *Ja. En dus dan, weten de gebruikers dan wel wat voor gevaren er aan het gebruik van dode dieren kleven?*
- D: *Vaak niet, zeker als de aanvrager studenten zijn die voor het afstudeeronderzoek met bijvoorbeeld met dieren of een deel van een dier. Nou, dat is dan wel belangrijk om daar even extra aandacht aan te besteden. Soms weten mensen het ook wel, maar zijn ze het vergeten of vinden ze het heel logische en snappen ze het niet waarom wij daar nog extra aandacht aan besteden. Maar ja, voor de mensen die het niet heel logisch vinden is het wel belangrijk.*
- I: *Ja. En hoe besteed u daar dan extra aandacht aan?*
- D: *Uhh.. nou voorafgaand aan het eerste practica dat ze dan hier gaan doen of boven, dan wordt een extra mailtje met informatie he let hier en hier op. En of even in een gesprekje. Zeker als ze hier in de stal komen, dan wil ik graag wel even een gesprekje met ze. Dat ik ook weet wie er komt, want soms heb ik geen gezicht bij een naam en dan denk ik, het zal wel. Maar...ja.(36.56)*
- I: *Dus dan, de gebruikers worden dan al voldoende geïnformeerd over hoe ze veilig kunnen werken?*
- D: *Ja.*
- I: *En dan is het ook voor de gebruiker ook mogelijk om veilig te kunnen werken?*
- D: *Ja. Hier beneden in ieder geval zijn daar de faciliteiten ervoor. Op het lab eigenlijk ook.*
- I: *Ja.*
- I: *Uhhmm... het ging over dat gebruikers, of ze dan wisten welke gevaren er aan het gebruik van dode dieren kleven. Uhh... denkt u wel dat alle gebruikers dan in staat zijn om volgens dat protocol dan veilig te kunnen werken?*

- D: Ja. Dat.. daar ga ik wel vanuit. Het is niet een heel lastig protocol of onmogelijk om uit te voeren. Dat mensen het uiteindelijk niet doen, dat is hun eigen keuze. Of op het moment dat we zien dat het niet gebeurt, dan zullen we ook zeker ingrijpen.
- I: *Ja. En je zegt dan dat is hun eigen keuze, maar kan je daar dan niets aan doen?*
- D: Ja. Behalve controleren en de materialen verstrekken, kunnen we tot op zekere hoogte niks meer. Nee. En als mensen echt het gevaar niet inzien van de boterham boven het dode dier op eten, dan ja, dan kun je dat zeggen. En je kunt ze misschien met een waarschuwing weg sturen. Maar goed, als het tegen zit is het kwaad al geschiedt.
- I: *Maar weet je dan ook wel wanneer ze dan bezig gaan met dat protocol?*
- D: Ja. Als mensen dat protocol indienen, dan weten we ook altijd wanneer ze bezig gaan.
- I: *Dus in principe zou.. is het mogelijk om altijd te controleren?*
- D: Ja.
- I: *Maar waarom doen jullie dat dan niet?*
- D: Nou werk, ander werk.
- I: *Het is dan ook een beetje de verantwoordelijk van de uitvoerenden.*
- D: Ja. En bij studenten, als ze hier werken.. ze mogen alleen hier werken als ik ook in de stal ben. Uhh.. ik ga ze niet de hele tijd op de vingers kijken, maar ik loop wel zo nu en dan langs waar zijn ze mee bezig en wat zijn ze aan het doen en hoe gaat dat.
- I: *Ja en als toevallig iets... dan kan je makkelijk ingrijpen.*
- D: Ja, tot nu toe is dat niet gebeurd, dan zijn de mensen altijd eigenlijk wel netjes bezig. Dus dat.. dat is wel mooi.
- I: *Ja. Het is ook mogelijk, tenminste je kan ook aangeven of de dieren afkomstig zijn uit een dierproef. Uhhm... worden als dat ter sprake is, worden de gebruikers dan extra geïnformeerd wat dat inhoud. Wat voor extra gevaren dat met zich mee kan brengen? (02.17)*
- D: Uhh.. als dat noodzakelijk is wel, ja.
- I: *En dat kan je dan afleiden uit de aanvraag?*
- D: Nou goed, ze kunnen aangeven of de dieren van andere.. afkomstig zijn van een dierproef van een andere leverancier. Dan moeten ze ook de leverancier aangeven, waar ze vandaan komen. Op het moment dat je dan weet... als er dieren zijn die uit een proef komen die potentieel gevaar opleveren, ja, dan mag je hopen dat zo'n instelling er ofwel goed informatie bij geeft of de dieren niet meegeeft. Maar goed, dat komt in het gesprek, in de mail ook wel naar voren.
- I: *Ja. En uhh... indien ze dus dan zo'n dieren... dieren uit een dierproef krijgen. Weten ze dan wanneer ze dan extra maatregelen moeten nemen en wat die extra maatregelen zijn?*
- D: Dat vertellen we dan, ja.
- I: *Dat vertellen jullie, of is dat dan de leverancier?*
- D: Ja, nou ja, dat hangt ervan... kijk als we twijfels hebben van een levering dode dieren, het is moeilijk om hier... het is nog nooit voorgekomen. Dus dan...
- I: *Oo oké.*
- D: Mensen hebben dan informatie over wat er met die dieren gebeurt is. Nou ja, op dat moment kan het zijn dat de leverancier al wat informatie verstrekt heeft, als dat niet zo is, dan kunnen wij eventueel nog wat informatie verstrekken.
- I: *Maar is het dan nog nooit voorgekomen hier, of uhh..*
- D: Voor zover ik weet niet (03.45)
- I: *Oké, dus het is ook, ja... zeer onwaarschijnlijk dat het binnenkort weer... ja het kan wel...*
- D: Ja, kijk de meeste dieren die echt potentieel gevaar op leveren die worden geëuthanaseerd en dan vernietigd. Die worden dan niet gebruikt voor andere doeleinden.
- I: *Ja.*
- D: Het is zelfs zo, dat als wij hier een dier om medische redenen euthanaseren, en dat kan niet rechtstreeks in een orgaan, dan worden de dieren ook al niet gebruikt voor andere practica.
- I: *Maar is het dan niet verstandiger om te zeggen: u mag geen dieren uit een dierproef...*

- D: Nou ja, soms is het juist.. dan valt het wel mee met het gevaar. Kijk als ze alleen maar voor gedragsonderzoek gebruikt zijn, dan komen ze wel uit een dierproef en dan hebben ze op deze manier nog een extra doel. Anders moeten er weer extra dieren worden geëuthanaseerd.
- I: *Dan werk je weer mee aan vermindering in het algemeen.*
- D: Ja.
- I: *En uhh.. u zei er is geen intakegesprek bij de procedure gebruik dode dieren. Dat klopt toch.*
- D: Nou, niet echt apart als zodanig. Maar goed, wat ik zei, als mensen hier aan het werk gaan, dan wil ik wel altijd even een gesprekje met ze, wie het zijn en wat ze precies in de planning hebben.
- I: *Ja. Maar.. u.. op welk.. deze vraag heeft wel wat overlapping met andere vragen, maar op welke manier besteed u dan aandacht aan wat veilig werken hier inhoud en...*
- D: Dat vertel ik ze.
- I: *En dat kan dan via de mail of via het gesprek?*
- D: Ja.
- I: *Oké. Ja dat was eigenlijk ook over deze procedure al mijn vragen. Heb jij nog aanvullingen of dingen die je kwijt wil.*
- D: Nou, wat ik nog wel wil zeggen, kijk heel veel vragen die kan ik misschien niet zo goed beantwoorden, maar dat komt ook omdat wij nog zo kort met die protocollen werken en uhh.. dan heeft de situatie zich nog niet voorgedaan en dan vind ik het lastig om daar.. he, hoe gaan we dan reageren. Dat vind ik nog lastig om te zeggen.
- I: *Ja.*
- D: Nou ja, voor de rest eigenlijk niet.
- I: *Ja, voor mij is het soms ook dan weet ik eigenlijk niet bij wie ik terecht moet, dus dan kan ik beter aan iets meer mensen vragen, dat ik uiteindelijk wel de goede heb. In plaats van dat ik dadelijk de verkeerde... dat ik de goede dus niet heb. Dus, ja, daar kan je niks aan doen als je er geen antwoord op weet. Maar dan weet ik in ieder geval waar ik moet zijn.*
- D: Bij een ander.
- I: *Ja. Wat ik al zei, ik had verwacht dat het langer zou duren. Sorry daarvoor..*

Vergunninghouder

- I: *Voor mijn afstudeeropdracht ben ik dus in de stal bezig met de protocollen die Joanna heeft ontwikkeld met anderen. En uuhh.. ik ga me richten op de informatie die beschikbaar is over twee protocollen, dat is de procedure gebruik levende dieren in onderwijs en de procedure gebruik dode dieren in onderwijs. En daarover wou ik u wat vragen stellen.*
- D: Ja.
- I: *Maar eerst zou ik graag een beetje willen weten wat uw taak is als vergunninghouder.*
- D: Uhhmm... dat is op zichzelf een goede vraag denk ik. In principe ben ik eigenlijk gemandateerd eindverantwoordelijke. Dus dat wil zeggen, officieel is het college van bestuur de vergunninghouder, althans die is de eindverantwoordelijke. Maar omdat uhh.. wat er van mij gevraagd wordt is toch het tekenen van alle aanvragen uiteindelijk de uiteindelijke aanvraag die naar het NVWA toe gaat en naar de DEC en dergelijke. Die moet ik allemaal tekenen in mijn rol als gemandateerde eindverantwoordelijke. (01.17) Dus in principe zullen ze ook van mij verwachten dat ik controleer of datgene dat mij wordt aangeleverd of dat klopt. En daarbij vaar ik redelijk blind op de ervaring van Monique. Dus dat.. kijk... het vervelende is dat er voor mij geen duidelijke taakomschrijving in zit, alleen een verantwoordelijkheidsomschrijving, namelijk dat alles wat hier de deur uit gaat, daar moet mijn handtekening onder staan. En dat betekent dat als het mis gaat, uhh.. ik degene ben die wordt aangesproken en niet diegene die het formulier heeft opgesteld. Dus dat is een beetje de rol verdeling. En de rest kun je nog wat meer vrijer zien, namens de hoge school ben ik ook verantwoordelijk voor het diergebruik in bredere zin. Dus ik uhh.. bemoei me ook met zaken als aanvragen voor het inbrengen van dieren hier in de school voor allerlei zaken en voor alle opleidingen op deze locatie.
- I: *Ja. Oke. Dat is duidelijk. Ik wil beginnen met de procedure gebruik levende dieren. Ik heb die ook meegenomen voor u wat... als u wat wil opzoeken of iets dergelijk. En het eerste doel is om te voldoen aan de wettelijke kaders. En mijn vraag is eigenlijk welke wettelijke kaders zijn daarop van toepassing?*
- D: Nou in ieder geval de wet op de dierproeven de wod, of eigenlijk de nieuwe wod en uhh.. als het betreft beschermde diersoorten dan kan eventueel de flora- en faunawet erbij komen. Maar dat is volgens mij hier niet aan de orde. Hoewel dat is niet helemaal waar, want we hebben nu ook de veldproeven waar dat een rol in speelt. Daar speelt bijvoorbeeld de flora- en faunawet, die speelt echt wel een hele grote rol daar. De vergunning om in het veld dieren te mogen vangen en transporteren enzo, die vallen daar allemaal onder. (03.21) Dan heb je het specifiek over wilde dieren in de natuur, waar je ook met de wet- en regelgeving te maken hebt.
- I: *En dat zijn eigenlijk de enigste twee wetten dan?*
- D: Als het gaat om levende dieren, dan is dat eigenlijk het enige dat speelt.
- I: *En uhh...*
- D: Waarbij die flora- en faunawet heel specifiek is voor veldactiviteit met dieren waarbij dieren dus gevangen worden en andere zaken ondervinden waarin ongerief naar voren komt.
- I: *Ja. En denkt u dat wel voldaan wordt aan die wetten door het volgen van het protocol?*
- D: Dan zou ik het hele protocol nog een keer moeten bestuderen. Maar goed het is natuurlijk opgesteld door zeer ervaren mensen en dat betekent dat constant wordt gekeken of datgene dat de regelgeving voorschrijft en zeker in het kader van de Wod, dat daar aan voldaan wordt. Dus ja, ik denk dat het daaraan voldoet.
- I: *En weet u dan ook hoe die wettelijke kaders dan tot uiting komen? Is dat dan vooral uhh... in de protocollen beschreven of wordt dat uitgelegd tijdens de gesprekken? Want de gebruikers moeten wel weten uuhm.. waaraan ze moeten voldoen.*
- D: Uhh.. kijk je kunt zien dat de protocollen gebaseerd zijn op wet- en regelgeving en ik denk niet dat de gebruikers op zichzelf in detail hoeven te weten welke wet- en regelgeving daarachter zit. Er zijn natuurlijk twee elementen aan de omgang van dieren, het eerste wat

- de wet voorschrijft en ten tweede is dat wij als hoge school vinden hoe wij met dieren moeten omgaan. He, dus dat is de basis van het protocol (05.01).
- I: *Ja. En uhh.. wie is er verantwoordelijk voor dat die wetten ook nageleefd worden door de gebruikers? Weet u dat?*
- D: Uhhm.. ik denk op dit moment is de stalbeheerder degene die toezicht houdt op het gebruik van dieren in het stalverblijf en daar waar uhh.. natuurlijk practica plaats vinden, daar zijn de bijbehorende docent met artikel 12 bevoegdheid mede verantwoordelijk voor het uitvoeren mede conform....
- I: *En die docenten weten ook dan wat van hen verwacht wordt?*
- D: Ja, daar ga ik vanuit.
- I: *Ja en dat is vooral tijdens de uitvoering van het project, maar na de uitvoering van het project heb je administratie en archivering en dergelijke...*
- D: Ja. Dat zit bij stalbeheer in.
- I: *En even kijken, u controleert dan verder niet of dan nog voldaan wordt aan die wettelijke kaders?*
- D: Nee, dat leg ik helemaal neer bij het instituut voor dierenwelzijn in oprichting, in werking onder leiding van Monique. (06.21)
- I: *En denkt u niet dat het bijdraagt als u dat nog eens gaat controleren.*
- D: Het zou een extra zekerheid inbrengen, maar ik denk dat de processen in principe uitgevoerd kunnen worden zonder daadwerkelijke controle. Je gaat er op een gegeven moment van uit, je werkt met professionals en mensen die hun vak verstaan. En dan heeft het weinig zin als een niet vakdeskundigen daar nog eens een keertje overheen zit. We hebben daarnaast ook nog de proefdierkundige, artikel 14 functionaris die toezicht houdt. Dus we hoeven niet nog eens toezicht op toezicht op toezicht te gaan organiseren.
- I: *Ja. (07.04) En uhh.. er werken heel veel verschillende gebruikers met die protocollen, uhh.. zijn die dan op de hoogte van die wettelijke kaders? Of is dat niet noodzakelijk?*
- D: Nou ik denk dat de studenten die proefdierbeheer in hun pakket hebben, dat die op de hoogte zijn van de wettelijke kaders, en je zit natuurlijk ook met de eerste jaars en tweede jaars die in het kader van de algemene practica daar doen. Uhh... ik denk dat in eerste instantie als het om gaat met levende dieren in een schoolsituatie dat ze gewoon weten dat wij een bepaald handelingspatroon van hun verwachten en een manier van omgaan met de dieren en uhh... met allerlei andere zaken. En dat het geworteld is in wet- en regelgeving en in de persoonlijke visie op dierenwelzijn. Maar dat ze dan exact op de hoogte moeten zijn hoe die wet in elkaar zit als dat niet in hun normale leerpakket zit dat lijkt me niet noodzakelijk. (08.02)
- I: *En dan wordt dat gewaarborgd door de docenten...*
- D: Ja, door de docenten die het practica begeleiden. Er zijn natuurlijk voorschriften voor de docentdichtheid, of de toezichtdichtheid tijdens practica. Die zien er op toe dat er gehandeld wordt volgens de protocollen en daar zitten in de stal ook allerlei aanwijzingen nog eens een keertje wat er van je verwacht wordt.
- I: *Ja. Dus.. een best wel cruciaal punt in deze protocollen is of er sprake is van een dierproef. En uhh...*
- D: Dat gaat natuurlijk via de DEC-aanvragen op een gegeven moment. Waarbij natuurlijk wordt gekeken naar uhh... zowieso wordt vooraf door de betrokken docenten, zeg maar de IvD in oprichting wordt bekeken of uhh.. of wie hier inderdaad een DEC-aanvraag moeten doen. Bij de DEC-aanvraag wordt nu bepaald of er sprake is van een dierproef. En dat ligt helemaal bij hun.
- I: En wie is hun dan?
- D: De IvD onder leiding van Monique.
- I: *Oké. Uhh... wanneer het project gevormd is, dan gaan ze aan de gang. Dan is het voor de gebruikers wel mogelijk om afwijkingen aan protocol toe te passen. In beperkte mate zeg*

- maar. Maar uhh.. denkt u dat die afwijkingen dan wel goed verwerkt worden met betrekking tot voldoen aan de wettelijke kaders?*
- D: Nou, ik denk dat het een randvoorwaarden is, dat je alleen daar kunt afwijken van het protocol zolang het wel binnen de geldende wettelijke kaders is. Dus als je met een afwijking bedoelt meer dieren inzetten als je aangevraagd hebt, dat kan niet. Want dan moet je een nieuwe vergunningaanvraag doen.
- I: *En wie controleert dat dan? Ook weer de stalbeheerder?*
- D: De stalbeheerder en de docent die er toezicht op houdt enzo. Dus het moet wel zo zijn dat het conform uhh... wat is vastgelegd gedaan wordt.
- I: *Ja.. uhh,... de gebruiker moet zelf een welzijnsdagboek opstellen, dan controleert ook weer de stalbeheerder of er voldoen wordt aan de wettelijke kaders?*
- D: En natuurlijk de artikel 14 functionaris. (10.11)
- I: *Ja.*
- D: En de IvD schat ik in ook. Ik denk dat er meerdere mensen naar kijken of er wordt bijgehouden en de kwaliteit van informatie.
- I: *Ja. Uuhh... dit is nu heel erg het geval, maar in de toekomst ook, dat de wettelijke kaders aan veranderingen onderhevig zijn. uhh.. wie houdt zich daar mee bezig....*
- D: De majorcoördinator proefdierbeheer, die houdt zich bezig met het bijhouden van de wettelijke regelgeving. Die zit in allerlei landelijke overleggen over de gevolgen van de nieuwe wet op de dierproeven voor het onderwijs, dus zij zorgt dat ze op de hoogte is.
- I: *En die overleggen...*
- D: En de artikel 14 functionaris natuurlijk ook vanuit de andere kant.
- I: *Die overleggen zijn er nu speciaal omdat die wettelijke kaders nu veranderen of zijn die standaard?*
- D: Uhh... ja, ik ken alleen maar de veranderingssituatie. Dus dat durf ik niet te zeggen.
- I: *Ja. Even kijken, en uhh... die wettelijke kaders veranderen dan. En die moeten dan ook toegepast worden in de protocollen. In wat voor tijdbestek worden die dan, wordt die wettelijke kaders dan toegepast in de protocollen?*
- D: In algemene zin is denk ik als de kaderstelling eenmaal duidelijk helder is, want het is vaak een ontwikkelingsproces, dat dan op een gegeven moment als dat al gevolgen heeft voor de protocollen dat... daar moet je al mee beginnen. Uhh.. dan zal dat wel op zijn plaats zijn, maar in welk termijn het gebeurt, dat weet ik niet (11.47)
- I: *En uhh.. u weet dan niet op wat voor termijn dat gebeurt, maar kunt u wel inschatten wat een acceptabel tijdbestek zou zijn?*
- D: Ik denk dat je ook afgaat op signalen, op een gegeven moment dat de wet veranderd en dat het gevolgen heeft voor de protocollen dat zal zowel de uhh... zeg maar degene die eindverantwoordelijk is, maar verantwoordelijk is voor het proefdiergebruik, dus de majorcoördinator van proefdierbeheer als artikel 14 functionaris aangeven dat iets moet gebeuren, en dan denk ik dat dat binnen een aantal dagen gerealiseerd kan worden.
- I: *Oké, een aantal dagen.*
- D: He, dus niet maanden of iets dergelijks, maar alleen als er .. want niet alle veranderingen uhh.. zullen gevolgen hebben voor de protocollen, dus je zult echt een signaalfunctie moeten afwachten oké, er veranderd nu iets zodanig dat de huidige werkwijze en de werkwijze liggen vast in protocollen aangepast moeten worden en dat zal per omgaan moeten gebeuren.
- I: *En.. als dan het geval is dat de protocollen aangepast worden. En dan moet dat ook gecommuniceerd worden naar de gebruikers toe, en wie is dan.. wie zou dat dan gaan doen?*
- D: Ik denk dat dat uit rolt via de coördinator proefdierbeheer.
- I: *Die weet dan ook exact wie allemaal gebruiker is?*
- D: Ja.
- I: *Dan heb ik uhhh.. dan wil ik graag verder gaan over het volgende doel de implementatie van alternatieven. En uhh.. mijn vraag is denkt u dat gebruikers weten wat een alternatief inhoud?*

- D: En wat versta je onder gebruikers?
- I: *Je hebt dan een docent diermanagement, een docent kust en zeemanagment, milieukunde.*
- D: Uuh.. het is natuurlijk onderdeel van de toetsingsprocedure. En uhh... een decaanvraag indienen, daar zal je ook moeten aangeven of er alternatieven zijn voor het gebruik. En zowiezo denk ik dat evidente alternatieven zijn, dat die aanvraag al niet eens gaat plaats vinden. Maar het is uhh.. een taak van de IvD, het instituut voor dierenwelzijn om daar toezicht op te houden. Dus dat betekent dat het op het moment dat het aan de orde is, dat uhh.. wie dan ook die met levende dieren wil gaan werken, zal een DEC-aanvraag moeten doen. Daar zal altijd in eerste instantie, tenminste als ze daartoe gerechtigd zijn, dan moet je ook eens artikel 9 bevoegd zijn om dat te mogen doen, maar als ze daartoe gerechtigd zijn, zullen ze gewezen worden op het gegeven dat een DEC-aanvraag pas gaat plaats vinden als het zeker is dat er geen alternatieven zijn (14.43)
- I: *Wordt dan ook gekeken naar de alternatieven met betrekking tot vervanging, vermindering en verfijning? Want..*
- D: Nou ja, verfijning is strikt genomen geen alternatief, echt. Maar bij vervanging en vermindering speelt dat natuurlijk ook wel, daar ga ik wel vanuit je. Dat is natuurlijk het kenmerk van uhh.. major proefdierbeheer en vanuit daar wordt dit proces aangestuurd.
- I: *Ja. En door de DEC-aanvraag wordt dan gecontroleerd of die ...*
- D: Het is impliciet in de hele aanvraag opgesteld uhh... zowiezo zal ook een DECcommissie, een BONDEC zal op een gegeven moment toetsen he is hier geen alternatief voor mogelijk. Dus dat betekent dat je al een toets vooraf doet impliciet.
- I: *Ja. Uhh.. even kijken hoor. En uhh.. denkt u dan dat de gebruikers ook van te voren direct voldoende gewezen worden op de implementatie van de alternatieven?*
- D: Dat weet ik niet.
- I: *Oké. En dan heb ik nog een vraag over de implementatie van alterantieven, houd u zelf dan ook toezicht op...*
- D: Nee.
- I: *Omdat de DEC daar al zich mee bezig houdt?*
- D: Nee er zijn heel veel mensen die daarmee bezig zijn, onder andere de DEC, de artikel 14 functionaris zal daar ook een rol in spelen en de mensen van proefdierbeheer zelf.
- I: *Ja. Het volgende doel van het protocol is om het dierenwelzijn te waarborgen, daar heb ik ook nog wat vraagjes over. Uhh.. wie is direct verantwoordelijk om het dierenwelzijn te waarborgen?*
- D: Ik denk dat een vrij groot gedeelte zit bij de stalbeheerder en degene die aanwezig zijn bij het uitvoeren van de handelingen met de dieren. (16.42)
- I: *En uhh.. wat voor rol speelt de IvD daar dan bij?*
- D: Die is uiteindelijk degene die pde procedures controleert en opstelt en al dat soort zaken. En de rapportage bekijkt maar die lopen hier niet rond als inspecteur om te controleren hoe het met het dierenwelzijn is gesteld. Los even van het feit dat de mensen die uhh.. de stalbeheerder, maar ook degene die betrokken zijn bij veel van de dierhandelingen ook in de IvD zitten. Dus dat is een overlappende iets. Dat is geen aparte inspectie. En de artikel 14 functionaris, die checkt ook nog een keertje het dierenwelzijn, die het ook goed in het oog houden.
- I: *En uhh.. de gebruikers, weten die wel wat dierenwelzijn inhoud? Denkt u?*
- D: Ja.
- I: *En uhh... denkt u niet dat verschillende gebruikers verschillende ideeën daarover hebben?*
- D: Ja. Dat denk ik wel.
- I: *Levert dat dan geen problemen op?*
- D: Als de handelingen vastgelegd zijn in de protocollen is dat wat je moet doen. En dat staat los van wat dierenwelzijn precies is. En de protocollen zijn er natuurlijk voor om de dieren zo te laten behandelen dat dat niet in strijd is met de dierenwelzijnseisen.

- I: *Ja. En uhh.. dierenwelzijn hangt samen met het ongerief en de implementatie van alternatieven. Denkt u dat gebruikers dat ook weten, dat die samenhang er is?*
- D: Impliciet weten ze dat, ja.
- I: *En uhh.. de het dierenwelzijn wordt gewaarborgd door de docenten en de stalbeheerder direct.*
- D: En de artikel 14 functionaris.
- I: *Ja, en denkt u dat die voldoende kennis hebben om het dierenwelzijn te waarborgen.*
- D: Ja. Want die zijn ofwel artikel 9 of artikel 12, dus die hebben daar een opleiding of scholing voor gehad.
- I: *Oké. En dan houd dat ook in dat u zich niet bezig houdt met het waarborgen van het dierenwelzijn.*
- D: Nee.
- I: *En uhh.. na afloop van elk project wordt een welzijnsevaluatie ingevuld. (19.01) En denkt u dat dat een bijdrage levert aan het waarborgen van het dierenwelzijn?*
- D: Ik denk het wel, omdat uhh.. als uit zo'n rapportage komt of evaluatie dat je daar leer uit kan trekken voor een volgende keer.
- I: *Ja. Uhh.. er wordt ook door de stalbeheerder informatie verstrekt over het dierenwelzijn, denkt u dat dat in voldoende mate dan wordt gedaan?*
- D: Ja, dat denk ik wel, daar is ongetwijfeld de IvD en aanverwanten en de contacten met de artikel 14 functionaris. En op het moment dat er structureel iets mis gaat, dan wordt die geconfronteerd, of geïnformeerd.
- I: *Ja. Uhh.. het begrip dierenwelzijn, de visie van dierenwelzijn is onderhevig aan veranderingen. Misschien niet direct op dit moment, maar misschien gedurende de tijd wel. Wie houdt zich bezig met die veranderingen?*
- D: Nou, het zijn volgens mij twee verschillende dingen. De visie op dierenwelzijn, ik weet niet of die onderhevig is aan veranderingen omdat er heel veel visies op dierenwelzijn zijn, maar eigenlijk uhh.. het zit wel in onze opleiding ingebakken dat we ons daar ook mee bezig houden. Het uitgangspunt is dat wij ons aan de wet houden en uhh... dat we vervolgens ook nog eens zorgvuldige omgang met de dieren nastreven. En dat zal natuurlijk bovenwettelijk blijven. En wie zich daar eigenlijk precies mee bezig houdt, als dat als doel is vastgelegd in de protocollen en die protocollen zijn een weerslag van de omgang met dieren.
- I: *Ja. En die opvatting over dierenwelzijn is dan eigenlijk constant?*
- D: Ja, maar ik.. ja. Ik weet niet of de opleiding een opvatting heeft als zodanig, uhh.. ik denk dat dat uhh.. het eerste uitgangspunt is dat ze gewoon de wet naar de letter en de geest uitvoeren en daarnaast uitgaan van bepaalde aspecten van dierenwelzijn bijvoorbeeld het vertonen van soort eigen gedrag of dat nog een toegevoegd iets zou kunnen zijn. Dat zou ik me zo kunnen voorstellen. Ja. Ik heb wat moeite met de visie op dierenwelzijn. Leidend is gewoon dat je doet wat moet gebeuren, en niet zoveel mensen zoveel visies. Daar kun je niet zoveel mee. (21.41)
- I: *Ja.*
- D: Neem maar uit vanuit de opleiding proefdierbeheer, of de major proefdierbeheer, die is opgezet vanuit de visie dat de 3 V's het uitgangspunt zijn, dus dan probeer je vervolgens uit te werken hoe je dat operationaliseert. Dat kan aan veranderingen onderhevig zijn, maar het uitgangspunt is dat we werken vanuit de gedachte van de 3V's vanuit de gedachte dat dieren een bepaalde eigenwaarde hebben en vanuit de gedachte dat de wettelijke kaders volledig worden nageleefd. En daar zitten geen veranderingen in. Het is zelfs mogelijk dat operationeel andere opvattingen gaan ontstaan en nieuwe inzichten. En op aangeven van binnen of buiten zullen we dat aanpassen.
- I: *Ja. Ik heb nu nog een aantal vragen over de procedure gebruik dode dieren in onderwijs. Deze. Het eerste doel is eigenlijk ook weer voldoen aan wettelijke kaders. Ja, en mijn vraag is ook weer welke wetten daar van toepassing zijn.*

- D: Ja, je hebt in ieder geval de dierbijproducten verordening zowiezo en ik schat ook in dat je met de afvalstoffen wet van doen hebt en dat moeten we even kijken hoe dat zit met de vergunningverlening en dergelijke. Dat is op een aantal punten niet helemaal helder.
- I: *En die afvalstoffen wet heeft dan te maken met de afvoer van de dierlijke bijproducten?*
- D: Ja, onder andere.
- I: *En ik neem aan dat dan ook in dat protocol rekening gehouden wordt om te voldoen aan die wettelijke kaders.*
- D: Ja.
- I: *Uhh... wie is volgens u verantwoordelijk dat die wetten dan worden nageleefd?*
- D: Wij hebben daar mensen voor aangewezen voor de controle. Ik denk dat we met zijn allen verantwoordelijk zijn dat het wordt nageleefd. Maar die verantwoordelijkheid is ook weer vastgelegd in een omgangsprotocol die zo goed moet weergeven hoe met de wet moet omgaan. En uhh.. we hebben iemand die de opslag van dode dieren coördineert, dat is de beheerder van de vriezer zoals dat zo mooi heet in het protocol. Bij de stalpersonen die natuurlijk een rol spelen en de IvD speelt daar ook een rol in.
- I: *En die controleren dat?*
- D: Ja.
- I: *Oké (24.10) Dus de personen weten dan ook wat van hun verwacht wordt?*
- D: Ja.
- I: *Ja. Als we het hebben over het voldoen aan de wettelijke kaders, welke problemen zou u kunnen verwachten bij de uitvoering die procedure? Heeft u daar een idee over?*
- D: Ik verwacht eigenlijk niet veel problemen, want het grootste probleem is inderdaad de sluitende administratie en voldoende opslagcapaciteit. Uhh... en op dit moment zitten we nog even te kijken hoe het precies zit met de vergunningverlening en dergelijke. Of dat nog up to date is, maar ik verwacht eigenlijk geen problemen.
- I: *En u controleert ook niet of voldaan wordt aan de wettelijke kaders?*
- D: Nee.
- I: *Hierbij geldt dan eigenlijk hetzelfde verhaal als voor de procedure gebruik levende dieren dan?*
- D: Ja.
- I: *Oké. Bent u dan wel van mening dat de afvoer van dode dieren volgens de wettelijke kaders gebeurt?*
- D: Uhh.. Ja, mits het volgens protocolgebruik gebeurt.
- I: *Dan geldt dat ook voor het beheer van de dode dieren?*
- D: Daar geldt dat ook voor, ja. Even een moment hoor.
- I: Ja.
- D: Oké, die is weg. Ja.
- I: *Ze hebben het ook in de procedure over ontheffingen, uhh.. controleert u wel of*
- D: Nee.
- I: *En wie doet dat dan wel?*
- D: Ik neem aan de beheerder vriezer en de stalbeheerder.
- I: *Oké. Ook bij deze wettelijke kaders heb je de kans dat ze veranderen, dan heb ik eigenlijk een beetje dezelfde vragen als de vorige keer. Wie zich bezig houdt met deze veranderingen van de wettelijke kaders.*
- D: Dat ligt in principe ook bij de IvD om wetten bij te houden en dat... daar waar het aan de orde is, want dat is niet altijd een taak van de artikel 14 functionaris om zich bezig te houden met dierlijke bijproducten, daar zal van buitenaf worden aangegeven waar we aan te voldoen hebben. (26.41) Dus de vergunningverlener zal op een gegeven moment ook aanvullende maatregelen eisen.
- I: *Uhh.. bij wie komen die aanvullende eisen dan als eerste aan?*
- D: Dat is een goede vraag, want ik zeg als, we zijn op dit moment aan het kijken hoe het zit met de huidige vergunning, we hebben er wel eentje, maar op het moment ligt de huidige

- vergunning bij het dienstbeheer van het gebouw, en we moeten even goed kijken hoe we dat uhh... in zeg maar, of die vergunning inderdaad congruent is met datgene wat wij doen.
- I: *Ja. Dus op dit moment komt dat dan bij de dienstbeheer.*
- D: Ik denk dat dat deels bij de dienstbeheer is, en uiteraard houden de mensen die zich hier mee bezig houden zich ook bezig het up to date houden van zaken die spelen en er zijn allerlei overleg organen van mensen die ook dieren gebruiken en daar nemen mensen van ons aan deel. Dus die zullen op die manier ook op de hoogte zijn van belangrijke veranderingen die gevolgen hebben voor het gebruik van dode dieren.
- I: *En is dan ook iedereen, iedereen die zich daarmee verantwoordelijk houdt daar ook verantwoordelijk voor, voor het doorvoeren van die veranderingen? (27.48)*
- D: Uhh.. nee, de aanpassing van de protocollen is uiteindelijk eindverantwoordelijkheid van de IvD. Dat... maar het aangeven van informatie met betrekking tot veranderingen zal via de IvD moeten gebeuren.
- I: *En geldt het dan ook voor dit protocol dat de IvD verantwoordelijk is voor het aanpassen van de protocollen?*
- D: Ja.
- I: *Ja. Uhhmm... ik neem aan dat bij.. dat een tijdbestek van een paar dagen acceptabel is om die veranderingen door te voeren?*
- D: Ja. Dat hangt af van de snelheid die gevraagd wordt, denk ik. Ik denk dat een regeling vertalen naar een uitvoering heeft soms wat voeten in de aarde. Dus zo snel als mogelijk is.
- I: *Ja. Mijn vraag is dan ook weer, als het protocol aangepast wordt, wie communiceert dan naar de gebruikers toe.....*
- D: Dat gaat via de IvD.
- I: *Ja. Nu heb ik nog over één onderwerp een aantal vragen. Dat gaat over de informatieverstrekking over de wettelijke kaders. Dat is ook weer een doel van dat protocol. Uhh... denkt u dat de informatieverstrekking als volledig wordt ervaren door de gebruikers?*
- D: Als het gebruikers zijn in de zin van betrokken personeelsleden, dan denk ik ja.
- I: *Ja.*
- D: Als het gaat om gebruikers in de zin van studenten die mee doen aan een proef en dergelijke, dan durf ik dat niet te zeggen.
- I: *En wat is volgens u de cruciale informatie die verstrekt moet worden als het gaat om de informatieverstrekking over wettelijke kaders.*
- D: Cruciale informatie is die informatie die gevolgen heeft voor de gehanteerde procedures.
- I: *Ja.*
- D: En als dat andere is franje wat interessant is in lessituaties en dergelijk (29.55)
- I: *Dus die informatie..*
- D: Die informatie moet snel doorgespeeld en verwerkt worden, en daar is leidend de omgangsomschrijving ofwel de protocollen die we hanteren.
- I: *Ja, bent u dan wel van mening dat die cruciale informatie aan bod komt tijdens de informatieverstrekking?*
- D: Uhhmm.. ik denk dat de mensen die verantwoordelijk zijn voor het opstellen van de protocollen die cruciale informatie uhh.. op tijd krijgen en die verwerken daarin. En voor de rest is het niet zo relevant dan.. wat andere allemaal weten.
- I: *En, ik denk dat ik het wel allemaal al weet, maar controleert u ook de informatie die verstrekt wordt?*
- D: Nee.
- I: *Dus u controleert ook niet of die cruciale informatie aan bod komt?*
- D: Nee.
- I: *Nee. En uhh.. mijn laatste vraag is eigenlijk, draagt de informatieverstrekking bij aan de uitvoering van het protocol?*
- D: Bedoel je informatie over de achterliggende wet- en regelgeving?
- I: *Ja.*

- D: Uhh.. ik denk dat het voldoende is dat als de mensen die met de protocollen moeten werken weten dat het gebaseerd is op wet- en regelgeving en op onze eigen opvattingen en dat ze leidend zijn. Dus dat daar geen afwijkingen op toegestaan zijn.
- I: *Ja. Maar vind u dan dat de.. alle informatieverstrekking over de wettelijke kaders dan bijdraagt, of is dat maar een beperkt deel?*
- D: Nou.... Voor zover het geen leerstof is of scholingsstof of dergelijke, uhh.. vindt ik dat de mensen die verantwoordelijk zijn, de mensen die in het IvD zitten, die verantwoordelijk zijn voor het opstellen van de protocollen op de hoogte moeten zijn van de wettelijke kaders en dat moeten kunnen uitleggen, maar voor de rest denk ik dat het bij de protocollen gebruik erom gaat dat mensen het uitvoeren en dat ze weten dat daar een achtergrond aan zit. En als mensen die willen weten, dat ze dat kunnen vragen bij de IvD.
- I: *Dus het uitvoeren van de protocollen zou ervoor moeten zorgen dat al voldaan wordt aan de wettelijke kaders.*
- D: Uiteraard. Daar zijn de protocollen voor.
- I: *Ja. Nou, dat was eigenlijk alles wat ik wilde weten. Heeft u nog aanvullingen of dingen die u kwijt wil naar aanleiding van dit? (32.24)*
- D: Nou, ik denk dat je je goed moet realiseren dat de effectieve uitvoering van alles wat met proefdieren te maken heeft natuurlijk in handen is van de IvD, onder leiding van Monique den Heijer. En dat daar extern toezicht in is door onze artikel 14 functionaris. En dat dat sinds jaar en dag een goed werkend geheel is, gezien alle uitkomsten van alle controles en dergelijke.
- I: *Ja. Oké, dan wou ik u bedanken voor alle informatie. Als er nog iets is, kan ik dan nog een afspraak maken?*
- D: Uiteraard, ja hoor. Je weet nu hoe het werkt.
- I: *En wilt u na afloop van mijn afstudeeronderzoek nog een samenvatting ontvangen?*
- D: Ja.
- I: *Oké, dat was het eigenlijk. Bedankt.*

Vriezerbeheerder

I: Ja. Ik ben bezig in de stal en daar hebben ze protocollen ontwikkeld.

D: Ja.

I: En voor de procedure gebruik levende dieren in onderwijs en de procedure gebruik dode dieren in onderwijs ga ik kijken of daar voldoende informatie is om een audit op te kunnen zetten. En dan is eigenlijk mijn....

D: Oké.

I: En die informatie daar kom ik eigenlijk aan door al die interviews houden.

D: Oké. Het is een opdracht die Joanna heeft opgesteld? Oké. Want ik heb namelijk... wat jij mij namelijk hebt gemaild, dat heb ik geopend van ooo, dat weet ik wel. Dat heb ik namelijk op haar... naam... Monique den Heijer... Ja Monique heeft dat opgesteld, dat hele protocol en dat heeft ze toen dat ook met mij en Joanna doorgenomen omdat wij voornamelijk de praktische kant daarvan moeten doen. Dus op die manier ben ik zeg maar wel bekend met de Het bestandje zeg maar. Dus ik heb het niet doorgenomen voor nu, want ik denk.. ik hoop dat het wel een beetje in mijn hoofd zit. En uhh... goed... brand maar los. Ik ben wel heel erg benieuwd wat je wil weten en wat ik daar allemaal vanaf weet. Want wij hebben dat doorgenomen en ik moet er wel even bijzeggen, zij heeft dat helemaal opgesteld vorig jaar, eind vorig jaar wat het denk ik, en daar zitten natuurlijk ook allemaal procedures aan vast met name het diepvriesgebruik waar ik met name gedeeltes van doe. Tenminste, die vriezers staan hier, we zitten er nu midden in. Dus ja, dan ik zit er het dichtste bij en uhh... op het gegeven moment kwamen we zoveel dingen tegen dat ik wel met Monique heb overlegt of het niet verstandig is dat we binnenkort iemand gaan uitnodigen van de keuring, die de inspectie doet en dan maar gewoon dom weg vragen wat moeten we eigenlijk nu allemaal bij houden? Kijk ik hou wel wat bij, maar dat is eigenlijk allemaal op basis van mijn voorganger. Hè, die heeft ook een keertje een bestandje gemaakt en dat heb ik overgenomen, zo van het zal wel goed zijn, alleen toen waren we nog met(02.07)

Maar goed, mijn verhaal was dus dat we dus bedacht hadden dat het misschien een keer fijn is dat er een keer iemand van de inspectie komt om gewoon samen met mij te kijken: zo doe ik dit dus nu, maar is dit wel voldoende, of moet er nog iets bij, of vergeet ik een heleboel dingen? Want het is dus namelijk zo... ja dus wat dat betreft ben ik dus heel benieuwd of ik jou vragen heel veel kan beantwoorden of dat we ook heel veel ja, we doen het zo, maar ik weet niet of het goed is.

I: Maar weet je dan wel aan welke wettelijke kaders je moet voldoen?

D: Nou, in principe gewoon wat ook in het protocol genoemd staat volgens mij. Ik weet niet of er naar wordt verwezen, maar ik kijk zelf altijd naar de voedsel en warenautoriteit. En daar haal ik dan die dingen vandaag. Maar goed, ik kan dus niet letterlijk oplepelen van zeg maar welke eisen daar allemaal zijn.

I: Nee, maar dan kijkt u dus wel naar de voedsel en warenautoriteit website.

*D: Ja. Ja, want ik... daar is volgens mij ook onze vergunning op gebaseerd. (01.09)
Zeg maar, op die regel en die wetgeving.*

I: Want jullie hebben een milieuvergunning daarvoor had ik begrepen?

D: Een milieuvergunning? Ik weet niet of die zo.... Volgens mij hebben wij gewoon een ontheffing voor het gebruik van dieren. Zowel voor dood als levend.

I: En weet je wie daar dan eindverantwoordelijk voor is?

D: Hier van school? Ik denk uhh... ik verwacht dat Tjalling Huisman daar uiteindelijk eindverantwoordelijk voor is. Dat denk ik wel. En ik weet dat Monique, heb je ook met Monique gesproken of in deze periode. Want zij is namelijk ook bezig met te kijken of is die vergunning, loopt die nog of is die... we hebben wel een vergunning, maar we konden die in ieder geval niet ergens in een map vinden. Dus die is dus ook een soort zoektocht begonnen, waar ligt die dan? Ligt die misschien bij de ondersteunende, facilitaire dienst? Want ja, zo'n schoolgebouw heeft allemaal vergunningen nodig. (02.08) Dus misschien zit het wel ergens... dus ik weet niet of het daar... ze heeft volgens mij wel iets gevonden, maar uhh... zij zou hem

- volgens mij gewoon weer opnieuw weer aanvragen om hem helemaal te actualiseren en ik verwacht dat haar naam of die van Tjalling Huisman daaronder komt. Maar ik denk Tjalling, want die is in principe de... ja, de directeur van het hele zaakje. Dus ik verwacht dat zo'n iemand daar dan onder staat.
- I: *Ja. Oké en uhh... wie is er dan verantwoordelijk dat er dan ook voldaan wordt aan die wettelijke kaders? Want stel voor Tjalling Huisman staat daar als eindverantwoordelijke op, maar is hij dan ook direct verantwoordelijk?*
- D: Ja, dan zit je in het juridische vlak, ik ben heel benieuwd hoe dat werkt.
- I: *Dat weet u niet?*
- D: Nou, nee, ik uhh..... kijk we zijn denk ik met zijn allen gewoon verantwoordelijk, maar ja iemand moet de eindverantwoordelijkheid hebben. Ik verwacht dat de naam van degene die daar onderstaat, dat die in principe de eindverantwoordelijkheid heeft.
- I: *Ja.*
- D: Ja. Ik denk dat dat zo werkt. Maar dat is meer een juridisch verhaal.
- I: *Ja. Maar ik heb ook gehoord dat als mensen met dode dieren hier aanbrengen, dan komen ze naar u toe, maar mijn vraag is eigenlijk wie zorgt er dan voor dat die dode dieren juist verpakt en gelabeld worden?*
- D: Uhh... ik probeer dat zij dat zelf zoveel mogelijk doen, maar wel op aanwijzingen van mij. Want als hier namelijk iemand binnenkomt en die zou gewoon een dood dier in de diepvries gooien, ja dan weet ik dus niet van wie die is, waar die vandaan komt, ofzo. En misschien kom ik hem ook wel helemaal niet tegen. Want als je hem goed onder in de vriezer gooit, dan zie ik hem ook niet. Het is eigenlijk dus de bedoeling dat mensen het dus wel in ieder geval even melden dat ze iets aanleveren en dan uhh.. vaak zijn het dezelfde personen. Dus die weten wel hoe de gang van zaken is en als iemand het voor de eerste keer doet, dan vragen ze meestal toch: hè moet ik er wat aanhangen en hoe moet dat allemaal. Dus ja, dan probeer ik ze daar.. dat uit te leggen.
- I: *En dan gaat u ervan uit dat ze het de tweede keer zelf kunnen?*
- D: Ja. Want ik heb.. we hebben hier wel een instructie op de diepvries hangen. Dus als ik er niet ben, dan kunnen mensen in principe een heel end komen denk ik. Met hoe het precies moet, want dan moeten ze mij ook altijd even een berichtje sturen dat er iets in de diepvries is gedaan en dan kijk ik zelf ook altijd even van uhh....
- I: *Dan controleer je...*
- D: Ja of het wel goed is gegaan. Of dat ik er nog even iets bij moet zetten. Want ik hou in mijn lijst hou ik er gewoon een nummersysteem aan en uhh.. het is wel handig als ik die nummering gewoon doe. Want als ik dat steeds weer tegen iedereen moet uitleggen van hoe dat... dat er een nummer op moet enzo.. Dus ik heb altijd iets van... als ik het maar weet dat er iets ingekomen is, dan kan ik er dan nog altijd dezelfde dag of een dag later een nummer er even opschrijven.
- I: *Dat geldt dan ook als ze er weer uitgehaald worden?*
- D: Ja, want dan wil ik graag.... Als ze er uitgehaald worden omdat ze gebruikt zijn, dan moeten ze de labeltjes eventjes weer bij mij op het bureau neer leggen. (05.03) Zodat ik weet... die is dus nou ja gebruikt of in ieder geval verwijderd uit de diepvries en die ligt nu in de destructiebak.
- I: *Dus als ik het dan goed begrijp dan doet u de administratie?*
- D: Ja eigenlijk hou ik bij wat er in en uit gaat voor zover iedereen mij op de hoogte brengt. Want dat is ook al een lastige, want er zitten nu geen sloten op, dus hij is gewoon open. En ik kijk niet iedere dag is er iets binnengekomen? Dat doe ik dan weer niet. Dus dat zijn ook weer vragen die ik heb aan de inspectie, ja in hoeverre uhh.. kan dat eigenlijk wel of moet er echt een slot op de diepvries zodat je voorkomt dat er allemaal dingen in gegooid worden waar ik niks van af weet. Het is altijd... ja nog een beetje aftasten, wat is de perfecte manier. Ik werk op zich vier dagen, dus dat is wel... ik ben er bijna de hele week, dus wat dat betreft kan het bijna niet mis gaan. Maar ja. Je hebt natuurlijk ook genoeg... ik heb ook lessen, dus ik zit niet

de hele tijd bij de diepvries en het is ook wel eens dat mensen in het weekend of 's avonds als het hun uit komt iets brengen. Dus uhh... dat vandaar wel altijd de vraag is meld het bij mij. Want dan kan ik er zelf nog voor zorgen dat er goede labels aan komen te hangen en dan weet ik er in ieder geval van. (06.16)

I: *Ja en is het voor de gebruikers die het dode dier komen brengen dan ook duidelijk wat u dan doet en wat ze zelf moeten doen?*

D: Ja, is dat duidelijk. Als ze het mij vragen wel, want dan kan ik natuurlijk vertellen wat er van hun verwacht wordt, maar.... Ja. Is het duidelijk?

I: *Ik kan het ook anders formuleren, of de gebruikers dan weten wat zij moeten doen en wat u dan doet?*

D: In principe weten ze denk ik niet wat ik doe, denk ik. Als ze in ieder geval de moeite nemen om de instructie te lezen, dan zouden ze het wel kunnen weten.

I: *En dan weten ze wel dat de instructie daar hangt?*

D: Ik denk dat dat in het protocol is beschreven, ik weet dat niet zeker. Wat je ook gemaild hebt zeg maar. Volgens mij staat daar wel iets in, dan komt mijn naam ergens voorbij en dat je het moet melden. Ja, als ze dat doen, dan gaat het goed. Dan zorg ik wel dat ze die informatie krijgen.

I: *Ja, oké.*

D: Maar op het moment dat iemand dit niet leest of daaraan voorbij gaat, dan weet ik het niet. Ik kan dus niet checken of ze dit lezen en of....

I: *Wanneer ze komen?*

D: Nee, nee. Daar staat en hangt alles mee. Hoe noem je dat? Daar staat of valt alles mee. Wat dat betreft. Het moet wel via mij eigenlijk.

I: *Dus zodra ze eigenlijk dat protocol volgen gaat het eigenlijk altijd goed?*

D: Ja. Ja.

I: *En uhh... als ze dode dieren aanleveren. Dan moeten er ook documenten aanwezig zijn.*

D: Dat hangt ook weer vanaf wat dat is. Kijk als ze bij de... in principe niet. Dat is ook iets wat ik niet helemaal duidelijk weet. Want bij wat hier binnenkomt, ik zie er eigenlijk nooit een papiertje bij. Ik kan.... Meestal is dat zo, omdat we veel dode vogelsof iets dat aan de kant ligt, daar hebben we ook een ontheffing voor. Dat we dat dus mogen opslaan.

I: *Ja.*

D: Daar zit dus geen papiertje bij. Daar kun je zelf wel een documentje bij maken. Maar dat is eigenlijk... met wie levert dit aan, wie heeft het gevonden, wat is de herkomst van het dier en wat ga je ermee doen. Maar er liggen hier ook een aantal dieren, die zijn gevonden en misschien is het wel eens leuk om er iets mee te doen. Dus dat ligt hier te liggen en daar is niemand nog meer eigenaar van. Ja wij als school, maar als iemand een keer een leuke stageopdracht of afstudeerproject... dan komt dit wel eens voorbij. We hebben hier ook nog zoiets liggen. Maar ik heb eigenlijk helemaal nog nooit een document ergens bijgezien, behalve dan bij opgezette dieren. Maar dat is natuurlijk een heel ander verhaal, maar die komen dan ook bij een preparateur vandaan en daar zit een documentje aan vast.

I: *Ja.*

D: Ik kan me voorstellen dat als dieren van het centraal dierenlaboratorium vandaan komen, van Groningen bijvoorbeeld, proefdieren, ja dan zou het ook makkelijker zijn, want die komen dan van een bedrijf vandaan. Maar we hebben laatst ook een lichter binnen gekregen, maar dan zit daar geen papier bij. Ik heb wel de informatie gekregen gewoon mondeling, het komt uit Groningen en is gebruikt voor dit onderzoek en als ik ergens op moet letten. Als ze bijvoorbeeld op een bepaalde manier afgemaakt zijn, zodat je bepaalde organen niet meer kan gebruiken omdat ze ingespoten zijn, ja dan weet ik dat. Maar ik heb niet een map hier dat ik bij elk, alles wat hier ligt een briefje erbij heb. Dat heb ik dus niet.

I: *In het protocol staat wel bij archivering en administratie dat er een handelsdocument bij de dode dieren of dierlijke bijproducten moet zitten, maar dat....*

- D: Ja, ik heb het nog niet meegemaakt, wat dat betreft is het protocol ook vrij nieuw, dus.. misschien moet dat ook nog een beetje op gang komen. Maar dat zijn ook vraagtekens voor mij.(10.28)
- I: *Maar is het dan ook verstandig om dan aan te geven wanneer zo'n document er dan wel bij moet zitten en wanneer niet?*
- D: Ja. Ja. Ik weet niet of jij zo weet of het er in staat wanneer wel of wanneer niet?
- I: *Nee. Dat staat er niet in. Ik ging er vanuit dat het altijd was, maar zo zie je maar weer.*
- D: Nee dat is dus niet zo, want... er zijn er ook heel die komen zo.... Kijk als ik orgaanvlees moet hebben, bestellen, hart bij de slager, daar zit dan wel een papier bij, want zij leveren dat dan en dan komt er een melding op te staan: alleen voor onderwijsdoeleinden. Dat ze het niet als vlees verkocht hebben, maar dat is natuurlijk om zichzelf in te dekken dat het geen consumptievlees is. Dus dan zit er een papier bij van de slager, maar ja, dat is... dat is... het meeste wat hier ligt... ja goh, daar zit geen documentatie bij.
- I: *Maar is dat dan alleen van een slager of van alle bedrijven dat je dan zo'n document krijgt?*
- D: Ik weet alleen van de slager. Maar ik kan me zo voorstellen dat het CDL die ook zoiets zou kunnen leveren. Maar ja, het is... het moet natuurlijk ook weer werkbaar blijven, want op het moment dat wij graag dieren willen hebben voor onderzoek, bijvoorbeeld muskusratten van het waterschap. Ik moet allang blij zijn dat ik die dieren zeg maar aangeleverd krijg. En als ik vervolgens ook nog aan het waterschap ga eisen om een documentatie waar heb je ze vandaan, uhh... dan hebben ze op een gegeven moment: ja jij wilde toch graag die muskusratten hebben of niet. Ik bedoel en dan is het dus vaak mondeling... dus dan zou ik vaak meer zelf iets daarbij kunnen invullen. Want ik weet zelf wel, ze zeggen er vaak wel bij ze zijn daar gevangen en ik weet dat ze van het waterschap zijn, het is gewoon een wettelijke regeling dat zij zoveel dieren per jaar mogen vangen. Dus daar is in principe niks mis mee. Maar die krijg ik in principe ook hier gewoon in een plastic zak. Dus daar zit ook geen papier bij.
- I: *En dan krijgt u die in een plastic zak en dan labelt u die zelf?*
- D: Ja. Want ik krijg die meestal in een plastic zak of in een emmer en dan zitten er gewoon... en het is dan een vangst van zo'n periode. En ik probeer ze dan ook gewoon te sexen, zodat je weet of het mannetjes of vrouwtjes zijn. En dan krijgen ze gewoon oer dier afzonderlijk een nummertje. Want ik gebruik ze nooit allemaal tegelijk. Dus ik probeer ze zoveel mogelijk individueel te nummeren, dan kun je ze ook wel heel makkelijk gebruiken. Dus ja.. de meeste administratie gebeurt gewoon hier en niet van te voren. (13.00)
- I: *En krijgt u ook wel eens dieren die al genummerd zijn van te voren?*
- D: Nee.
- I: *Dus hier.. de nummering is hier altijd op dezelfde wijze?*
- D: Ja, dat doe ik hier. En er zit nu... omdat ik hier pas anderhalf jaar ben, zit in de vriezer een partij die op verschillende nummertje, want mijn voorganger had natuurlijk een ander systeem en ik had op een gegeven moment bedacht dat het misschien wel handig was om het anders te doen. Duss... het is een kriskras van nummertjes, dus de nummertjes... het zou mooi zijn als alle nummertjes omgenummerd zouden worden, zodat gewoon alles nou op dezelfde manier genummerd hebt. Maar dat is nog niet gebeurd, maar dat zou wel nog een leuke VIP-opdracht zijn, of zoiets.
- I: *Oo ja. Eigenlijk was dat wat ik wilde vragen. (13.54) Dus uhh...*
- D: Je merkt ook al dat het bij mij.. het is voor mij de vraag doe ik het of doen we het eigenlijk wel goed. Moet het misschien ook heel anders. Maar daarom uhh... dat had ik met Monique ook al besproken, we kunnen misschien iemand uitnodigen van de inspectie. Wat willen jullie eigenlijk. Als iemand komt controleren, wat moet ik dan laten zien en klopt het zo, of doe ik het helemaal verkeerd, of is het helemaal niet nodig? Want ik... en wat moet je weten van het dier? Dus je doet iets en je probeert zoveel mogelijk bij te houden en ik weet redelijk wat er is en wat er ook weer uitgegaan is. Dus dat kan ik laten zien, maar ik heb van alang niet van al die dieren... en sommige liggen er al jaren in en daar weet ik echt niet van waar dat

vandaan komt of hoe dat hier binnengekomen is of wat dan ook. Dus dat is... dat blijft... dat is tot nu toe voor mijn gevoel: je doet wel je best en je probeert van alles wat er binnenkomt en uitkomt bij te houden. (14.52) Maar ja, doen we het goed. Ik weet het niet. Maar Monique, ik weet niet of je die nog gaat vragen. Maar zij heeft geprobeerd een protocol op te zetten aan de hand van de wetgeving, nou ze... dat opzicht is al een hele puzzel. Alleen al om dat te lezen. Dat je... wat moet ik eigenlijk... wat is nu de verplichting. Het is allemaal zo, het is geen jip en janneke boekje dat je even... oo dat is ideaal. Ja. En dat andere vind ik gewoon heel vervelend, dat er geen slot op zit, dat vind ik vooral heel wenselijk. Ja, ik kom nu ook gewoon brood tegen, niet om op te eten maar voor een ander onderzoek. En mensen denken hier staat een vriezer daar kan ik het wel in bewaren, een heel zak brood. Maar ik weet niet van wie het is. Want niemand die mailt mij: ik heb er een zak brood ingegooid. Maar het ligt er wel. En ja, moet ik dat gaan nummeren? Nou lijkt me niet, maar ik wil het hier ook niet hebben. Ik vind dat dit is een diepvries voor dode dieren voor wat we hier gebruiken en niet voor brood. Ik denk dan is er vast wel ergens anders iets voor te vinden. En ik denk dat het wel een beetje stricter kan, maar ja... als iemand hier gewoon binnenkomt, ik zie niet alles. Je kan hier via diverse kanalen binnen lopen en als je er dan wat ingooit, Ik moet wel een berichtje krijgen, want anders zie ik het niet en kan ook niet in één oogopslag dit lag er gisteren nog niet. En ik kijk ook niet elke dag in de diepvries. En als je het gewoon afgesloten heb, dan weet ik dan gaat er niks in zonder dat ik het weet. Of nou ja met nog een collega misschien, maar dat in ieder geval... dan heb je in ieder geval, dan heb je er iets meer controle op. Dus uhh... dat zou denk ik heel goed, als ik inderdaad verplicht ben om het helemaal precies allemaal bij te houden en precies wat er in en uit gaat, dan zal dat wel moeten, want anders dan lukt dat niet.

I: *Ja.*

D: Dus uhh... maar ik ben benieuwd of dat nog komt, hoe dat gaat werken.

I: *Nou ik wou u toch bedanken voor de informatie.*

D: Nou ik hoop dat je er wat aan hebt. (16.55) Want ik heb zelf niet het idee... ik werk hier pas ander half jaar, en ik ben ook nog met verlof geweest, dus mijn werkelijke werktijd is een jaartje. Dus wat betreft voel ik me ook nog niet.. dat ik daar alles vanaf weet. Ik ben wel de verantwoordelijke voor de vriezer. Maar dat is gewoon een beetje aftasten hoe moet dit eigenlijk allemaal.

I: *Ja. Nu heb ik ook een beetje... ze zeggen ze dat doet de vriezerbeheerder even. Nu heb ik ook een beetje een idee of dat klopt. Ja.*

D: Ja. Misschien kunnen we dadelijk heel veel met wat jij samen krijgt, als je dan alles samen plakt, dat het dan duidelijk is.

I: *Ja, we zullen zien.*

D: Ja ik hoop het, het zou ons natuurlijk helpen. Denk ik. En Joanna heeft natuurlijk de destructievriezer er staan, ik heb hier ook een destructievak dat wordt gebruikt. Dan wordt het op een gegeven moment in het destructievak gegooid en als het dan bijna vol is, dan bel ik Joanna weer op ik heb weer een lading, en als die vriezer dadelijk vol is, dan wordt het weer afgevoerd. Maar dat zou... dat weet ik dus eigenlijk ook niet, want dat regelt Joanna toch altijd. Dus wat dat betreft ben ik wel vriezerbeheerder, maar toch.. Ja zij zorgt voor de afvoer en dat regelt ze met de rendac doet, maar of daar weer regeltjes aan verbonden zijn, vast. Maar dat weet ik dus ook niet. Dat verzorgt Joanna wel...

I: *Dan denkt u dat komt wel goed.*

D: Ja, dan hoeft ik daar niet, dan hoeft ik niet elke week daar te informeren.. ja nee, daar zorgt zij dus klaarblijkelijk voor.

I: *Ja. Oké. Nou bedankt.*

Externe kwaliteitsdeskundige en DECsecretaris

D1: Steek maar van wal.

I: *Ja, nou ik zal even nog kort toelichten wat ik aan het doen ben. Want uhh.. bij ons in de stal hebben ze een hele lijst met protocollen ontwikkeld afgelopen schooljaar en ze willen dat eigenlijk gaan implementeren en vervolgens jaarlijks gaan een audit uit gaan voeren.*

D1: Oo, daar is Ingrid. Dit is Ingrid ...huis, secretaris van de DEC. Ze neemt het even op, want dan is het makkelijker voor het verwerken.

D2: Ja. Is goed.

I: *Ik was kort aan het toelichten wat mijn afstudeeropdracht is. En wij hebben op school, of de school heeft dit schooljaar protocollen ontwikkeld om te gebruiken in de stal bij ons. En uhh... ja, die willen ze zo langzamerhand gaan implementeren en vervolgens jaarlijks gaan controleren doormiddel van een interne audit. En mijn taak is om te kijken welke informatie noodzakelijk is om die audit op te kunnen stellen. Waar lopen we nu al tegenaan.*

D1: Oke.

I: *En ik zei net al, ik heb al veel interne mensen geïnterviewd, maar het is ook voor mij belangrijk om te kijken of extern daar ook op dezelfde manier naar gekeken wordt. Dus daar hoop ik een beetje achter te komen.*

D1: Ja, want wie is jullie vergunninghouder? Weet jij dat? Want voorheen was dat onder Wageningen, maar is dat nog steeds. Want volgens mij, van Hall Larenstein valt niet meer onder WUR.

I: *Nee, volgens mij is dat gewoon van Hall Larenstein.*

D1: Oké, die heeft ook een eigen vergunning?

D2: Heeft die een eigen vergunning dan? Weet ik niet.

D1: Nee, ik ook eigenlijk niet. Of dat het overgenomen is, zou ook nog kunnen.

I: *Ik weet wel dat de opleidingsdirecteur van diermanagement, die is de aanspreekpunt. Dus zijn naam staat eronder, is mij gezegd.*

D1: Oké, dat is dan waarschijnlijk de contactpersoon. Ik zit even te denken waar we dan onder zouden vallen, of dat dan wel bij Wageningen hoort, dat dat door loopt.

D2: Dat zou kunnen. Weet ik ook niet.

D1: Het is niet heel interessant, nou ja, jij kan het wel heel interessant vinden.

D2: Nee.

D1: Ook niet.

D2: We hebben wel meer die eigenlijk jarenlang al een eigen vergunning zouden moeten aanvragen, maar die nog steeds onder onze vergunning.....

D1: Ja, precies, dat verwacht ik eigenlijk hier ook wel. Dat verwacht ik eigenlijk van van Hall ook wel.

D2: En die hebben gewoon hun eigen aanspreekpunt die als gedelegeerd vergunninghouder functioneert. Maar dat is verder niet noodzakelijk denk ik voor procedures en audits.

D1: Nee, nee, dat staat er los van. Het is meer voor het uitvoeren van dierproeven.

I: *Ja. En ik wilde graag eerst een beetje weten wat jullie hier doen. Wat jullie werkzaamheden hier zijn.*

D1: Oké. Ik ben KAM-functionaris voor de afdeling dierverzorging en biotechniek. Dat doe ik deels, dus uhh.. kwaliteit arbo en milieu. Dat ligt dan op mijn bordje. Ik voer dan ook interne audits uit en externe audits. En uhh.. ik doe ook QA werkzaamheden, dat staat voor Quality Assurance. En dan met name kritische fase audits, eigenlijk meer de studie gerelateerde audits. Uhh... dan kijk ik naar protocollen, hoe ze... of dat goed in elkaar steekt, of het eigenlijk voldoet aan de kwaliteitsnormen die wij eraan stellen en daarnaast kritische fase audit, dus als er voortdurend in een dierproef kritische handelingen worden verricht, dan probeer ik daar zoveel mogelijk bij te zijn en te kijken of dat inderdaad zoveel mogelijk via het studieprotocol verloopt. En dan ook ruwe datacheck. Kijken of uhhh... of daar missende waardes in staan, of onjuiste waardes. Of misschien iets of dat wel of niet goed gegaan is en op de eindrapportage, hoe zijn de resultaten verwerkt. En dat wordt dan meestal op verzoek

- aangevraagd door de projectleider van het onderzoek. En verder doe ik nog projecten voor diervverzorging en biotechniek. Dat is bijvoorbeeld het ontwikkelen van een digitaal proefboek, het valideren van het digitale proefboek. Dat is misschien ook wel weer interessant voor jou, maar...
- I: *Digitaal proefboek is dat dan..*
- D1: Zeg maar jou formulier voor welzijnsdagboek en al dat... Dat is allemaal digitaal en dat wordt dan allemaal geëxporteerd naar Excel, dus dan heeft de projectleider of de onderzoeker direct weer beschikking over die gegevens. In de stal staat de laptop en nou ja, je kan dan binnen WUR, dan kan je meekijken. Dat zeg maar.
- I: *Ja (05.42) oké.*
- D1: Dat is denk ik... en dan nog wat validatie studies. Dat zijn zowat mijn werkzaamheden hier.
- I: *Dat is genoeg.*
- D1: Ja, nou ja. Het is soms best wel veel. Maar het is wel heel leuk en uitdagend.
- I: *Ja.*
- D2: En ik ben een dag in de week projectmedewerker bij diervverzorging en biotechniek en dan op ander vlak dan Gerdina dat doet. Dat is meer het begeleiden van proeven die andere bij ons uit zetten. Uhh... als een soort intermediair tussen de opdrachtgever en de uitvoerenden hier. Uhh... de biotechnici hier. En ik ben twee dagen in de week ben ik secretaris van de dierexperimentencommissie en daarbij begeleid ik het traject van een proefplan dat aangemeld wordt om beoordeeld te worden totdat die goedgekeurd is door de DEC en weer teruggestuurd kan worden.
- I: *Oké, nou, dan heb ik een beetje een duidelijker beeld voor mij welke richtingen het op gaat. Zal ik beginnen dan maar met mijn vragen?*
- D1: Ja, is goed.
- I: *Uhh.. bij elke procedure staan een aantal doelen vermeld. Ik heb een extra exemplaar meegenomen.*
- D2: Zal ik die ook eens even pakken?
- D1: Oo, ja, die heb ik ook uitgeprint.
- D2: Wacht eventjes, ze liggen op mijn bureau.
- D1: Ik weet niet met welke je wil beginnen?
- I: *Het liefst met dode dieren.*
- D1: Ja. Dat is deze.
-
- I: *Ik wil graag beginnen met de procedure gebruik dode dieren. En uhh.. een van die doelen is om transparante werkwijzen te handhaven.*
- D1: Ja.
- I: *En mijn vraag is eigenlijk: om dat doel te behalen is het belangrijk dat de protocollen dus voor iedereen duidelijk zijn. En is het voor jullie ook duidelijk wat daar verwacht wordt? Procedure 4. Dat is 4 en 4a en 4b. Dit is 3.*
- D1: Dat is een kortere he, van dode dieren?
- I: *Ja. En het doel is dus om transparante werkwijzen te handhaven en mijn vraag is, is het voor jullie duidelijk wat als jullie...als jullie dit moeten uitvoeren, wat jullie dan moeten doen? (10.01)*
- D1: Dit zijn... met name de.... Is dit een aanvraag voor het uitvoeren van een studie op dode dieren?
- I: *Ja.*
- D1: Hier heb je de diergegevens. Met name met aanvragen, dan zou er misschien bij moeten.. artikel 9 denk ik?
- I: *Omdat het om dode dieren gaat, hoeft het niet. Het wordt wel op prijs gesteld vanuit de school, maar het is niet verplicht.*
- D1: Oké. Module? Oo ja het is een module van school. Ja. Ja, dit is op zich wel duidelijk. De gegevens van de diersoort....Je hebt op school een vriezer en daar liggen allemaal dode dieren in, die krijgen jullie binnen?

I: *Ja, dat klopt. (11.26)*

D1: En wat voor dieren zijn het met name? Of kan het van alles zijn?

I: *Meestal zijn het wel ratten of muizen of je hebt ook vogels en muskusratten.*

D1: Oo oke, die komen uit de natuur.

I: *Maar het kan in principe alles zijn.*

D1: Oké. En hoe weet je dat die dieren niks mankeren, of je wat binnen sleept?

D2: Met name als je vogels en dingen....

D1: Ja. Precies. Botulisme.

I: *Ja, dat weten ze dus niet. Tenminste, meestal zijn het dus dode dieren die langs de weg die gevonden zijn. Daarvan weet je niet wat de....*

D1: Maar ik kan me voorstellen dat als studenten erin gaan snijden.

D2: Maar sowieso met wildvang dieren, van dieren die je uit het wild krijgen, die weet je nooit waaraan ze dood zijn gegaan.

D1: Of het veilig is om mee te werken

D2: En uhh... ik vind dat best wel tricky om daar als student daar een partijtje gewoon in een klaslokaal gewoon aan de gang te gaan. Als je ziet wat voor veiligheidsmaatregelen moeten nemen om met bepaalde ziektekiemen te mogen werken. En er zijn natuurlijk dieren aan botulisme zijn dood gegaan, er zijn stammen die voor de mens gevaarlijk zijn. En als jij daar dan lekker in aan de gang gaat...

D1: Ja precies.

D2: En ziekte van Weill, denk aan ratten die jullie krijgen.

D1: Maar die zijn misschien dan weer niet uit de natuur. Ik verwacht dat jullie die uit...

I: *De ratten...*

D2: Maar muskusratten?

D1: Ja, muskusratten, ja dat is waar.

D2: Maar sowieso ieder wild dier, of een dier dat niet speciaal uit gevangenschap bij jullie op tafel komt heeft een potentieel risico met zich mee op verspreiden van ziektekiemen.

I: *En als je dan maatregelen neemt als handschoenen aan en alles. Is dat dan voldoende?*

D1: Nee, niet altijd nee.

D2: Voor sommige wel, maar andere niet. En het ligt er ook aan wat voor... je weet niet wat voor ziektekiemen het zijn, dus er zijn ziektekiemen... vogelpest bijvoorbeeld.

D1: Ja, het H5N1...

D2: Dat kan je niet met een beetje een handschoenen en sprongwerk kan je dat niet uitsluiten

D1: Nee.. Medewerkers die er hier mee werken hebben echt een filterunit. Dus een masker met een motor en hebben eigenlijk geen contact met de lucht.

D2: Plus dat ze gevaccineerd moeten zijn.

D1: Ja, gevaccineerd.

I: *Dus dan als ik het goed begrijp is het dan indien het om wildvang gaat niet mogelijk om veilig te kunnen werken?*

D1: Nou, ik zou het niet aanraden. Want je weet niet wat het op termijn.... Nee, eigenlijk kun je dat niet doen. Nee. Want uhh.. als een dier dood gereden is, ook dan.

D2: Wat heeft die onder de leden? Waarom is die dood gereden?

D1: Ja, precies.

D2: Waarom is die niet gevluht.

D1: Maar sowieso, alles wat je in de natuur vind heeft ook troep bij zich. Ja dat zou ik zelf niet zo snel....

D2: Op een labtafel zonder beschermende maatregelen niet. Dat je niet uitsluitend veilig kan werken.

I: *Wat voor maatregelen moeten er dan wel zijn om veilig te kunnen werken?*

D1: Ja, dan moet je al in een flowkast gaan werken.

- D2: Ja, dan moet je al in een veiligheidskabinet gaan werken, waar de lucht weggezogen wordt. En persoonlijke veiligheidsmaatregelen, een gelaatsmasker. Ja.. wat voor maatregelen wij hebben.... Plus desinfectie daarnaast.
- D1: Maar in een school is dat niet te realiseren denk ik. Ik zou het inderdaad eerder houden dan bij... die die vanuit een fokkerij komen waarvan je de status weet.
- D2: Waar je dan mee zit, en dat snap ik natuurlijk wel, dan zijn het ineens proefdieren geworden en op het moment dat je wild vang dieren hebt dan zijn het geen proefdieren. Maar ik denk dat het voor de veiligheid wel te verkiezen is.
- D1: Ik weet ook niet hoe een artikel 14 hier tegenover staat hoor. (15.43) Ja, hier misschien niet iets over te zeggen.
- D2: Nee, je zit meer hoe een DEC daarover denkt. Maar ik denk dat hier met name de arbo en de veiligheidsfunctionaris naar wil kijken.
- I: *Oké.*
- D1: Ja, dat is wel lastig inderdaad.
- I: *Ja. Uhh.. maar zijn er dan ook nog meer dingen in die procedure waar je dan tegen aan loopt?*
- D1: Ik vond het op zich... ik vond het wel helder.
- D2: Ja. Het is wel helder hé.
- D1: Dan ook met alles eerst, en wat ga je daarna doen.
- I: *En dan is het ook duidelijk bij wie die taak ligt?*
- D1: En destructie, hoe doen jullie dat?
- I: *Uhh.. wat ik daarvan afweet is dat de dieren die voor destructie weg moeten dat die opgeslagen worden tot een bepaalde hoeveelheid beschikbaar is en dat dat dan met de rendac afspraken zijn. Ja.*
- D1: Oo, dit is al vriezergebruik. Ja, dit is wel helder... je pakt de dieren uit de vriezer en dan ga je kijken van uhh... dat vraag je eigenlijk. Het doel van het practicum wordt omgeschreven.
- I: *Is het dan ook duidelijk wanneer er sprake is van een dierproef?*
- D2: Als je met dode dieren werkt is er... dat staat hier ook aangegeven uhh... dat als je dode dieren gebruikt die speciaal voor dat practicum... dan is er sprake van een dierproef. Mits het een gewerveld dier is.
- I: *Dat staat er niet bij, geloof ik.*
- D2: Nee, dat staat er niet bij, maar een dierproef is alleen voor gewervelde dieren. Dus als jullie met regenwormen of krabben of er zijn wel meer dieren die... zeesterren worden ook veel gebruikt, die vallen niet onder de wet op de dierproeven. Maar eigenlijk denk ik dat jullie vooral met gewervelde dieren werken. En dan is dit duidelijk dat dat er alleen sprake is van een dierproef als de dieren speciaal voor dat practicum of dat onderzoek geëuthanaseerd zijn.
- I: *En ook dan welke vervolgstappen je vervolgens moet nemen? (19.01)*
- D2: Vul dan het format levende dieren in. En dan kom ik bij een volgend format.
- I: *Ja.*
- D1: Ja, op zich is dit wel duidelijk. Je hebt inderdaad een heel duidelijk format voor een dood dier en voor een levend. Dus dan... die scheiding is er.
- I: *En uhhh... voor dierlijke bijproducten staat er ook in dat je een handelsdocument noodzakelijk is. Weten jullie wat zo'n handelsdocument dan inhoud?*
- D2: Wat noem jij dierlijke bijproducten?
- D1: Bij 4, bij de procedure 4....Bij de archivering en administratie. Even kijken hoor... uhh... ja, de allereerste..
- D2: Oo, dat is bijvoorbeeld als je van een slachthuis materialen krijgt?
- I: *Bijvoorbeeld ja.*
- D1: Ja, precies, maar dan heb je het ook over categorie drie?
- D2: Waar zit jij dan?
- D1: Oo sorry. Bij 4b, protocol vriezergebruik, vul de labels van de producten in. Protocol vriezer opslag gebruik dierlijke bijproducten.

- I: *Volgens mij zit jij hier, of niet?*
- D1: Nee, ook niet. Bij 4b staat er boven.
- I: *Oo ja. En wat was dan je vraag.*
- D1: Nou, ja. Ik heb er geen vraag bij, maar daar staan de dierlijke bijproducten beschreven. De categorie die het hoogste risico is en de categorie die het laagste risico is. De vriezers bij het van hall zijn genummerd. 1 en 2, voor categorie 1 die bevat ook destructiemateriaal, 3 is voor wild.
- I: *Ja. Dan zou dat dan van het slachthuis inderdaad daar onder vallen. Maar is dat alleen van het slachthuis dat daar een handelsdocument dan daarbij hoort?*
- D2: Ik heb geen idee, want daar werken wij nooit mee.
- I: *Oké.*
- D2: Wij halen nooit... wij halen geen materiaal op bij een slachthuizen.
- D1: Ja, meestal gaan pathologiemensen naar het slachthuis toe.
- D2: Ja, naar het slachthuis toe om daar materiaal te verzamelen. Maar ik heb geen idee wat voor documenten daarbij moeten.
- D1: Dat is met die ADR, he. Over de weg, daar is wel wat mee. Dat moet ik even nazoeken, want daar zijn wel nieuwe richtlijnen voor. Want je mag niet met allerlei materialen over de weg, soms moet je daar apart vervoer voor regelen.
- I: *Oké.*
- D1: Ik denk dat Jan dat ook wel zal weten. Jan is onze proefdierdeskundigen maar die is met vakantie.
- I: *Ja, dat had ik begrepen.*
- D1: Ja, dat is op zich wel jammer.
- I: *En uhh... als jullie dit protocol zouden moeten volgen. Is het dan ook voor jullie duidelijk wie die dode zou moeten labelen? Op het moment dat ze in de vriezer gaan worden ze gelabeld.*
- D1: Ik denk dat dat de vriezerbeheerder doet.
- D2: Ja, de beheerder van de vriezer.
- D1: Ja, of degene die dat in ontvangst neem voordat je in de vriezer doet. Dat moet wel duidelijk zijn wat is het, waar komt het vandaan, bij welke studie hoort die. Maar ik zie hier dat Froukje Timmermans dan beheerder is.
- I: *Ja.*
- D2: Ja, eigenlijk zoals het hier staat is de beheerder van de vriezer, Froukje Timmermans, dat die dat voor haar rekening neemt.
- D1: Oké. Toch of niet....
- D2: Nou, dat ik hier lees is punt twee dat zij laat zien hoe ze verpakt moeten worden of hoe het materiaal verpakt moet worden en dat zij uhh... je de labels geeft om in te vullen en dat jij vervolgens bij 3 staat dat jij ze zelf moet labelen en ze moet opbergen in de vriezer. En dat je dan het registratieformulier waarop je hebt geschreven wat je hebt ingevroren, dat je dat aan de beheerder dan geeft.
- I: *Is het dan wel duidelijk wat nou de beheerder moet doen en wat jij moet doen.*
- D2: De beheerder zegt wat jij moet doen.
- I: *Ja.*
- D2: Volgens mij.
- D1: Alleen begrijp ik de stap bij één niet, geef bij het maken van een afspraak het volgende door. De beheerder kan ruimte in de vriezer reserveren, dus dan moet je al wel uhh... al die gegevens doorgeven.
- D2: Ja, die wil natuurlijk weten hoeveel ruimte ze moet reserveren.
- D1: Ja, ja.
- D2: Kijk kom je met 10 koeienogen uit een pathologie of uit een slachthuis of je komt met veel groter materiaal.
- D1: Ja. Nee, dat is ook wel weer waar ja. Ja, nee, volgens mij is het wel helder.

- D2: Ik denk dat je gewoon naar Froukje Timmermans toe stapt en dat en dat wil ik gaan doen en dat wil ik.. die hoeveelheid materiaal aanleveren. Dat zei dan zegt, hier heb je dat, dat moet je zo en zo verpakken, en hier heb je labeltjes die je eraan kan hangen.
- I: *Ja. Uhhmm.. bij de tabel 4 van protocol 4a hebben ze het twee keer over ontheffingen die je aan moet vragen wel of niet dan, uhhm.. is het voor jullie duidelijk wanneer die ontheffingen moeten aanvragen? (26.15)*
- D1: Oo bij twee c en bij twee b...
- I: *Ja.*
- D2: Nee, dat kun je hieruit niet ophalen. Uit opmaken. Als even kijken. Als je dieren uit de vrije natuur hebt, maar geldt dat dan ook voor dode dieren? Je zou denken van wel, want dit gaat alleen maar over dode dieren. Maar heb je dan een ontheffing nodig, ja, dan heb je een ontheffing nodig.
- I: *Is het wel duidelijk wanneer je hem dan nodig hebt?*
- D2: Uhh... alleen als je dieren uit de vrije natuur hebt, dan moet je zowel een ontheffing hebben voor de flora- en faunawet als een transportontheffing nodig.
- D1: Maar dan moet je altijd een ontheffing hebben toch, als je dieren uit de vrije natuur...
- D2: Ja, volgens mij wel ja.
- D1: Nee is dan denk ik geen optie.
- D2: Jawel, al sje dieren uit de natuur hebt en nee hebt, dan mag je die 2b en 2c overslaan en dan ga je naar of de dieren bij van Hall Larenstein zelf vandaan komen en zo niet, waar ze dan wel vandaan komen.
- D1: Alleen dan heb je bij 2a dieren uit de vrije natuur, dan heb je de optie 2b. En bij 2b is er een ontheffing, ik denk dat er altijd een ja dan moet zijn.
- D2: Ja. Maar je moet dan wel het nummer geven.
- D1: Ja precies, maar die nee kan dan weg.
- D2: Nee, die optie moet je er wel laten staan, want dat houdt in dat je dan alsnog een nummer aan moet vragen.
- D1: Ja.
- I: *Oké.*
- D2: Maar uhh... ik zou dan bij 2b daar nog onder zetten dat je ook 2c dan nog moet doen. Want bij 2a wordt je alleen doorverwezen naar 2b en niet naar 2c.
- I: *Mm... (28.05) En is het dan duidelijk wie die ontheffingen moet aanvragen?*
- D1: Dat staat hier niet in.
- D2: Dat staat hier dus niet in. Ik weet ook niet of er een overkoepelende... want hetzelfde geldt voor komen de dieren uit een dierproef, ja geef een DECnummer. Daar is ook niet.. hier beschreven wie een DEC-aanvraag moet doen. En wat ik uit jullie verder procedure begrijp dat jullie overkoepelende DEC-aanvragen hebben voor onderwijs waar je een heleboel onder kan hangen. Ik kan me voorstellen dat jullie ook zoiets hebben voor de ontheffing van de flora- en faunawet en voor de transport ontheffing, maar dat weet ik dus niet. En er is hier niet aangegeven bij wie je dan moet zijn om die nummers boven water te krijgen.
- I: *Dat zou wel verstandig zijn dan? (29.02) Als ik het goed begrijp?*
- D2: Als ik vanuit de student redeneer wel. Want uhh... geef een DECnummer. Ik denk dat de meeste studenten niet eens weten wanneer je dat krijgt en wat dat inhoud.
- D1: Ja, vraagt dit de student dit aan, of degene die het practicum geeft?
- D2: Dit kunnen ook studenten zijn volgens mij.
- I: *Bij uhh...*
- D1: Nou doorgaans...
- D2: Als je voor je studie een onderzoekje doet, dan vragen studenten dat aan.
- I: *Het zijn wel vaak dan studenten die afstuderen. Maar het kunnen ook studenten zijn inderdaad. Maar ook docenten..*
- D1: Ja, precies, zo ken ik het precies dat het via een docent loopt. En niet dat wij zomaar dieren uit de vriezer trokken en dan... dat is misschien...

- D2: Maar verderop in je studie wordt je ook wel geacht om dat in overleg te doen, maar dat je wel de vrijheid krijgt om dat zelf te regelen...
- D1: Dat hoeft je bij dit soort dingen niet te doen hoor.
- I: *Dit is ook net ontwikkeld, en het is wel de bedoeling dat als de studenten gaan af studeren, dit gaan doorlopen, maar wel dan onder begeleiding.*
- D2: Ja, nee, ja dat denk ik sowieso wel dat het moet. Maar het is inderdaad de vraag of de student inzicht heeft in de DECnummers. Maar ook... of dat die nog bij de dieren gelabeld zijn.
- I: *Oo dat is ook nog mogelijk.*
- D1: Voordat het nog de vriezer ingaat.
- D2: Ja, ik denk wel dat als jij dieren hebt die speciaal voor dat onderzoek geëuthanaseerd zijn of dieren waarvoor je een ontheffing nodig hebt, dan moet je wel de ontheffingnummers, dan is het wel reuze handig om die nummers bij de dieren te hebben waar het omgaat. Ja. Dat het heel makkelijk als er een inspectie komt dat je kan zien hoe die dieren vallen onder die en die proefnummer.
- D1: Ja, dat dat bij de labeling komt.
- I: *Oké. Uhm. Ik heb nog over een doel van dit protocol wat vragen. En dat gaat over de wettelijke kaders. Ook een doel is om dus om aan de wettelijke kaders te voldoen en ja, ik wilde eigenlijk van jullie weten of jullie inzicht hebben in wat voor wettelijke kaders dat moet voldoen?*
- D1: Uhh... voor dode dieren?
- I: *Ja, klopt. Er staat hier het voldoen aan wettelijke kaders, dus ze willen....*
- D1: Je moet me eventjes bij welke we.....
- I: *Bij 4. Uhhmm... hier staan de doelen.*
- D1: Heb ik het alweer door elkaar lopen gooien, nee toch.
- I: *Hier staat het voldoen aan wettelijke kaders. En uhh... dat geldt dan voor procedure 4, 4a en 4b. Maar hebben jullie dan inzicht in welke wettelijke kaders...*
- D1: Oo, hier weet ik helemaal niks van. Van die dode dieren eigenlijk.
- D2: Uhh.. ik heb ook niet precies... op het moment dat je... volgens mij val je... ik weet het niet zeker, volgens mij zijn er alleen wettelijke kaders als er sprake is van een dierproef. Of als je de dieren uit het wild hebt. Op het moment dat het een dierproef is op dode dieren, dan zul je eerst er zeker van moeten zijn dat er geen alternatief, dus dat je voldoet aan de wet op de dierproeven. En de wet op de dierproeven verplicht je om zoveel mogelijk invulling te geven aan de 3 V's, zegt je dat wat? Vervanging, verfijning, vermindering.
- I: *Ja.*
- D2: En uhh.. als er een alternatief is om een alternatief te gebruiken.
- I: *En als je het dan wel met levende dieren aan de gang gaat, is dat dan de enige wet die van toepassing is?*
- D2: De wet op de dierproeven? Als het een dierproef is wel, en welzijns.. ja wetten, daar moet je eigenlijk meer voor bij de proefdierdeskundige zijn. De welzijnswet voor dieren, geldt die ook? Volgens mij wel he.
- D1: Ja. Het ligt eraan waarmee je natuurlijk werkt. Je moet natuurlijk ook als je met honden en katten werkt, dan moet je ook aan de honden- en kattenbesluit voldoen. Ja. Ook met het gebruik van diergeneesmiddelen zit je ook met wetten, met opiaten zit je met wetten.
- D2: Ja, en ik denk dat je ook de code of practice allemaal... je hebt een code of practice immunisatie, zeker als je... We hebben het nu nog steeds over dode dieren, of uh...
- D1: Ja, dit geldt eigenlijk voor alle twee he.
- D2: Ja, kijk immuniseren is alleen voor levende. En de code of practice welzijnsbewaking.
- I: *Dus op die code of practice na gelden die andere wetten ook voor dode dieren?*
- D2: De wet op de dierproeven geldt wel voor dode dieren, want die dieren zijn tenslotte in het kader van die proef, speciaal voor die proef gedood.
- I: *Maar dan moet je dus, als dat zo is, procedure 3 invullen. Op het moment dat die dieren dus niet gedood zijn voor dat practicum, dan is er toch geen sprake meer van een dierproef?*

- D2: Echt wel. Als je uhh... speciaal.. kijk bij een dierproef kan een dier ook in leven blijven. Als jij handelingen met een dier verricht die je anders niet zou hebben, al is het maar leren hanteren van muizen of ratten, dat valt onder een dierproef. Want je werkt met een gewerveld dier. Je doet het dier ongerief aan, het heeft stress. En daarmee maak je het al een dierproef.
- I: *Maar als de dieren al bij de procedure gebruik dode dieren, dan valt die dus niet onder de wet op de dierproeven?*
- D2: Als het dier speciaal voor het practicum gedood is, dan wel. Maar dan heb je heel laag ongerief
- D1: Maar wat ik hieruit begrijp is als je dode dieren aangeleverd krijgt.
- I: *Ja.*
- D1: En vanuit daar ga je werken, dan valt die niet echt onder een dierproef.
- D2: Nee. Het is als de dieren speciaal voor jou, voor dat practicum gedood worden, dan is het een dierproef.
- D1: Ja, dan wel.
- D2: Maar krijg je van een muizenfokker een.. die hebben overschot dieren en die hebben zij al dood gemaakt omdat ze toch weg willen doen, en jij gebruikt ze dan, dan is het geen dierproef meer. Want dan worden ze ook bij die muizenfokker geregistreerd dat ze dood zijn voordat ze in de proef komen.
- I: *Ja. Dat was... (37.00)*
- D2: Maar bij ons op school werden vroeger levende duiven aangevoerd. En die werden dan speciaal voor het practicum dood gemaakt en dan is het wel een dierproef en hetzelfde is als je op school muizen hebt en die worden bij de dierenwinkel vandaan gehaald, en uhh... ze worden voor jullie dood gemaakt zodat jullie iets van pathologie of anatomie kunnen bekijken. Dan is het wel een dierproef.
- I: *Ja.*
- D2: Maar heb jij van uhh... krijg je ze van een dierenwinkel van die is dood gegaan in een hok, dan niet. Dan is het geen dierproef en dan heb je die van dezelfde dierenwinkel.
- I: *Ja, dat is helder.*
- D2: Formeel mag je ze niet eens uit de dierenwinkel halen, maar moet je ze bij een erkend fokker halen.
- D1: Maar dat geldt natuurlijk niet... de school valt daar dan niet onder.
- D2: Dat weet ik niet. Nee zou kunnen, daar ben ik niet goed van op de hoogte.
- D1: Alleen uhh... maar misschien komt het zo weer.
- I: *Nou, eigenlijk waren dit mijn vragen over uhh.. de procedure gebruik dode dieren. Ik heb wel nog vragen over de procedure gebruik levende dieren.*
- D1: Oké, is goed. Ik merk wel dat dit niet mijn afdeling is. Dit is meer Jan van der Meulen, dan...
- D2: Dit is meer DEC dan jouw kwaliteitsstukje.
- D1: Ja, precies. Hier hebben we speciale mensen voor. Maar geeft niet. En wat ik weet, dat weet ik.
- I: *Ja.*
- D2: Nou, jij vult wel aan he, in de regels, daar zit jij ook wel wat.
- D1: Ja, maar dat is meer zijdelings, dat is anders. Nee, ik dacht dat het meer over auditeren van afdelingen of de stallen, ik dacht ja daar kan ik wel iets over vertellen, maar dat geeft helemaal niks.
- I: *Nou, deze vraag is ook weer een beetje gelijk aan wat ik eerder heb gevraagd alleen dan voor deze procedure, of deze procedure ook voor jullie duidelijk is wat van jullie verwacht wordt als jullie dit zouden moeten uitvoeren?*
- D2: Bijlages... kijk hier kom je ook al met zo'n code of practice welzijnsbewaking kom je hier al uit de voeten. Hebben jullie veel proeven met levende dieren? En wat doen jullie dan?
- I: *Wat ik zelf heb gedaan is hanteren en fixeren, dat hebben we dan gedaan. In het eerste jaar krijg je ook een groep dieren toegewezen en die moet je dan verzorgen, zorgen dat ze*

- voldoende eten en drinken heeft, maar ook kijken is het dier gezond en wat zie je aan het beest.*
- D1: Dat registreer je.
- I: *Ja, dus dan is het meer om te kijken, om te leren kijken naar zo'n dier.*
- D1: Klinische observatie.
- I: *Ja. En wat we ook wel hebben gedaan is de immunisatie van kippen.*
- D1: Ooo ja, met rode bloedcellen?
- I: *Ja.*
- D1: Nog steeds.
- I: *Ja.*
- D1: Dat heb ik ook ooit een keer gedaan. Met schapen rode bloedcellen.
- I: *Ja. Klopt.*
- D1: En bloedafname bij de kippen?
- I: *Ja, dat zit er ook bij.*
- D1: En de nieren... wat is dat ook al weer, oo nee, de milt eruit halen.
- I: *Ja, dat hebben we ook gedaan, maar niet op school. Daarvoor zijn we naar Groningen geweest.*
- D1: Ja.
- I: *Dus, ja, het is dus vooral hanteren, fixeren, klinische observatie en dan het immuniseren en bloedafname bij kippen. Dat is zover ik mijn kennis heb.*
- D1: Ja. Regeling Instantie voor dierenwelzijn. Is die bij jullie dan al actief?
- I: *Uhhm.. nee, ze zijn er mee bezig en ze proberen het vorm te geven en uhh... dat regelement is ook nog niet beschikbaar.*
- D1: Nee, nee, nee. Ik kan me voorstellen dat het overal nog een beetje...
- D2: als dit er al is dan lopen jullie al heel erg voor. Want er is nog bijna nergens een IvD. (41.38)
- I: *Nee, dat klopt.*
- D2: Nijmegen heeft...
- D1: Radboud is dat he.
- D2: Die heeft...
- D1: En Groningen.
- D2: Kijk ik neem aan... wat ik hier uit begrijp is dat je het zoveel mogelijk invult. En dat je dan echt een gesprek hebt met de secretaris en de voorzitter van de IvD. En ik ga ervan uit dat die dan je ook wijzen aan dingen die niet goed zou hebben ingevuld.
- I: *Ja, dat klopt.*
- D2: Maar het is wel zo dat je het van te voren zo goed mogelijk wilt invullen. En dan kom ik wel dingen tegen die uhh... hoe weet ik als ik een dier uit de vrije natuur heb of het beschermd is? Waar vindt ik dat, dat is hier niet duidelijk. Dat haal ik hier niet uit. Ik neem aan dat er ook weer ergens verwezen wordt naar een DEC. Want het is duidelijk dat hier altijd een DEC-aanvraag voor nodig is. Dat staat niet hier in het eerste format dat je in moet vullen.
- I: *Nee.*
- D2: Die is wel heel essentieel en de IvD zal ook willen weten aan welk DECprotocol zo'n studieplan uhh.. moeten aanhangen. Dus ik denk dat hier sowieso in moet komen te staan bij elke DECvergunning dat hoort.
- I: *En zou het dan ook weer verstandig zijn om daar dus een contactpersoon bij te noemen waar je de nummers dan kan krijgen?*
- D1: Ja, dat zou de secretaris...
- D2: Nou, nee, de secretaris die hoeft eigenlijk niet inhoudelijk te weten waar alle proeven onder vallen. Dat is de taak van de onderzoeker. Dus degene die de DEC-aanvraag doet, of de DEC-aanvragen doet, die zou je daar als contactpersoon denk ik moeten hebben. Want die kan beoordelen of een protocol dat een student opstelt, of dat onder de doelstelling van die DEC-aanvraag past.
- I: *Ja. (44.26)*

- D1: Ja, drachtig ja nee, dat is natuurlijk ook nog maar de vraag.
- D2: Dat weet je niet altijd he.
- D1: Dat weet je niet altijd en je mag natuurlijk niet hoogdrachtige dieren vervoeren. Dat zal dan uhh... bij muizen en ratten anders zijn. Maar ik weet niet omdat jullie met allerlei diersoorten werken. Ik bedoel schapen dat zal wel tot een bepaalde week van de dracht zullen ze vervoerd mogen worden, maar niet in het laatste stadium.
- I: *En wat....*
- D1: Als ze drachtig zijn in welk trimester?
- I: *Zou u dat dan op die manier aanvullen?*
- D1: Ja, of ze moeten al voor hun..dat is voor elk diersoort volgens mij weer anders wanneer je ze mag vervoeren. Of daar moet je ook weer ontheffing voor aanvragen voor drachtige dieren.
- I: *Ja.*
- D2: Dat is alleen als het echt voor de proef noodzakelijk is. Maar uhh.. ik zie me in onderwijs het niet zo voor me waarom perse drachtig. Leg uit, of niet drachtig tenzij noodzakelijk voor proef. Want het geeft altijd stress.
- D1: Misschien hebben ze wel een practicum met lammeren? Aflammeren ofzo.
- I: *Zover ik weet niet.*
- D1: Nee.
- D2: Ik zou in het kader van dierenwelzijn ervoor kiezen om uhh... te kiezen voor niet drachtige dieren tenzij het noodzakelijk is.
- I: *En hoe zou u het dan vormgeven hierin?*
- D2: Uhhm...
- D1: Ja, of het is een bijzonderheid, je hebt leeftijd en dan...
- D2: Ik zou drachtig ja,nee. Indien ja, waarom is het noodzakelijk dat drachtige dieren gebruikt worden. Indien niet noodzakelijk gaat de voorkeur uit naar niet drachtige dieren.
- D1: Ja, dat is sowieso.. Dat de voorkeur uit moet gaan naar niet drachtige dieren.
- I: *Ja. En zijn er dan nog meer dingen die uhh.. opvallen of niet duidelijk zijn.*
- D1: Ja. 8. Het aantal dieren per diersoort. Je hebt de diersoort en dan de subspecies of stam.
- D2: Indien van toepassing.
- D1: Aantal dieren per diersoort. Aantal dieren per diersoort suggereert een beetje dat er meerdere diersoorten...
- D2: Ja, dat denk ik ook dat dat kan. Als je één protocol schrijft voor het hanteren en fixeren van uhh.. ratten, muizen en konijnen en dan heb je 10 muzien, vijf ratten en twee konijntjes bij nodig. Dus dan kan ik me voorstellen dat je dat op zo'n manier....
- I: *Maar hoe vul je die tabel dan in? (47.54) Dan zet je ook...*
- D2: Diersoort, soorten.. ja.
- D1: Als je dan.. dan heb je muis rat konijn, dan heb je ook al meerdere subspecies, man vrouw, dat kan ook alles zijn. Dan wordt het heel onoverzichtelijk lijkt mij.
- D2: Jij zou liever per diersoort dan uhhh..
- D1: Het aantal willen en de stam, ja.
- I: *Dus als je dan rat muis en konijn hebt dat je dan drie tabellen hebt om in te vullen.*
- D1: Ja, want anders is het wel lastig lezen volgens mij. En dan kan je ook aantallen noemen. Maar hier heb je wel aantallen per diersoort, dat suggereert al dat er meerdere diersoorten zijn.
- I: *Ja.*
- D1: En meestal zal het toch, de meeste practica met een diersoort gedaan worden.
- I: *Ja.*
- D1: Alleen het fixeren van dieren.
- D2: Nou, ja ik denk dat je dan ook drie aparte formulieren voor, de ratten, de muizen en konijnen kan invullen, voor ieder apart.
- D1: Ja. Ik weet niet hoe dat nu gedaan werd. Want ik weet dat toen... volgens mij werd dat toen in één protocol opgeschreven.

- D2: Ja, wij hebben ook van die overkoepelende voor trainingen en incidentele bloedafnamen hebben we ook proefplannen waar ook meerder diersoorten in staan.
- I: *Proefplannen zijn dan uhh.. DEC-aanvragen.*
- D2: Ja. Ja, ik vind dit wel een mooi formulier om studenten bewust te laten worden van welk ongerief ze de dieren aandoen met handelingen. Want daar wordt wel heel erg duidelijk naar gevraagd, welke, hoeveel personen,...
- D1: De rustperiode dat vind ik wel een mooie.
- I: *Dus er wordt wel...*
- D1: Ja, er is veel aandacht aan besteed.
- I: *Dus er wordt wel veel aandacht besteed aan dierenwelzijn?*
- D1: Ja. Maar dat moet denk ik ook wel als je het gaat voorleggen aan de instantie voor dierenwelzijn.
- D2: Ja, die kijken daarna. Uhh.. vraag d zijn er docenten genoemd bij 6c bevoegd volgens de Wod artikel 12 of 9. Artikel 12 zijn de biotechnici en artikel 9 zijn de onderzoekers. Uhh... zo ja nee, wat is dan de rol. Zo ja nee, dat loopt niet dus niet. Wat is dan de rol van de betreffende docent bij het practicum en als er geen artikel 9 of 12 bij is, wie is dan.... Dan mag het niet uitgevoerd worden. (51.25)
- I: *Ja.*
- D2: Dus er moet altijd iemand zijn die verantwoordelijk is en een artikel 12 of 9 bevoegdheid heeft. En in het kader van de opleiding kunnen mensen wel handelingen verrichten die geen artikel 9 of 12 bevoegdheid hebben, maar er moet altijd een artikel 9 of 12 moet er altijd verantwoordelijk zijn.
- I: *En weten de docenten en de studenten dan wat een artikel 12 of 9 is denkt u?*
- D2: Uhh.. nee dat denk ik niet.
- D1: Maar dat gaat ook weer veranderen in de nieuwe wet op de dierproeven.
- D2: Ja, de wet op de dierproeven.
- D1: Daar is wel beschreven welke handelingen een artikel 9 en een artikel 12 mag uitvoeren.
- D2: Ja. Ja.
- D1: Dus uhh.. ik denk dat je bij het aanvragen van dit protocol de naam van de artikel 12 en artikel 9 moet noemen.
- D2: Maar er wordt hier wel verwezen naar de Wod dus daar kun je zo, de Wod kun je zo opzoeken en dan kun je gewoon in artikel 9 en artikel 12 bekijken wat daar voor iemand bedoeld is en bevoegd moet zijn, wat voor bevoegdheid je dan hebt. Maar er moet altijd een uhhh... in dit protocol een verantwoordelijk artikel 9 of 12 genoemd worden. (52.37)
- I: *Dat is niet duidelijk dat dat moet dan?*
- D2: Nee, want eigenlijk...
- D1: Het moet er gewoon op staan, je hebt daarin geen optie denk ik.
- D2: Nee, er moet een docent of begeleider aanwezig zijn. Dus eigenlijk zou je dit kunnen vervangen door... zijn uhh... welke van de bovenstaande docenten zijn bevoegd volgens de Wod. Dat kun je er van maken, want je moet de docenten bij c. En daar moet een artikel 9 of 12 tussen zitten.
- D1: Ja, op de proef zitten en uitvoeren en eventueel wat zijn functie/taken is.
- D2: Eventueel zou een artikel 14 ook nog kunnen. Een proefdierdeskundigen.
- D1: Ja, maar wie is dat daar?
- I: *Uhh.. Harry Blom.*
- D2: Oo, dat valt onder, dat is Groningen toch?
- I: *Nee, dat is Utrecht.*
- D1: Ja, dat was Groningen.
- D2: Nou, dan zal het bij de DEC in Utrecht behandeld worden.
- D1: Ja, dat denk ik ook. Hoe heet het, Katrien is...
- D2: Oo in Groningen. Is dat niet Katrien Turing.
- D1: Ja, met die rode haren. Die is voor Groningen, UMCG, RUG.

D2: RUG.

D1: Wel RUG? Het ziekenhuis heet nu anders.

I: *Ja, die heeft UMCG.*

D1: Maar en die e, hebben de docenten zelf genoeg ervaring met de uitvoering van die handelingen.

D2: Nou, dat vind ik wel....

D1: Ja, die moeten natuurlijk wel ervaring hebben, of getraind zijn. Die moeten wel aantoonbaar getraind zijn willen zij dat kunnen overgeven aan studenten, dan moeten zij toch ook wel aantoonbaar getraind zijn in die handelingen.

I: *En hoe kunnen zij dat aantoonbaar maken dan?*

D1: Doordat een docent uhh.. een training heeft gevolgd. Dat kan ook naar aanleiding van iemand anders zijn, een andere artikel 12, of uhh... artikel 9, of bloedafnamen, noem eens een dier uhh.. bijvoorbeeld bij een kip.

I: *Maar je kan zeg maar wel iets getraind hebben en pas een half jaar later uit gaan voeren, maar dat wil niet zeggen dat je dan nog....*

D1: Bekwaam bent. Nee dat klopt.

D2: Je moet bevoegd en bekwaam zijn om die handelingen uit te mogen voeren. En bevoegd ben je op basis van die artikel 12 of artikel 9 en bekwaam ben je op basis van je ervaring.

I: *Dus je moet eigenlijk wel aantoonbaar hebben dat je ervaring hebt.*

D1: En hoe kan je dat...

I: *Hoe kan je dat onderhouden, dat is altijd moeilijk.*

D2: Misschien zou je die d en e samen kunnen vatten in welke van bovenstaande docenten bij c genoemd is bevoegd volgens de Wod artikel 12 of 9 en bekwaam.

D1: Ja, en is die bekwaamheid ook vastgelegd? Of zouden we niet zover moeten gaan?

D2: Nou, ik denk dat de inspectie wel zover gaat.

D1: Ja, dat denk ik ook. Je wil toch ook kunnen zien dat iemand...

I: *En die inspectie, wil die ook echt zien dat iemand bekwaam is? Of hoe...*

D1: Ik denk dat veel mensen bij jullie op artikel 12 en artikel 9 zijn, maar het lijkt me wel dat daar een persoonlijk dossier van die mensen beschikbaar is. Froukje Timmermans volgens mij is die ook artikel 12, in ieder geval artikel 9.

I: *Ja, volgens mij ook, ja. Zover weet ik het niet.*

D1: Maar wie hebben we nog meer?

I: *Trees Hettinga.*

D1: Ja.

I: *Joanna Zijlstra.*

D1: Die ken ik niet.

I: *Dat is de stalbeheerder momenteel.*

D1: Ik ben die namen een beetje kwijt.

I: *De dierenarts is er ook nog.*

D2: De dierenarts mag in principe ook nog dit soort handelingen, dit soort practica geven.

I: *Ja.*

D1: Maar je hebt natuurlijk ook fixeren, dat valt onder de wet op de dierproeven weer onder een andere.... Gradatie dan bloedafnamen.

D2: Ja, maar dat maakt niet uit voor... ook daar gelden dezelfde regels he. (57.18) Dat je bevoegd en bekwaam moet zijn.

D1: Ja, nee dat klopt. Alleen dat wat uhh.. wat een beperkte artikel 12 mag uitvoeren en meer uitgebreid. Dat bedoel ik er eigenlijk mee. Je hebt ook beperkt artikel 12.

D2: Ja, weet je, maar die beperking moet dan beschreven zijn, wat je dan wel en niet mag doen.

D1: Ja, dat klopt. Wij hebben daar wel een lijst je van.

D2: En dat moet apart aangevraagd worden bij de VWA om die ontheffing te krijgen. Maar moraal van het verhaal is dat iemand aanwezig moet zijn die bevoegd en bekwaam is.

- D1: En bekwaam vind ik best lastig. Want in principe ben ik wel bekwaam om varkens te tappen, maar het is al eventjes geleden dat ik dat gedaan heb.
- D2: Dan ben je niet bekwaam meer. Dan ben je bevoegd.
- D1: Ja. Maar ik denk dat als ik weer begin, dan heb ik het er ook heel snel weer op.
- D2: Ja.
- D1: Bekwaam is ook onderhoud, maar dat kan niet altijd.
- D2: Nee. Het is natuurlijk ook een rekbaar begrip. Wat jij bekwaam vindt, kan een ander nog erg stuntelig vinden.
- I: *Ja. En zijn er nog meer dingen die niet duidelijk geformuleerd zijn?*
- D1: Nou het ongerief, er zijn daar gradaties in. Ik vind dat dat meer helder naar voren moet komen wat uhh....
- D2: Dat staat hier toch, maak een inschatting van de ernst van het ongerief? Beschrijf eerst het ongerief onder 7a.
- D1: Ongeriefscores heb je het ook over, en waar kan ik die vinden?
- I: *Die wil je eigenlijk erbij hebben?*
- D1: Ja.
- D2: Dat is op dit moment heel erg moeilijk. We zijn wel... er zijn wel tabellen hoe je ongerief kan indelen, maar ook ongeriefscores, de codering daarvan ligt met de nieuwe wet op de dierproeven ook op de helling ervan. Dat gaat naar drie categorieën. En dat is dan ook... dat is dan ook in de nieuwe wet redelijk vastgelegd welke handelingen welk ongerief veroorzaken. Dus ik denk dat in de nieuwe wet al een handleiding is.
- I: *De gebruikers kunnen dan ook een inschatting maken wat het ongerief is en welke ongeriefscore daarbij hoort?*
- D1: Ja, alleen die scores zou je ergens moeten vermelden.
- D2: Nou, die staan volgens mij in tabellen wat onder gering ongerief valt en..
- D1: Maar dat zal dan toch ergens gekoppeld moeten worden, want die staat... even kijken.
- D2: Ik weet dat Jan daar tabelletjes voor heeft.
- D1: Ja.
- D2: Wat onder welk ongerief valt.
- D1: Ja, want dat bedenk je niet zomaar, dat is het eigenlijk meer.
- I: *Maar dan heb je ook meer een richtlijn dat iedere aanvraag op dezelfde, ongeveer dezelfde inschatting maakt? (1.00.31)*
- D1: Ja, dat precies moet je ook willen, want anders kun je het ook niet vergelijken. Want het is ook altijd subjectief. Dus uhh... en om toch een objectieve score eraan te geven zul je toch....
- D2: Dan heb je wel handvaten nodig om dat in te kunnen schatten.
- D1: En degene die het aanvraagt zal het altijd lager inschatten dan degene die het controleert.
- D2: Ja, dat vraag ik me af. Want je hebt ook onderzoekers die denken dat iets heel erg is voor het dier, terwijl het eigenlijk wel meevalt. Nou, als ik zie euthanasie van een dier...
- D1: Ja, maar dat is wel ..
- D2: Dat wordt door sommige onderzoekers als heel ernstig ongerief ingeschat want het dier gaat dood. Maar eigenlijk als je kijkt naar het ongerief wat je een dier op dat moment aandoet is heel gering, want het is maar een prikje of een muis die strek je. En dat is eigenlijk maar heel weinig ongerief.
- I: *Ja.*
- D1: Ja, nee klopt.
- D2: Maar vaak wordt verder gekeken, want het dier kan niet meer verder leven, dus is dat wel ernstig.
- D1: Ja, maar dat is...
- D2: Terwijl dat eigenlijk niet is. Maar dan ga je een beetje antropomorf denken...
- D1: Maar dat is ook wel een interpretatie fout vind ik.
- D2: Ja.

- D1: Want je moet denken wat voor handelingen doe ik aan dat dier waardoor een dier pijn kan beleven.
- D2: Ja, het gaat om de handeling. Nou het gaat niet eens om pijn, het kan ook stress, te koud te warm, dat kan ook... je moet natuurlijk gedrag kunnen vertonen.
- D1: Ja, maar de manier van euthanaseren is natuurlijk wel weer een belangrijk punt.
- D2: Ja, maar daar geldt ook weer bekwaam en bevoegd. Bekwaam is heel belangrijk.
- D1: Je kan een muis ook heel zachtvaardig dood maken, maar ook rattengif.. Ooo...
- D2: Dat is geen erkende methode op basis van de wet op de dierproeven.
- D1: Voor rentokil wel.
- D2: Voor rentokil wel ja.
- D1: Uhh... maar die scores die zou je eventjes. Dan ga je over naar de overige vragen, welke materialen heeft u nodig. Materialen van school...
- I: *Sorry nog een keertje.*
- D1: Ja, bij 8, welke materialen heeft u nodig, je gaat van de hak op de tak. Je gaat van ongerief naar materialen. Materialen kunnen zijn gebruiksvoorwerpen, maar het kunnen natuurlijk ook injectienaalden zijn en dat soort, een heel rattenplan kan dat zijn. Maar het kunnen natuurlijk ook huisvestingskooien zijn.
- I: *Dan zou dat iets specifiekere moeten worden?*
- D1: Ja, misschien wel ja. Ja, welke materialen, ja? Welke lokalen, ja, daar kan ik me iets bij voorstellen. Stalbeheerder nodig...
- D2: Ja, is de stalbeheerder nodig of kan het ook iemand anders zijn? Een amanuenses zijn, iemand die alleen op het lab zit of alleen in practicumlokalen zit.
- I: *Ja.*
- D1: Ja, maar ik begrijp, de stalbeheerder is bij jullie verantwoordelijk voor de huisvesting en verzorging van de dieren of niet?
- I: *Ja, en die verzorgt ze ook dagelijks. Uhh.. die is ook altijd aanwezig of bijna altijd aanwezig in de stal.*
- D1: Ja, ik mis, misschien komt het nog... nee... ik mis of komt dat hier... welke handelingen aan het dier worden verricht.
- D2: Dat staat hier toch?
- D1: Nee.
- D2: Ja.
- D1: Ben ik nu zo..
- D2: Welke, 4a, welke handelingen worden bij welk practicum bij welke dieren uitgevoerd en daaronder het aantal keren.
- D1: Ja, precies, dat is ook zo. Nou, dat zou ik even scheiden van de materialen die je nodig hebt van de handelingen die je uit wil voeren.
- D2: Maar dat zit toch ook gescheiden? Toch. De gegevens met betrekking tot ongerief zou ik onder de handelingen zetten..
- I: *En waarom dan?*
- D2: Nou, dat zit ik me nog even af te vragen, dit zijn ook wel dingen die het ongerief beïnvloeden. Nee, laat maar staan.
- D1: Maar ja, handelingen en ongerief zijn wel dingen die met elkaar verwezen zijn.
- D2: Ja, maar ook onder 5 wordt gevraagd naar de ervaring van de studenten met die handelingen en onder 6 wordt gevraagd naar de ervaring en de bevoegdheden van de begeleiders van het practicum, ook die kunnen van invloed zijn van het ongerief. Dus ik denk dat je het ongerief daarna pas moet gaan inschatten.
- D1: Ja, klopt.
- I: *Ja. (1.05.32) Ik heb ook nog een paar wat specifiekere vraagjes. Mijn eerste is over protocol 3^e. En dan vragen ze eigenlijk naar de huisvesting, waarop de dieren gehuisvest zijn. En mijn vraag is meer of dat is het duidelijk wat je daar allemaal moet invullen. Dan gaat het hier om de tekst, dan hebben ze het hier over..... je zat wel goed. Onder 19.*

D1: 18 of 19?

I: *19. Daar gaan ze ook in op de huisvesting.*

D1: Ja, ik zou dan meer denken aan huisvestingsoppervlakte.

I: *Dat wil je erbij hebben?*

D1: Uhh.. of minimale... de huisvestingseisen van de Wod.

D2: De dierenwelzijnswet?

D1: Ja, de dierenwelzijnswet. Dat staat ook in de Wod toch?

D2: Ja.

D1: De minimale huisvesting, het lichtregime, de temperatuur, de luchtvochtigheid. Ik weet niet wat voor eisen, dat hangt ook van de diersoort af.

I: *En wil je dan die eisen dat die specifiek genoemd worden?*

D2: Ja.. als jij..

D1: Kooiverrijking.

D2: Dat kan ook in de DEC-aanvraag staan natuurlijk.

D1: Wat, kooiverrijking?

D2: Nou, ja de specifieke huisvestingsomstandigheden, kooiverrijking... dat zijn allemaal dingen die in de DEC-aanvraag moeten staan.

D1: Ja, klopt. Dat komt hier eigenlijk niet in.

D2: Maar op zich vind ik dat niet verkeerd dat als je dat in het kader van scholing, omdat nog een keertje hier te vragen. Want het is wel dat je studenten hier bewust maakt dat dat soort dingen heel belangrijk zijn.

D1: Ja, en de VWA auditeert daar ook op. Of die dieren inderdaad...

D2: Volgens de wetgeving gehuisvest zijn.

D1: Ja, of ze beschikking hebben over... Of ze wel binnen de normen van de temperatuur vallen. (1.08.35)

I: *En dan is het...*

D1: Of ze ad lib voer krijgen of juist niet.

I: *Is het dan wel duidelijk wat je hier moet noteren?*

D1: Nee, nu niet. Ik denk dat je een stuk mist wat betrekking tot huisvestings.... Kijk hier heb je wel etcetera. Maar dat een aantal belangrijke dingen zoals bijvoorbeeld de instelling van de temperatuur. Ik weet niet of dat kan? Zijn het stallen?

I: *Ja, de stallen zijn onlangs wel helemaal verbouwd, dus ik kan me voorstellen dat ze daar wel rekening mee gehouden hebben.*

D2: Nou ja, temperatuurrange. Ik vind dat wel en de luchtvochtigheidsranges. En wat ik hier ook zeker mis is de kooiverrijking.

D1: En als je kippen hebt, lux misschien.

D2: Lichtregime en kooiverrijking, dus die zouden er wel...

D1: Oo, ja voer heb je wel. Nou ja, drinken ik zou er gewoon water van maken. Drinken klinkt zo...

D2: Ja, ze krijgen ranja

D1: Ja, het is zo, drinken kan natuurlijk ook melk zijn bij jonge dieren. Bijzonderheden dagelijks voedsel. Dagelijks voedsel wegen en terug wegen om voedselopname en eventuele afwijkingen als gevolg van stress te bepalen.

D2: Nou ja, terugwegen. (1.10.07)

D2: Om voedsel opname en eventuele afwijkingen als gevolg van stress te bepalen. Ik vind dit een onlogische gevolgtrekking....

D1: Ja, je kan ook een dier wegen, dan kan je ook zien of een dier afvalt door stress.

D2: Ja, maar dat hoeft niet eens door stress te komen. Nu wordt er een relatie geldt, als een dier een te lage voedselopname heeft of afwijkingen heeft. Maar dat hoeft dus helemaal niet.

D1: Het kan ook zijn dat...

D2: Ja, of dat het dier ziek is.

D1: Ja, maar dat is ook stress. Hè.

D2: Hoeft niet stress te zijn....

- D1: Ja, dat zijn al die begrippen van ethische.. dat ben ik even kwijt. Nee dat is waar, dat hoeft inderdaad niet, het dier kan ook gewoon ziek zijn.
- D2: Ja, of zijn poortje heeft dicht gezeten en heeft niet bij zijn eten gekund.
- I: *Oo ja.*
- D2: Ja, dat geeft wel heel veel stress. Maar hij eet niet minder omdat hij stress heeft.
- D1: Nee, klopt.
- D2: Die stress die past hier niet in. Dat is niet de methode om stress te meten, dat wil je ook niet. Je wil gewoon je voedselopname monitoren (1.11.33)
- D1: Bijzonderheden... achter voeding...
- D2: En eventuele afwijkingen te bepalen. Want als gevolg van, dat stress kan er gewoon uit.
- I: *Oké, dat is helder voor mij. Dan heb ik ook nog wat vraagjes over het welzijnsdagboek. Dat is 3f en dan bij punt 10.*
- D1: f.f.f. Punt 10 zei je.
- I: *Ja, daar vragen ze naar onderzoeksgerichte aandachtspunten voor de dierversorger. Uhhmm... die zijn natuurlijk per experiment, project anders. Maar mijn vraag is weten de gebruikers wel als er onderzoeksgerichte aandachtspunten staan wat ze dan daar moeten noteren?*
- D1: Wat heb je.... Ja... wat noteer je... waar noteer je dan je bevindingen? Onderdelen van het welzijnsdagboek zijn deze punten. Beslismomenten kunnen dat ook zijn wanneer je over gaat op.... De parameters waarop je controleert, dat zal wel worden vastgelegd in een proefplan?
- D2: Maar jou vraag is meer van uhh... wat moet er in een welzijnsdagboek staan?
- D1: Dit zijn dus de dingen die ze erin moeten zetten.
- D2: Onderzoeksgerichte aandachtspunten voor de dierversorger. Ja, uit het proefprotocol voor het onderzoek moet dat duidelijk zijn en daar moet een formulier voor komen waar ze dat makkelijk op in kunnen vullen.
- D1: Ja precies, er moet een formulier komen, daarop moet een datum komen en een beschrijving van wat diegene gedaan heeft en wat gezien bij de dieren. En ook degene die het heeft uitgevoerd. Dus dat zijn eigenlijk de stappen die je gedaan hebt, heb je gevoerd, geobserveerd....
- D2: Misschien getemperatuur.
- D1: Wij zijn gewend dat soort dingen in aparte lijstjes vast te leggen.
- D2: Ja, dat is eigenlijk niet ook je welzijnsdagboek, het zijn gewoon je waarnemingen van je observaties en het welzijnsdagboek uhh...
- D1: Wat zetten jullie in het welzijnsdagboek?
- D2: Daar zet je niet echt onderzoeksgerichte aandachtsgebieden in.
- D1: Nee. Meestal ga je specifiek letten in een klinische observatie op bepaalde afwijkingen...
- D2: Maar ook dan zijn het, dan zijn het observaties en proefwaarnemingen die je op een apart formulier scoort. En in een welzijnsdagboek, daar werken wij niet mee.
- D1: Jawel, bij de honden en katten werken ze er wel mee, bij de fokkerij.
- D2: En wat staat daar dan op?
- D1: Daar staat op hoeveel dieren er zijn, hoeveel gezond, hoeveel niet gezond en wanneer niet gezond, welk dier dan wat heeft. En welke acties.
- D2: Ja, maar dan is het niet zo proef specifiek.
- D1: Nee, dan heb je hier, heb je dan hier ook mee te maken of niet?
- I: *Hoe bedoel je dat?*
- D1: Ja, hebben jullie, letten jullie op specifieke dingen, letten jullie dan op specifieke dingen. Hebben jullie tien dieren zitten en willen jullie dan van een dier of elk dier wel of niet gezond is? Ja, je kan het ook op één formulier wegschrijven, maar is dat altijd overzichtelijk?
- I: *Ja.*
- D1: Dat is het eigenlijk meer. Wij zijn het niet gewoon om alles in één vak neer te zetten.
- D2: Maar daarom kan het wel, dat is helemaal niet verkeerd.
- I: *Ja.*

- D1: Alleen dan zit je met verschillende studenten, de een die is wat... die schrijft meer op dan de andere en ook anders. Dus ik ben meer wat van de standaarden. Dat je niet zoveel vrijheid hebt in het invullen.
- D2: Maar dan is het wel duidelijk voor een onderzoeker wat hij onder onderzoeksgerichte aandachtspunten moet noteren?
- D1: Ja. Die moeten wel helder zijn.
- D2: Ja, die moeten wel helder zijn en die zijn proef afhankelijk natuurlijk.
- D1: En die moeten in de ruimte liggen waar... waar... jij je dieren hebt.
- I: *Dat geldt dan ook voor de bevindingen en waarnemingen wat daar voor gebruiker wel duidelijk is wat daaronder bedoeld wordt?*
- D1: Ja. Dat moet je van te voren proberen vast te stellen.
- D2: Daar moet je je welzijnsdagboek op inrichten. Ik denk dat het welzijnsdagboek eigenlijk je bijna kan lezen als ons proefboek.
- D1: Ja, dat denk ik ook. Alleen dan zet je alles op één formulier. Dat kan ook.
- I: *Ja. (1.17.18) Ik heb nog een paar vraagjes over het waarborgen van het dierenwelzijn. Denken jullie dat dit welzijnsdagboek eraan bijdraagt dat het dierenwelzijn wordt gewaarborgd?*
- D2: Uhhmm...in principe is een welzijnsdagboek alleen een registratie van de situatie. Dus dat op zich is het geen waarborg van het dierenwelzijn. Het wordt een waarborging van het dierenwelzijn als je er beslissingsmomenten, humane end points op zet, van als wij dit zien bij een dier, dan halen we hem uit de proef. Dat kan betekenen dat als een dier erg ziek is dat je hem euthanaseert. Maar het kan natuurlijk ook zijn dat je hem verder uit de proef neemt en hem laat behandelen door een dierenarts. Of dat als je een voederproefje doet en het dier reageert niet op het voer, dat je hem dan op ander voer zet. (1.18.28) En dan gaat...
- D1: Dan gaat het dan om de acties.
- D2: Ja, het gaat om de acties. Je borgt het dierenwelzijn door acties te formuleren en die moeten dan meetbaar en concreet zijn bij welke criteria je ingrijpt en welke ingreep je dan doet.
- I: *Ja. En die criteria staan die dan meestal ook al vooraf vast?*
- D2: Ja, die moet je vooraf formuleeren. Je kan niet tijdens je proef van ja, nou, zat! ik hem nu wel of niet... Dat moeten duidelijke vaste criteria zijn. En dat kan dus ook niet zijn: een dier moet een aantal dagen koorts hebben. Wat is een aantal dagen, dat moet concreet zijn. Een dier moet twee dagen koorts hebben.
- D1: En wat is koorts?
- D2: En koorts inderdaad, dat is per diersoort verschillend, maar ook wat vind jij nog acceptabel. Daar moet je dus zeggen, een varken mag twee dagen 40.0 hebben.
- I: *Ja.*
- D2: Dus je moet dat echt concretiseren en dan als dat echt... als een dier voldoet aan die criteria waarom uit de proef nemen, dan gaan we dat er mee doen.
- I: *Maar heb je dan niet de kans dat je soms in de praktijk dingen tegen komt die je vooraf niet beschreven hebt.*
- D2: Ja, tuurlijk dat kan altijd.
- D1: Ja, we hebben dat natuurlijk ook wel eens. Stel dat en we hebben een algemeen document, dan...
- D2: Dan raadpleeg je een deskundigen. Een dierenarts bijvoorbeeld. En die kan jou helpen bij het nemen van een beslissing. Maar er zijn ook vooral proefgerelateerde dingen die je best van te voren kan bedenken en dan kun je daar.... Kijk wij doen hier proeven met vogelpest. Daar weet je van te voren wat de dieren voor verschijnselen gaan ontwikkelen. Welk ziektebeeld ze krijgen. En dan hebben we daar een heel protocol voor, als een die dat heeft en die verschijnselen en dat verschijnselen, dan wordt die geëuthanaseerd.
- I: *Ja, en wat is dan het doel van het welzijnsdagboek volgens jullie?*
- D2: Dat is het goed bijhouden van het ongerief wat de dieren kunnen ondervinden in de proef en monitoring...
- D1: Van het verloop van je proef.

- D2: Van het verloop van je proef en het welzijn van de dieren in je proef. Waar je op basis van... en op basis van het welzijnsdagboek kun je invulling geven aan je human end points eventueel van je dieren.
- D1: Maar toch denk ik dat dat bij jullie minder speelt. (1.21.29)
- I: *Ja, dat denk ik wel.*
- D1: Want jullie gaan niet over infectieproeven of waar dieren ziek van worden.
- D2: Nee. Ik denk dat het bij jullie vooral onvoorziene dingen zijn en die zijn lastig in een human end point te vangen.
- D1: En dan moet je, daarvoor moet je welzijnsdagboek en de klimaatregistratie, de voedselverstrekking, dat zou ook nog daar kunnen. Ik kan me voorstellen dat je temperatuur en luchtvochtigheid daar weg schrijft in je welzijnsdagboek. Het kan natuurlijk wel. Maar met name als je een dier ziet, oo die is sloom of die heeft een ontsteking. Dat je die actie dan wel verder formuleert naar een ander formulier. Dat je op die manier: oké, dit hebben we geconstateerd en dit hebben we gedaan. En we hebben inderdaad een consult aangevraagd van de dierenarts en dat het gewoon heel duidelijk is welke dieren iets mankeren.
- D2: Je welzijnsdagboek is de registratie die je gebruikt als tool om je welzijn te borgen.
- D1: En na afloop heeft de stalbeheerder met de aanvrager ook nog een welzijnsevaluatiegesprek. Uhh.. draagt dat dan wel bij aan het waarborgen van het dierenwelzijn?
- D2: Nee.
- D1: Niet van deze, maar wel van de volgende proef.
- I: *En op welke manier dan?*
- D1: Nou, ik kan me voorstellen als je een groep dieren hebt gehad en je bent dingen tegen gekomen van uhh... wat misschien, dat je misschien wel kooien hebt waar dieren steeds langs schuren en dat ze ook open wonden hebben, nou ja, dat kun je dus in je evaluatie zetten. Dat je de volgende keer de huisvesting aanpast. En dan kun je dat de volgende keer goed voorkomen dat zo iets weer gebeurd. (1.23.13) Tuurlijk moet je ook op dat moment weer actie ondernemen. Maar dat is wel weer een evaluatie oké, die huisvesting moet anders. Dat is weer een praktijk voorbeeld dat ik me bij jullie kan voorstellen.
- I: *Ja.*
- D1: Of een type naald dat uhh... dat voor de afname, dat je een te grote naald hebt gebruikt of juist een te kleine. Dat je de volgende keer toch een ander type kiest dan dat dan minder ongerief geeft.
- I: *Ja. Ik heb nog twee kleine vraagjes. Wie er verantwoordelijk is voor het waarborgen van het dierenwelzijn.*
- D2: Uhh... in principe de verantwoordelijke artikel 9, in combinatie met de proefdierdeskundige.
- I: *En zijn die dan ook verantwoordelijk voor de controle van het dierenwelzijn.*
- D2: De proefdierdeskundige is eindverantwoordelijke binnen de organisatie...
- D1: Die zou eigenlijk zo nu en dan een controle moeten uitvoeren, of een audit moeten uitvoeren of inderdaad kijken hoe de dieren gehuisvest zijn en verzorgd zijn conform de wet op dierproeven.
- I: *Oké.*
- D1: Tenminste zo gebeurd dat hier ook.
- D2: Ja, klopt.
- I: *Ja. Dat was wat ik allemaal wat ik wilde weten.*
- D1: Ja, het enige wat me nog niet lekker zit is die dierlijke bijproducten. Met die dode dieren, ik wil dat nog wel eventjes navragen.
- D2: Met die vergunningen en ontheffingen?
- D1: Ja, precies, hoe dat gaat over de weg. En hoe makkelijk dat allemaal gaat. Categorie 1 is het meest en categorie 3 is het minst.
- I: *Als je daar nog vragen over hebt dan mail je meer.*
- D1: Nou ja, meer dat ik jou daar nog meer informatie over kan geven. Dat heb ik nu niet zo voor handen en dat vind ik een beetje jammer.

D2: Ja, ik denk dat Jan van der Meulen dat wel weet.
D1: Daar kom ik nog wel een keertje op terug.
I: *Ja, je hebt mijn mailadres. Dus uhh..*
D1: Ja daarom. Met die dode dieren, dat weet ik nog niet zo goed. Je hebt met risicovol materiaal te maken. En het verbaast me toch dat op school gewoon dieren in het wild worden...
D2: Ja, dat vind ik iets waar heel grondig over nagedacht moet worden of dat iets is wat je echt wil.
D1: Ja.
D2: Ja, want de risico in de praktijk zal klein zijn en je kunt het niet uitsluiten. En je weet niet wat je binnen haalt.
D1: Nee, je moet je voorstellen hier komen heel veel dieren binnen uit het wild die dus worden getest of ze niet botulisme hebben of iets...
I: *Ja.*
D2: En als daar dus kans is dat ze dus iets bij zich dragen, dan wordt er een hele reeks aan beschermingsmaatregelen voor het milieu, de omgeving, uhh.. voor jezelf.
D1: Je weet niet waaraan je wordt blootgesteld. Dat verbaast me.
I: *Ja. Dan wil ik jullie bedanken voor de tijd, de moeite en de informatie.*